

**ROVANIEMEN KAUPUNGIN
PERUSOPETUKSEN
OPETUSSUUNNITELMA**

YLEINEN OSA

ROVANIEMI

SISÄLTÖ

1. Paikallisen opetussuunnitelman merkitys ja laadinta	1
1.1. Opetussuunnitelman perusteet ja paikallinen opetussuunnitelma	1
1.2. Paikallisen opetussuunnitelman laatimista ohjaavat periaatteet	1
1.3. Paikallisen opetussuunnitelman arviointi ja kehittäminen	3
1.4. Paikallisen opetussuunnitelman laadinta ja keskeiset opetusta ohjaavat ratkaisut	
1.4.1 Perusopetuksen tuntijako	
1.4.2. Oppilaanohjauksen ohjaussuunnitelma	
1.4.2.1 Oppilaanohjauksen järjestämisen rakenteet	
1.4.2.2 Oppilaanohjauksen järjestämisen toimintatavat	
1.4.2.3 Oppilaanohjaus ja työskentely monialaisissa verkostoissa	
1.4.2.4 Ohjaus perusopetuksen jälkeisiin opintoihin - Elinikäinen oppija	
1.4.2.5 Oppilaanohjauksen työn - ja vastuunjako	
1.4.2.6 Kodin ja koulun yhteistyö ohjauksessa	
1.4.2.7 Työelämäyhteistyö ohjauksessa ja työelämään tutustumisen ohjaus	
1.4.2.8 Ohjauksen tavoitteiden toteutumisen arviointi	
2. Perusopetus yleissivistäksen perustana	6
2.1. Opetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet	6
2.2. Perusopetuksen arvoperusta	7
2.3. Oppimiskäsitys	9
2.4. Paikallisesti päätettävät asiat	9
3. Perusopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet	10
3.1. Perusopetuksen tehtävä	10
3.2. Opetuksen ja kasvatuksen valtakunnalliset tavoitteet	11
3.3. Tavoitteena laaja-alainen osaaminen	11
3.4. Paikallisesti päätettävät asiat	16
4. Yhtenäisen perusopetuksen toimintakulttuuri	17
4.1. Toimintakulttuurin merkitys ja kehittäminen	17
4.2. Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet	17
4.2.1. Oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä	18
4.2.2. Hyvinvointi ja turvallinen arki	18
4.2.3. Liikunnallisen elämäntavan edistäminen	19
4.2.4. Vuorovaikutus ja monipuolinen työskentely	19
4.2.5. Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus	19
4.2.6. Osallisuus ja demokraattinen toiminta	20
4.2.7. Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo	20

4.2.8. Vastuu ympäristöstä ja kestävään tulevaisuuteen suuntautuminen	20
4.3. Oppimisympäristöt ja työtavat	21
4.3.1. Oppimisympäristöt	21
4.3.2. Työtavat	22
4.4. Opetuksen eheyttäminen ja monialaiset oppimiskokonaisuudet	23
4.5. Paikallisesti päätettävät asiat	24
5. Oppimista ja hyvinvointia edistävä koulutyön järjestäminen	26
5.1. Yhteinen vastuu koulupäivästä	26
5.2. Yhteistyö	28
5.2.1. Oppilaiden osallisuus	28
5.2.2. Kodin ja koulun yhteistyö	29
5.2.3. Koulun sisäinen yhteistyö ja yhteistyö muiden tahojen kanssa	30
5.3. Kasvatuskeskustelut ja kurinpidollisten keinojen käyttö	30
5.4. Opetuksen järjestämistapoja	32
5.4.1. Toiminta-alueittain järjestettävä opetus	32
5.4.2. Joustava perusopetus	37
5.4.3. Opinnoissa eteneminen tavoitekokonaisuuksittain	39
5.4.4. Perusopetuksessa järjestettävä valmistavan opetuksen lisäopetus	39
5.4.5. Yhdysluokkaopetus	41
5.4.6. Etäyhteyksiä hyödyntävä opetus	41
5.4.7. Erikoissairaanhoidon potilaana olevan oppilaan opetus ja konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu	42
5.4.8. Perusopetuksen poikkeava järjestäminen	43
5.4.9. Opetus erityisissä tilanteissa	44
5.5. Opetuksen ja kasvatuksen tavoitteita tukeva muu toiminta	44
5.6. Paikallisesti päätettävät asiat	46
6. Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi perusopetuksessa	50
6.1. Arvioinnin tehtävät perusopetuksessa	50
6.1.1. Formattiivinen arviointi	50
6.1.2. Summatiivinen arviointi	51
6.2. Arvioinnin yleiset periaatteet	51
6.3. Oppimisen ja osaamisen arviointi	53
6.4. Työskentelyn arviointi	54
6.5. Käyttötymisen arviointi	54
6.6. Opinnoissa eteneminen perusopetuksen aikana	54
6.6.1. Opinnoissa eteneminen vuosiluokittain	54
6.6.2. Opinnoissa eteneminen tavoitekokonaisuuksittain	55

6.7. Lukuvuoden päätteeksi arvioitavat yhteiset oppiaineet ja valinnaiset aineet	55
6.8. Perusopetuksen päättöarviointi	56
6.8.1. Perusopetuksen päättöarvosanan muodostaminen	56
6.8.2. Yhteisten oppiaineiden päättöarviointi	56
6.8.3. Yhteisten taide- ja taitoaineiden päättöarviointi	57
6.8.4. Valinnaisten aineiden arviointi päättöarvioinnissa	57
6.8.5. Johonkin oppiaineeseen painottuva opetus ja päättöarviointi	57
6.8.6. Oppilaskohtaisia tukitoimia saavan oppilaan päättöarviointi	58
6.9. Poissaolojen vaikutukset arviointiin	58
6.10. Arvioinnin uusiminen ja oikaisu	58
6.11. Todistukset	58
6.11.1. Sanalliset arviot ja numeroarvosanat todistuksissa	59
6.11.2. Lukuvuositolidistus	59
6.11.3. Välitolidistus	60
6.11.4. Erotolidistus	61
6.11.5. Perusopetuksen päättötolidistus	61
6.12. Erityinen tutkinto ja siitä annettavat todistukset	63
6.13. Paikallisesti päätettävät asiat	63
7. Oppimisen ja koulunkäynnin tuki	65
7.1. Oppilaan oikeus oppimisen ja koulunkäynnin tukeen	66
7.2. Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt	67
7.3. Ryhmäkohtaiset tukimuodot ja niiden tavoitteet sekä järjestäminen	67
7.3.1. Opettajan antama yleinen tukiovetus	68
7.3.2. Opettajan antama opetuskielen tukiovetus	68
7.3.3. Erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä	69
7.4. Oppilaskohtaiset tukitoimet	69
7.4.1. Oppilaskohtaisen tuen tarpeen arviointi	70
7.4.2. Oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma	71
7.4.3. Tukea koskeva päätös	71
7.4.3.1. Erityisopettajan antama opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä	72
7.4.3.2. Erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antama yhden tai useamman oppiaineen opetus pienryhmässä	72
7.4.3.3. Erityisluokanopettajan antama opetus erityisluokassa	73
7.4.3.4. Tulkitsemispalvelut	73
7.4.3.5. Oppilaskohtaiset avustajapalvelut	73
7.4.3.6. Apuvälineet	74
7.5. Perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista	

poikkeaminen	74
7.5.1. Oppiaineen oppimäärän rajaaminen	74
7.5.2. Oppilaan vapauttaminen oppiaineen oppimäärän suorittamisesta terveydellisistä syistä	76
7.6. Poikkeava voimaantulo ja siirtymäaika	76
7.6.1. Perusopetuksen järjestäminen oppilaalle, jolla on vamma, sairaus tai toimintakyvyn rajoite (astuu voimaan 1.8.2026)	76
7.6.2. Pidentetty oppivelvollisuus (voimassa 31.7.2026 saakka)	78
7.7. Erikoissairaanhoidon potilaana olevan oppilaan opetus ja konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu	78
7.8. Tuen jatkumo siirtymävaiheissa, yhteistyö ja sujuva tiedonsiirto	78
7.9. Paikallisesti päätettävät asiat	79
8. Opiskeluhoolto	80
8.1. Paikallisesti päätettävät asiat ja opetuksen järjestäjän opiskeluhoutosuunnitelma	80
9. Äidinkielen ja kirjallisuuden, toisen kotimaisen kielen ja vieraiden kielten opiskelun mahdollisuudet	84
9.1. Äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärien opiskelu	84
9.2. Toisen kotimaisen ja vieraiden kielten opiskelun mahdollisuudet	85
10. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä	87
10.1. Saamelaiset ja saamenkieliset	87
10.2. Romanit	87
10.3. Viittomakieliset	88
10.4. Maahanmuuttotaustaiset oppilaat	88
10.5. Paikallisesti päätettävät asiat	88
11. Kaksikielinen opetus	90
11.1. Kaksikielisen opetuksen tavoitteet ja opetuksen järjestämisen lähtökohtia	90
11.1.1. Laajamittainen kaksikielinen opetus	92
11.1.2. Suppeampi kaksikielinen opetus	93
11.2. Paikallisesti päätettävät asiat	93
12. Eryyseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva perusopetus	95
12.1. Opetuksen järjestämisen periaatteet	95
12.2. Paikallisesti päätettävät asiat	95
13. Valinnaisuus perusopetuksessa	96
13.1. Taide- ja taitoaineiden valinnaiset tunnit	96
13.2. Valinnaiset aineet	96

13.3. Vieraiden kielten vapaaehtoiset ja valinnaiset oppimäärät	97
13.4. Paikallisesti päätettävät asiat	97
14. Liitteet	192

1. Paikallisen opetussuunnitelman merkitys ja laadinta

1.1. Opetussuunnitelman perusteet ja paikallinen opetussuunnitelma

Perusopetuksen ohjausjärjestelmän tarkoituksena on varmistaa koulutuksen tasa-arvo ja laatu sekä luoda hyvät edellytykset oppilaiden kasvuille, kehitykselle ja oppimiselle. Ohjausjärjestelmän normiosan muodostavat perusopetuslaki ja -asetus, valtioneuvoston asetukset, opetussuunnitelman perusteet sekä paikallinen opetussuunnitelma ja siihen perustuvat lukuvuosisuunnitelmat. Järjestelmän eri osat uudistuvat, jotta opetuksen järjestämisessä pystytään ottamaan huomioon muutokset koulua ympäröivässä maailmassa ja vahvistamaan koulun tehtävää kestävästi tulevaisuuden rakentamisessa.

Opetussuunnitelman perusteet laaditaan perusopetuslain ja -asetuksen sekä tavoitteet ja tuntijaon määrittävän valtioneuvoston asetuksen pohjalta¹. Perusteasiakirja on Opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys², jonka mukaisesti paikallinen opetussuunnitelma valmistellaan. Opetussuunnitelman perusteiden tehtävänä on tukea ja ohjata opetuksen järjestämistä ja koulutyötä sekä edistää yhtenäisen perusopetuksen yhdenvertaista toteutumista.

Perusopetus on opetuksen ja kasvatuksen kokonaisuus, jossa eri osa-alueiden tavoitteet ja sisällöt liittyvät yhteen ja muodostavat opetuksen ja toimintakulttuurin perustan. Tämän vuoksi opetussuunnitelman perusteet sisältävät tavoitteita ja sisältöjä koskevien määräysten lisäksi niiden ymmärtämistä avaavaa tekstiä. Perusteasiakirja sisältää tarpeellisilta osin myös viittauksia lainsäädäntöön, johon perusteissa määrättävät asiat perustuvat.

Paikallinen opetussuunnitelma on tärkeä osa ohjausjärjestelmää. Sillä on keskeinen merkitys sekä valtakunnallisten tavoitteiden että paikallisesti tärkeänä pidettyjen tavoitteiden ja tehtävien ilmentämisessä ja toteuttamisessa. Paikallinen opetussuunnitelma luo yhteisen perustan ja suunnan päivittäiselle koulutyölle. Se on strateginen ja pedagoginen työkalu, joka linjaa opetuksen järjestäjän toimintaa sekä koulujen työtä. Opetussuunnitelma liittyy koulujen toiminnan muuhun paikalliseen toimintaan lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja oppimisen edistämiseksi.

1.2. Paikallisen opetussuunnitelman laatimista ohjaavat periaatteet

Opetuksen järjestäjällä on vastuu paikallisen opetussuunnitelman laadinnasta ja kehittämisestä³. Opetussuunnitelmassa päätetään perusopetuksen kasvatustyön, opetuksen, oppimisen arvioinnin ja tuen, ohjauksen ja opiskeluhoillon, kodin ja koulun yhteistyön sekä muun toiminnan järjestämisestä ja toteuttamisesta. Siinä täydennetään ja painotetaan opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä tavoitteita, toimintaa ohjaavia linjauksia, keskeisiä sisältöjä ja muita opetuksen järjestämiseen liittyviä seikkoja paikallisesta näkökulmasta. Opetuksen järjestäjä ottaa opetussuunnitelmaa laatiessaan huomioon oppilaiden tarpeet, paikalliset erityispiirteet sekä itsearviointin ja kehittämistyön tulokset.

Opetussuunnitelman tehtävänä on edistää opetuksen laadun jatkuvaa kehittämistä ja vahvistaa koulutuksellista jatkumoa. Se luo perustan esiopetuksesta perusopetukseen ja perusopetuksesta seuraavaan koulutusvaiheeseen siirtymiselle. Laadinnassa otetaan huomioon muut paikalliset suunnitelmat kuten

¹ Perusopetuslaki (628/1998), perusopetusasetus (852/1998), valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta (422/2012) ja (378/2014)

- valtioneuvoston asetus perusopetusasetuksen muuttamisesta (423/2012)*
- 2 *Perusopetuslaki 15 §, 14 § ja valtioneuvoston asetus (422/2012) 13 §*
  - 3 *Perusopetuslaki 15 §*

- mahdollinen varhaiskasvatuksen suunnitelma
- esiopetuksen opetussuunnitelma
- mahdollinen perusopetukseen valmistavan opetuksen suunnitelma
- mahdollinen aamu- ja iltapäivätoiminnan suunnitelma
- lastensuojelulain mukainen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma⁴
- yhdenvertaisuuslain mukainen yhdenvertaisuussuunnitelma⁵
- mahdollinen kestävä kehityksen tai kulttuurikasvatuksen suunnitelma sekä muut opetuksen järjestäjän tekemät, erityisesti koulutusta, lapsia, nuoria ja perheitä koskevat suunnitelmat ja päätökset.

Opetuksen järjestäjä hyväksyy opetussuunnitelman erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä, saamenkielistä sekä tarvittaessa muulla kielellä annettavaa opetusta varten⁶. Paikallinen opetussuunnitelma voidaan laatia kaikille saman opetuksen järjestäjän kouluille yhteisenä tai siten, että suunnitelma sisältää opetuksen järjestäjän yhteisiä sekä useamman koulun yhteisiä ja/tai koulukohtaisia osioita. Päätökset laatimistavasta tekee opetuksen järjestäjä. Opetuksen järjestäjät voivat sopia myös järjestäjärajat ylittävästä yhteistyöstä ja yhteisistä seudullisista opetussuunnitelmalinjauksista.

Opetussuunnitelmaa laadittaessa otetaan huomioon, että opetus voi olla pääosin ainejakoista tai se voidaan toteuttaa eheyttynä. Eheyttynä opetusta käytettäessä myös opetussuunnitelma voidaan laatia vuosiluokkakokonaisuuksien osalta eheyttynä.

Kaikki oppilaiden oppilaskohtaiset suunnitelmat rakennetaan yhteisen opetussuunnitelman varaan⁷. Lukuvuosisuunnitelmalla täsmennetään, miten opetussuunnitelmaa toteutetaan kussakin koulussa lukuvuoden aikana. Perusopetusasetus velvoittaa tiedottamaan oppilaille ja näiden huoltajille keskeisistä lukuvuosisuunnitelmassa päätetyistä asioista⁸.

Yhteistyö opetussuunnitelman ja lukuvuosisuunnitelman laadinnassa edistää sitoutumista yhteisiin tavoitteisiin ja lisää opetuksen ja kasvatustyön yhtenäisyyttä. Opetuksen järjestäjä huolehtii opetustoimen henkilöstön mahdollisuuksista osallistua yhteistyöhön ja edistää sekä oppiaineiden yhteistyötä että eri toimijaryhmien välistä monialaista yhteistyötä. Osallistumismahdollisuuksista huolehditaan riippumatta siitä, mikä suunnitelmien laatimistapa on. Oppilaille tulee lain mukaan järjestää mahdollisuus osallistua opetussuunnitelman ja siihen liittyvien suunnitelmien valmisteluun⁹. On tärkeää, että myös huoltajat voivat osallistua opetussuunnitelmatyöhön, lukuvuosisuunnitelman valmisteluun sekä koulun toiminnan suunnitteluun, erityisesti kasvatustavoitteiden, toimintakulttuurin sekä kodin ja koulun yhteistyön osalta. Erityistä huomiota kiinnitetään oppilaiden ja huoltajien kannalta mielekkäisiin ja monipuolisiin sekä oppilaiden kehitysvaiheen huomioon ottaviin osallistumistapoihin.

Yhteistyö koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa rikastaa koulutyötä ja liittyy sen ympäröivän yhteisön elämään. Perusopetuslaki velvoittaa laatimaan opetussuunnitelman opiskeluhuoltoa sekä kodin ja koulun yhteistyötä koskevilta osin yhteistyössä hyvinvointialueen sosiaali- ja terveyspalveluiden tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa¹⁰. Yhteistyötä tarvitaan myös muiden hallintokuntien kanssa, jotta kaikkien oppilaiden koulunkäynnistä, turvallisuudesta ja hyvinvoinnista voidaan huolehtia. Muidenkin organisaatioiden ja eri asiantuntijoiden kanssa tehtävä yhteistyö parantaa suunnitelmien ja koulutyön laatua.

Oppilaalla on perusopetuslain turvaama oikeus saada kaikkina koulupäivinä opetussuunnitelman mukaista perusopetusta¹¹. Opetuksen järjestäjä huolehtii tämän oikeuden toteutumisesta,

4 Lastensuojelulaki (417/2007) 12 § ja oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 12 §

5 Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) 6 §

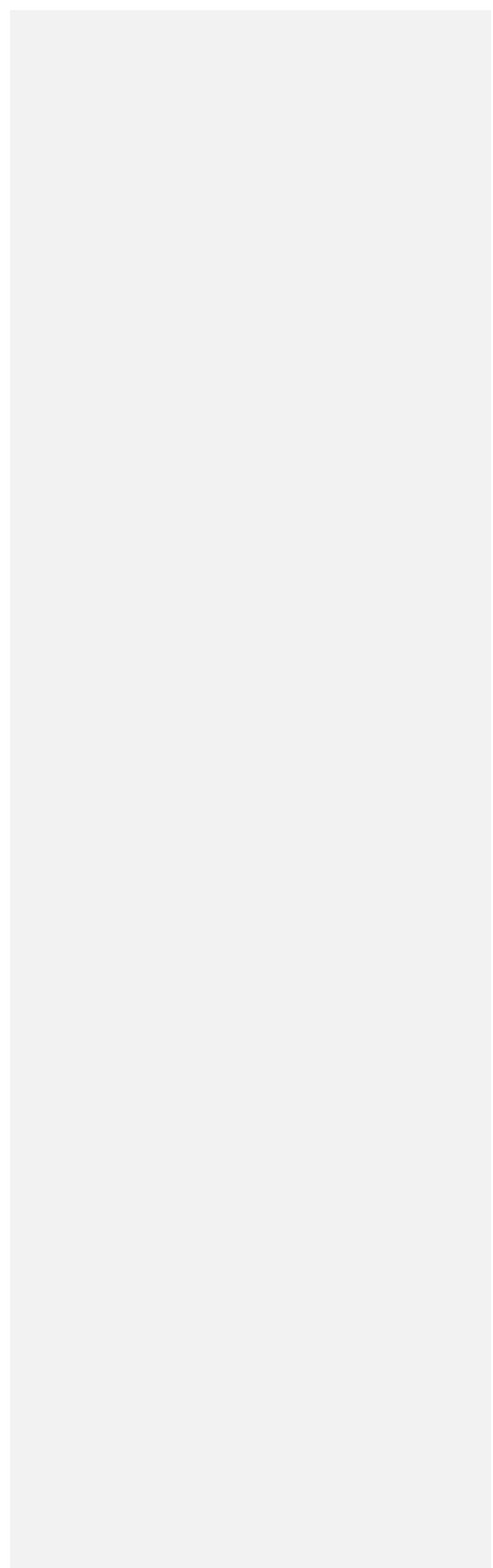
6 Perusopetuslaki 15 §

7 Perusopetuslaki 4a luku (1090/2024)

8 Perusopetusasetus 9 §

9 Perusopetuslaki 47 a § (1267/2013)

- 10 Perusopetuslaki 15 § (477/2003)
11 Perusopetuslaki 30 § (642/2010)

ja jokainen oppilaiden kanssa työskentelevä toteuttaa opetuksen järjestäjän vahvistamaa opetussuunnitelmaa ja noudattaa muita työtä ohjaavia normeja.

1.3. Paikallisen opetussuunnitelman arviointi ja kehittäminen

Opetuksen järjestäjän tehtävänä on arvioida antamaansa koulutusta ja sen vaikuttavuutta sekä osallistua toimintansa ulkopuoliseen arviointiin. Arvioinnin tarkoitus on koulutuksen kehittäminen ja oppimisen edellytysten parantaminen¹². Paikallisen opetussuunnitelman ja lukuvuosisuunnitelman toteutumisen seuranta, säännöllinen arviointi ja kehittäminen ovat osa tätä tehtävää.

Opetuksen järjestäjän ja koulujen itsearvioinnissa voidaan hyödyntää kansallisten arviointien ja kehittämishankkeiden tuloksia sekä perusopetuksen valtakunnallisia laatukriteereitä¹³. Yhteistyö oppilaiden, huoltajien ja muiden toimijoiden kanssa edistää avointa ja rakentavaa itsearviointia.

Muutokset opetussuunnitelman perusteissa edellyttävät vastaavien muutosten tekemistä paikalliseen opetussuunnitelmaan ja viemistä käytäntöön. Opetuksen järjestäjä voi tarkistaa opetussuunnitelmaansa ja parantaa sen laatua ja toimivuutta myös paikallisista tarpeista lähtien ja kehittämistyön tuloksia hyödyntäen.

Rovaniemellä opetussuunnitelman toteutumista seuraa ja arvioi sivistyslautakunta. Kaupungin tasolla opetussuunnitelman toteutumista seurataan osana arviointi- ja kehittämistyötä. Rovaniemellä on käytössä Perusopetuksen järjestämisen periaatteet, joilla luodaan opetustoimen viitekehys ja määritetään laatua. Periaatteet hyväksytään viideksi vuodeksi kerrallaan ja niiden toteutumista seurataan tulosohjausasiakirjaan kirjattavilla arviointikohteilla. Järjestämisen periaatteet on rakennettu kaupunkistrategian linjausten ja valtakunnallisten perusopetuksen laatukriteereiden suositusten pohjalta. Rovaniemen kaupungin koulutuspalvelut ja sivistyslautakunta teettää säännöllisin väliajoin laadunarviointikyselyn. Siitä on saatavana koko kaupungin perusopetuksen kouluja koskeva koonti ja yksikkökohtaiset tulokset. Kokonaiskuvaa täydennetään valtakunnallisten arviointien, työolo-, huoltaja- ja oppilaskyselyjen ja muiden vastaavien avulla.

Koulun tasolla opetussuunnitelman toteutumista johtaa rehtori koulutuspalveluiden ohjeistuksen mukaisesti. Yksikkökohtaista suunnittelutyötä ja sen toteutumisen arviointia tehdään koulukohtaisten lukuvuosittaisten toimintasuunnitelmien, toimintakertomusten, itsearviointien ja henkilöstön kehityskeskustelujen avulla. Rehtorin johdolla koululla käydään pedagogista keskustelua opetussuunnitelman mukaisen opetuksen jatkuvasta kehittämisestä.

Lukuvuoden alussa koulutuspalveluiden johtoryhmä täsmentää ja asettaa kaikkia kouluja koskevat painopistealueet ja ydintavoitteet aina seuraavalle vuodelle. Tässä tavoitteenasettelussa ja toteutumisen arvioinnissa huomioidaan myös perusopetuksen toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet. Rovaniemellä nostetaan vuosittain yksi toimintakulttuurin periaate kehittämiskohteeksi.

1.4. Paikallisen opetussuunnitelman laadinta ja keskeiset opetusta ohjaavat ratkaisut

Paikallinen opetussuunnitelma, sitä tarkentavat lukuvuosisuunnitelmat sekä muut suunnitelmat laaditaan opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla edellä kuvattuja tavoitteita ja periaatteita noudattaen. Opetuksen järjestäjä voi päättää opetussuunnitelmaan sisältyvien ratkaisujen delegoinnista kouluille ja koulukohtaisen opetussuunnitelman laadinnasta.

Tässä alaluvussa määrätään ne paikallisesti päätettävät opetussuunnitelmaratkaisut sekä opetussuunnitelmassa kuvattavat asiat, joita ei käsitellä muissa luvuissa. Opetussuunnitelman perusteiden kussakin pääluvussa määrätään tarkemmin, mitä paikallisessa opetussuunnitelmassa tulee kyseisessä luvussa käsitellyn kokonaisuuden osalta päättää ja kuvata.

Opetuksen järjestäjä päättää opetussuunnitelman laatimiseen liittyvistä ratkaisuista ja toimintatavoista:

- laaditaanko paikallinen opetussuunnitelma koulujen yhteisenä, kokonaan tai osin koulukohtaisena, seudullisena tai käytetäänkö muuta ratkaisua
- millä kielillä annettavaa opetusta varten opetussuunnitelma laaditaan ja hyväksytään (suomenkielistä, ruotsinkielistä, saamenkielistä sekä tarvittaessa muulla kielellä annettavaa opetusta varten)
- mikä on opetussuunnitelman rakenne ja asioiden käsittelyjärjestys, missä muodossa opetussuunnitelma julkaistaan
- miten henkilöstö sekä oppilaat ja huoltajat osallistuvat opetussuunnitelman laatimiseen, arviointiin ja kehittämiseen ja miten otetaan huomioon eri tilanteissa olevien huoltajien osallistumismahdollisuudet
- miten opetussuunnitelman laatimiseen liittyvä yhteistyö esiopetuksen ja muun varhaiskasvatuksen sekä perusopetusta seuraavaa koulutusvaihetta edustavien oppilaitosten kanssa järjestetään
- mitkä muut tahot ovat mukana opetussuunnitelman laadinnassa ja toteutuksessa ja miten yhteistyö järjestetään

12 Perusopetuslaki 21 § (1296/2013)

13 Perusopetuksen laatukriteerit, opetus ja kulttuuriministeriö 2012: 29

- miten paikalliset erityispiirteet ja -tarpeet, arviointien ja kehittämistyön tuottama tieto ja kehittämisen tavoitteet sekä muut paikalliset suunnitelmat otetaan opetussuunnitelman valmistelussa huomioon
- sisältyykö naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain mukainen koulukohtainen tasa-arvosuunnitelma¹⁴ opetussuunnitelmaan vai laaditaanko se erillisenä suunnitelmana
  - lain mukaan suunnitelma laaditaan vuosittain yhteistyössä henkilöstön ja oppilaiden kanssa; vuosittaisen tarkastelun sijasta suunnitelma voidaan myös laatia enintään kolmeksi vuodeksi kerralla
- sisältyykö yhdenvertaisuuslain mukainen koulukohtainen yhdenvertaisuussuunnitelma¹⁵ opetussuunnitelmaan vai laaditaanko se erillisenä suunnitelmana
  - lain mukaan oppilaitoksen on arvioitava yhdenvertaisuuden toteutumista toiminnassaan ja ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi; oppilaitoksella tulee olla suunnitelma toimenpiteistä ja sekä huoltajille että oppilaille on varattava mahdollisuus tulla kuulluksi edistämistoimenpiteistä.

Opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa opetussuunnitelman laadintaan ja kehittämiseen liittyvät asiat:

- miten huolehditaan opiskeluhuoltoa ja kodin ja koulun yhteistyötä käsittelevien osuuksien laatimisesta yhteistyössä hyvinvointialueen sosiaali- ja terveyspalvelujen tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa
- miten opetussuunnitelman toteutumista seurataan ja miten opetussuunnitelmaa arvioidaan ja kehitetään
- mitkä ovat ne paikalliset suunnitelmat ja ohjelmat, jotka täydentävät ja toteuttavat opetussuunnitelmaa (esimerkiksi aamu- ja iltapäivätoiminnan suunnitelma, kestävän kehityksen ohjelma, tasa-arvosuunnitelma, kulttuurikasvatussuunnitelma, tietostrategia).

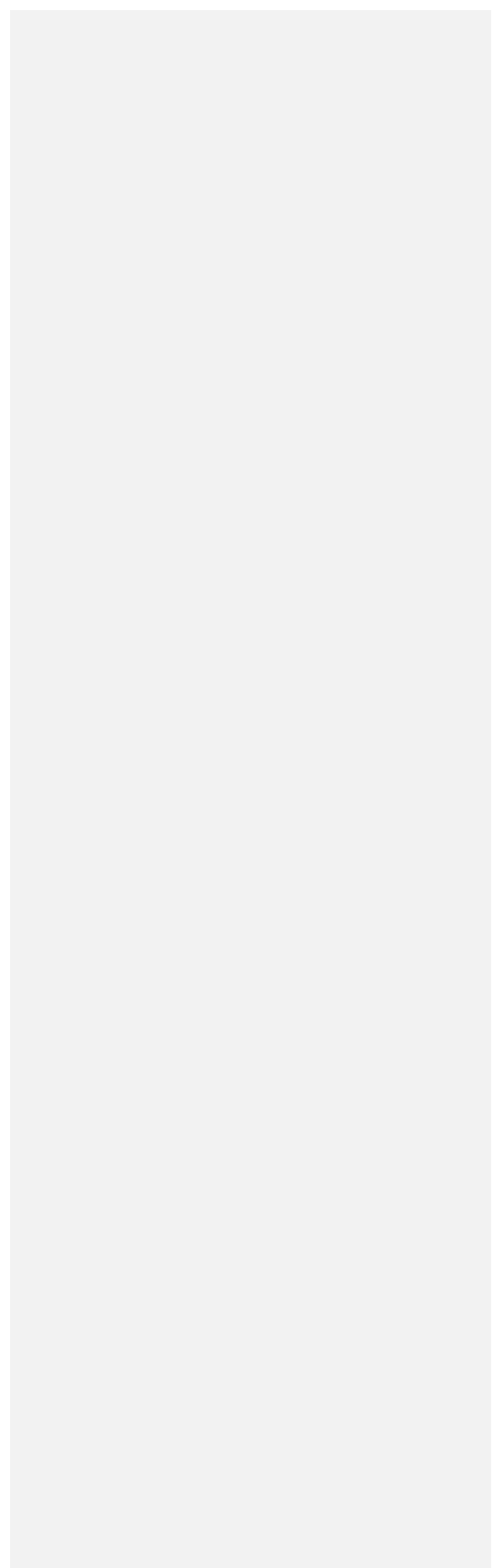
Opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa opetuksen järjestämiseen liittyvät ratkaisut:

- miten edistetään perusopetuksen yhtenäisyyttä sekä siirtymävaiheisiin liittyvää yhteistyötä (perusopetuksen sisällä sekä esiopetuksen ja muun varhaiskasvatuksen ja perusopetusta seuraavan koulutusvaiheen oppilaitosten kanssa)
- järjestetäänkö opetus tai osa siitä yhdysluokkaopetuksena (katso myös osiot "opetuksen järjestämistapoja" ja osioon "oppimista ja hyvinvointia edistävä koulutyön järjestäminen" liittyvät paikallisesti päätettävät asiat)
- järjestetäänkö opetus tai osa siitä vuosiluokittain etenevänä vai tavoitekokonaisuuksittain etenevänä¹⁶ (katso myös osiot "opetuksen järjestämistapoja" ja osioon "oppimista ja hyvinvointia edistävä koulutyön järjestäminen" liittyvät paikallisesti päätettävät asiat)
- järjestetäänkö opetus pääosin ainejakoisena vai kokonaan tai osin eheytyttynä; mitkä ovat mahdollisen eheytetyn opetuksen järjestämisen pääpiirteet
- miten opetustunnit jaetaan vuosiluokittain yhteisten oppiaineiden, taide- ja taitoaineiden valinnaisten tuntien sekä oppilaalle valinnaisten aineiden kesken valtioneuvoston asetuksen edellyttämällä tavalla (paikallinen tuntijako)¹⁷
- mikä on opetuksen järjestäjän kieliohjelma, miltä vuosiluokiilta eri kielten opetus aloitetaan (katso myös toisen kotimaisen kielen ja vieraiden kielten osuudet sekä osio valinnaisuus perusopetuksessa)
- mitkä ovat oppilaille tarjottavat valinnaiset aineet ja mille vuosiluokille niiden opetus sijoittuu (katso myös osio valinnaisuus perusopetuksessa)
- mitkä ovat opetuksen mahdolliset painotukset ja miten ne toteutetaan; miten painotus näkyy tuntijaossa sekä opetuksen tavoitteissa ja sisällöissä (katso myös osio valinnaisuus perusopetuksessa)

¹⁴ Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986) 5 a § (1329/2014)

¹⁵ Yhdenvertaisuuslaki 6 §

¹⁶ Perusopetuslaki 20 h § (1090/2024)

- miten järjestetään oppimisen ja koulunkäynnin edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt¹⁸
- miten oppilaanohjaus järjestetään
  - ohjaussuunnitelmassa kuvataan oppilaanohjauksen järjestämisen rakenteet, toimintatavat, työn ja vastuunjakoa sekä työskentely monialaisissa verkostoissa, kodin ja koulun yhteistyö ohjauksessa, tehostettu henkilökohtainen oppilaanohjaus, jatko-ohjaus perusopetuksen jälkeisiin opintoihin, työelämäyhteistyö sekä työelämään tutustumisen järjestelyt (katso myös vuosiluokkakokonaisuuksiin sisältyvä oppilaanohjauksen tehtäväkuvaus).

1.4.1 Perusopetuksen tuntijako

Perusopetuksen tuntijako 1.8.2025 alkaen: Rovaniemi										
Opetuksen vähimmäismäärä vuosiviikkotunteina										
	1.lk	2.lk	3.lk	4.lk	5.lk	6.lk	7.lk	8.lk	9.lk	1-9lk
AINE										
Äidinkieli ja kirjallisuus	8	7	5	5	4	5	3	4	3	44
A1-kieli (englanti)	1	1	3	2	2	2	2	2	3	18
B2-kieli (ruotsi)						2	2	1	2	7
Matematiikka	3	4	4	4	4	3	3	4	4	33
Ympäristöoppi	2	2	2	2	3	3				14
Biologia ja maantieto							2	2	3	7
Fysiikka ja kemia							2	3	2	7
Terveystieto							0,5	1,5	1	3
Uskonto/elämäkatsomuste eto	1	1	2	1	1	1	1	1	1	10
Historia ja yhteiskuntaoppi				1	2	2	2	2	3	12
Musiikki	1	1	1	1	2	1	2			9
Kuvataide	1	1	1	2	1	2	2			10
Käsityö	2	2	2	2	2	1	2			13
Liikunta	2	2	3	3	3	2	3	3	2	23

Kotitalous							3			3
Oppilaanohjaus							0,5	0,5	1	2
Valinnaiset aineet, taito- ja taideaineet								2	2	4
Valinnaiset aineet, muut						1		4	4	9
Oppilaan vähimmäistuntimäärä	21	21	23	23	24	25	30	30	31	228

1.4.2 OPPILAANOHJAUKSEN OHJAUSSUUNNITELMA

1.4.2.1 Oppilaanohjauksen järjestämisen rakenteet

Oppilaanohjauksella on keskeinen merkitys sekä oppilaiden, koulun että yhteiskunnan näkökulmasta. Ohjaustoiminnan tulee muodostaa koko perusopetuksen ajan kestävä, perusopetuksen jälkeisiin opintoihin ulottuva jatkumo. Oppilaanohjauksella edistetään oppilaiden koulutyön onnistumista, opintojen sujumista sekä koulutuksen tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta. Koulun ohjaussuunnitelmassa kuvataan oppilaanohjauksen järjestämisen rakenteet, toimintatavat, tehostettu henkilökohtainen oppilaanohjaus, työn- ja vastuunjako sekä monialaiset verkostot, joita tarvitaan ohjauksen tavoitteiden toteutumiseksi sekä jatko-ohjaus peruskoulun jälkeisiin opintoihin. Suunnitelmassa kuvataan myös kodin ja koulun ohjausyhteistyö, koulun työelämäyhteistyö sekä työelämään tutustumisen järjestelyt.

Vuosiluokilla 1–2

oppilaanohjaus toteutuu kiinteänä osana muuta opetusta ja koulun toimintaa. Oppilaanohjauksesta vastaa luokanopettaja yhdessä muiden opettajien kanssa.

Vuosiluokilla 3–6

oppilaanohjaus toteutuu pääasiassa eri oppiaineiden opetuksen ja koulun muun toiminnan yhteydessä. Oppilaanohjaukseen voidaan myös varata oppitunteja opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla. Oppilaanohjauksesta vastaa luokanopettaja yhdessä muiden opettajien kanssa.

Vuosiluokilla 7–9

Päävastuu oppilaanohjauksen toteuttamisesta on oppilaanohjauksen lehtorilla, opinto-ohjaajalla.

Oppilaan koulupolulla ohjausvastuuta kantavat, opinto-ohjaajan ja luokanopettajan kanssa yhteistyössä kaikki opettajat ja koulun muu henkilökunta. Oppilaanohjauksen lehtorilla on päävastuu oppilaanohjauksen järjestämisestä, suunnittelusta ja toteutuksesta sekä koulukohtaisen ohjaussuunnitelman laatimista ja sen arvioinnista. Suunnittelu ja toteutumisen arviointi tehdään yhdessä rehtorin ja muun koulu yhteisön jäsenten kanssa.

Ohjaustoiminta muodostaa oppilaan kasvua ja kehitystä tukevan koko perusopetuksen kestävä ja sen jälkeisten opintojen jatkumon. Jokaista oppilasta kunnioitetaan yksilönä, jolla on oikeus laadukkaaseen ja omiin tarpeisiinsa nähden riittävään ohjaukseen. Perusopetuslain mukaan opetukseen osallistuvalla on työpäivän aikana oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta, oppilaanohjausta sekä riittävää oppimisen ja koulunkäynnin tukea heti tuen tarpeen ilmetessä (PoL 30§). Ohjauksen jatkumo turvataan tarjoamalla oppilaanohjausta ja ohjausta kaikilla vuosiluokilla ja opintopolun siirtymävaiheissa. Ohjauksessa oppilas on aktiivinen ja osallistuva jäsen, joka arvioi omaa oppimistaan ja toimintaansa.

Ohjaus jakaantuu opiskelun ja oppimisen ohjaukseen, kokonaisvaltaisen kasvun ja kehityksen tukemiseen ja elämänsuunnittelu - ja uravalinnan ohjaukseen. Ohjaus on luonteeltaan ennaltaehkäisevää, kokonaisvaltaista ja pitkäjänteistä. Ohjauksen tavoitteena on edistää koulutyön sujumista, hyvinvointia ja tasa-arvoa koulussa sekä ehkäistä syrjäytymistä. Ohjauksella tuetaan oppilaan onnistumista perusopetuksen eri vaiheissa, ehkäistään oppimisen vaikeuksia ja vahvistetaan opiskelutaitoja sekä itseohjautuvuutta. Lisäksi ohjauksen tuella kehitetään oppilaan valmiuksia tehdä opintojaan koskevia valintoja perusopetuksen aikana ja sen jälkeen. Ohjauksen avulla edistetään oppilaan luottamusta omiin tasavertaisiin mahdollisuuksiin koulutuksessa ja työelämässä. Ohjauksen avulla edistetään koulutuksellista, etnistä ja sukupuolten välistä tasa-arvoa, koulutuksen tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta.

Peruskouluun kuuluu merkittäviä siirtymävaiheita koulupolun varrella, siirtyminen esiopetuksesta peruskouluun, vuosiluokkien 2 ja 3 välinen siirtymävaihe, vuosiluokkien 6 ja 7 välinen siirtymävaihe ja siirtyminen peruskoulun jälkeisiin opintoihin. Perusopetuksessa ohjauksen merkitys korostuu uuden oppiaineen alkaessa, oppiaineiden nivelkohdissa, siirtymävaiheissa, opettajien tai/ ja koulun vaihtuessa.

Rovaniemen kaupungilla on tavoitteena laadukas oppilaanohjaus perusopetuksen kaikilla vuosiluokilla. Opetussuunnitelman perusteet ja koulun toimintakulttuuri tukevat laadukkaana ohjauksen järjestämistä. Kaupungilla on tehtävänsä kelpoiset oppilaanohjauksen lehtorit, joille mahdollistetaan ohjausosaamisen kehittäminen riittävällä koulutautumisella. Koulun suhde yhteiskuntaan on tiivis, koska koulun yhtenä tehtävänä on valmistaa oppilaita tulevaisuuden työelämään ja aktiiviseen yhteiskunnassa toimimiseen niin kansallisesti kuin kansainvälisesti. Riittävällä, suunnitelmallisella ja oikeaan aikaan annettavalla ohjauksen avulla tuetaan oppilaan polkua kohti perusopetuksen jälkeisiä opintoja ja elinikäistä oppimista. Ohjauksen suunnittelussa tulee ottaa huomioon lisäopetus, tuen eri vaiheet, kieli- ja kulttuuriryhmät, joustavan perusopetuksen ryhmä sekä erityisryhmät (kuvio 5). Koulun lukuvuosittaisen toimintasuunnitelman yhteydessä voidaan tarkentaa koulukohtaista oppilaanohjauksen ohjaussuunnitelmaa. Tarkennuksissa käytetään pohjana kaupungin oppilaanohjauksen ohjaussuunnitelmaa. Koulukohtaisia oppilaanohjauksen ohjaussuunnitelmaa tarkennuksia arvioidaan ja päivitetään vuosittain.

Oppilaan kanssa tehtävässä ohjaustyössä on ohjauksen peruseräperäisenä ohjattavan kunnioittaminen, ohjattavan hyvinvoinnin ja tasa-arvon edistäminen. Opinto-ohjaajalla keskeinen työväline on hänen oma persoonansa ja ohjauksellinen asiantuntijuutensa.

Opinto-ohjaajan työn eettiset periaatteet ovat seuraavat:

Itsemääräämisoikeus

Opinto-ohjaaja kunnioittaa ohjattavan itsemääräämisoikeutta. Opinto-ohjaaja tuo vaihtoehtoja esille monipuolisesti ja kunnioittaa ohjattavan omia valintoja.

Totuudellisuus

Opinto-ohjaaja toimii rehellisesti ja hienotunteisesti. Opinto-ohjauksessa annettavan tiedon on oltava ajankohtaista, monipuolista ja tiedon kriittiseen arviointiin ohjaavaa. Ohjausmateriaalin tekijä on tuotava esiin.

Luottamuksellisuus

Opinto-ohjaus on luottamuksellista. Luottamuksellisuus on säilytettävä myös muuttuvissa ohjausympäristöissä. Tietoja voidaan luovuttaa, mikäli se on ohjattavan edun kannalta välttämätöntä. Tällöin pyritään ensin keskustelemaan ohjattavan kanssa. Tietojen luovutuksessa noudatetaan voimassa olevia lakeja.

Riippumattomuus

Opinto-ohjaajan on tiedostettava omat arvonsa sekä yhteiskunnan ja muista kulttuureista tulevien arvoja, jotta hän voi antaa eettisesti kestävää ohjausta. Opinto-ohjaaja tiedostaa omien, työyhteisönsä ja muun yhteiskunnan odotusten vaikutukset työhönsä.

Ammattitaidon kehittäminen

Opinto-ohjaaja arvioi ja kehittää omaa työtään. Hän huolehtii ammattitaitonsa päivittämisestä osallistumalla täydennyskoulutukseen ja hankkimalla ajantasaista tietoa.

Yhteistyö

Opinto-ohjaajan työ edellyttää yhteistyötä koulun sisällä ja ulkopuolella eri toimijoiden kanssa. Opinto-ohjaaja kykenee moniammatilliseen yhteistyöhön ja arvostaa muiden ammattitaitoa ja osaamista.

Oma hyvinvointi

Opinto-ohjaaja huolehtii omasta hyvinvoinnistaan ja jaksamisestaan. Opinto-ohjaaja tunnistaa oman rajallisuutensa ja on valmis hakemaan apua, kun sitä tarvitsee.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin liittyvien ja yhteiskunnassa yleisesti hyväksytyjen sekä omien arvojen tiedostaminen ja niiden mukaan toimiminen on ohjaustyön perusta kaikilla koulussa ohjaustyötä tekeillä. Kaikkien koulussa ohjaustyötä tekevien henkilöiden tulee soveltaa opinto-ohjaajan työn eettisiä arvoja.

1.4.2.2 Oppilaanohjauksen järjestämisen toimintatavat

Oppilaanohjauksen tehtävänä on edistää oppilaiden kasvua ja kehitystä siten, että jokainen oppilas pystyy kehittämään opiskeluvalmiuksiaan ja vuorovaikutustaitojaan sekä oppimaan elämässä tarvittavia tietoja ja taitoja. Oppilaanohjaus tukee oppilaita tekemään omiin valmiuksiinsa, arvoihinsa ja lähtökohtiinsa sekä kiinnostukseensa perustuvia arkielämää, opiskelua, jatko-opintoja sekä tulevaisuutta koskevia päätöksiä ja valintoja. Ohjauksen avulla oppilaat oppivat tiedostamaan mahdollisuutensa vaikuttaa oman elämänsä suunnitteluun ja päätöksentekoon. Oppilaita kannustetaan pohtimaan ja kyseenalaistamaan koulutukseen ja ammatteihin liittyviä ennakkokäsityksiä ja tekemään valintansa omia vahvuuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan vastaten.

Rovaniemen kaupungin perusopetuksen tuntijaossa vuosiluokilla 1-6 oppilaanohjausta annetaan muiden oppituntien ja koulun muun toiminnan yhteydessä. Vuosiluokilla 7-9 tuntijaossa oppilaanohjauksen luokkatunnit on jaettu seuraavasti: 7. vuosiluokalla on 0,5 vuosiviikkotuntia, 8. vuosiluokalla 0,5 vuosiviikkotuntia ja 9. vuosiluokalla 1,0 vuosiviikkotuntia. Vuosiluokilla 7-9 kaikilla oppilailla on oikeus oppilaanohjauksen lehtorin antamaan ohjaukseen. Oppilaanohjauksen toimintatapoina ja työmuotoina ovat yksilöllisiin kysymyksiin syntyvä henkilökohtainen ohjaus, pienryhmäohjaus, ryhmäkohtainen ohjaus ja luokkamuotoinen ohjaus. Vuosiluokilla 7-9 oppilaanohjauksen työtapoja käytetään monipuolisesti oppilaiden yksilölliset sekä ryhmäkohtaiset tarpeet ja valmiudet huomioiden. Henkilökohtaisessa ohjauksessa oppilaalla on mahdollisuus keskustella opintoihinsa, urasuunnitteluunsa, koulutus- ja ammatinvalintoihinsa sekä elämäntilanteeseensa liittyvistä kysymyksistä. Pienryhmäohjauksessa ryhmiä muodostetaan joustavasti ohjauksen sisältö ja vertaistuen mahdollisuudet huomioiden. Pienryhmätyöskentelyssä oppilas harjaantuu kaikille yhteisiä tai kunkin ryhmään osallistuvan oppilaan henkilökohtaisia, muiden oppilaiden kanssa jaettavissa olevia ohjauksellisia kysymyksiä. Tarvittaessa ohjausta eriytetään ottamalla huomioon oppilaiden henkilökohtaiset tavoitteet, kokemukset, harrastukset, kiinnostuksen kohteet, vahvuudet, osaamisalueet sekä elämäntilanteeseen vaikuttavat tekijät.

Ohjaus tuen aikana

Vuosiluokilla 7-9 ohjauksesta huolehtivat luokanvalvoja/aineenopettaja ja erityisopettaja. Opinto-ohjaajan tuoma ohjauksen asiantuntijuus huomioidaan etenkin peruskoulun päättövaiheessa jo vuosiluokalta kahdeksan ja opinto-ohjaaja kutsutaan mukaan tarvittaviin oppilashuoltopalaveriin. Näin varmistetaan oppilaan saama ohjaus hänen siirtyessä peruskoulun jälkeisiin opintoihin. Joustavan perusopetuksen oppilaiden oppimissuunnitelman laatimisesta huolehtivat yhteistyössä JOPE- opettaja, aineenopettaja ja erityisopettaja. Opinto-ohjaajan konsultaatiota on mahdollisuus käyttää alaluokkien siirtymävaiheessa olevien oppilaiden kohdalla.

Tuen eri vaiheissa oppilaita koskevat samat oppilaanohjauksen ja ohjauksen järjestämisen periaatteet kuin muussakin perusopetuksessa. Tukea tarvitsevan oppilaanohjauksessa korostuu oppilaan itseluottamuksen, itsearviointitaitojen ja oppimaan oppimisen taitojen vahvistaminen kaikessa koulutyössä. Oppilaanohjaus niveltyy kaikkiin opetustilanteisiin, oppiaineisiin, monialaisten oppimiskokonaisuuksien toteuttamiseen ja oppilaalle annettavaan arviointipalautteeseen. Monipuolista palautetta käytetään suunnitelmallisesti oppilaiden kannustamiseen ja ohjaamiseen.

Tukea tarvitsevilla on oikeus vuosiluokilla 7-9 opinto-ohjaajan antamaan kohdennettuun ohjaukseen ja ohjauksen merkitys lisääntyy perusopetuksen jälkeisten opintojen suunnittelussa. Ohjauksen näkökulma otetaan huomioon arvioitaessa oppilaan tarvetta oppilaskohtaiseen tukeen. Ennen oppilaskohtaisen tuen aloittamista arvioidaan ryhmäkohtaisen tuen aikana saaman ohjauksen riittävyys ja sen kohdentaminen ohjaustarpeita vastaavaksi. Oppimissuunnitelmaa laadittaessa huomiota kiinnitetään oppilaan opiskelutapoihin ja -taitoihin tai yhteistyötilanteissa mahdollisesti ilmeneviin tuen tarpeisiin sekä taitoja vahvistaviin, vahvuuksia löytäviin ja opiskelun motivaatiota lisääviin toimintatapoihin ja opiskelun sisältöihin. Ohjauksella vahvistetaan tukea tarvitsevan oppilaan itseluottamusta ja ymmärrystä opiskelun merkityksestä omalle tulevaisuudelle.

Ohjauksen avulla jatketaan oppilaan opiskelu- ja yhteistyötaitojen sekä itseluottamuksen, omien vahvuuksien, opiskelun motivaation ja työelämän tuntemuksen vahvistamista. Päättövaiheessa ohjauksessa on tärkeä yhdessä oppilaan kanssa selvittää oppilaalle soveltuvia jatko-opintomahdollisuuksia, perusopetuksen jälkeisiä vaihtoehtoja ja selvittää oppilaan tarvitseman tuen jatkuminen. Ohjauksellista tukea suunniteltaessa tehdään tiivistä yhteistyötä huoltajien kanssa ja hyödynnetään myös oppilashuolon palveluista vastaavan henkilöstön ja oppilasta avustavan muun henkilöstön mahdollisuuksia yksilölliseen ohjaukseen.

Monikulttuurinen ohjaus

Monikulttuurisella ohjauksella tarkoitetaan psykososiaalista ja muuta tukea, jolla autetaan oppilasta sopeutumaan uuteen ympäristöön. Peruskoulussa se tarkoittaa toimia, joilla tuetaan eri kieli- ja kulttuuritaustaisten oppilaiden sopeutumista kouluyhteisön jäseneksi sekä opiskelussa tarvittavien valmiuksien kehittymistä. Ohjauksen avulla voidaan tietoisesti lisätä monikulttuurista ajattelua ja oppilaan huomioimista koulun käytännöissä. Ohjauksen järjestäminen koskee koulun sisäisiä ja ulkopuolisia toimijoita. Yhteistyötä tehdään kaupungin muiden oppilaitosten ja monikulttuuristen toimijoiden kesken. Oppilaan henkilökohtaiseen ohjaukseen tulee varata riittävästi aikaa ja ohjaus aloitetaan riittävän varhaisessa vaiheessa. Suositeltavaa on, että vieraskielisen ja monikulttuurisen oppilaanohjaukseen varataan aikaa kaksinkertainen tuntimäärä. Ohjaustyössä korostuu yhteistyö oppilaan huoltajien kanssa ja ohjauksen laadukkaassa toteuttamisessa on mahdollisuus tulkkipalvelujen käyttöön. Jokaisen opettajan tehtävänä on tarjota tukea oppilaan päivittäiseen koulunkäyntiin ja opiskeluun liittyvissä kysymyksissä yhteistyössä valmistavan opetuksen luokanvalvojan kanssa. Jatko-opiskelupaikan ja urasuunnittelun ohjaamiseen liittyvissä asioissa oppilaalla on oikeus opinto-ohjaajan antamaan ohjaukseen. Toimiva monialainen ohjaustyö ja verkostojen hyödyntäminen monikulttuurisessa ohjauksessa on tärkeää erityisesti oppilaan siirtymä- ja nivelvaiheissa. Ohjauksen merkitys ja realistisen kuvan antaminen opiskelumahdollisuuksista on erityisen tärkeää perusopetuksen valmistavan opetuksen aikana.

Tehostettu henkilökohtainen ohjaus

Oppilaanohjauksen lisäksi oppilaalla on oikeus saada tehostettua henkilökohtaista ohjausta, mikäli hän tarvitsee jatko-opintoihin hakeutumiseen liittyvää tukea. Tehostettua ohjausta annetaan vuosiluokilla 8 ja/tai 9. Painopisteenä on jatko-opintovalmiuksien kehittäminen ja ohjaaminen oppilaalle sopiviin jatko-opintoihin. Tavoitteena on, että jokainen oppilas löytää jatko-opiskelupaikan. Oikeus tehostettuun ohjaukseen ei ole sidoksissa oppilaan muihin tukimuotoihin tai -toimiin.

Tehostetun henkilökohtaisen oppilaanohjauksen tarpeen arvioi ensisijaisesti opinto-ohjaaja. Arvion keskiössä on oppilaan opiskeluun, hyvinvointiin ja voimavaroihin, toimijuuteen ja urasuunnittelutaitoihin liittyvät tekijät. Tehostetun ohjauksen tarpeesta voi kertoa esim. puutteelliset opiskeluvaihtoehdot, haasteet kognitiivisessa toimintakyvyssä, opintomenestys ja sen muutokset, kiinnostuksen kohteiden puute tai runsaus, päätöksentekotaidot, ajanhallinta, selkiytymätön jatko-opintosuunnitelma, tulevaisuuden näköalattomuus, vääristyneet tai toimintaa rajoittavat uskomukset omista kyvyistä, kouluikäymättömyys sekä heikko kielitaito ja kulttuurin tuntemus. Signaaleja tuen ja ohjauksen tarpeesta voi huomata kuka tahansa oppilaan kanssa työskentelevä henkilö, mikä korostaa monialaisen yhteistyön merkitystä.

Tehostetussa henkilökohtaisessa oppilaanohjauksessa oppilaalle annetaan henkilökohtaista ja muuta ohjausta. Opinto-ohjaaja suunnittelee ja toteuttaa tehostettua ohjausta yhdessä koulun muun henkilökunnan, kodin ja sidosryhmien kanssa kunkin oppilaan tarpeen mukaan. Tehostetun ohjauksen seurannasta ja kirjaamisesta vastaa opinto-ohjaaja. Tehostettu ohjaus voi olla esim. henkilökohtaisia ohjauskeskusteluita, pienryhmäohjausta, tiiviimpää yhteistyötä huoltajien kanssa, tutustumisia ja koulutuskokeiluja toiselle asteelle ja/tai valmentavaan koulutukseen (TUVAAN), konsultatiivista keskustelua toisen asteen oppilaitosten edustajien (esim. opinto-ohjaaja/erityisopettaja/opettaja) kanssa nuoren tilanteesta ja räätälöityjä TET-jaksoja.

Osana tehostettua henkilökohtaista ohjausta opinto-ohjaaja laatii yhdessä oppilaan kanssa jatko-opintosuunnitelman. Suunnitelmaan kirjataan oppilaan ajatuksia jatko-opinnoista ja tavoitteet siirtymisestä perusopetuksen jälkeisiin opintoihin. Jatko-opintosuunnitelmaa päivitetään tarpeen mukaan opinto-ohjaajan ja oppilaan ohjaustapaamisissa.

1.4.2.3 Oppilaanohjaus ja työskentely monialaisissa verkostoissa

Koulun ohjaussuunnitelmassa kuvataan oppilaanohjauksen järjestämisen rakenteet, toimintatavat, työn- ja vastuunjako sekä monialaiset verkostot, joita tarvitaan ohjauksen tavoitteiden toteutumiseksi. Oppilaiden opintojen sujuvuutta nivelvaiheissa edistetään perusopetuksen aikana ja jatko-opintoihin siirryttäessä opettajien välisellä ja opinto-ohjaajien keskinäisellä sekä tarvittaessa moniammatillisella yhteistyöllä. Opettajat hyödyntävät työssään ajantasaista tietoa jatko-opinnoista, työelämästä ja työtehtävistä sekä niissä tapahtuvista muutoksista.

Oppilaanohjauksen jatkumon toteuttaminen taataan ohjaustyöhön osallistuvien yhteistyöllä oppilaan opintopolun aikana ja erityisesti siirtymä- sekä nivelvaiheissa. Siirtymien hoitaminen edellyttää oppilaan ikäkauden ja kehitysvaiheen huomioimista. Moniammatillista ja -hallinnollista yhteistyötä tehdään varsinkin perusopetuksen päättövaiheessa olevien oppilaiden osalta.

Oppilaan turvallista siirtymistä opintopolun siirtymävaiheissa tuetaan perusopetuksen opettajien, opinto-ohjaajien ja perusopetuksen jälkeisten opintojen ohjauksesta vastaavien opinto-ohjaajien, opettajien sekä muun moniammatillisen oppilashuollon ja muun alueellisen verkoston yhteistyöllä, joka ylittää oppilaitosten ja kouluasteiden väliset rajat. Oppilashuollon monialaisen yhteistyön tavoitteena on oppilaan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistäminen ja ylläpitäminen ja niiden edellytysten lisääminen kouluyhteisössä. Ohjausta tehostetaan oppilaskohtaista tukea tarvitsevien oppilaiden, joustavan perusopetuksen, valmistavalta luokalta siirtyvien ja koulutuksen ulkopuolelle jäämässä olevien oppilaiden opintojen jatkumisen turvaamiseksi.

Koulukohtaisen oppilaanohjauksen ohjaussuunnitelmaan sisältyvät seuraavat toimenpiteet lukuvuoden aikana:

7. Luokan syyslukukausi

- Uuteen luokkaan ja kouluun tutustumisen sekä ryhmytymisen ja oppilaita osallistavan toiminnan toimintatavat. Sujuvasti seiskalle -toimintapäivien, oppilaskunnan ja tukioppilastoiminnan yhteistyön järjestelyt monialaisesti yhteistyössä eri toimijoiden kanssa.*
- Uudet luokanvalvojat perehtyvät oppilaitensa oppilastietolomakkeisiin ja mahdollisiin oppimissuunnitelmiin 7. luokan syksyllä. Tiedonsiirtopalaverit, vanhempainvartit ja arviointikeskustelut oppilaiden, huoltajien ja luokanvalvojan kanssa.*
- Oppilaskohtaista tukea tarvitsevien oppilaiden asiakirjojen päivittäminen (erityisopettaja, luokanvalvoja, luokanopettaja, oppimisen tuen konsultti)*

1.4.2.4 Ohjaus perusopetuksen jälkeisiin opintoihin - Elinikäinen oppija

Vuosiluokilla 7-9 oppilaanohjauksen tehtävänä on tukea oppilaiden siirtymistä vuosiluokkien 7-9 oppimisympäristöön ja työskentelytapoihin. Vuosiluokkien 7-9 aikana jokaista oppilasta ohjataan edelleen kehittämään oppimaan oppimisen taitojaan ja opiskeluvaihtoehtojaan. Oppilaita autetaan hahmottamaan valintojen vaikutusta opintoihin ja tulevaisuuteen.

Oppilaanohjauksen tehtävänä on kehittää oppilaiden valmiuksia selviytyä muuttuvissa elämäntilanteissa, opintojen nivelvaiheissa sekä työuran siirtymissä. Oppilaat oppivat käyttämään ja hyödyntämään erilaisia tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluita. Ohjauksella vahvistetaan oppilaiden toimijuutta ja oma-aloitteisuutta koulutus- ja uravalintoihin koskevassa päätöksenteossa.

Perusopetuksen päättövaiheessa vuosiluokilla kahdeksan ja yhdeksän ohjauksessa korostuu koulutus- ja uravalinnan suunnittelun tukeminen.

Opinto-ohjaaja antaa henkilökohtaista ohjausta jokaiselle 9.-luokkalaiselle. Ohjausprosessissa kehitetään oppilaan valmiuksia hakeutua perusopetuksen jälkeisiin koulutuksiin. Tehostettua henkilökohtaista oppilaanohjausta annetaan tarpeen mukaan 8. ja/tai 9. vuosiluokalla sitä tarvitseville oppilaille.

Opinto-ohjaaja antaa tietoa ja ohjausta toisen asteen koulutusvaihtoehtoista, järjestää tutustumisia/koulutuskokeiluja sekä tiedottaa oppilaita ja huoltajia yhteishausta ja muista päättöluokkalaisille suunnatuista tapahtumista. Opinto-ohjaaja organisoii 9.-luokkalaisille ja heidän huoltajilleen tarkoitetun jatko-opintoillan. Opinto-ohjaaja myös koordinoi haut jatko-opintoihin ja vastaa huoltajien kuulemisesta lain edellyttämällä tavalla.

Yhteishaun tulosten tultua kesäkuussa opinto-ohjaaja tarkistaa tulokset kaikkien ohjaamiensa oppilaiden osalta. Opinto-ohjaaja on etukäteen ilmoitetun aikataulun mukaan tavoitettavissa. Opinto-ohjaaja on yhteydessä opiskelupaikatta jääneisiin oppilaisiin ja heidän huoltajiinsa. Opinto-ohjaaja laatii oppilaan ja huoltajien kanssa yhdessä suunnitelman oppilaan jatkoa varten.

Perusasteen opinto-ohjaaja vastaa oppilaista peruskoulun päättymisen jälkeen siihen saakka, kunnes opinnot alkavat seuraavassa opiskelupaikassa. Opinto-ohjaaja tarkistaa oppivelvollisten tilanteen VALPAS-järjestelmästä Opetus- ja kulttuuriministeriön päättämänä ajankohtana. Jos oppilas on ottanut opiskelupaikan vastaan ja aloittanut opinnot, valvontavastuu siirtyy ko. opetuksen järjestäjälle. Mikäli oppilas ei ole vastaanottanut saamaansa opiskelupaikkaa tai konkreettisesti aloittanut opintoja niiden alkaessa (saapunut paikalle oppilaitokseen), opinto-ohjaaja ilmoittaa asiasta asuinkunnalle. Valvontavastuu siirtyy tällöin ko. kunnalle. Opinto-ohjaaja huolehtii syksyllä yhdessä erityisopettajan kanssa opetuksen kannalta välttämättömien tietojen siirtämisestä vastaanottavaan oppilaitokseen.

Opinto-ohjaaja ohjaa kalenterivuoden aikana 17 täyttävät oppilaat, jotka eivät saa kevätlukukauden päätteeksi perusopetuksen päättötodistusta aikuisten perusopetukseen tai muuhun oppivelvollisuuden piiriin kuuluvaan koulutukseen.

Koulukohtaisen oppilaanohjauksen ohjaussuunnitelmaan sisältyvät seuraavat toimenpiteet yhdeksännen luokan ja peruskoulunsa päättäneiden nuortenosalta lukuvuoden aikana:

8. luokka

- *Tukea tarvitsevien oppilaiden kohdalla jatko-opintoihin liittyvän ohjauksen aloittaminen.*
- *Tehostettu henkilökohtainen oppilaanohjaus sitä tarvitseville oppilaille.*
- *Työelämään tutustuminen; 8. luokkien TET-järjestelyt, mahdolliset opintokäynnit työpaikoilla ja eri ammattialojen edustajien vierailut koulussa.*

9. luokan syyslukukausi

- *Siirtymävaiheen aikataulusta sopiminen yhteistyössä oman koulun ja kaupungin eri koulujen oppilaitosten opinto-ohjaajien kanssa.*
- *Oppilaanohjauksen ohjaussuunnitelman esittely koulun henkilöstölle, ja siitä tiedottaminen oppilaille ja huoltajille eri aikataulujen pohjalta lukuvuoden kuluessa.*
- *Työelämään tutustuminen; 9. luokkien TET-jakson järjestelyt, mahdolliset opintokäynnit työpaikoilla ja eri ammattialojen edustajien vierailut koulussa.*
- *Opinto-ohjaajan henkilökohtainen ohjaus kaikkien päättöluokan oppilaiden kanssa.*
- *Tehostettu henkilökohtainen oppilaanohjaus sitä tarvitseville oppilaille.*
- *Mahdollinen siirtymäsuunnitelma on oppilaan, huoltajan ja opinto-ohjaajan välisen keskustelun avaus oppilaan jatko-opintojen ja koulunkäynnin tarkasteluun. Suunnitelma on apuna päättöluokkalaisen ja opinto-ohjaajan käymissä ohjauskeskusteluissa 9. luokan aikana ennen yhteishakua.*
- *Ammatinvalinnassa huomioitavien erityistarpeiden ja/tai terveysrajoitusten kartoitus ja koulutuskokeilut.*
- *Peruskoulun jälkeisiin vaihtoehtoihin tutustuminen tasapuolisesti eri kouluissa. Tutustumiset toisen asteen oppilaitoksiin ja heidän edustajiensa vierailut oppitunneilla ja koulussa. Rovaniemen alueella järjestettäviin tilaisuuksiin osallistuminen mm; avoimet ovet, yksilölliset tutustumiset.*
- *Yksilöllisten tutustumisjaksojen järjestäminen, jotta oppilas saa riittävästi tietoa ja omakohtaista kokemusta valintapäätöksensä tueksi.*
- *Yhteishakujärjestelmään tutustuminen (lähialueen koulutustarjonta, hakumenettely, aikataulut, valintaperusteet, demohakuun tutustuminen) ja tietoa muista peruskoulun jälkeisistä vaihtoehdoista. Huoltajien tiedottaminen yhteishakuun liittyvissä asioissa (yhteishakuilta).*

9.IK kevätlukukausi

- *Oppilaan urasuunnitelman tekeminen ja mahdollinen varasuunnitelma. Ohjauskeskustelut tarvittaessa oppilaiden ja huoltajien kanssa yhdessä.*
- *Tehostettu henkilökohtainen oppilaanohjaus sitä tarvitseville oppilaille.*
- *Yhteishaun harjoittelu ja demohaku.*
- *Oppilastietojen siirtäminen hakujärjestelmiin ja tietojen tarkistaminen.*
- *Yhteishaun koordinointi ja toteuttaminen.*
- *Jatko-opiskeluun valmistautuminen ja mahdolliset soveltuvuus-, pääsy ja kielikokeet sekä lukion ainevalinnat.*
- *Tiedonsiirtolomake täytetään yhteistyössä oppilaan ja hänen huoltajansa/huoltajiensa kanssa (alle 18v.) perusopetuksen päättöluokan aikana ennen koulun päättymistä tai siirryttäessä oppilaitoksesta toiseen huhti- toukokuun aikana.*
- *Tiedotus ja toimintaohjeet kevään ja kesä-ajan aikatauluista peruskoulunsa päättävälle.*

- Yhteishaun tulosten tultua kesäkuussa opinto-ohjaajan yhteydenotto ilman opiskelupaikkaa jääneisiin oppilaisiin tai heidän huoltajiinsa. Jälkiohjaus ilman opiskelupaikkaa jääneille oppilaille; jatkuvan haun paikat, TUVA-koulutus, kansanopistojen oppivelvollisille suunnatut koulutukset ja TELMA.
- Opinto-ohjaajan tarkistus oppivelvollisten tilanteesta VALPAS-järjestelmästä Opetus- ja kulttuuriministeriön ilmoittamana ajankohtana. Ilmoitus asuinkunnalle, mikäli oppilas ei ole vastaanottanut saamaansa opiskelupaikkaa ja/tai aloittanut opintoja seuraavassa oppilaitoksessa.
- Tiedonsiirto yhdessä erityisopettajan kanssa opetuksen kannalta välttämättömien tietojen osalta niihin oppilaitoksiin, joihin oppilaat ovat siirtyneet.

1.4.2.5 Oppilaanohjauksen työn - ja vastuunjako

Oppilaiden opintojen sujuvuutta nivelvaiheissa edistetään perusopetuksen aikana ja jatko-opintoihin siirryttäessä opettajien välisellä ja opinto-ohjaajien keskinäisellä sekä tarvittaessa moniammatillisella yhteistyöllä

Ohjaus kuuluu kuitenkin kaikkien koulussa toimivien tehtäviin. Ohjaustyöhön osallistuvat toimivat yhteistyössä ja verkostoja hyödyntäen oppilaan opintopolun aikana ja siirtymä- sekä nivelvaiheissa. Kaikkien opettajien tehtävänä on ohjata oppilasta eri oppiaineiden opiskelussa sekä auttaa häntä kehittämään opiskeluvalmiuksiaan ja vuorovaikutustaitojaan sekä elämässä tarvittavia tietoja ja taitoja. Jokaisen opettajan tehtävänä on ennaltaehkäistä opintoihin liittyvien ongelmien syntyä. Oppilasta aiemmin opettanut opettaja huolehtii koulunkäynnin ja opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömän tiedon siirtämisestä oppilaan uudelle opettajalle.

Seuraavana kuvataan koulun ohjauksen työnjakoa ja vastuualueita. Jokainen koulu kuvaa oman koulun ohjauksen ja työnjaon koulukohtaisessa ohjaussuunnitelmassa. Täten kuvaukset ovat tietoina oppilaalle sekä huoltajille, ja henkilöstö hahmottaa ohjauksellisen tehtävänsä.

Oppilas

on ohjauksessa aktiivinen ja osallistuva jäsen, joka arvioi omaa oppimistaan ja toimintaansa. Hän kantaa oman vastuunsa kouluyhteisön jäsenenä. Oppilas osallistuu perusopetukseen ja suorittaa tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäytyy asiallisesti. Hän osallistuu säännöllisesti koulutyöhön. Oppilaan vastuu ilmenee reiluna ja arvostavana suhtautumisena koulutovereihinsa ja koulun aikuisiin sekä yhteisten sääntöjen noudattamisena.

Huoltaja

ohjaa ja tukee lastaan/nuortaan onnistumaan koulutyössään. Huoltajan velvollisuus on huolehtia lapsen säännöllisestä koulunkäynnistä ja huolehdittava siitä, että oppivelvollisuus tulee suoritettua. Hän osallistuu lastaan/nuortaan koskeviin yhteisiin tapaamisiin (vanhempainvarit, arviointikeskustelut, oppilashuollolliset palaverit) ja mahdollisuuksien mukaan lapsensa/nuorensa koulutyöhön liittyviin tilaisuuksiin (vanhempainillat, vanhempaintoimikunta).

Rehtori

vastaa koulun toiminnasta kokonaisuudessaan sekä luo opetukselle ja oppilaanohjaukselle toimintaedellytykset. Rehtorin vastuulla on taata ohjaukselle riittävät resurssit. Rehtori huolehtii, että oppilailla on mahdollisuus saada ohjausta opetussuunnitelman mukaisesti, oppilaan oikeus henkilökohtaiseen ohjaukseen toteutuu ja ohjaukseen osallistuvilla on siihen mahdollisuus. Rehtori osallistuu ohjauksen suunnitteluun ja huolehtii oppilaanohjauksen ohjaussuunnitelman tiedottamisesta oman koulun väelle yhteistyössä opinto-ohjaajan kanssa. Rehtori vahvistaa yhteistyössä oppilaanohjaajan, apulaisrehtorin tai erityisopettajan kanssa suunnittelemansa luokkajaot ja päättää mahdollisista luokkasiirroista. Koulukohtaisissa ohjaussuunnitelman tarkennuksissa voidaan täsmentää rehtorin ja apulaisrehtorin työnjako ohjauksen suhteen.

Oppilaanohjauksen lehtori (opinto-ohjaaja)

on oppilaanohjauksen ja ohjauksen asiantuntija koulussa. Hänellä on päävastuu oppilaanohjauksen suunnittelusta, toteuttamisesta ja kehittämisestä ja oppilaanohjauksen opetuksesta ja toteuttamisesta vuosiluokilla 7 - 9. Opinto-ohjaajan tehtäviin kuuluu oppilaan kasvun tukeminen, oppimisen ohjaaminen ja urasuunnittelu. Opinto-ohjaaja ohjaa ja tukee oppilaiden koulunkäyntiä yhteistyössä oppilaan, huoltajien, luokanvalvojen, aineenopettajien, oppilashuollon henkilöstön ja koulun muiden toimijoiden kanssa. Itsetuntemus, ammattien ja työelämän tuntemus sekä ajankohtainen tieto perusopetuksen jälkeisistä vaihtoehdoista ja jatko- opinnoista ovat oppilaan tulevaisuuden ja urasuunnittelun perusta, joiden ohjaus on koulussa opinto-ohjaajan vastuualueetta. Opinto-ohjaaja vastaa päättöluokkalaisten henkilökohtaisista ohjauskeskusteluista jatko-opintoihin ja uravalintoihin liittyvissä asioissa.

Opinto-ohjaaja huolehtii valinnaisaineiden valintoihin liittyvistä asioista ja 7. luokkien valmistelusta yhdessä rehtorin, apulaisrehtorin tai erityisopettajan kanssa. Opinto-ohjaaja ohjaa oppilaiden työelämään tutustumisen. Ohjausprosessin aikana, mahdollisesti jo vuosiluokalla 8, opinto- ohjaaja järjestää oppilaille mahdollisuuksia hankkia kokemuksellista tietoa työelämästä, eri koulutusvaihtoehdoista ja oppilaitoksista (vierailut, koulutuskokeilut). Opinto-ohjaaja ohjaa ja tukee oppilaita yhdessä muiden ohjaukseen osallistuvien kanssa siirtymävaiheissa ja koulutuksen nivelkohdissa. Opinto-ohjaaja tekee yhteistyötä huoltajien kanssa oppilaan opiskeluun, peruskoulun jälkeisiin opiskeluvaihtoehtoihin ja urasuunnitteluun liittyvissä asioissa. Hän tiedottaa valinnan mahdollisuuksista ja niiden merkityksestä oppilaan tulevaisuudelle (vanhempainillat, Wilma-tiedotteet). Päättöluokan oppilaiden opinto-ohjauksessa painottuvat jatko-opintoihin valmistautuminen sekä tarvittaessa tuettu siirtyminen perusopetuksen jälkeisiin opintoihin. Erityistä huomiota kiinnitetään oppilaisiin, jotka ovat tehostetussa henkilökohtaisessa oppilaanohjauksessa, joustavassa perusopetuksessa, oppilaskohtaisen tuen piirissä, valmistavassa opetuksessa tai erityisluokkaopetuksessa. Opinto-ohjaaja tekee ennaltaehkäisevää yksilökohtaista ja yhteisöllistä oppilashuoltotyötä.

Opinto-ohjaaja on päävastuussa yhteishaun järjestelyistä. Opinto-ohjaaja ohjaa ja valvoo oppivelvollisuuslain hakeutumisvelvollisuuden toteutumista ja seuraa oppivelvollisten sijoittumista, opiskelupaikan vastaanottamista ja opiskelun aloittamista jatko-opinnoissa. Opinto-ohjaaja huolehtii jälkihajauksesta yhteishaun tulosten tultua yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa sekä on tarvittaessa yhteydessä kaupungin etsivään nuorisotyöhön. Opinto-ohjaaja tekee aktiivisesti yhteistyötä kaupungin muiden opinto-ohjaajien, toisen asteen oppilaitosten ja muiden koulutuksen järjestäjien sekä työelämän kanssa.

Oppivelvollisuuskoordinaattori

ottaa vastaan asiakkaakseen elokuussa ne perusopetuksen päättäneet nuoret, jotka eivät ole saaneet opiskelupaikkaa tai eivät ole aloittaneet opintojaan Opetus- ja kulttuuriministeriön päättämään ajankohtaan mennessä. Arvioi nuoren kokonaistilanteen ja tuen tarpeen oppivelvollisen ja huoltajan tai muun laillisen edustajan kanssa. Ohjaa oppivelvollista hakeutumaan koulutukseen ja tarvittaessa tarkoituksenmukaisiin muihin palveluihin tai hakemaan oppivelvollisuuden keskeyttämistä.

Opetuspäällikkö

osoittaa opiskelupaikan peruskoulun suorittamisen jälkeen sellaiselle nuorelle, joka ei ole aloittanut opiskelua kahden kuukauden kuluessa kunnan ohjaus- ja valvontavastuun alkamisesta.

1.4.2.6 Kodin ja koulun yhteistyö ohjauksessa

Oppilaanohjausta toteutetaan yhteistyössä huoltajien kanssa. Suunnitelmassa kuvataan myös kodin ja koulun ohjausyhteistyö, koulun työelämäyhteistyö sekä työelämään tutustumisen järjestelyt.

Vuosiluokalla 6

Oppilaanohjaus tukee oppilaita ja huoltajia opiskeluun liittyvässä tiedonsaannissa ja valinnoissa. Heille järjestetään mahdollisuuksia henkilökohtaiseen ohjauskeskusteluun oppilaan opiskelun ja valintojen tukemiseksi sekä erilaisissa oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvissä kysymyksissä.

Vuosiluokilla 7-9

Oppilaanohjaus tarjoaa oppilaille tietoa ja tutustumismahdollisuuksia peruskoulun jälkeisiin koulutus- ja opiskeluvaihtoehtoihin yhteistyössä vastaanottavan oppilaitoksen sekä huoltajien kanssa. Ohjauksen tehtävänä on edistää opintojen loppuun saattamista sekä yhteishaun yhteydessä tehtävän jatkosuunnittelun avulla tukea siirtymistä perusopetuksen jälkeisiin opintoihin.

Perusopetuksen alussa oppilaanohjauksessa luodaan pohja kodin ja koulun yhteistyölle. Yhteistyön lähtökohdانا on luottamuksen rakentaminen, tasavertaisuus ja keskinäinen kunnioitus. Yhteistyössä huomioidaan perheiden moninaisuus ja tiedon ja tuen tarpeet. Huoltajalle annetaan tietoa oppilaanohjauksen työtapoista, oppilaan valinnan mahdollisuuksista ja niiden merkityksestä oppilaan tulevaisuudelle.

Säännölliset ohjaus- ja arviointikeskustelut sekä vanhempainvartit oppilaan, huoltajan ja opettajan kesken ovat keskeinen ohjauksen yhteistyömuoto. Yhteistyön tavoitteena on myös vahvistaa oppilaan omaa vastuullisuutta ja itsenäisyyttä edettäessä kohti päättöluokkaa. Huoltajille taataan mahdollisuus tavata opinto-ohjaaja erityisesti jatkokoulutukseen liittyvissä asioissa. Oppilaalle ja hänen huoltajalleen tarjotaan mahdollisuuksia tutustua oppilaalle soveltuviin perusopetuksen jälkeisiin opintoihin ja järjestäviin oppilaitoksiin.

Tukea tarvitsevan oppilaan kohdalla jatko-opintoihin liittyvä ohjaus aloitetaan riittävän varhain. Jatko-opintoja suunnitellaan yhteistyössä oppilaan, hänen huoltajansa sekä tarvittaessa vastaanottavan oppilaitoksen ja peruskoulun edustajien kesken. Suunnittelussa otetaan huomioon oppilaan yksilölliset taipumukset, tuen tarve ja koulutuksen mahdollistamat työllistymisnäköymät. Oppilaalle ja huoltajalle annetaan riittävästi tietoa tuen jatkumisen mahdollisuuksista perusopetuksen jälkeisissä opinnoissa sekä muista tukimuodoista. Koko koulun ohjaustyön tuella oppilaat oppivat löytämään tuki- ja ohjauspalveluita tarjoavat tahot koulussa ja yhteiskunnassa sekä kehittävät taitoaan hakea tarvitsemiaan palveluita.

Ohjaustyön tukena kouluissa toimivat vanhempainvartit. -Oppilaan ohjaukseen liittyvää kodin ja koulun yhteistyötä käsitellään luvussa 5.2.2. Kodin ja koulun yhteistyö.

1.4.2.7 Työelämäyhteistyö ohjauksessa ja työelämään tutustumisen ohjaus

Ohjaussuunnitelmassa kuvataan myös kodin ja koulun ohjausyhteistyö, koulun työelämäyhteistyö sekä työelämään tutustumisen järjestelyt.

Vuosiluokilla 7-9

Oppilaanohjauksen tehtävänä yhdessä muiden oppiaineiden kanssa on selkeyttää opiskeltavien oppiaineiden merkitystä jatko-opintojen ja työelämätaitojen kannalta sekä laajentaa oppilaiden käsityksiä työelämästä, työtehtävistä, yrittäjyydestä ja tulevaisuuden osaamistarpeista.

Työ- ja elinkeinoelämän sekä koulun välisen yhteistyön tavoitteena on, että oppilas hankkii tietoa eri koulutusvaihtoehdoista, ammattialoista, ammateista ja työelämästä sekä yrittäjyydestä. Oppilaille järjestetään työelämään tutustumisjaksoja koulutus- ja ammattivalintojensa perustaksi ja työn arvostuksen lisäämiseksi. Oppilas saa omakohtaisia kokemuksia työelämästä ja ammateista aidoissa työympäristöissä. Eri oppiaineiden opetuksen sisällytetään laaja-alaisia kokonaisuuksia, jotka liittävät opiskeltavan aineen antamat tiedot ja taidot työelämän vaatimuksiin ja mahdollisuuksiin.

Työelämäyhteistyön keskeisen osan koulussa muodostavat työelämän edustajien vierailut luokkatunneilla, työpaikkakäynnit, projektityöt, eri oppimisympäristöjen käyttö ja työelämään

tutustuminen (TET). Oppimisympäristöinä hyödynnetään koulun ja verkkoympäristöjen rinnalla lähiympäristöä ja työelämää. Oppilaalle järjestetään perusopetuksen 7-9 -vuosiluokkien aikana työelämään tutustumisjaksoja (TET) koulutus- ja ammatinvalintojensa perustaksi ja työn arvostuksen lisäämiseksi.

Vuosiluokalla seitsemän työelämään tutustuminen toteutetaan koulun sisäisenä TET-jaksona. Painotus 7. - luokalla on vielä koulun sisäisiin työtehtäviin ja oman lähipiirin henkilöiden työhön tutustumisessa. Vuosiluokkien 8 ja 9 aikana työelämäjakso on pitempi ja keskeistä on oppilaan oma aktiivisuus paikan hankkimisessa, jolloin samalla harjoitellaan työnhakua. Koulujen TET-viikkojen ajankohdat sovitaan Rovaseudun opinto-ohjaajien kesken, jotta paikkojen saatavuus toteutuu parhaalla mahdollisella tavalla. TET-jaksot toteutetaan siten, että oppilaat ovat työelämään tutustumassa yhden viikon vuosiluokalla 8 ja yhden viikon vuosiluokalla 9. TET-jaksojen aikana oppilas hankkii omakohtaisia kokemuksia työelämästä ja ammanteista aidossa työympäristössä. Työelämään tutustumisen yhteydessä oppilaalla on mahdollisuus arvioida hankkimiaan tietoja ja kokemuksia. Työelämään tutustumista toteutetaan yhdessä muiden oppiaineiden kanssa hyödyntäen niiden oppisisältöjä ja työtapoja. Yhteistyötä työelämään vahvistetaan myös opinto-ohjaajien vierailulla TET-paikoilla. Yhteiset vierailut työpaikolla ja eri alojen edustajien vierailut koululla vahvistavat työelämäyhteyksiä.

Muuttuva tieto koulutuksesta, työelämästä ja yhteiskunnasta edellyttää, että opinto-ohjaajille varataan perjantaipäivät, jolloin ei ole lukujärjestykseen merkittyjä luokkaohjaustunteja. Tällöin opinto-ohjaajilla on mahdollisuus tarvittaessa kokoontua Rovaseudun opinto-ohjaajien yhteisiin informaatiotilaisuuksiin sekä toisen ja korkea-asteen koulutuksen järjestäjien ja muiden yhteistyötahojen järjestämiin koulutus- ja neuvottelutilaisuuksiin. Kaikki edellä mainitut tilaisuudet sisältyvät opinto-ohjaajien sidottuun työaikaan.

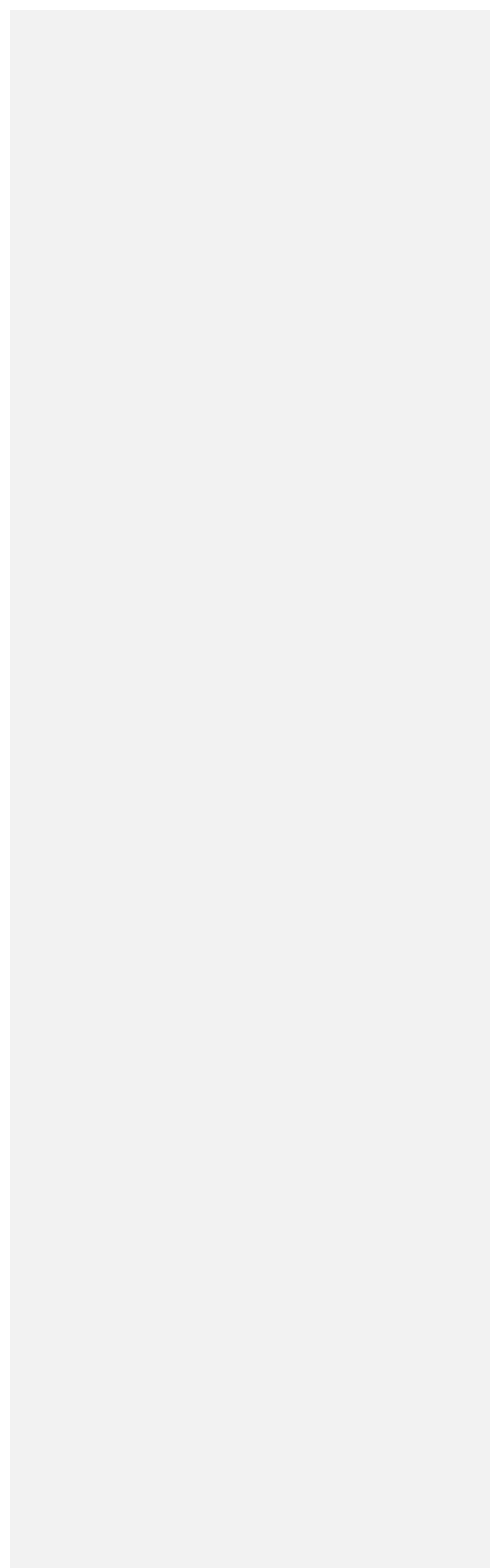
Joustavassa perusopetuksen opetuksen toteuttamisen mukaan ohjausta annetaan joustavasti erilaisissa oppimisympäristöissä kuten yrityksissä, toisen asteen oppilaitoksissa tai leirikouluissa. Koulun ulkopuolisten oppimisympäristöjen käytön tavoitteena on tukea oppilaan opiskelumotivaatiota ja yksilöllisiä oppimistapoja. Työpainotteinen oppiminen antaa valmiuksia jatko-opiskelupaikan ja ammatin valintaan sekä elämänhallintaan ja se toteutetaan koulun, kodin ja työopiskelupaikkojen yhteistyönä. Oppilaalle nimetään työpaikalla ohjaaja, joka perehdytetään JOPE-toimintaan. Työpaikkaopiskelua seurataan ja arvioidaan opiskelujakson aikana JOPE-ohjaajan ja JOPE-opettajan toimesta. JOPE-ryhmän opettaja tekee yhteistyötä oman koulun opinto-ohjaajan ja toisen asteen opinto-ohjaajien kanssa erityisesti perusopetuksen viimeisellä luokalla.

1.7.2.8 Ohjauksen tavoitteiden toteutumisen arviointi

Ohjaussuunnitelman tavoitteiden toteutumista arvioidaan systemaattisesti.

Oppilaanohjauksen tavoitteiden toteutumista arvioidaan ennen kaikkea oppilaan näkökulmasta. Tällä tarkoitetaan oppilaansiirtymistä vuosiluokilta toiselle ja päättöluokalla peruskoulun jälkeisiin opintoihin tai muihin vaihtoehtoihin. Oppilaat oppivat arvioimaan valmiuksiaan, osaamistaan ja taitojaan, ohjaus- ja tuen tarpeensa määrää ja laatua sekä ryhmätyö- ja vuorovaikutustaitojaan. Yläkoulun ohjauksen tavoitteena on, että oppilas on motivoitunut hakemaan jatko-opintoihin sekä sitoutunut aloittamaan ja jatkamaan opintojaan valitsemassaan koulutuksessa. Ohjauksella pyritään siihen, että jokainen oppilas hakeutuu perusopetuksen jälkeisiin opintoihin. Peruskoulunsa päättävällä oppilaalla on urasuunnitelma sekä mahdollinen varasuunnitelma. Peruskoulunsa päättävän oppilaan jatko-opiskelupaikan saaminen varmistetaan ensin kesällä koulutusvalintojen valmistuttua ja uudelleen vielä seuraavan lukukauden alettua.

Oppilaanohjauksen arviointia kehitetään yhteistyössä kaikkien kaupungin opinto-ohjaajien kanssa. Koulukohtaisessa oppilaanohjauksen suunnitelman toteutumista seurataan ja arvioidaan vuosittain.

2. Perusopetus yleissivistyksen perustana

Perusopetus luo perustan oppilaiden yleissivistykselle. Kunta on velvollinen järjestämään perusopetusta alueellaan asuville oppivelvollisuusikäisille¹⁹. Perusopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet nousevat perustuslaista, perusopetuslaista ja -asetuksesta, valtioneuvoston asetuksista sekä opetussuunnitelman perusteista. Opetuksen järjestämisessä otetaan huomioon myös velvoitteet, jotka tulevat muusta lainsäädännöstä sekä kansainvälisistä sopimuksista, joihin Suomi on sitoutunut. Perusopetus rakentuu yhteiselle arvoperustalle ja käsitykselle oppimisesta.

2.1. Opetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet

Perusopetuksessa noudatetaan valtakunnallisesti yhtenäisiä perusteita siten kuin perusopetuslaissa säädetään. Opetus järjestetään oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti ja siten, että se edistää oppilaiden tervettä kasvua ja kehitystä²⁰. Perusopetusta suunniteltaessa, järjestettäessä ja siitä päätettäessä on ensisijaisesti huomioitava lapsen etu²¹. Opetuksessa tulee olla yhteistyössä kotien kanssa²².

Oppilaalla on oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta, oppilaanohjausta sekä riittävää oppimisen ja koulunkäynnin tukea²³. Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ovat luonteva osa koulun toimintakulttuuria²⁴. Opetusryhmät muodostetaan siten, että opetuksessa voidaan saavuttaa opetussuunnitelmassa asetetut tavoitteet²⁵. Ryhmäkohtaiset tukimuodot suunnitellaan ja resursoidaan osaksi koulutyön rakenteellista kokonaisuutta²⁶. Oppilaskohtaisilla tukitoimilla mahdollistetaan kaikkien oppilaiden riittävä oppimisen ja koulunkäynnin tuki²⁷. Oppilaalla on oikeus saada maksutta opetus ja sen edellyttämät oppikirjat ja muu oppimateriaali, työvälineet ja työaineet. Lisäksi oppilaalla on oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämä opiskeluhoito sekä laissa määritellyt opintososiaaliset edut ja palvelut.²⁸ Opiskeluhoitoon järjestämistä ohjaa oppilas- ja opiskelijahuoltolaki²⁹. Opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön³⁰. Oppilaalle on annettava jokaisena työpäivänä tarkoituksenmukaisesti järjestetty, täysipainoinen, maksuton ateria. Ruokailutilanteen on oltava ohjattu³¹.

Suomen perustuslain ja yhdenvertaisuuslain mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, etnisen tai kansallisen alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, seksuaalisen suuntautumisen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Tasa-arvolaki velvoittaa kaikkia oppilaitoksia huolehtimaan siitä, että ihmisillä on sukupuoleen katsomatta samat mahdollisuudet koulutukseen³². Opetuksen ja opetusaineistojen tulee tukea tasa-arvolain toteutumista ja olla saavutettavaa ja huomioida oppimisympäristön esteettömyys³³.

19 Perusopetuslaki 4 § (1090/2024)

20 Perusopetuslaki 3 § (477/2003)

21 Perusopetuslaki 3 a § (163/2022)

22 Perusopetuslaki 3 §

23 Perusopetuslaki 30 § (1090/2024) ja Perusopetuslaki 20 a § (1090/2024)

24 Perusopetuslaki 20 b §

25 Perusopetuslaki 30 §

26 Perusopetuslaki 20 b §

27 Perusopetuslaki 20 c § (1090/2024)

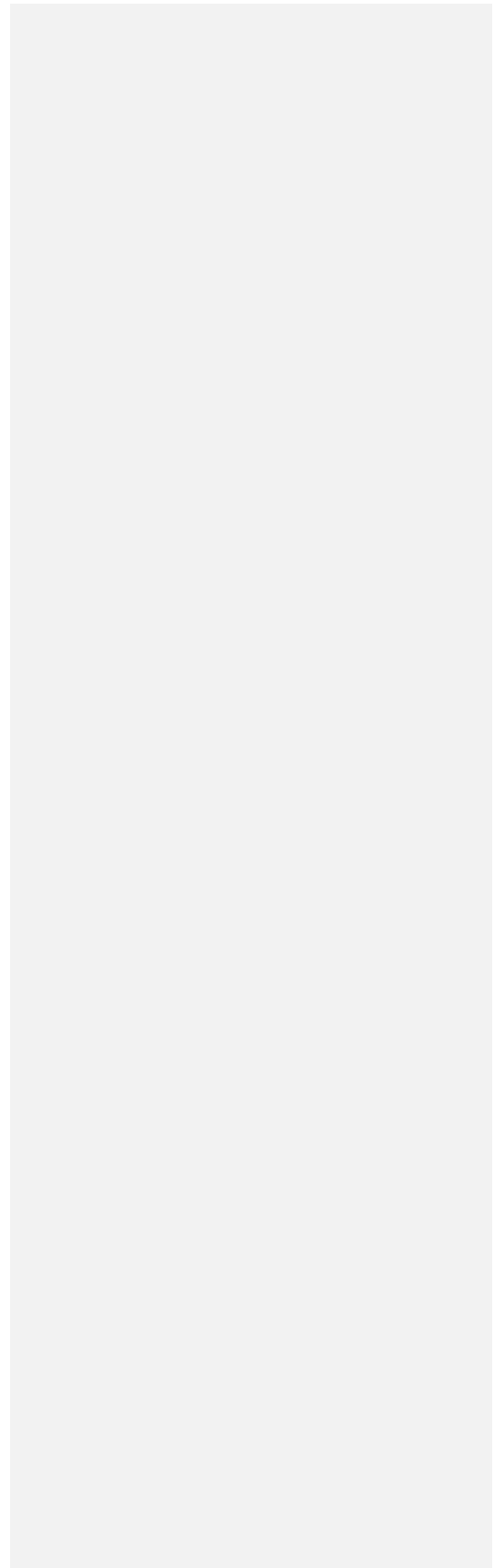
28 Perusopetuslaki 31 § (477/2003)

29 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki

30 Perusopetuslaki 29 §

31 Perusopetuslaki 31 §

- 32 Suomen perustuslaki (731/1999) 6 § ja yhdenvertaisuuslaki 6 §
33 Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 5 §

Opetuksen järjestämisessä otetaan lisäksi huomioon opetushenkilöstön määrään ja kelpoisuuteen liittyvät säännökset sekä muun muassa turvallisuuteen ja työsuojeluun liittyvät säännökset, henkilötietojen käyttöä, julkisuutta ja yksityisyyden suojaa koskevat säännökset, tekijänoikeussäännökset sekä lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämistä ohjaavat määräykset.

YK:n yleismaailmallinen ihmisoikeuksien julistus muodostaa historiallisen ja eettisen perustulkinan ihmisoikeuksien merkittävydestä³⁴. Suomi on sitoutunut useisiin kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin, jotka edellyttävät jokaisen lapsen oppimisesta ja hyvinvoinnista huolehtimista. Näistä keskeisiä ovat Lapsen oikeuksien sopimus, Taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus eli ns. TSS-sopimus, Euroopan ihmisoikeuksien sopimus sekä Vammaisten henkilöiden oikeuksien sopimus³⁵. Saamelaiden oikeuksien turvaamiseksi otetaan lisäksi huomioon YK:n julistus alkuperäiskansojen oikeuksista³⁶.

YK:n lapsen oikeuksien sopimus antaa perusopetukselle oikeudellisen perustan. Sopimuksen mukaan lasten kanssa ja lasten hyväksi työskenteleviä velvoittavat sopimuksen yleisperiaatteet, jotka ovat yhdenvertaisuus ja syrjimättömyys, lapsen edun ensisijaisuus, lapsen oikeus suojeluun, huolenpitoon ja kehittymiseen sekä lapsen oikeus ilmaista näkemyksensä ja tulla kuulluksi ja lapsen näkemysten kunnioittaminen. Sopimuksen mukaan jokaisella lapsella on oikeus hyvään elämään sekä yksilölliseen, ruumiilliseen, henkiseen, hengelliseen, moraaliseen ja sosiaaliseen kehittymiseen.

2.2. Perusopetuksen arvoperusta

Opetussuunnitelman perusteet on laadittu tässä esitetyn arvoperustan mukaisesti.

Oppilaan ainutlaatuisuus ja oikeus hyvään opetukseen

Perusopetus perustuu käsitykseen lapsuuden itseisarvoisesta merkityksestä. Jokainen oppilas on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Jokaisella on oikeus kasvaa täyteen mittaan ihmisenä ja yhteiskunnan jäsenenä. Tässä oppilas tarvitsee kannustusta ja yksilöllistä tukea sekä kokemusta siitä, että kouluuyhteisössä häntä kuunnellaan ja arvostetaan ja että hänen oppimisestaan ja hyvinvoinnistaan välitetään. Yhtä tärkeä on kokemus osallisuudesta ja siitä, että voi yhdessä toisten kanssa rakentaa yhteisönsä toimintaa ja hyvinvointia.

Jokaisella oppilaalla on oikeus hyvään opetukseen ja onnistumiseen koulutyössä. Oppiessaan oppilas rakentaa identiteettiään, ihmiskäsitystään, maailmankuvaansa ja -katsomustaan sekä paikkaansa maailmassa. Samalla hän luo suhdetta itseensä, toisiin ihmisiin, yhteiskuntaan, luontoon ja eri kulttuureihin. Oppimisesta syrjäytyminen merkitsee sivistyksellisten oikeuksien toteutumatta jäämistä ja on uhka terveelle kasvulle ja kehitykselle. Perusopetus luo edellytyksiä elinikäiselle oppimiselle, joka on erottamaton osa hyvän elämän rakentamista.

Arvokasvatuksen merkitys korostuu maailmassa, jossa monimediainen tiedonvälitys, globaalit tietoverkot, sosiaalinen media ja vertaisuhteet muokkaavat lasten ja nuorten arvomaailmaa. Arvokeskustelu oppilaiden kanssa ohjaa oppilaita tunnistamaan ja nimeämään kohtaamiaan arvoja ja arvostuksia sekä pohtimaan niitä myös kriittisesti. Oppilaita tuetaan rakentamaan omaa arvoperustaansa. Koulun ja kotien yhteinen arvopohdinta ja siihen perustuva yhteistyö luovat turvallisuutta ja edistävät oppilaiden kokonaisvaltaista hyvinvointia. Henkilöstön avoin ja kunnioittava suhtautuminen kotien erilaisiin uskontoihin, katsomuksiin, perinteisiin ja kasvatusnäkemuksiin on rakentavan vuorovaikutuksen perusta.

Ihmisyys, sivistys, tasa-arvo ja demokratia

34 YK:n yleismaailmallinen ihmisoikeuksien julistus 1948

35 YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista SopS5960/1991, TSSopimus SopS6/1976, Euroopan ihmisoikeussopimus SopS8586/1998 ja YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista 2007

36 YK:n julistus alkuperäiskansojen oikeuksista 2007

Perusopetus tukee oppilaan kasvua ihmisyyteen, jota kuvaa pyrkimys totuuteen, hyvyyteen ja kauneuteen sekä oikeudenmukaisuuteen ja rauhaan. Ihmisyyteen kasvussa jännitteet pyrkimysten ja vallitsevan todellisuuden välillä ovat väistämättömiä. Sivistykseen kuuluu taito käsitellä näitä ristiriitoja eettisesti ja myötätuntoisesti sekä rohkeus puolustaa hyvää. Sivistys merkitsee yksilöiden ja yhteisöjen taitoa tehdä ratkaisuja eettisen pohdinnan, toisen asemaan asettumisen ja tietoon perustuvan harkinnan perusteella. Eettisyyden ja esteettisyyden näkökulmat ohjaavat pohtimaan, mikä elämässä on arvokasta. Sivistys ilmenee tavassa suhtautua itseen, muihin ihmisiin, ympäristöön ja tietoon sekä tavassa ja tahdossa toimia. Sivistynyt ihminen pyrkii toimimaan oikein, itseään, toisia ihmisiä ja ympäristöä arvostaen. Hän osaa käyttää tietoa kriittisesti. Sivistykseen kuuluu myös pyrkimys itsesääteelyyn ja vastuunottoon omasta kehittämisestä ja hyvinvoinnista.

Perusopetus rakentuu elämän ja ihmisoikeuksien kunnioittamiselle. Se ohjaa niiden puolustamiseen ja ihmisarvon loukkaamattomuuteen. Perusopetus edistää hyvinvointia, demokratiaa ja aktiivista toimijuutta kansalaisyhteiskunnassa. Tasa-arvon tavoite ja laaja yhdenvertaisuusperiaate ohjaavat perusopetuksen kehittämistä. Opetus edistää osaltaan taloudellista, sosiaalista, alueellista ja sukupuolten tasa-arvoa. Opetus on oppilaita uskonnollisesti, katsomuksellisesti ja puoluepoliittisesti sitouttamaton. Koulua ja opetusta ei saa käyttää kaupallisen vaikuttamisen kanavana.

Kulttuurinen moninaisuus rikkautena

Perusopetus rakentuu moninaiselle suomalaiselle kulttuuriperinnölle. Se on muodostunut ja muotoutuu eri kulttuureiden vuorovaikutuksessa. Opetus tukee oppilaiden oman kulttuuri-identiteetin rakentumista ja kasvua aktiivisiksi toimijoiksi omassa kulttuurissaan ja yhteisössään sekä kiinnostusta muita kulttuureita kohtaan. Samalla opetus vahvistaa luovuutta ja kulttuurisen moninaisuuden kunnioitusta, edistää vuorovaikutusta kulttuurien sisällä ja niiden välillä ja luo siten pohjaa kulttuurisesti kestäväälle kehitykselle.

Eri kulttuuri- ja kielitaustoista tulevat ihmiset kohtaavat toisensa perusopetuksessa ja tutustuvat monenlaisiin tapoihin, yhteisöllisiin käytäntöihin ja katsomuksiin. Asioita opitaan näkemään toisten elämäntilanteista ja olosuhteista käsin. Oppiminen yhdessä yli kieli-, kulttuuri-, uskonto- ja katsomusrajojen luo edellytyksiä aidolle vuorovaikutukselle ja yhteisöllisyydelle. Perusopetus antaa perustan ihmisoikeuksia kunnioittavaan maailmankansalaisuuteen ja rohkaisee toimimaan myönteisten muutosten puolesta.

Kestävän elämäntavan välttämättömyys

Ihminen on osa luontoa ja täysin riippuvainen ekosysteemien elinvoimaisuudesta. Tämän ymmärtäminen on keskeistä ihmisenä kasvussa. Perusopetuksessa tunnistetaan kestävä kehityksen ja ekososiaalisen sivistyksen välttämättömyys, toimitaan sen mukaisesti ja ohjataan oppilaita kestävä elämäntavan omaksumiseen. Kestävän kehityksen ja elämäntavan ulottuvuudet ovat ekologinen ja taloudellinen sekä sosiaalinen ja kulttuurinen. Ekososiaalisen sivistyksen johtajatuksena on luoda elämäntapaa ja kulttuuria, joka vaalii ihmisarvon loukkaamattomuutta, ekosysteemien monimuotoisuutta ja uusiutumiskykyä sekä samalla rakentaa osaamis pohjaa luonnonvarojen kestäväälle käytölle perustuvalla kiertotaloudelle. Ekososiaalinen sivistys merkitsee ymmärrystä erityisesti ilmastonmuutoksen vakavuudesta sekä pyrkimystä toimia kestävästi.

Ihminen kehittää ja käyttää teknologiaa sekä tekee teknologiaa koskevia päätöksiä arvojensa pohjalta. Hänellä on vastuu teknologian ohjaamisesta suuntaan, joka varmistaa ihmisen ja luonnon tulevaisuuden. Perusopetuksessa pohditaan kulutus- ja tuotantotavoissa ilmeneviä ristiriitoja suhteessa kestävään tulevaisuuteen sekä etsitään ja toteutetaan yhteistoimin ja pitkäjänteisesti elämäntapaamme korjaavia ratkaisuja. Oppilaita ohjataan tuntemaan myös kehitykseen vaikuttavia yhteiskunnallisia rakenteita ja ratkaisuja ja vaikuttamaan niihin. Perusopetus avaa näköalaa sukupolvien yli ulottuvaan globaaliin vastuuseen.

Perusopetuksen arvoperusta rakentuu valtakunnallisessa opetussuunnitelman perusteissa kuvatuille arvoille ja Rovaniemen kaupunkistrategian (KV 16.2.2026) mukaisille arvoille. Rovaniemen kaupunkistrategian 2030 visio on Ihmisen kokoinen arktinen pääkaupunki.

Rovaniemellä yhdistyvät pohjoinen luonto ja urbaani ympäristö, itseensä luottava paikallisuus ja avoin kansainvälisyys. Rovaniemellä on tilaa ja mahdollisuuksia onnistua, kasvaa ja kokeilla. Rovaniemelle haluaa jäädä ja palata. Rovaniemen valitseminen kotikaupungiksi kertoo rohkeudesta. Kaupungin eläväisessä keskustassa ja sen lukuisissa kylissä voi kokea aidointa Lappia ja vahvaa yhteishenkeä. Kaupunkistrategian arvot ovat turvallinen ja luotettava, rohkea ja luova sekä inhimillinen ja lämmin.

Sivistyspalvelut tukee omassa toiminnassaan vision ja menestystekijöiden onnistumista.

Suomen UNICEF on myöntänyt vuonna 2015 ja 2017 Rovaniemelle Lapsiystävällinen kunta – tunnustuksen. Lapsiystävällinen kunta – mallin tavoitteena on vahvistaa lapsen oikeuksien toteutumista kunnan päätöksenteossa ja palvelujen järjestämisessä. Rovaniemellä painopisteenä on lasten ja nuorten osallisuus.

2.3. Oppimiskäsitys

Opetussuunnitelman perusteet on laadittu perustuen oppimiskäsitykseen, jonka mukaan oppilas on aktiivinen toimija. Hän oppii asettamaan tavoitteita ja ratkaisemaan ongelmia sekä itsenäisesti että yhdessä muiden kanssa. Oppiminen on erottamaton osa yksilön ihmisenä kasvua ja yhteisön hyvän elämän rakentamista. Kieli, keuhollisuus ja eri aistien käyttö ovat ajattelun ja oppimisen kannalta olennaisia. Uusien tietojen ja taitojen oppimisen rinnalla oppilas oppii refleктоimaan oppimistaan, kokemuksiaan ja tunteitaan. Myönteiset tunnekokemukset, oppimisen ilo ja uutta luova toiminta edistävät oppimista ja innostavat kehittämään omaa osaamista.

Oppiminen tapahtuu vuorovaikutuksessa toisten oppilaiden, opettajien ja muiden aikuisten sekä eri yhteisöjen ja oppimisympäristöjen kanssa. Se on yksin ja yhdessä tekemistä, ajattelemista, suunnittelua, tutkimista ja näiden prosessien monipuolista arvioimista. Siksi oppimisprosessissa on olennaista oppilaiden tahto ja kehittyvä taito toimia ja oppia yhdessä. Oppilaita ohjataan myös ottamaan huomioon toimintansa seuraukset ja vaikutukset muihin ihmisiin ja ympäristöön. Yhdessä oppiminen edistää oppilaiden luovan ja kriittisen ajattelun ja ongelmanratkaisun taitoja sekä kykyä ymmärtää erilaisia näkökulmia. Se myös tukee oppilaiden kiinnostuksen kohteiden laajentumista. Oppiminen on monimuotoista ja sidoksissa opittavaan asiaan, aikaan ja paikkaan.

Oppimaan oppimisen taitojen kehittyminen on perusta tavoitteelliselle ja elinikäiselle oppimiselle. Siksi oppilasta ohjataan tiedostamaan omat tapansa oppia ja käyttämään tätä tietoa oppimisensa edistämiseen. Oppimisprosessistaan tietoinen ja vastuullinen oppilas oppii toimimaan yhä itseohjautuvammin. Oppimisprosessin aikana hän oppii työskentely- ja ajattelutaitoja sekä ennakoimaan ja suunnittelemaan oppimisen eri vaiheita. Jotta oppilas voisi oppia uusia käsitteitä ja syventää ymmärrystä opittavista asioista, häntä ohjataan liittämään opittavat asiat ja uudet käsitteet aikaisemmin oppimaansa. Tietojen ja taitojen oppiminen on kumuloituvaa ja se vaatii usein pitkäaikaista ja sinnikästä harjoittelua.

Oppilaan kiinnostuksen kohteet, arvostukset, työskentelytavat ja tunteet sekä kokemukset ja käsitykset itsestä oppijana ohjaavat oppimisprosessia ja motivaatiota. Oppilaan minäkuva sekä pystyvyyden tunne ja itsetunto vaikuttavat siihen, millaisia tavoitteita oppilas asettaa toiminnalleen. Oppimisprosessin aikana saatava rohkaiseva ohjaus vahvistaa oppilaan luottamusta omiin mahdollisuuksiinsa. Monipuolisen myönteisen ja realistisen palautteen antaminen ja saaminen ovat keskeinen osa sekä oppimista tukevaa että kiinnostuksen kohteita laajentavaa vuorovaikutusta.

2.4. Paikallisesti päätettävät asiat

Arvokeskustelut luovat perustan sekä opetussuunnitelman laadinnalle että yhteiselle opetus- ja kasvatustyölle. Paikallisesti päätetään, miten arvokeskustelut toteutetaan opetussuunnitelmaa laadittaessa ja muutoin säännöllisesti koulutyön aikana. Tällöin päätetään myös, miten luodaan edellytykset henkilöstön, oppilaiden ja huoltajien sekä mahdollisten muiden yhteistyökumppanien osallistumiselle keskusteluun.

Opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa

- mitkä ovat perusopetuksen arvoperustaa ja oppimiskäsitystä mahdollisesti täydentävät paikalliset näkökulmat tai painotukset ja miten ne ilmenevät (muilta osin arvoperustan ja oppimiskäsityksen kuvaamisessa opetussuunnitelman perusteiden tekstiä voidaan käyttää sellaisenaan)
- miten arvoperustan ja oppimiskäsityksen toteutumista seurataan ja arvioidaan.

Mahdolliset koulukohtaiset täydennykset kirjataan koulukohtaiseen opetussuunnitelmaan ja/tai lukuvuosisuunnitelmaan opetuksen järjestäjän päätöksen mukaisesti.

3. Perusopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet

3.1. Perusopetuksen tehtävä

Perusopetus on koulutusjärjestelmän kivijalka ja samalla osa esiopetuksesta alkavaa koulutusjatkumoa. Perusopetus tarjoaa oppilaille mahdollisuuden laajan yleissivistyksen perustan muodostamiseen ja oppivelvollisuuden suorittamiseen. Se antaa valmiudet ja kelpoisuuden toisen asteen opintoihin. Se ohjaa oppilaita löytämään omat vahvuutensa ja rakentamaan tulevaisuutta oppimisen keinoin.

Perusopetuksen tehtävää voidaan tarkastella sen opetus- ja kasvatustehtävän, yhteiskunnallisen tehtävän, kulttuuritehtävän sekä tulevaisuustehtävän näkökulmasta. Perusopetusta järjestetään ja kehitetään inklusioperiaatteiden mukaisesti. Periaatteisiin kuuluvat kaikkia oppilaita koskevat yhtäläiset oikeudet, tasa-arvoisuus, yhdenvertaisuus, syrjimättömyys, moninaisuuden arvostaminen sekä sosiaalinen osallisuus ja yhteisöllisyys. Inklusiivisuus on käsitteenä laaja ja se tulee nähdä kaikkia oppilaita koskevana ja perusopetuksen järjestämiseen liittyvänä periaatteena, arvona ja kokonaisvaltaisena tapana ajatella. Opetuksen saavutettavuudesta ja esteettömyydestä pidetään huoli.

Jokaisella perusopetusta antavalla koululla on opetus- ja kasvatustehtävä. Tämä tarkoittaa oppilaiden oppimisen, kehityksen ja hyvinvoinnin tukemista yhteistyössä kotien kanssa. Perusopetus tarjoaa oppilaille mahdollisuuden osaamisen monipuoliseen kehittämiseen. Se rakentaa oppilaiden myönteistä identiteettiä ihmisinä, oppijoina ja yhteisön jäseninä. Opetus edistää osallisuutta, kestäväää ja liikunnallista elämäntapaa³⁷ sekä kasvua demokraattisen yhteiskunnan jäsenyyteen. Perusopetus kasvattaa oppilaita ihmisoikeuksien tuntemiseen, kunnioittamiseen ja puolustamiseen.

Perusopetuksen yhteiskunnallisena tehtävänä on edistää tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja oikeudenmukaisuutta. Perusopetus kartuttaa inhimillistä ja sosiaalista pääomaa. Inhimillinen pääoma koostuu osaamisesta ja sosiaalinen pääoma ihmisten välisistä yhteyksistä, vuorovaikutuksesta ja luottamuksesta. Yhdessä ne edistävät yksilöllistä ja yhteiskunnallista hyvinvointia ja kehitystä. Perusopetuksen tehtävänä on osaltaan ehkäistä eriarvoistumista ja syrjäytymistä sekä edistää sukupuolten tasa-arvoa. Perusopetus kannustaa yhdenvertaisesti tyttöjä ja poikia eri oppiaineiden opinnoissa sekä lisää tietoa ja ymmärrystä sukupuolen moninaisuudesta. Jokaista oppilasta autetaan tunnistamaan omat mahdollisuutensa ja rakentamaan oppimispolkunsu ilman sukupuoleen sidottuja roolimalleja.

Perusopetuksen kulttuuritehtävänä on edistää monipuolista kulttuurista osaamista ja kulttuuriperinnön arvostamista sekä tukea oppilaita oman kulttuuri-identiteetin ja kulttuurisen pääoman rakentamisessa. Opetus lisää ymmärrystä kulttuureiden moninaisuudesta ja auttaa hahmottamaan kulttuureita menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden jatkumoina, joissa jokainen voi itse olla toimijana.

Koulua ympäröivän maailman muutos vaikuttaa väistämättä oppilaiden kehitykseen ja hyvinvointiin sekä koulun toimintaan. Perusopetuksessa opitaan kohtaamaan muutostarpeita avoimesti, arvioimaan niitä kriittisesti ja ottamaan vastuuta tulevaisuutta rakentavista valinnoista. Perusopetuksen globaalikasvatus luo osaltaan edellytyksiä oikeudenmukaiselle ja kestäväälle kehitykselle YK:n asettamien kehitystavoitteiden suuntaisesti. Työtä tehdään mahdollisuuksien mukaan yhdessä muissa maissa toimivien koulujen ja opetuksen kehittäjien kanssa. Perusopetus vaikuttaa myönteisenä ja yhteiskuntaa rakentavana muutosvoimana kansallisesti ja kansainvälisesti.

3.2. Opetuksen ja kasvatuksen valtakunnalliset tavoitteet

Opetuksen ja kasvatuksen valtakunnallisista tavoitteista säädetään perusopetuslaissa sekä tarkemmin valtioneuvoston asetuksessa³⁸. Tavoitteet ohjaavat opetussuunnitelman perusteiden kaikkien osa-alueiden laadintaa. Ne ohjaavat myös paikallisen opetussuunnitelman laadintaa ja koulutyötä.

Kasvu ihmisyyteen ja yhteiskunnan jäsenyyteen

Valtioneuvoston asetuksen 2 §:ssä korostetaan koulun kasvatusta ja opetustehtävää. Keskeisenä tavoitteena on tukea oppilaiden kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuulliseen yhteiskunnan jäsenyyteen. Opetuksen ja kasvatuksen tulee myös tukea oppilaiden kasvua tasapainoisiksi ja terveen itsetunnon omaaviksi ihmisiksi. Opetuksen tulee lisäksi edistää liikunnallista elämäntapaa³⁹. Asetuksen mukaan opetus edistää kulttuurien sekä aatteellisten, maailmankatsomuksellisten ja uskonnollisten, kuten kristillisten, perinteiden sekä länsimaisen humanismin perinteen tuntemista ja ymmärtämistä. Elämän, toisten ihmisten ja luonnon kunnioittamisen rinnalla korostetaan ihmisarvon loukkaamattomuutta, ihmisoikeuksien kunnioittamista ja suomalaisen yhteiskunnan demokraattisia arvoja, kuten yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Sivistykseen nähdään kuuluvaksi myös yhteistyö ja vastuullisuus, terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen, kasvu hyviin tapoihin sekä kestävä kehityksen edistäminen.

Tarpeelliset tiedot ja taidot

Asetuksen 3 §:n mukaan opetuksen keskeisenä tavoitteena on luoda perusta oppilaan laajan yleissivistyksen muodostumiselle sekä maailmankuvan avartumiselle. Tähän tarvitaan sekä eri tiedonalojen tietoja ja taitoja että tiedonaloja läpileikkaavaa ja yhdistävää osaamista. Taitojen merkitys korostuu. Asetuksessa todetaan, että opetettavan tiedon tulee perustua tieteelliseen tietoon. Siinä säädetään myös muulla kuin äidinkielellä annettavan opetuksen sekä erityiseen maailmankatsomukseen ja kasvatustieteeseen perustuvan opetuksen järjestämisestä ja tavoitteista.

Sivistyksen, tasa-arvoisuuden ja elinikäisen oppimisen edistäminen

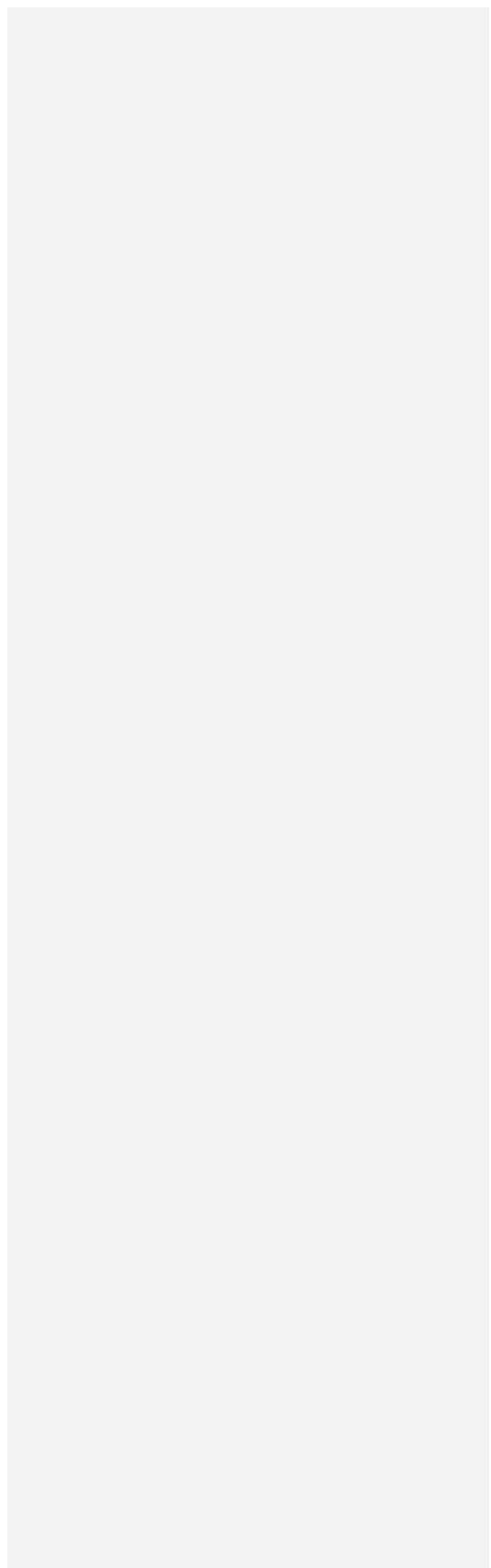
Asetuksen 4 § sisältää tavoitteita ja periaatteita, joiden mukaisesti opetus ja kasvatusta sekä oppilashuolto tulee järjestää. Kaiken toiminnan tulee vahvistaa koulutuksellista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä parantaa oppimaan oppimisen taitoja ja edellytyksiä elinikäiseen oppimiseen. Asetuksessa korostuu vuorovaikutteisten oppimisympäristöjen hyödyntäminen sekä koulun ulkopuolella tapahtuva oppiminen opetustyön resurssina. Samoin korostuu kasvua ja oppimista edistävän toimintakulttuurin sekä toimivan oppilashuollon merkitys.

Valtioneuvoston asetuksessa säädetty tavoitteet ohjaavat tarkastelemaan opetusta kokonaisuutena, joka rakentaa tässä ajassa tarvittavaa yleissivistystä ja luo pohjaa elinikäiselle oppimiselle. Tiedonalakohtaisen osaamisen lisäksi tulee tavoitella oppiainerajat ylittävää osaamista. Tähän pohjautuen opetussuunnitelman perusteissa määritellään tavoitteet ja sisällöt sekä yhteisille oppiaineille että tavoitteet oppiaineita yhdistäville laaja-alaisille osaamisalueille ja monialaisille oppimiskokonaisuuksille. Tavoitteiden toteutuminen edellyttää suunnitelmallista yhteistyötä ja tavoitteiden toteutumisen arviointia.

3.3. Tavoitteena laaja-alainen osaaminen

Laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja tilanteen edellyttämällä tavalla. Siihen, miten oppilaat käyttävät tietojaan ja taitojaan, vaikuttavat oppilaiden omaksumat arvot ja asenteet sekä tahto toimia. Laaja-alaisen osaamisen lisääntyneen tarpeen nousee

³⁸ Perusopetuslaki 2 § ja Valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta (422/2012) 2 - 4 §

ympäröivän maailman muutoksista. Ihmisenä kasvaminen, opiskelu, työnteko sekä kansalaisena toimiminen nyt ja tulevaisuudessa edellyttävät tiedon- ja taidonalat ylittävää ja yhdistävää osaamista.

Arvot, oppimiskäsitys ja toimintakulttuuri luovat perustan osaamisen kehittymiselle. Kukin oppiaine rakentaa osaamista oman tiedon- ja taidonalansa sisältöjä ja menetelmiä hyödyntäen. Osaamisen kehittymiseen vaikuttavat sekä ne sisällöt, joiden parissa työskennellään että erityisesti se, miten työskennellään ja miten oppijan ja ympäristön vuorovaikutus toimii. Oppilaille annettava palaute sekä oppimisen ohjaus ja tuki vaikuttavat etenkin asenteisiin, motivaatioon ja tahtoon toimia.

Laaja-alaisia osaamiskokonaisuuksia on seitsemän ja niillä on useita liittymäkohtia toisiinsa. Niiden yhteisenä tavoitteena on perusopetuksen tehtävän mukaisesti ja oppilaiden ikäkauden huomioon ottaen tukea ihmisenä kasvamista, edistää demokraattisen yhteiskunnan jäsenyyden sekä kestävän ja liikunnallisen elämäntavan⁴⁰ edellyttämää osaamista. Erityisen tärkeätä on rohkaista oppilaita tunnistamaan oma erityislaatunsa, omat vahvuutensa ja kehittymismahdollisuutensa sekä arvostamaan itseään.

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet täsmennetään vuosiluokkakokonaisuuksittain. Tavoitteet on otettu huomioon oppiaineiden tavoitteiden ja keskeisten sisältöalueiden määrittelyssä. Oppiainekuvauksissa osoitetaan oppiaineiden tavoitteiden yhteys laaja-alaiseen osaamiseen.

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

Ajattelun ja oppimisen taidot luovat perustaa muun osaamisen kehittymiselle ja elinikäiselle oppimiselle. Ajatteluun ja oppimiseen vaikuttaa se, miten oppilaat hahmottavat itsensä oppijoina ja ovat vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa. Olennaista on myös, miten he oppivat tekemään havaintoja ja hakemaan, arvioimaan, muokkaamaan, tuottamaan sekä jakamaan tietoa ja ideoita. Oppilaita ohjataan huomaamaan, että tieto voi rakentua monella tavalla, esimerkiksi tietoisesti päättelämällä tai intuitiivisesti, omaan kokemukseen perustuen. Tutkiva ja luova työskentelyote, yhdessä tekeminen sekä mahdollisuus syventymiseen ja keskittymiseen edistävät ajattelun ja oppimaan oppimisen kehittymistä.

Opettajien on tärkeä rohkaista oppilaita luottamaan itseensä ja näkemyksiinsä ja olemaan samalla avoimia uusille ratkaisuille. Rohkaisua tarvitaan myös epäselvän ja ristiriitaisen tiedon äärellä olemiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan asioita eri näkökulmista, hakemaan uutta tietoa ja siltä pohjalta tarkastelemaan ajattelutapojaan. Heidän kysymyksilleen annetaan tilaa ja heitä innostetaan etsimään vastauksia, kuuntelemaan toisten näkemyksiä sekä samalla pohtimaan myös omaa sisäistä tietoaan. Heidä rohkaistaan rakentamaan uutta tietoa ja näkemystä. Koulun muodostaman oppivan yhteisön jäsenenä oppilaat saavat tukea ja kannustusta ideoilleen ja aloitteilleen, jolloin heidän toimijuutensa voi vahvistua.

Oppilaita ohjataan käyttämään tietoa itsenäisesti ja vuorovaikutuksessa toisten kanssa ongelmanratkaisuun, argumentointiin, päättelyyn ja johtopäätösten tekemiseen sekä uuden keksimiseen. Oppilailla tulee olla mahdollisuus analysoida käsillä olevaa asiaa kriittisesti eri näkökulmista. Innovatiivisten ratkaisujen löytäminen edellyttää, että oppilaat oppivat näkemään vaihtoehtoja ja yhdistelemään näkökulmia ennakkoluulottomasti ja voivat käyttää kuvittelukykyään olemassa olevien rajojen ylittämiseen. Leikit, pelillisuus, fyysinen aktiivisuus, kokeellisuus ja muut toiminnalliset työtavat sekä taiteen eri muodot edistävät oppimisen iloa ja vahvistavat edellytyksiä luovaan ajatteluun ja oivaltamiseen. Valmiudet systeemiseen ja eettiseen ajatteluun kehittyvät vähitellen, kun oppilaat oppivat näkemään asioiden välisiä vuorovaikutussuhteita ja keskinäisiä yhteyksiä sekä hahmottamaan kokonaisuuksia.

Jokaista oppilasta autetaan tunnistamaan oma tapansa oppia ja kehittämään oppimisstrategioitaan. Oppimaan oppimisen taidot karttuvat, kun oppilaita ohjataan ikäkaudelleen sopivalla tavalla asettamaan tavoitteita, suunnittelemaan työtään, arvioimaan edistymistään sekä hyödyntämään teknologisia ja muita apuvälineitä opiskelussaan. Oppilaita tuetaan rakentamaan perusopetuksen aikana hyvä tiedollinen ja taidollinen perusta sekä kestävä motivaatio jatko-opinnoille ja elinikäiselle oppimiselle.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)

Oppilaat kasvavat maailmaan, joka on kulttuurisesti, kielellisesti, uskonnollisesti ja katsomuksellisesti moninainen. Kulttuurisesti kestävä elämäntapa ja monimuotoisessa ympäristössä toimiminen edellyttävät ihmisoikeuksien kunnioittamiselle perustuvaa kulttuurista osaamista, arvostavan vuorovaikutuksen taitoja ja keinoja ilmaista itseään ja näkemyksiään.

Perusopetuksessa oppilaita ohjataan ympäristön kulttuuristen merkitysten tunnistamiseen ja arvostamiseen sekä oman kulttuuri-identiteetin ja myönteisen ympäristösuhteen rakentamiseen. Oppilaat oppivat tuntemaan ja arvostamaan elinympäristöään ja sen kulttuuriperintöä sekä omia sosiaalisia, kulttuurisia, uskonnollisia, katsomuksellisia ja kielellisiä juuriaan. Heitä kannustetaan pohtimaan oman taustansa merkitystä ja paikkaansa sukupolvien ketjussa. Oppilaita ohjataan näkemään kulttuurinen moninaisuus lähtökohtaisesti myönteisenä voimavarana. Samalla heitä ohjataan tunnistamaan, miten kulttuurit, uskonnot ja katsomukset vaikuttavat yhteiskunnassa ja arjessa, miten media muokkaa kulttuuria sekä pohtimaan myös, millaisia asioita ei voida ihmisoikeuksien vastaisena hyväksyä. Kouluyhteisössä ja koulun ulkopuolella tehtävässä yhteistyössä oppilaat oppivat havaitsemaan kulttuurisia erityispiirteitä ja toimimaan joustavasti eri ympäristöissä. Heitä kasvatetaan kohtaamaan arvostavasti muita ihmisiä sekä noudattamaan hyviä tapoja. Oppilaat saavat mahdollisuuksia kokea ja tulkita taidetta, kulttuuria ja kulttuuriperintöä. He oppivat myös välittämään, muokkaamaan ja luomaan kulttuuria ja perinteitä ja huomaamaan niiden merkityksen hyvinvoinnille.

Koulutyöhön sisällytetään runsaasti tilaisuuksia harjaantua esittämään mielipiteensä rakentavasti ja toimimaan eettisesti. Oppilaita ohjataan asettumaan toisen asemaan ja tarkastelemaan asioita ja tilanteita eri näkökulmista. Koulutyössä edistetään suunnitelmallisesti ihmisoikeuksien, erityisesti lapsen oikeuksien tuntemista ja arvostamista sekä niiden mukaista toimintaa. Kunnioitusta ja luottamusta muita ihmisryhmiä ja kansoja kohtaan vahvistetaan kaikessa toiminnassa, myös kansainvälistä yhteistyötä tehden.

Kouluyhteisössä oppilaat saavat kokemuksia vuorovaikutuksen merkityksestä myös omalle kehitykselle. He kehittävät sosiaalisia taitojaan, oppivat ilmaisemaan itseään eri tavoin ja esiintymään eri tilanteissa. Opetuksessa tuetaan oppilaiden kasvua monipuolisiksi ja taitaviksi kielenkäyttäjiksi sekä äidinkielellään että muilla kielillä. Oppilaita rohkaistaan vuorovaikutukseen ja itsensä ilmaisemiseen vähäiselläkin kielitaidolla. Yhtä tärkeitä on oppia käyttämään matemaattisia symboleita, kuvia ja muuta visuaalista ilmaisua, draamaa sekä musiikkia ja liikettä vuorovaikutuksen ja ilmaisun välineinä. Koulutyöhön sisältyy myös monipuolisia mahdollisuuksia käsillä tekemiseen. Oppilaita ohjataan arvostamaan ja hallitsemaan omaa kehoaan ja käyttämään sitä tunteiden ja näkemysten, ajatusten ja ideoiden ilmaisemiseen. Koulutyössä rohkaistaan mielikuvituksen käyttöön ja kekseliäisyyteen. Oppilaita ohjataan edistämään toiminnallaan esteettisyyttä ja nauttimaan sen eri ilmenemismuodoista.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

Elämässä ja arjessa selviäminen edellyttää yhä moninaisempia taitoja. Kyse on terveydestä, turvallisuudesta ja ihmissuhteista, liikkumisesta ja liikenteestä, teknologisoituneessa arjessa toimimisesta sekä oman talouden hallinnasta ja kuluttamisesta, jotka kaikki vaikuttavat kestävään elämäntapaan. Perusopetuksessa tuetaan oppilaiden luottavaista suhtautumista tulevaisuuteen.

Kouluyhteisö ohjaa ymmärtämään, että jokainen vaikuttaa toiminnallaan niin omaan kuin toistenkin hyvinvointiin, terveyteen ja turvallisuuteen. Oppilaita kannustetaan huolehtimaan itsestä ja toisista, harjoittelemaan oman elämän ja arjen kannalta tärkeitä taitoja sekä lisäämään ympäristönsä hyvinvointia. Oppilaat oppivat perusopetuksen aikana tuntemaan ja ymmärtämään hyvinvointia, terveyttä ja liikunnallista elämäntapaa⁴¹ edistävien ja niitä haittaavien tekijöiden sekä turvallisuuden merkityksen ja hakemaan niihin liittyvää tietoa.

He saavat mahdollisuuden kantaa vastuuta omasta ja yhteisestä työstä sekä kehittää tunnetaitojaan ja sosiaalisia taitojaan. Oppilaat kasvavat huomaamaan ihmissuhteiden ja keskinäisen huolenpidon tärkeyden. He oppivat myös ajanhallintaa, joka on tärkeä osa arjenhallintaa ja itsesääätelyä. Oppilaat saavat tilaisuuksia harjoitella toimimaan omasta ja muiden

turvallisuudesta huolehtien eri tilanteissa, myös liikenteessä. Heitä ohjataan ennakoimaan vaaratilanteita ja toimimaan niissä tarkoituksenmukaisesti. Heitä opetetaan tunnistamaan keskeiset turvallisuuteen liittyvät symbolit sekä suojaamaan yksityisyyttään ja henkilökohtaisia rajojaan.

Oppilaat tarvitsevat perustietoa teknologiasta ja sen kehityksestä sekä vaikutuksista eri elämänalueilla ja ympäristössä. He tarvitsevat myös opastusta järkeviin teknologisiin valintoihin. Opetuksessa tarkastellaan teknologian monimuotoisuutta ja ohjataan ymmärtämään sen toimintaperiaatteita ja kustannusten muodostumista. Perusopetuksessa oppilaita ohjataan teknologian vastuulliseen käyttöön ja pohditaan siihen liittyviä eettisiä kysymyksiä.

Oppilaita opastetaan kehittämään kuluttajataitojaan sekä edellytyksiään omasta taloudesta huolehtimiseen ja talouden suunnitteluun. Oppilaat saavat ohjausta kuluttajana toimimiseen, mainonnan kriittiseen tarkasteluun sekä omien oikeuksien ja vastuiden tuntemiseen ja eettiseen käyttöön. Heitä kannustetaan kohtuullisuuteen, jakamiseen ja säästäväisyyteen. Perusopetuksen aikana oppilaat harjaantuvat kestävän elämäntavan mukaisiin valintoihin ja toimintatapoihin.

Monilukutaito (L4)

Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten tekstien tulkitsemisen, tuottamisen ja arvottamisen taitoja, jotka auttavat oppilaita ymmärtämään monimuotoisia kulttuurisia viestinnän muotoja sekä rakentamaan omaa identiteettiään. Monilukutaito perustuu laaja-alaiseen käsitykseen tekstistä. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaista tietoa. Tekstejä voidaan tulkita ja tuottaa esimerkiksi kirjoitetussa, puhutussa, painetussa, audiovisuaalisessa tai digitaalisessa muodossa.

Oppilaat tarvitsevat monilukutaitoa osatakseen tulkita maailmaa ympärillään ja hahmottaa sen kulttuurista monimuotoisuutta. Monilukutaito merkitsee taitoa hankkia, yhdistää, muokata, tuottaa, esittää ja arvioida tietoa eri muodoissa, eri ympäristöissä ja tilanteissa sekä erilaisten välineiden avulla. Monilukutaito tukee kriittisen ajattelun ja oppimisen taitojen kehittymistä. Sitä kehitettäessä tarkastellaan ja pohditaan myös eettisiä ja esteettisiä kysymyksiä. Monilukutaitoon sisältyy monia erilaisia lukutaitoja, joita kehitetään kaikessa opetuksessa. Oppilaiden tulee voida harjoittaa taitojaan sekä perinteisissä että monimediasissa, teknologiaa eri tavoin hyödyntävissä oppimisympäristöissä.

Oppilaiden monilukutaitoa kehitetään kaikissa oppiaineissa arkikielestä kohti eri tiedonalojen kielen ja esitystapojen hallintaa. Osaamisen kehittyminen edellyttää rikasta tekstiympäristöä, sitä hyödyntävää pedagogiikkaa sekä oppiaineiden välistä ja muiden toimijoiden kanssa tehtävää yhteistyötä. Opetus tarjoaa mahdollisuuksia erilaisista teksteistä nauttimiseen. Oppimistilanteissa oppilaat käyttävät, tulkitsevat ja tuottavat erilaisia tekstejä sekä yksin että yhdessä muiden kanssa. Oppimateriaalina hyödynnetään ilmaisultaan monimuotoisia tekstejä ja mahdollistetaan niiden kulttuuristen yhteyksien ymmärtäminen. Opetuksessa tarkastellaan oppilaille merkityksellisiä, autenttisia tekstejä sekä niistä nousevia tulkintoja maailmasta. Näin oppilaat voivat hyödyntää opiskelussa vahvuuksiaan ja itseään kiinnostavia sisältöjä ja käyttää niitä myös osallistumisessa ja vaikuttamisessa.

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

Tieto- ja viestintäteknologinen (tv) osaaminen on tärkeä kansalaistaito sekä itsessään että osana monilukutaitoa. Se on oppimisen kohde ja väline. Perusopetuksessa huolehditaan siitä, että kaikilla oppilailta on mahdollisuudet tieto- ja viestintäteknologisen osaamisen kehittämiseen. Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödynnetään suunnitelmallisesti perusopetuksen kaikilla vuosiluokilla, eri oppiaineissa ja monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä muussa koulutyössä.

Tieto- ja viestintäteknologista osaamista kehitetään neljällä pääalueella 1) Oppilaita ohjataan ymmärtämään tieto- ja viestintäteknologian käyttö- ja toimintaperiaatteita ja keskeisiä käsitteitä sekä kehittämään käytännön tv-taitojaan omien tuotosten laadinnassa. 2) Oppilaita opastetaan käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa vastuullisesti, turvallisesti ja ergonomisesti. 3) Oppilaita opetetaan käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedonhallinnassa sekä tutkivassa ja luovassa työskentelyssä. 4) Oppilaat saavat kokemuksia ja harjoittelevat tv:n käyttämistä

vuorovaikutuksessa ja verkostoitumisessa. Kaikilla näillä alueilla tärkeätä on oppilaiden oma aktiivisuus ja mahdollisuus luovuuteen sekä itselle sopivien työskentelytapojen ja oppimispolkujen löytämiseen. Tärkeätä on myös yhdessä tekemisen ja oivaltamisen ilo, mikä vaikuttaa opiskelumotivaatioon. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa välineitä tehdä omia ajatuksia ja ideoita näkyväksi monin eri tavoin ja siten se myös kehittää ajattelun ja oppimisen taitoja.

Oppilaita opastetaan tuntemaan tv:n erilaisia sovelluksia ja käyttötarkoituksia sekä huomaamaan niiden merkitys arjessa, ja ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa ja vaikuttamisen keinona. Yhdessä pohditaan, miksi tieto- ja viestintäteknologiaa tarvitaan opiskelussa, työssä ja yhteiskunnassa ja miten näistä taidoista on tullut osa yleisiä työelämätaitoja. Tieto- ja viestintäteknologian vaikutusta opitaan arvioimaan kestävän kehityksen näkökulmasta ja toimimaan vastuullisina kuluttajina. Oppilaat saavat perusopetuksen aikana kokemuksia tv:n käytöstä myös kansainvälisessä vuorovaikutuksessa. He oppivat hahmottamaan sen merkitystä, mahdollisuuksia ja riskejä globaalissa maailmassa.

Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)

Työelämä, ammatit ja työn luonne muuttuvat mm. teknologisen kehityksen ja talouden globalisoitumisen seurauksena. Työn vaatimusten ennakoiti on vaikeampaa kuin ennen. Oppilaiden tulee perusopetuksessa saada yleisiä valmiuksia, jotka edistävät kiinnostusta ja myönteistä asennetta työtä ja työelämää kohtaan. Oppilaiden on tärkeä saada kokemuksia, jotka auttavat oivaltamaan työn ja yritteliäisyyden merkityksen, yrittäjyyden mahdollisuudet sekä oman vastuun yhteisön ja yhteiskunnan jäsenenä. Koulutyö järjestetään niin, että oppilaat voivat kartuttaa työelämäntuntemustaan, oppia yrittäjämäistä toimintatapaa ja oivaltaa koulussa ja vapaa-ajalla hankitun osaamisen merkityksen oman työuran kannalta.

Oppilaita opetetaan tuntemaan lähialueen elinkeinoelämän erityispiirteitä ja keskeisiä toimialoja. Perusopetuksen aikana oppilaat tutustuvat työelämään ja saavat kokemuksia työnteosta sekä yhteistyöstä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Tällöin harjoitellaan työelämässä tarvittavaa asianmukaista käyttäytymistä ja yhteistyötaitoja sekä huomataan kielitaidon ja vuorovaikutustaitojen merkitys. Itsensä työllistämisen taidot ja yrittäjyys sekä riskien arviointi ja hallittu ottaminen tulevat tutuiksi myös erilaisten projektien kautta. Koulutyössä opitaan ryhmätoimintaa, projektityöskentelyä ja verkostoitumista.

Koulussa harjaannutaan työskentelemään itsenäisesti ja yhdessä toisten kanssa sekä toimimaan järjestelmällisesti ja pitkäjänteisesti. Yhteisessä työssä jokainen oppilas voi hahmottaa oman tehtävänsä osana kokonaisuutta. Siinä opitaan myös vastavuoroisuutta ja ponnistelua yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. Toiminnallisissa opiskelutilanteissa oppilaat voivat oppia suunnittelemaan työprosesseja, asettamaan hypoteeseja, kokeilemaan erilaisia vaihtoehtoja ja tekemään johtopäätöksiä. He harjoittelevat työhön tarvittavan ajan arviointia ja muita työn edellytyksiä sekä uusia ratkaisujen löytämistä olosuhteiden muuttuessa. Samalla on tilaisuus oppia ennakoimaan työskentelyn mahdollisia vaikeuksia ja kohtaamaan myös epäonnistumisia ja pettymyksiä. Oppilaita kannustetaan sisukkuuteen työn loppuunsaattamisessa sekä työn ja sen tulosten arvostamiseen.

Oppilaita rohkaistaan suhtautumaan uusiin mahdollisuuksiin avoimesti ja toimimaan muutostilanteissa joustavasti ja luovasti. Heitä ohjataan tarttumaan asioihin aloitteellisesti ja etsimään erilaisia vaihtoehtoja. Oppilaita tuetaan tunnistamaan ammatillisia kiinnostuksen kohteita sekä tekemään jatko-opintovalintansa perustellusti ja omista lähtökohdistaan, perinteisten sukupuoliroolien ja muiden roolimallien vaikutukset tiedostaen.

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

Yhteiskunnalliseen toimintaan osallistuminen on demokratian toimivuuden perusedellytys. Osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä vastuullista suhtautumista tulevaisuuteen voi oppia vain harjoittelemalla. Kouluyhteisö tarjoaa tähän turvalliset puitteet. Samalla perusopetus luo osaamisperustaa oppilaiden kasvuun demokraattisia oikeuksia ja vapauksia vastuullisesti käyttäviksi, aktiivisiksi kansalaisiksi. Koulun tehtävänä on vahvistaa jokaisen oppilaan osallisuutta.

Perusopetuksessa luodaan edellytykset oppilaiden kiinnostukselle kouluyhteisön ja yhteiskunnan asioita kohtaan. Koulussa kunnioitetaan heidän oikeuttaan osallistua päätöksentekoon ikänsä

ja kehitystasonsa mukaisesti. Oppilaat osallistuvat oman opiskelunsa, yhteisen koulutyön ja oppimisympäristön suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. He saavat tietoja ja kokemuksia kansalaisyhteiskunnan osallistumis- ja vaikuttamisjärjestelmistä ja keinoista sekä yhteisöllisestä työskentelystä koulun ulkopuolella. Ympäristön suojelemisen merkitys avautuu omakohtaisen luontosuhteen kautta. Oppilaat oppivat arvioimaan median vaikutuksia ja käyttämään sen mahdollisuuksia. Kokemusten kautta oppilaat oppivat vaikuttamista, päätöksentekoa ja vastuullisuutta. Samalla he oppivat hahmottamaan sääntöjen ja sopimusten sekä luottamuksen merkityksen. Osallistuessaan sekä koulussa että sen ulkopuolella oppilaat oppivat ilmaisemaan omia näkemyksiään rakentavasti. He oppivat työskentelemään yhdessä ja saavat tilaisuuksia harjoitella neuvottelemista, sovittelemista ja ristiriitojen ratkaisemista sekä asioiden kriittistä tarkastelua. Oppilaita kannustetaan pohtimaan ehdotuksiaan eri osapuolten yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon sekä oikeudenmukaisen kohtelun ja kestävän elämäntavan näkökulmista.

Perusopetuksen aikana oppilaat pohtivat menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden välisiä yhteyksiä sekä erilaisia tulevaisuusvaihtoehtoja. Heitä ohjataan ymmärtämään omien valintojen, elämäntapojen ja tekojen merkitys paitsi itselle, myös lähiyhteisölle, yhteiskunnalle ja luonnolle. Oppilaat saavat valmiuksia sekä omien että yhteisön ja yhteiskunnan toimintatapojen ja -rakenteiden arviointiin ja muuttamiseen kestävää tulevaisuutta rakentaviksi.

Rovaniemellä kaikkia laaja-alaisen osaamisen osa-alueita pidetään tärkeinä. Opettaja huomioi laaja-alaisen osaamisen eri alueet lukuvuotta koskevassa suunnittelutyössä, päivittäisessä opetustyössä, arviointikeskusteluissa ja oppilasarvioinnissa.

Oppilas rakentaa identiteettiään, ihmiskäsitystään, maailmankuvaansa ja katsomustaan sekä paikkaansa maailmassa. Koulutyössä tuetaan kasvua ja terveen itsetunnon kehittymistä. Oppilas hakee varmuuden ja pysyvyyden tunnetta siitä, keneksi on kasvamassa ja mihin hän kuuluu.

Tarkoitus on vahvistaa oppilaan itsetuntoa ja esiintymistaitoja, luonnollisen itseilmaisun taitoja, hyvinvointia ja positiivista suhtautumista liikunnalliseen elämäntapaan ja sekä lisätä oppilaiden osallisuutta. Tavoitteena on myös kehittää oppilaan kykyä arvioida asioita kriittisesti, luoda uutta kulttuuria sekä uudistaa ajattelu- ja toimintatapoja.

Yhdessä tekemisen kautta vahvistetaan osallisuutta, jossa oman onnistumisen ohella ollaan vastuussa myös koko ryhmän onnistumisesta. Tämä edellyttää vuorovaikutustaitoja, hyvää yhteishenkeä ja erilaisuuden hyväksymistä. Osallisuutta voidaan kehittää yhteisten kokemusten ja elämysten avulla. Kulttuurin ja taidelähtöisten menetelmien avulla voidaan lisätä luovuutta ja ne kehittävät itsetuntoa ja mielikuvitusta. Hyvä itsetunto ja muun muassa draaman keinot auttavat kasvamaan ihmisenä ja kohtaamaan erilaisia haasteita. Ympäristötietoinen ja vastuullinen suhtautuminen elämään edellyttää omien juurien ja historian tuntemista.

3.4. Paikallisesti päätettävät asiat

Paikallista opetussuunnitelmaa laadittaessa keskustellaan, mitä perusopetuksen tehtävä sekä valtioneuvoston asetuksessa määritellyt opetuksen ja kasvatuksen valtakunnalliset tavoitteet merkitsevät paikallisesti. Pohditaan myös, mitä opetukselle ja kasvatukselle asetettujen valtakunnallisten tavoitteiden sekä niistä johdettujen laaja-alaisen osaamisen ja oppiainekohtaisten tavoitteiden toteuttaminen edellyttää opetuksen järjestämiseltä, johtamiselta ja koulutyöltä.

Opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa

- mitkä ovat paikalliset, perusopetuksen tehtävää mahdollisesti täydentävät ja käytännön toteuttamista ilmentävät näkökohdat (muilta osin tehtäväkuvauksessa opetussuunnitelman perusteiden tekstiä voidaan käyttää sellaisenaan; tehtävää voidaan konkretisoida ja toteuttaa myös opetussuunnitelmaa täydentävien suunnitelmien kuten esimerkiksi kestävän kehityksen ohjelman tai kulttuurikasvatussuunnitelman avulla, joista tulee tällöin maininta opetussuunnitelmaan)
- mitkä ovat opetussuunnitelman perusteissa määritellyn laaja-alaisen osaamisen mahdolliset paikalliset painotukset ja miten painottuminen ilmenee (muilta osin laaja-alaisen osaamisen kuvaamisessa opetussuunnitelman perusteiden tekstiä voidaan käyttää

sellaisenaan)

- *mitkä ovat ne järjestelyt ja toimenpiteet, joiden avulla laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden toteutumisesta opetustyössä huolehditaan ja toteutumista seurataan (laaja-alaisen osaamisen tarkemmat tavoitteet määritellään vuosiluokkakokonaisuuksittain).*

4. Yhtenäisen perusopetuksen toimintakulttuuri

4.1. Toimintakulttuurin merkitys ja kehittäminen

Perusopetusta kehitetään opetussuunnitelmallisesti ja pedagogisesti yhtenäisenä kokonaisuutena. Perusopetus jäsenyytensä valtioneuvoston asetuksen mukaisesti vuosiluokkien 1–2, 3–6 sekä 7–9 muodostamiin jaksoihin. Vuosiluokat muodostavat opetuksellisesti eheän ja kasvatuksellisesti johdonmukaisen jatkumon. Yhteistyö esiopetuksen kanssa vahvistaa työn pitkäjänteisyyttä. Opetuksen järjestäjä huolehtii yhteistyöstä ja opetuksen yhtenäisyydestä riippumatta siitä, toimivatko esiopetus ja perusopetus tai perusopetuksen eri luokka-asteet hallinnollisesti eri yksiköissä tai eri rakennuksissa. Yhteistyötä tehdään mahdollisuuksien mukaan myös seuraavan koulutusvaiheen oppilaitosten kanssa.

Toimintakulttuurilla tarkoitetaan tapaa, jolla yhteisön toimintaa suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan. Koulun toimintakulttuurissa näkyvät perusopetuksen arvoperusta, oppimiskäsitys ja tavoitteet. Toimintakulttuurilla on keskeinen merkitys yhdenvertaisuuden, oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen, oppilaiden osallisuuden, yhteisöllisen opiskelu- ja oppimisympäristön ja perusopetuksen yhtenäisyyden toteuttamisessa. Se vaikuttaa aina oppilaan kohtaaman kouluyhteisön laatuun.⁴² Toimintakulttuuri on kokonaisuus, joka rakentuu

- työtä ohjaavien normien ja toiminnan tavoitteiden tulkinnasta
- johtamisesta, toiminnan rakenteista ja työn organisoinnista, suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista
- yhteisön osaamisesta ja kehittämisestä
- yhteistyöstä eri toimijoiden kanssa
- pedagogiikasta ja ammatillisuudesta
- vuorovaikutuksesta, ilmapiiristä, arkikäytännöistä ja oppimisympäristöistä.

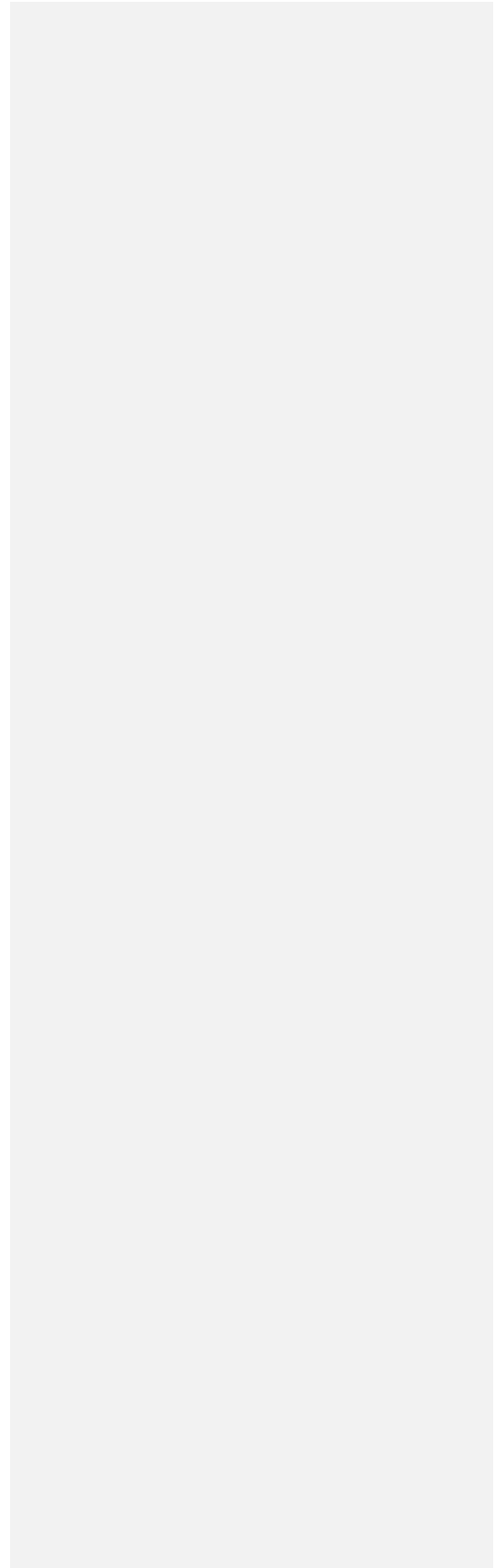
Toimintakulttuuria muovaavat sekä tiedostetut että tiedostamattomat tekijät. Toimintakulttuuri vaikuttaa sen piirissä oleviin asioihin ja toimijoihin riippumatta siitä, tunnustetaanko niiden merkitys ja vaikutukset vai ei. Yhteisön jokaisella jäsenellä on merkitystä toimintakulttuurin rakentumisessa. Toimintakulttuuria tulee systemaattisesti johtaa ja kehittää yhteisön arvojen ja tavoitteiden mukaisesti.

Aikuisten tapa toimia välittyy oppilaille, jotka omaksuvat kouluyhteisön arvoja, asenteita ja tapoja. Esimerkiksi vuorovaikutuksen ja kielenkäytön mallit sekä sukupuoliroolit siirtyvät oppilaille. Toimintakulttuurin vaikutusten pohdinta ja sen ei-toivottujen piirteiden tunnistaminen ja korjaaminen ovat tärkeä osa toimintakulttuurin kehittämistä.

Toimintakulttuuri ilmenee selvimmän yhteisön käytännöissä. Perusopetuksessa kaikki käytännöt rakennetaan tukemaan opetus- ja kasvatustyölle asetettuja tavoitteita. Toimintakulttuurin tulee tukea tavoitteisiin sitoutumista ja edistää yhteisen arvoperustan ja oppimiskäsityksen toteutumista koulutyössä. Toimintakulttuuriin kehittämisen perusedellytys on toisia arvostava, avoin ja vuorovaikutteinen sekä kaikkia yhteisön jäseniä osallistava ja luottamusta rakentava keskustelu.

4.2. Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet

Perusopetuksen toimintakulttuurin periaatteiden tehtävänä on tukea opetuksen järjestäjiä ja kouluja toimintansa suuntaamisessa. Periaatteet on kuvattu ajatellen erityisesti koulun toimintaa. Opetuksen järjestäjän tehtävänä on luoda edellytykset periaatteiden toteutumiseksi kouluissa ja kehittää omaa toimintakulttuuriaan samassa suunnassa.

Tavoitteena on luoda toimintakulttuuria⁴³, joka edistää oppimisen edellytyksiä tukevia opetusjärjestelyjä⁴⁴, oppimista, osallisuutta ja kouluun kiinnittymistä tukevia ratkaisuja sekä hyvinvointia, kestäväää elämäntapaa ja liikunnallisen elämäntavan edellytyksiä⁴⁵. Toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohtana on inklusiivinen perusopetus, jossa kukin oppilas voi toimia, kehittyä ja oppia omana ainutlaatuisena yksilönään sekä yhteisön jäsenenä. Periaatteiden toteuttamiseksi tarvitaan paikallisten tarpeiden ja mahdollisuuksien, esteettömyyden ja saavutettavuuden huomioon ottamista, yhteistyötä oppilaiden huoltajien, opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten, sidosryhmien ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa sekä oppilaiden aitoa mukanaoloa yhteisön kehittämisessä.

Rovaniemellä perusopetus järjestetään paikallisesti päätetyn tuntijaon mukaan.

Kaupunkistrategiassa mainittu hyvinvoinnin edistäminen konkretisoituu taide- ja taitoaineiden, liikunnan ja terveystiedon tarjontana.

Rovaniemen sivistyslautakunta päättää soveltuvuuskoepainotetun opetuksen järjestämisestä.

Kuvataidepainotteista opetusta järjestää Rantavitikan peruskoulu. Kuvataidepainotteiseen opetukseen voidaan hakea kaikilta alakouluilta.

Lapin urheiluakatemia on Rovaniemellä toimiva oppilaitosten ja yhteistyötahojen verkosto, jonka tavoitteena on urheilijoiden opiskelun ja urheilu-uran tuloksekas yhdistäminen. Urheiluakatemia keskeisimpiä tehtäviä on huippu-urheilijoiden ja huipulle pyrkivien urheilijoiden valmennuksen tehostaminen sekä urheilijoiden opiskelun tukeminen. Yläkouluakatemia on tarkoitettu 13–16-vuotiaille huippu-urheilu-uraa suunnitteleville nuorille eri lajien harrastajille. Akatemiaan voi hakeutua kaikilta yläluokkien kouluilta. Akatemia-toiminta on leirimuotoista toimintaa.

Musiikkiluokkatoimintaa Rovaniemellä järjestetään Lapin yliopiston harjoittelukoulussa. Kaupungin koulujen oppilailla on mahdollisuus hakeutua 3.-luokalla alkavalle musiikkiluokalle. Oppilaat valitaan luokalle 2.-luokan keväällä pidettävien musikaalisuustestien perusteella.

Rovaniemen opetussuunnitelmaa ohjaavat sekä valtakunnalliset opetussuunnitelman perusteet että Rovaniemen paikalliset suunnitelmat ja ohjelmat. Näihin kuuluvat muun muassa:

- *Rovaniemen kaupunkistrategia*
- *Perusopetuksen järjestämisperiaatteet*
- *Rovaniemen kaupungin opiskeluhoitosuunnitelma*
- *Rovaniemen kaupungin hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma*
- *Rovaniemen kaupungin tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma*
- *Rovaniemen kaupungin peruskoulujen digisuunnitelma*
- *Arktinen vihreä tiekartta*
- *Rovaniemen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma*
- *Rovaniemen kaupungin esiopetuksen opetussuunnitelma*
- *Rovaniemen kaupungin valmistavan opetuksen opetussuunnitelma*
- *Rovaniemen kaupungin teos Monikieliset oppilaat: opas kouluille*
- *Rovaniemen kaupungin perusopetuksen iltapäivätoiminnan toimintasuunnitelma*

4.2.1. Oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä

Koulu toimii oppivana yhteisönä ja kannustaa kaikkia jäseniään oppimiseen. Oppiva yhteisö kehittyy dialogin avulla. Yhdessä tekeminen ja osallisuuden kokemukset vahvistavat yhteisöä. Tavoitteiden pohdinta, oman työn säännöllinen arviointi ja kiireettömyys edistävät yhteisön oppimista. Sitä tukee kodeilta ja muilta yhteistyökumppaneilta saatu palaute. Oppimista edistää

myös kehittämistyöstä, arvioinneista ja tutkimuksesta saadun tiedon hyödyntäminen. Pedagogisen ja jaetun johtamisen merkitys korostuu, ja johtaminen kohdistuu erityisesti oppimisen ja hyvinvoinnin edellytyksistä huolehtimiseen.

Oppiva yhteisö luo edellytyksiä yhdessä ja toinen toisiltaan oppimiseen. Se luo edellytyksiä myös tutkimiseen ja kokeilemiseen sekä innostumisen ja onnistumisen kokemuksiin. Yhteistyön lähtökohdana ovat yhteisön jäsenten hyvät yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot, joita opitaan ennen kaikkea arjen luonnollisissa kohtaamisissa. Näissä aikuisten malli ja esimerkki ovat erityisen tärkeitä⁴⁶.

Tunne- ja vuorovaikutustaidot ovat oppimisen tavoite eri oppiaineissa ja ne sisältyvät myös laaja-alaisen osaamisen kokonaisuuteen⁴⁷. Oppituntien lisäksi tunne- ja vuorovaikutustaitojen harjoittelu arkisissa tilanteissa on tärkeä osa koulun toimintakulttuuria.

Yhteisö rohkaisee jokaista jäsentään yrittämään ja oppimaan myös virheistä. Se antaa sopivia haasteita ja tukee vahvuuksien löytämistä ja hyödyntämistä. Yhteisön jäsenenä oppilaat voivat luoda myönteisen ja realistisen käsityksen itsestään ja kehittää luontaista kokeilun ja tutkimisen haluaan. Oppivassa yhteisössä ymmärretään fyysisen aktiivisuuden merkitys oppimiselle ja irrottaudutaan istuvasta elämäntavasta. Siinä arvostetaan työhön syventymistä, oppimisessa tarvittavaa ponnistelua ja työn loppuunsaattamista.

4.2.2. Hyvinvointi ja turvallinen arki

Oppivan yhteisön rakenteet ja käytännöt edistävät hyvinvointia ja turvallisuutta ja luovat siten edellytyksiä oppimiselle. Nämä näkökulmat ulottuvat kaikkeen koulutyöhön ja ohjaavat jokaisen työskentelyä. Oppilaiden vertaissuhteiden aktiivinen tukeminen, myönteiset yhteiset kokemukset ja merkityksellisyden tunne yhteisön jäsenenä tukevat kouluun kiinnittymistä⁴⁸. Toiminnassa otetaan huomioon yhteisön jäsenten yksilöllisyys ja tasa-arvoisuus sekä yhteisön tarpeet. Koulun käytännöt ovat joustavia ja mahdollistavat monipuolisen toiminnan. Liikkuminen sekä mielen hyvinvointia edistävät yhteiset toiminnat ovat luonteva osa jokaista koulupäivää.

Oppimisen edellytyksiä tukevilla opetusjärjestelyillä huolehditaan, siitä, että oppilailla on yhdenvertainen mahdollisuus saada ohjausta sekä tukea kehitykseensä, oppimiseensa ja yhteisön jäsenenä toimimiseen sekä yksilöinä että ryhmän jäseninä. Yhteisössä arvostetaan

43 Laki perusopetuslain 26 §:n muuttamisesta (947/2022)

44 Perusopetuslaki 20 b §

45 Perusopetuslaki 2 § 2 mom (245/2025)

46 Laki perusopetuslain 26 §:n muuttamisesta (947/2022)

47 Perusopetuslaki 11 §, 14 § (628/1998), Valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitetun

opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta 6 § (422/2012)

48 Laki perusopetuslain 26 §:n muuttamisesta (947/2022)

hyväntahtoisuutta ja ystävällisyyttä. Kiusaamista, häirintää, väkivaltaa, rasismia tai muuta syrjintää ei hyväksytä ja epäasialliseen käytökseen puututaan⁴⁹. Koulutyössä pyritään arjen ennakoitavuuteen ja kiireettömyyteen. Kuulluksi tuleminen ja oikeudenmukaisuuden kokemus rakentavat luottamusta. Rauhallinen ja hyväksyvä ilmapiiri, hyvät sosiaaliset suhteet sekä ympäristön viihtyisyys edistävät työrauhaa.

4.2.3. Liikunnallisen elämäntavan edistäminen

Tavoitteena on vahvistaa jokaisen oppilaan liikunnallisen elämäntavan edistämistä⁵⁰, opetukseen osallistumista ja oppimisen edellytyksiä sekä liikunnan merkitystä kokonaisvaltaisena elämäntaitona. Liikunnallisella elämäntavalla on myönteinen vaikutus muun muassa oppilaiden vireystilaan, keskittymiseen, oppimiseen, motoriseen kehitykseen sekä kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. Liikunnallinen elämäntapa on myös yhteydessä mielen hyvinvointiin, psyykkiseen sopeutumis- ja selviytymiskykyyn sekä jaksamiseen. Terveys- ja oppimisvaikutusten lisäksi liikunnallisen elämäntavan edistäminen ja oppilaiden osallisuuden kokemus tukevat koulu yhteisön arkea ja toimintakulttuuria.

Koulupäivien aikana liikunnallista elämäntapaa edistävät oppituntien toiminnallisuutta vahvistavat pedagogiset ratkaisut, erilaisten oppimisympäristöjen hyödyntäminen, liikuntavälineiden monipuoliset käyttömahdollisuudet sekä liikkumista edistävät ratkaisut välitunneilla, siirtymätilanteissa ja koulun yhteisissä tilaisuuksissa. Liikunnallista elämäntapaa edistetään myös aamu- ja iltapäivätoiminnassa, kerho- ja harrastustoiminnalla, koulumatka- ja kuljetusjärjestelyillä sekä huomioimalla monipuoliset liikkumisen edellytykset koulujen ja niiden toimintaympäristöjen rakentamisessa ja käyttömahdollisuuksissa. Liikunnallisen elämäntavan edistämistä suunniteltaessa ja siihen liittyvissä järjestelyissä otetaan huomioon lapsen edun ensisijaisuus, oppilaiden tasa-arvoinen ja yhdenvertainen oikeus osallistumiseen sekä oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Liikunnallisen elämäntavan edistämiseen perusopetuksessa kuuluu yhteistyö oppilaiden, kotien ja koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa.

Rovaniemi on mukana Liikkuva koulu -ohjelmassa ja koulujen päämäärä on vakiinnuttaa kouluun liikunnallinen ja aktiivinen toimintakulttuuri. Toiminnallisuutta korostetaan myös oppitunneilla. Aktiivisen koulupäivän avulla rohkaistaan hyvinvointia ja terveyttä edistävään elämäntapaan. Pääteemoina ovat terveys ja hyvinvointi sekä yhteisöllisyys. Tavoitteena on koulun toimintakulttuurin muuttaminen liikunnallisempaan suuntaan eli liikunnallisuuden ja fyysisen aktiivisuuden tuominen osaksi koulun jokapäiväistä arkea.

Oppilaita kannustetaan välituntiliikuntaan sekä kulkemaan koulumatkat terveyttä ja kuntoa edistävällä tavalla. Toiminnallisuuden tavoitteena on hyvinvoiva oppilas. Koulupäivän rakenne suositellaan muodostamaan siten, että se mahdollistaa pitkän välitunnin. Välituntiliikunnassa käytetään mahdollisuuksien mukaan monipuolisesti koulun tiloja ja liikuntavälineitä. Välituntiliikunnan lisäämistä voidaan toteuttaa esimerkiksi välituntiohjaajien, välituntitapahtumien, pitkien välituntien ja liikuntavälineiden avulla.

Liikunnallisen elämäntavan edistämistä arvioidaan osana koulujen lukuvuoden arviointia. Osana Liikkuva koulu -ohjelmaa, koulut tekevät lukuvuosittain nykytilan arvioinnin, joka toimii koulujen pedagogisena työkaluna tehden näkyväksi koulujen vahvuudet ja kehittämisen kohteet sekä toiminnan kehittymisen.

4.2.4. Vuorovaikutus ja monipuolinen työskentely

Vuorovaikutus, yhteistyö ja monipuolinen työskentely ovat yhteisön kaikkien jäsenten oppimista ja hyvinvointia edistäviä tekijöitä. Oppiva yhteisö tunnistaa oppimisen ja tiedon rakentumisen

moninaisuuden ja toimii joustavasti. Se rohkaisee kokeilemiseen ja antaa tilaa eri ikäkausille ja oppijoille tunnusomaiselle toiminnallisuudelle, luovalle työskentelylle, liikkumiselle, leikille ja elämyksille.

Koulutyössä hyödynnetään suunnitelmallisesti eri työtapoja ja oppimisympäristöjä ja työskentelyä pyritään säännöllisesti viemään ulos luokkahuoneesta. Luodaan mahdollisuuksia projektimaiseen työskentelyyn ja kokonaisuuksien opiskeluun sekä yhteistyöhön koulun sisällä ja koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Koulun aikuisten keskinäinen yhteistyö sekä vuorovaikutus ympäröivän yhteiskunnan kanssa tukevat oppilaiden kasvua hyvään vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön. Yhdessä tekeminen edistää oman erityislaadun tunnistamista ja taitoa työskennellä rakentavasti monenlaisten ihmisten kanssa. Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään edistämään vuorovaikutusta sekä työskentelyn moniaistisuutta ja monikanavaisuutta.

4.2.5. Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus

Koulu oppivana yhteisönä on osa kulttuurisesti muuntuvaa ja monimuotoista yhteiskuntaa, jossa paikallinen ja globaali limittyvät. Erilaiset identiteetit, kielet, uskonnot ja katsomukset elävät rinnakkain ja ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Oppivassa yhteisössä kotikansainvälisyys on tärkeä voimavara. Yhteisö arvostaa ja hyödyntää maan kulttuuriperintöä ja kansalliskieliä sekä omaa ja ympäristön kulttuurista, kielellistä, uskonnollista ja katsomuksellista monimuotoisuutta.

49 Perusopetuslaki 29 § (626/1998)

50 Laki perusopetuslain 26 §:n muuttamisesta (947/2022)

Se tuo esiin saamelaiskulttuurin ja eri vähemmistöjen merkityksen Suomessa. Se kehittää yksilöiden ja ryhmien välistä ymmärrystä ja kunnioitusta sekä vastuullista toimintaa. Yhteisössä tunnustetaan, että oikeus omaan kieleen ja kulttuuriin on perusoikeus. Kulttuuritraditioihin tutustutaan, erilaisista ajattelu- ja toimintatavoista keskustellaan rakentavasti ja luodaan uusia tapoja toimia yhdessä.

Yksi kulttuurisen moninaisuuden ilmentymä on monikielisyys. Jokainen yhteisö ja yhteisön jäsen on monikielinen. Eri kielten käyttö rinnakkain koulun arjessa nähdään luontevana ja kieliä arvostetaan. Kielitieteisessä yhteisössä keskustellaan kieliin ja kielyhteisöihin kohdistuvista asenteista ja ymmärretään kielen keskeinen merkitys oppimisessa, vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä sekä identiteettien rakentumisessa ja yhteiskuntaan soisaalistumisessa. Jokaisella oppiaineella on oma kielensä, tekstikäytäntönsä ja käsitteistönsä. Eri tiedonalojen kielet ja symbolijärjestelmät avaavat samaan ilmiöön eri näkökulmia. Opetuksessa edetään arkikielestä käsitteellisen ajattelun kieleen. Kielitieteisessä koulussa jokainen aikuinen on kielellinen malli ja jokainen opettaja opettamansa oppiaineen kielen opettaja.

4.2.6. Osallisuus ja demokraattinen toiminta

Oppivan yhteisön toimintatavat rakennetaan yhdessä. Osallisuutta edistävä, ihmisoikeuksia toteuttava ja demokraattinen toimintakulttuuri luo perustan oppilaiden kasvulle aktiivisiksi kansalaisiksi.

Oppilaat osallistuvat oman kehitysvaiheensa mukaisesti toiminnan suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin. He saavat kokemuksia kuulluiksi ja arvostetuiksi tulemisesta yhteisön jäsenenä. Yhteisö kannustaa demokraattiseen vuoropuheluun ja osallistumiseen sekä luo niille toimintatapoja ja rakenteita. Oppilaskuntatoiminta tarjoaa yhden tärkeän väylän oppilaiden osallistumiselle. Muut toimintamuodot kuten tukioppilas- ja kummitoiminta, vapaaehtoistyö tai erilaiset kestävä kehityksen toiminnat täydentävät sitä. Samalla ne vahvistavat yhteistyötä ja vuorovaikutusta koko koulu yhteisössä. Yhteistyö eri hallinnonalojen, seurakuntien, järjestöjen, yritysten ja muiden toimijoiden kanssa syventää käsityksiä yhteiskunnasta ja kansalaisyhteiskunnassa toimimisesta. Yhteydet eri maissa toimivien koulujen kanssa lisäävät globalisoituneessa maailmassa toimimisen taitoja.

4.2.7. Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

Oppiva yhteisö edistää yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Yhteisön jäsenet tulevat kohdatuiksi ja kohdelluiksi samanarvoisina riippumatta mistään henkilöön liittyvästä tekijästä⁵¹. Samanarvoisuus ei merkitse samanlaisuutta. Yhdenvertainen kohtelu edellyttää sekä perusoikeuksien ja osallistumisen mahdollisuuksien turvaamista kaikille että yksilöllisten tarpeiden huomioon ottamista.

Peruskouluaikana oppilaiden käsitys omasta sukupuoli-identiteetistä ja seksuaalisuudesta kehittyy. Oppiva yhteisö edistää arvoillaan ja käytänteillään sukupuolten tasa-arvoa ja tukee oppilaita oman identiteetin rakentumisessa. Opetus on lähestymistavaltaan sukupuolittietoista. Yhteisö rohkaisee oppilaita tunnistamaan omat mahdollisuutensa sekä suhtautumaan eri oppiaineisiin, tekemään valintoja ja sitoutumaan opiskeluun ilman sukupuoleen sidottuja roolimalleja. Oppimisympäristöjä, työtapoja ja opetusmateriaaleja valitsemalla ja kehittämällä luodaan näkyvyyttä inhimillisen moninaisuuden arvostamiselle.

Yhtenäinen toimintakulttuuri ja oppimisen tuki Rovaniemellä

Rovaniemellä yhtenäisen perusopetuksen toimintakulttuuria rakennetaan kaupungin strategiassa määritellyistä arvoista käsin. Perusopetuksen kokonaisuutta johdetaan kasvun ja oppimisen palvelualueen toimesta. Kaiken koulun toiminnan keskiössä nähdään olevan oppilas, joka toimii oppimista ja hyvinvointia edistävien tekojen kautta. Yhteistä toimintakulttuuria ohjaa paikallisessa opetussuunnitelmassa määritelty käsitys ”hyvästä ja turvallisesta koulupäivästä”

(Opetussuunnitelman luku 5), jota pidetään pohjana oppimisen, osallisuuden ja hyvinvoinnin edellytyksiä tukeville ratkaisuille.

Toimintakulttuurin periaatteet ohjaavat koulujen päivittäistä toimintaa ja vuosisuunnittelua. Yhtenäisten opetusjärjestelyjen ja oppimisen edellytysten kehittäminen edellyttää kaupungin yhteisten arvojen jakamista sekä jaettua ymmärrystä oppimisen ja hyvinvoinnin ydinkysymyksistä. Koulut tekevät arvo- ja tavoitetyötä kaupungin strategisten arvojen sekä kasvun ja oppimisen palvelualueen asettamien lukuvuosisikohtaisten tavoitteiden pohjalta. Lukuvuosittain koulutuspalveluiden johtotiimi täsmentää kaikkiin kouluihin kohdentuvat painopistealueet ja ydintavoitteet. Koulujen lukuvuosisuunnitelmissa kuvataan, miten nämä tavoitteet, yhteiset arvot ja oppimisen edellytyksiä tukevat rakenteet ja järjestelyt toteutuvat koulun arjessa.

Rakenteellisin ratkaisuin mahdollistetaan yhteistoimintaa, henkilöstön osaamisen kehittämistä ja oppimista tukevien järjestelyiden toteuttamista. Tällaisia rakenteita ovat muun muassa koulujen yhteiset vesot ja yhteissuunnittelu-aika, palvelualueen yhteiset koulutukset, pedagogisten toimintamallien jakaminen sekä yhteis- ja samanaikaisopettajuuden tukeminen. Toimintakulttuurin kehittämistyössä hyödynnetään monialaista yhteistyötä esimerkiksi opiskeluhoitopalvelujen, hyvinvointialueen ja muiden toimijoiden kanssa. Yhteistyötä vahvistetaan muun muassa koulutuksen, työpajoin ja yhteisin keskusteluin. Yhteistyön ja toimintamallien kehittäminen perustuu säännölliseen arviointiin ja palautteeseen, jota kerätään oppilailta, huoltajilta ja henkilöstöltä.

Opetuksen järjestäjä huolehtii oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen, ryhmäkohtaisten tukimuotojen sekä oppilaskohtaisten tukitoimien resursoinnista hyödyntäen arviointi- ja palautetietoa. Tuen resurssien riittävyttä arvioidaan koulukohtaisesti jatkuvasti, kuitenkin vähintään lukukausittain. Pedagogista tuen yhtenäisyyttä esiopetuksesta perusopetukseen ja edelleen toisen asteen nivelvaiheeseen varmistetaan esimerkiksi kaupungissa toimivan kasvun ja oppimisen tuen tiimin kautta.

Toimintakulttuuri elää ja muotoutuu jokapäiväisessä koulutyössä. Oppilaita osallistetaan toimintakulttuurin kehittämiseen arjen tilanteissa ja heille tarjotaan vaikutusmahdollisuuksia mm. oppilaskuntatoiminnan, luokkaneuvostojen, palautekäytänteiden ja oppilaskyselyiden avulla. Oppilaille luodaan tilaisuuksia vaikuttaa koulun toimintatapoihin, oppimisympäristöihin ja työskentelyn rakenteisiin, mikä tukee heidän osallisuuttaan ja hyvinvointiaan.

4.2.8. Vastuu ympäristöstä ja kestävään tulevaisuuteen suuntautuminen

Oppiva yhteisö ottaa kaikessa toiminnassaan huomioon kestävä elämäntavan välttämättömyyden. Arjen valinnoillaan ja toimillaan koulu ilmentää vastuullista suhtautumista

ympäristöön. Raaka-aineita, energiaa ja luonnon monimuotoisuutta tuhlaavia materiaalivalintoja ja toimintatapoja muutetaan kestäviksi. Kestävän elämäntavan aineettomien tekijöiden merkitystä hyvinvoinnille korostetaan ja niille annetaan aikaa ja näkyvyyttä päivittäisessä koulutyössä. Oppilaat ovat mukana suunnittelemassa ja toteuttamassa kestävää arkea.

Oppiva yhteisö rakentaa toivoa hyvästä tulevaisuudesta luomalla osaamisperustaa ekososiaaliselle sivistykselle. Realistinen ja käytännöllinen asenne hyvän tulevaisuuden edellytysten muovaamiseen vahvistaa kasvamista vastuullisuuteen yhteisön jäsenenä, kuntalaisina ja kansalaisina. Se rohkaisee oppilaita kohtaamaan avoimesti ja uteliaasti maailman moninaisuutta sekä toimimaan oikeudenmukaisemman ja kestävämmän tulevaisuuden puolesta.

4.3. Oppimisympäristöt ja työtavat

4.3.1. Oppimisympäristöt

Oppimisympäristöillä tarkoitetaan tiloja ja paikkoja sekä yhteisöjä ja toimintakäytäntöjä, joissa opiskelu ja oppiminen tapahtuvat. Oppimisympäristöön kuuluvat myös välineet, palvelut ja materiaalit, joita opiskelussa käytetään. Oppimisympäristöjen tulee tukea yksilön ja yhteisön kasvua, oppimista, vuorovaikutusta⁵² ja liikunnallisen elämäntavan edistämistä⁵³. Kaikki yhteisön jäsenet vaikuttavat toiminnallaan oppimisympäristöihin. Hyvin toimivat oppimisympäristöt edistävät oppimisen edellytyksiä, vuorovaikutusta, osallistumista ja yhteisöllistä tiedon rakentamista. Ne myös mahdollistavat aktiivisen yhteistyön koulun ulkopuolisten yhteisöjen tai asiantuntijoiden kanssa.

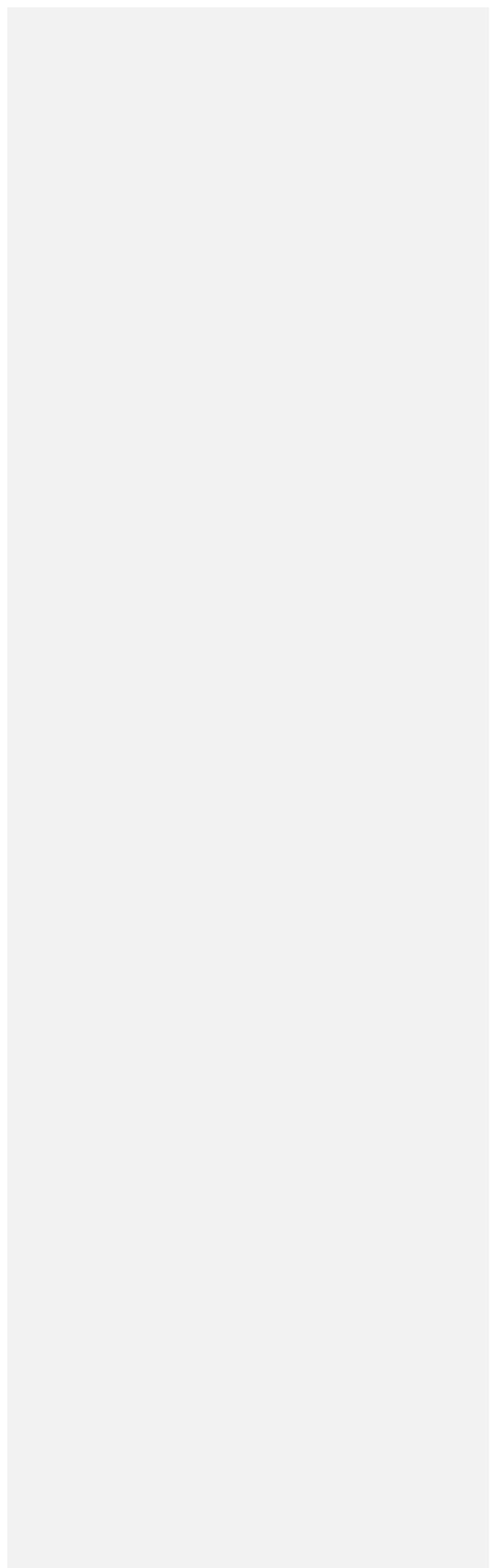
Oppimisympäristöjen kehittämisen tavoitteena on, että oppimisympäristöt muodostavat pedagogisesti monipuolisen ja joustavan kokonaisuuden. Esteettömillä oppimisympäristöillä voidaan tukea oppimisen ja koulunkäynnin edellytyksiä ja oppilaille tarjottavaa tukea. Kehittämisessä otetaan huomioon eri oppiaineiden erityistarpeet. Oppimisympäristöjen tulee tarjota mahdollisuuksia luoviin ratkaisuihin sekä asioiden tarkasteluun ja tutkimiseen eri näkökulmista. Lisäksi oppimisympäristöjen kehittämisessä ja valinnassa otetaan huomioon, että oppilaat oppivat uusia tietoja ja taitoja myös koulun ulkopuolella.

Perusopetuksen tilaratkaisujen kehittämisessä, suunnittelussa, toteutuksessa ja käytössä otetaan huomioon ergonomia, ekologisuus, esteettisyys, esteettömyys ja akustiset olosuhteet sekä tilojen valaistus, sisäilman laatu, viihtyisyys, järjestys ja siisteys. Koulun tilaratkaisuilla kalusteineen, varusteineen ja välineineen on mahdollista tukea opetuksen pedagogista kehittämistä ja oppilaiden aktiivista osallistumista. Tilat, välineet ja materiaalit sekä kirjastopalvelut pyritään saamaan oppilaan käyttöön niin, että ne antavat mahdollisuuden myös itsenäiseen opiskeluun ja ovat esteettömiä ja saavutettavia. Koulun sisä- ja ulkotilojen lisäksi eri oppiaineiden opetuksessa hyödynnetään luontoa ja rakennettua ympäristöä. Kirjastot, liikunta-, taide- ja luontokeskukset, museot ja monet muut yhteistyötahot tarjoavat monimuotoisia oppimisympäristöjä.

Tieto- ja viestintäteknologia on olennainen osa monipuolisia oppimisympäristöjä. Sen avulla vahvistetaan oppilaiden osallisuutta ja yhteisöllisen työskentelyn taitoja sekä tuetaan oppilaiden henkilökohtaisia oppimispolkuja. Oppimisympäristöjen kehittämisessä otetaan huomioon monimuotoinen mediakulttuuri. Uusia tieto- ja viestintäteknologisia ratkaisuja otetaan käyttöön oppimisen edistämiseksi ja tukemiseksi. Oppilaiden omia tietoteknisiä laitteita voidaan käyttää oppimisen tukena huoltajien kanssa sovittavilla tavoilla. Samalla varmistetaan, että kaikilla oppilailla on mahdollisuus tieto- ja viestintäteknologian käyttöön.

Onnistumisen kokemukset ja elämykset erilaisissa ympäristöissä ja oppimistilanteissa innostavat oppilaita oman osaamisensa kehittämiseen. Oppilaat osallistuvat oppimisympäristöjen kehittämiseen. Oppimisympäristöjen suunnittelussa otetaan huomioon oppilaiden yksilölliset

52 Valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta (422/2012) 4 §

tarpeet.⁵⁴ Näin voidaan ehkäistä oppimisen ja koulunkäynnin tuen tarvetta. Tuen tarpeen mukaan räätälöidyt ja esteettömät oppimisympäristöt voivat olla osa oppilaan suunnitelmallista tukea.

Oppimisympäristöjen kehittämisessä otetaan huomioon koulu yhteisön ja jokaisen oppilaan kokonaisvaltainen hyvinvointi. Ympäristöjen tulee olla turvallisia ja terveellisiä ja edistää oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaista tervettä kasvua ja kehitystä⁵⁵. Oppilaita ohjataan vastuulliseen ja turvalliseen toimintaan kaikissa oppimisympäristöissä. Hyvä työrauha sekä ystävällinen ja kiireetön ilmapiiri tukevat oppimista.

Rovaniemellä pidetään tärkeänä, että koulutyön oppimisympäristöt ovat oppimista tukevia, toiminnallisuuteen kannustavia, yhteisöllistä tiedonrakentamista ja monenlaista yhteistyötä mahdollistavia. Oppilaita ohjataan osallistumaan aktiivisesti oppimisympäristöjen suunnitteluun ja kehittämiseen. Oppimiseen innostavat, uteliaisuutta herättävät, oppijan aktiivisuutta ja innovatiivisuutta tukevat ympäristöt edistävät oppimista ja parantavat oppimismotivaatiota. Tilaratkaisujen tulee olla monikäyttöisiä, muunneltavia, ergonomisia, esteettisiä, terveellisiä ja turvallisia.

Koulutyön oppimisympäristöjä ovat myös koulun lähialueet, luonto, muut toimijat ja yritykset. Tarjolla olevat lähiseudun oppimisympäristöt ja ryhmissä toimiminen edistävät opittujen asioiden rakentamista rikkaiksi kokonaisuuksiksi ja ohjaavat osallistavien ongelmanratkaisutapojen ääreen. Abstraktimmatkin asiat voivat avautua helpommin ymmärrettävämmiksi sekä toiminta eri ympäristöissä voi rikkoa normaalissa kouluarjessa syntyneitä rooleja ja ottaa erilaiset oppijat luontevasti huomioon. Virtuaaliset ja digitaaliset oppimisympäristöt ovat luonnollinen osa perusopetusta.

Digitaalinen oppiminen ja osaaminen on osa koulujen jokapäiväistä toimintakulttuuria. Digitaalisia palveluja käytetään luontevasti päivittäin osana oppimista ja opetusta. Koulut huolehtivat, että heillä on käytössään tarvittavat resurssit pedagogisesti perustelluille teknologiahankinnoille, ylläpidolle ja laitteiden uusimiselle. Tavoite laitteiden osalta on, että jokaiselta koululta löytyy laitteita vähintään 1:4, joka tarkoittaa sitä, että laitteita on vähintään yksi laite neljää oppilasta kohden.

Jokainen koulu hyödyntää opetusteknologiaa opetussuunnitelman ja Rovaniemen kaupungin digisuunnitelman mukaisesti. Koulut tukevat sähköisten oppimisympäristöjen ja oppimateriaalien hyödyntämistä oppimisessa omien tarpeiden ja resurssiansa mukaisesti. Rovaniemen kaupungissa jokaisella koululla on osoitettu vähintään yksi henkilö, joka vastaa yksikkönsä opetusteknologiaan liittyvistä asioista.

4.3.2. Työtavat

Työtapojen valinnan lähtökohdana ovat opetukselle ja oppimiselle asetetut tavoitteet sekä oppilaiden tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Työtapojen vaihtelu tukee ja ohjaa koko opetusryhmän ja jokaisen oppilaan oppimista ja on osa oppimisen edellytyksiä tukevia opetusjärjestelyjä. Opetuksessa käytetään eri ikäkausiin sekä erilaisiin oppimistilanteisiin soveltuvia työtapoja. Työtapojen ja arviointimenetelmien monipuolisuus antaa oppilaalle mahdollisuuden osoittaa osaamistaan eri tavoin. Työtapojen valinnassa kiinnitetään huomiota myös sukupuolittuneiden asenteiden ja käytänteiden tunnistamiseen ja muuttamiseen.

Monipuoliset työtavat tuovat oppimiseen iloa ja onnistumisen kokemuksia sekä tukevat eri ikäkausille ominaista luovaa toimintaa. Kokemukselliset ja toiminnalliset työtavat sekä eri aistien käyttö ja liikkuminen lisäävät oppimisen elämyksellisyyttä ja vahvistavat motivaatiota. Motivaatiota vahvistavat myös työtavat, jotka tukevat itseohjautuvuutta ja ryhmään kuulumisen tunnetta. Draamatoiminta sekä muut taiteelliset ilmaisukeinot edistävät oppilaiden kasvua itsensä tunteviksi, itsetunnonlaan terveiksi ja luoviksi ihmisiksi. Tällöin oppilaat pystyvät ilmaisemaan itseään monipuolisesti ja toimimaan rakentavassa vuorovaikutuksessa erilaisten ihmisten ja ryhmien kanssa. Työtapojen valinnalla voidaan tukea myös yhteisöllistä oppimista, jossa

osaamista ja ymmärrystä rakennetaan vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Oppilaita ohjataan toimimaan erilaisissa rooleissa, jakamaan tehtäviä keskenään ja olemaan vastuussa sekä henkilökohtaisista että yhteisistä tavoitteista.

Työtapojen valinnassa otetaan huomioon eri oppiaineiden ominaispiirteet sekä laaja-alaisen osaamisen kehittäminen. Oppiaineille ominaisten työtapojen käyttö edistää sekä jäsenyneiden tietorakenteiden muodostumista että taitojen omaksumista. Oppimisen kannalta tärkeitä ovat tiedon hankkimisen, käsittelyn, analysoimisen, esittämisen, soveltamisen, yhdistelemisen, arvioinnin ja luomisen taidot. Tutkiva ja ongelmalähtöinen työskentely, leikki, mielikuvituksen käyttö ja taiteellinen toiminta edistävät käsitteellistä ja menetelmällistä osaamista, kriittistä ja luovaa ajattelua sekä taitoa soveltaa osaamista.

Opetuksen eriyttäminen ohjaa työtapojen valintaa. Eriyttäminen perustuu oppilaantuntemukseen ja on kaiken opetuksen pedagoginen lähtökohta. Se koskee opiskelun laajuutta ja syvyyttä, työskentelyn rytmiä ja etenemistä sekä oppilaiden erilaisia tapoja oppia. Eriyttäminen perustuu oppilaan tarpeille ja mahdollisuuksille suunnitella itse opiskeluaan, valita erilaisia työtapoja ja edetä yksilöllisesti. Työtapojen valinnassa otetaan huomioon myös oppilaiden väliset yksilölliset ja kehitykselliset erot. Eriyttämällä tuetaan oppilaan itsetuntoa ja motivaatiota sekä turvataan oppimisen rauhaa. Eriyttämällä myös ehkäistään tuen tarpeen syntymistä.

Myös opetuksen eheyttäminen ohjaa työtapojen valintaa.

Monipuolinen ja tarkoituksenmukainen tieto- ja viestintäteknologian käyttö lisää oppilaiden mahdollisuuksia kehittää työskentelyään ja verkostoitumistaitojaan. Siten valmiudet tiedon omatoimiseen, vuorovaikutteiseen ja kriittiseen hankintaan, käsittelyyn ja luovaan tuottamiseen karttuvat. Työtapojen valinnassa hyödynnetään pelien ja pelillisyyden tarjoamat mahdollisuudet.

54 Valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta (422/2012) 4 §

55 Valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta (422/2012) 4 §

Opettaja valitsee työtavat vuorovaikutuksessa oppilaiden kanssa ja ohjaa oppilaita erityisesti uusien työtapojen käytössä itseohjautuvuutta vahvistaen. Oppimaan oppimisen taidot kehittyvät parhaiten silloin, kun opettaja ohjaa oppilaita myös suunnittelemaan ja arvioimaan työskentelytapojaan. Tämä motivoi ja auttaa oppilaita ottamaan vastuuta oppimisesta ja työskentelystä koulu yhteisössä. Yhteinen tavoitteiden ja arviointiperusteiden pohdinta sitouttaa tavoitteiden mukaiseen työskentelyyn.

Opettaja vastaa työtapojen valinnasta ja huolehtii siitä, että oppilaat ovat osallisia oman oppimisensa suunnitteluun. Tämä tarkoittaa, että oppilailla on mahdollisuus osallistua työtapojen suunnitteluun ja valintaan. Oppilaan aktiivinen rooli oppimistapahtumassa on korostunut. Opettaja huolehtii siitä, että oppiaineelle ominaiset työtavat tulevat tutuiksi. Koulussa suositaan työtapoja, jotka mahdollistavat liikkuvan, toiminnallisen, luovan ja kiireettömän koulukulttuurin. Samanaikaisopettajuutta ja oppilaiden vertaisoppimista kehitetään. Vaihtelevat ja oppilaan tarpeet, oppimistyylit ja taitotasot huomioivat työtavat ja eriyttäminen lisäävät oppimismotivaatiota ja parantavat oppimistuloksia ja edistävät kokonaisvaltaista hyvinvointia.

Oppimisympäristöt ja työtavat

Rovaniemellä oppimisympäristöjen ja työtapojen valintaa, käyttöä ja kehittämistä ohjaavat monipuolisuus, saavutettavuus ja oppilaslähtöisyys. Koulut hyödyntävät opetuksessa laajasti erilaisia oppimisympäristöjä – niin fyysisiä, digitaalisia kuin sosiaalisia – koulun sijainnin ja tilojen tarjoamien mahdollisuuksien mukaan. Oppimisympäristöjä kehitetään niin, että ne tukevat oppilaiden osallisuutta, turvallisuutta ja aktiivista roolia oppimisessa.

Työtapojen valinnassa huomioidaan oppilasryhmien tarpeet ja oppimisen moninaisuus. Tavoitteena on tukea oppimisen iloa, vuorovaikutustaitojen kehittymistä ja oppilaiden vahvuuksien esiin tuomista. Koulut käyttävät monipuolisia, eri aisteja ja toimijuutta aktivoivia menetelmiä sekä tarjoavat mahdollisuuksia yksilö-, pari- ja ryhmätyöskentelyyn. Samanaikais- ja yhteisopettajuus, ilmiöpohjaisuus ja digitaaliset työvälineet ovat osa käytäntöjä.

Paikallisesti oppimisympäristöjen ja työtapojen suunnittelussa ja käytössä hyödynnetään myös Rovaniemen erityispiirteitä, kuten arktista ympäristöä, pohjoista luontoa, paikalliskulttuuria ja kaupungin kansainvälistä ulottuvuutta. Näiden kautta tuetaan oppilaiden paikkasuhteen rakentumista ja vahvistetaan kestävästä tulevaisuudesta osaamista. Koulut voivat linkittää opetustaan myös Rovaniemen kaupunkistrategiaan, jossa korostuvat pohjoinen sijainti, yhteisöllisyys ja kansainvälisyys.

4.4. Opetuksen eheyttäminen ja monialaiset oppimiskokonaisuudet

Opetuksen eheyttäminen on tärkeä osa perusopetuksen yhtenäisyyttä tukevaa toimintakulttuuria. Eheyttämisen tavoitteena on tehdä mahdolliseksi opiskeltavien asioiden välisten suhteiden ja keskinäisten riippuvuuksien ymmärtäminen. Se auttaa oppilaita yhdistämään eri tiedonalojen tietoja ja taitoja sekä jäsentämään niitä mielekkäiksi kokonaisuuksiksi vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Kokonaisuuksien tarkastelu ja tiedonaloja yhdistelevät, tutkivat työskentelyjaksot ohjaavat oppilaita soveltamaan tietojaan ja tuottavat kokemuksia osallistumisesta tiedon yhteisölliseen rakentamiseen. Oppilaat voivat näin hahmottaa koulussa opiskeltavien asioiden merkitystä oman elämän ja yhteisön sekä yhteiskunnan ja ihmiskunnan kannalta. Samalla he saavat aineksia maailmankuvansa laajentamiseen ja jäsentämiseen.

Opetuksen eheyttäminen edellyttää sekä opetuksen sisältöä että työtapoja koskevaa pedagogista

lähestymistapaa, jossa kunkin oppiaineen opetuksessa ja erityisesti oppiainerajat ylittäen tarkastellaan todellisen maailman ilmiöitä tai teemoja kokonaisuuksina. Eheyttämisen tapa ja kesto voi vaihdella oppilaiden tarpeista ja opetuksen tavoitteista riippuen. Eheyttämistä voidaan toteuttaa mm:

- rinnastamalla eli opiskelemalla samaa teemaa kahdessa tai useammassa oppiaineessa samanaikaisesti*
- jaksottamalla eli järjestämällä samaan teemaan liittyvät asiat peräkkäin opiskeltaviksi*
- toteuttamalla toiminnallisia aktiviteetteja kuten teemapäiviä, erilaisia tapahtumia, kampanjoita, opintokäyntejä ja leirikouluja*
- suunnittelemalla monialaisia, pitempikestoisia oppimiskokonaisuuksia, joiden toteuttamiseen osallistuu useampia oppiaineita ja joihin voi sisältyä edellä mainittuja eheyttämistapoja*
- muodostamalla oppiaineista integroituja kokonaisuuksia*
- kokonaisopetuksena, jossa kaikki opetus toteutetaan eheyttynä kuten esiopetuksessa.*

Jotta voidaan turvata kaikkien oppilaiden mahdollisuus kokonaisuuksien tarkasteluun ja oppilaita kiinnostavaan tutkivaan työskentelyyn, opetuksen järjestäjä huolehtii siitä, että oppilaiden opintoihin sisältyy vähintään yksi monialainen oppimiskokonaisuus lukuvuodessa. Monialaisten oppimiskokonaisuuksien tavoitteet, sisällöt ja toteuttamistavat päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa ja ne täsmennetään koulujen lukuvuosisuunnitelmissa. Oppimiskokonaisuudet suunnitellaan riittävän pitkäkestoisiksi siten, että oppilailla on aikaa syventyä oppimiskokonaisuuden sisältöön ja työskennellä tavoitteellisesti, monipuolisesti ja pitkäjänteisesti. Paikallisessa opetussuunnitelmassa ja lukuvuosisuunnitelmassa voidaan päättää myös muista opetuksen eheyttämistavoista.

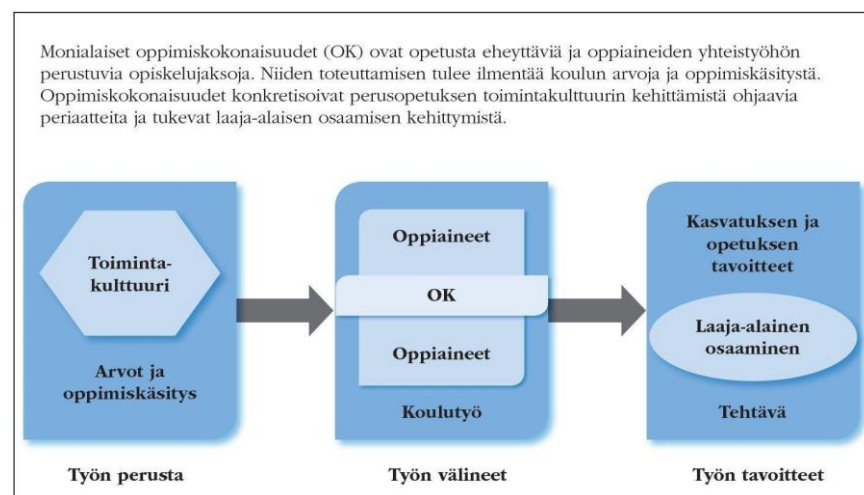
Monialaiset oppimiskokonaisuudet edistävät perusopetukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja erityisesti laaja-alaisen osaamisen kehittymistä. Oppimiskokonaisuuksien aiheet suunnitellaan paikallisesti ilmentämään toimintakulttuurin periaatteita.

Monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelussa ja toteuttamisessa hyödynnetään paikallisia voimavaroja ja mahdollisuuksia. Oppimiskokonaisuudet tarjoavat hyvän tilaisuuden koulun ja muun yhteiskunnan väliselle yhteistyölle. Käsiteltävien asioiden paikallisuus, ajankohtaisuus ja yhteiskunnallinen merkittävyys luovat lisämotivaatiota sekä opettajille että oppilaille. Oppilaiden osallistuminen suunnitteluun on välttämätöntä. Oppimiskokonaisuuksien tarkoituksena on käsitellä toiminnallisesti oppilaiden kokemusmaailmaan kuuluvia ja sitä avartavia asioita, jolloin tavoitteena on

- vahvistaa oppilaiden osallisuutta ja tarjota mahdollisuuksia olla mukana opiskelun tavoitteiden, sisältöjen ja työskentelytapojen suunnittelussa
- nostaa esiin oppilaiden merkityksellisiksi kokemia kysymyksiä sekä luoda tilaisuuksia niiden käsittelyyn ja edistämiseen
- lisätä mahdollisuuksia opiskella erilaisissa ja eri-ikäisten oppilaiden ryhmissä ja työskennellä useiden eri aikuisten kanssa
- tarjota mahdollisuuksia yhdistää koulun ulkopuolinen oppiminen koulutyöhön
- antaa tilaa älylliselle uteliaisuudelle, elämyksille ja luovuudelle sekä haastaa monenlaisiin vuorovaikutus- ja kielenkäyttötilanteisiin
- vahvistaa tietojen ja taitojen soveltamista käytäntöön sekä harjaannuttaa kestävän elämäntavan mukaista toimijuutta
- innostaa oppilaita toimimaan yhteisöä ja yhteiskuntaa rakentavalla tavalla.

Monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelu ja toteuttaminen edellyttävät yhteistyötä eri lähestymistapoja edustavien oppiaineiden kesken sekä koulun muun toiminnan hyödyntämistä. Kaikki oppiaineet ovat vuorollaan mukana oppimiskokonaisuuksien toteuttamisessa kulloisenkin kokonaisuuden edellyttämällä tavalla. Oppimiskokonaisuuksien sisällöiksi etsitään toimintakulttuurin periaatteiden mukaisia, oppilaita kiinnostavia sekä oppiaineiden ja opettajien väliseen yhteistyöhön soveltuvia teemoja. Niiden opiskelussa käytetään eri oppiaineille ominaisia tarkastelutapoja, käsitteitä ja menetelmiä.

Oppilaille annetaan palautetta työskentelystään oppimiskokonaisuuden aikana ja oppilaan osoittama osaaminen otetaan huomioon oppiaineissa annettavaa sanallista arviota tai arvosanaa muodostettaessa.

Monialaiset oppimiskokonaisuudet

Rovaniemellä tarjotaan lukuvuoden aika vähintään yksi monialainen oppimiskokonaisuus, jonka suunnitteluun oppilaat osallistuvat. Lukuvuoden aikana monialaisten oppimiskokonaisuuksien osuus yhteensä vastaa vähintään viikon työmäärää. Ne voidaan toteuttaa yhtäjaksoisina tai hajautettuna useamman kouluviikon ajalle.

Opiskelujaksot suunnitellaan kouluittain niin, että kaikki oppiaineet ovat edustettuina oppilaan koulupolun aikana. Suunnittelussa huomioidaan muun muassa käsiteltävän teeman laajuus, mukana olevien oppiaineiden lukumäärä ja oppimiskokonaisuuteen osallistuvien oppilaiden osaaminen ja ikä.

Oppimiskokonaisuuksien teemat, tavoitteet ja sisällöt sekä oppimiskokonaisuuksiin sisällytettävät oppiaineet määritellään koulukohtaisesti lukuvuosittain koulujen toimintasuunnitelmassa. Teemat ovat ajankohtaisia ja oppilaita kiinnostavia. Kouluja rohkaistaan luomaan monialaisia oppimiskokonaisuuksia, joissa eri-ikäiset oppilaat voivat opiskella ja tutkia yhdessä.

Monialaisiin oppimiskokonaisuuksiin liittyvät ainekohtaiset ja laaja-alaisen osaamisen tavoitteet määritellään ennen kokonaisuuden toteuttamista. Arviointikäytännöt suunnitellaan ja sovitaan etukäteen. Oppilas saa palautetta työskentelystä oppimiskokonaisuuden aikana ja hänen osoittamansa osaaminen huomioidaan osana oppiaineiden ja laaja-alaisen osaamisen arviointia.

Opetuksen eheyttäminen ja monialaiset oppimiskokonaisuudet

Rovaniemellä opetuksen eheyttämistä toteutetaan sekä opettajakohtaisesti että koulujen sisäisenä ja koulujen välisenä yhteistyönä. Eheyttämisen suunnittelussa hyödynnetään koulujen itse asettamia täsmennettyjä tavoitteita ja sisältöjä, jotka linjataan osaksi koulukohtaista lukuvuosisuunnitelmaa.

Jokaisessa koulussa toteutetaan lukuvuosittain vähintään yksi monialainen oppimiskokonaisuus. Kokonaisuuden suunnittelusta laaditaan koulukohtainen suunnitelma, joka sisältää oppiaineet, sisällöt, toteutustavat, arvioinnin ja kehittämisen. Suunnitelmat voidaan hyödyntää myös yli koulurajojen tehtävässä kehittämistyössä.

Monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa hyödynnetään paikallisia erityispiirteitä, kuten arktista ympäristöä, kulttuuriperintöä ja yhteisöllisiä verkostoja. Koulut tekevät yhteistyötä esimerkiksi paikallisten toimijoiden, kuten kulttuuri-, tiede- ja luontokeskusten, yritysten ja järjestöjen kanssa.

Oppilaat osallistuvat monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnitteluun ja arviointiin. Heille tarjotaan mahdollisuuksia vaikuttaa opiskelun tavoitteisiin, sisältöihin ja työskentelytapoihin. Toimintaa suunnitellaan ja toteutetaan oppilaita kiinnostavista ja heidän kokemusmaailmaansa liittyvistä aiheista käsin. Oppilaskunta- ja luokkatoiminta toimivat tärkeinä osallistamisen välineinä.

Monialaiset oppimiskokonaisuudet tukevat toimintakulttuurin kehittämistä, laaja-alaisen osaamisen vahvistumista ja oppilaiden osallisuuden kokemusta. Niiden avulla tuetaan tiedon soveltamista, kestävää toimijuutta ja yhteistyötä koulun sisällä sekä koulun ja muun yhteiskunnan välillä.

4.5. Paikallisesti päätettävät asiat

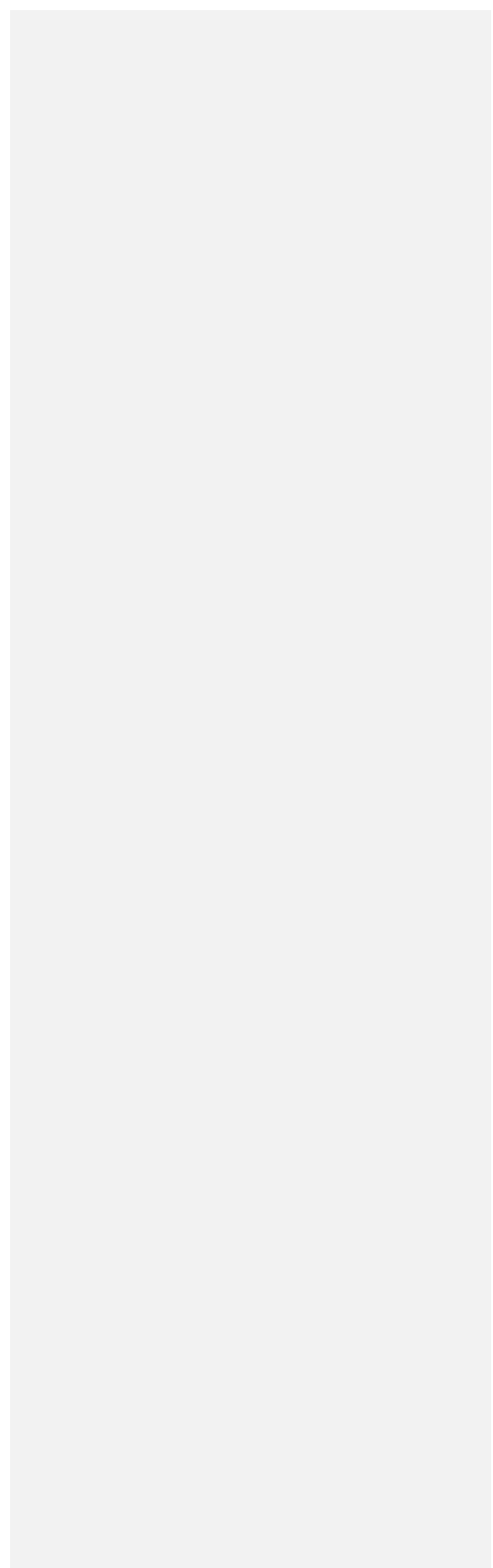
Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavien periaatteiden pohdinta on keskeinen osa opetussuunnitelmatyötä ja samalla toiminnan jatkuvaa kehittämistä edistävä tekijä. Paikallisesti päätetään, miten oppilaat ja huoltajat osallistuvat toimintakulttuurin kehittämiseen sekä mitä muuta yhteistyötä ja keiden toimijoiden kanssa tehdään toimintakulttuurin kehittämiseksi. Suunnittelussa kiinnitetään huomiota myös toimintakulttuurin jatkuvuuteen esiopetuksesta perusopetukseen ja perusopetuksen eri vaiheissa.

Opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa ja täsmentää soveltuvin osin lukuvuosisuunnitelmassa

- miten opetuksen järjestäjä mahdollistaa tarkoituksenmukaiset oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ja toiminnan resursoinnin
- minkälaista osaamista, toimintaa, yhteistyötä ja rakenteellisia ratkaisuja koulujen toimintakulttuuri ja oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt edellyttävät opetuksen järjestäjän ja yksittäisten koulujen tasolla
- miten opetuksen järjestäjä ja koulut edistävät ja arvioivat toimintakulttuurin kehittämisen periaatteiden toteutumista; mitkä ovat mahdolliset paikalliset painopisteet ja miten ne ilmenevät käytännössä (toimintakulttuurin periaatteiden kuvaamisessa opetussuunnitelman perusteiden tekstiä voidaan käyttää sellaisenaan)
- miten opetuksen järjestäjä toteuttaa liikunnallisen elämäntavan edistämistä ja miten toteutumista seurataan, arvioidaan ja kehitetään⁵⁶
- mitkä ovat oppimisympäristöjen ja työtapojen valintaa, käyttöä ja kehittämistä ohjaavat paikalliset tavoitteet ja erityiskysymykset (muilta osin oppimisympäristöjen ja työtapojen kuvaamisessa opetussuunnitelman perusteiden tekstiä voidaan käyttää sellaisenaan)
- miten opetuksen eheyttämistä käytännössä toteutetaan
- miten monialaiset oppimiskokonaisuudet toteutetaan
  - toteuttamista ohjaavat paikalliset tavoitteet (yleiskuvauksen osalta opetussuunnitelman perusteiden tekstiä voidaan käyttää sellaisenaan)
  - toteuttamista ohjaavat periaatteet ja toteuttamistavat (päätetäänkö esimerkiksi oppimiskokonaisuuksien teemoista yhteisessä paikallisessa opetussuunnitelmassa ja tarkemmista tavoitteista ja sisällöistä koulukohtaisessa opetussuunnitelmassa tai lukuvuosisuunnitelmassa vai miten menetellään; miten turvataan, että jokaisen oppilaan opintoihin sisältyy vähintään yksi monialainen oppimiskokonaisuus lukuvuodessa; miten ohjeistetaan oppimiskokonaisuuksien laajuus, miten sovitaan kulloinkin mukana olevista oppiaineista; miten oppilaiden osallistuminen suunnitteluun järjestetään jne.)
  - tavoitteet ja sisällöt (määrittely joko opetussuunnitelmassa tai lukuvuosisuunnitelmassa opetuksen järjestäjän päätöksen mukaan)
  - arviointikäytännöt (miten huolehditaan siitä, että ko. kokonaisuuksissa osoitetut työskentelytaidot ja muu osaaminen otetaan huomioon kokonaisuuden toteuttamisessa mukana olevien oppiaineiden arvioinnissa)
  - toteutumisen seuranta, arviointi ja kehittäminen.

Opetuksen järjestäjä huolehtii siitä, että jokainen koulu täsmentää oman toimintakulttuurinsa, oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen sekä oppimisympäristöjen ja työtapojen kehittämisen tavoitteet, yhteiset toimintaperiaatteet sekä yhteistyön ja muun käytännön toteutuksen. Lisäksi opetuksen järjestäjä huolehtii, että monialaisten oppimiskokonaisuuksien sekä mahdollisen muun eheyttämisen suunnittelu, tavoitteiden ja sisältöjen määrittely, toteuttaminen, seuranta ja arviointiyhteistyö täsmennetään koulukohtaisesti. Koulukohtaisesti on tärkeä määrittellä eri oppiaineiden ja koulun muun toiminnan yhteistyötä ja työnjakoa koskevat toimintatavat oppimiskokonaisuuksien toteuttamisessa sekä tarkentaa oppimiskokonaisuuksiin liittyvän oppilaan arvioinnin käytänteet. Täsmennykset kirjataan joko koulukohtaiseen opetussuunnitelmaan ja/tai lukuvuosisuunnitelmaan opetuksen järjestäjän päätöksen mukaisesti.

Opetussuunnitelmaan voidaan myös liittää monialaisten oppimiskokonaisuuksien toteuttamista tukevia yhteistyösuunnitelmia koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa.

5. Oppimista ja hyvinvointia edistävä koulutyön järjestäminen

5.1. Yhteinen vastuu koulupäivästä

Arvoperusta, oppimiskäsitys ja toimintakulttuuri ilmenevät koulutyön käytännön järjestämisessä. Järjestämisen tulee edistää kasvatukselle ja opetukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja perusopetuksen tehtävän toteuttamista. Järjestämisellä luodaan edellytykset oppilaiden hyvinvoinnille, kehitykselle ja oppimiselle sekä huolehditaan kouluyhteisön sujuvasta toiminnasta ja yhteistyöstä. Koulutyön käytännöt edistävät myös kestävästä elämäntapaa.

Lähtökohdانا on yhteinen vastuu ja huolenpito jokaisen hyvästä ja turvallisesta koulupäivästä. Kasvatustyö ja hyvinvoinnin edistäminen kuuluu koulun kaikille aikuisille tehtävästä riippumatta. Koulutyön järjestämisessä otetaan huomioon kaikkien oppilaiden tarpeet, edellytykset ja vahvuudet. Hyvä opettajan ja oppilaan välinen vuorovaikutussuhde edistää koulun kiinnittymistä⁵⁷. Huoltajien ja muiden tahojen kanssa tehtävä yhteistyö tukee tässä onnistumista.

Opetussuunnitelman mukainen opetus, ohjaus, opiskeluhoito ja oppimisen tuki kaikkina koulupäivinä sekä turvallinen oppimisympäristö ovat jokaisen oppilaan oikeus⁵⁸. Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että oppilaan oikeudet toteutuvat ja huolehtii edellytysten luomisesta tätä edistävälle koulutyölle. Koulun johdolla on käytännön vastuu opetuksen, ohjauksen, opiskeluhoitoon ja oppimisen tuen järjestämiseen liittyvistä ratkaisuista kouluyhteisössä, kaikilla vuosiluokilla ja kaikissa oppiaineissa. Tähän sisältyy myös ongelmien ja poissaolojen suunnitelmallinen ennaltaehkäisy⁵⁹ sekä kasvun ja oppimisen esteiden tunnistaminen ja poistaminen koulun toimintatavoista. Jokaisella opettajalla on vastuu opetusryhmänsä toiminnasta, oppimisesta ja hyvinvoinnista. Opettajat vaikuttavat näihin pedagogisilla ja didaktisilla ratkaisuillaan ja ohjausotteellaan. Opettajan tehtävään kuuluu oppilaiden oppimisen, työskentelyn ja hyvinvoinnin seuraaminen ja edistäminen, jokaisen oppilaan arvostaminen ja oikeudenmukainen kohtelu, mahdollisten vaikeuksien varhainen tunnistaminen sekä oppilaiden ohjaaminen ja tukeminen. Opettaja huolehtii osaltaan siitä, että oppilaiden oikeus ohjaukseen sekä opetukselliseen ja opiskeluhoollolliseen tukeen toteutuu. Tämä edellyttää vuorovaikutusta oppilaiden ja huoltajien kanssa, opettajien keskinäistä yhteistyötä ja erityisesti opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten kanssa tehtävää yhteistyötä.

Oppilailla on kouluyhteisön jäsenenä oma vastuunsa. Se ilmenee säännöllisenä osallistumisena koulutyöhön, reiluna ja arvostavana suhtautumisena koulutovereihin ja koulun aikuisiin sekä yhteisten sääntöjen noudattamisena. Toisten ihmisten loukkaamattomuuden sekä työn ja työrauhan kunnioittaminen ja sovituista tehtävistä huolehtiminen on koulutyössä välttämätöntä. Laki velvoittaa oppilaan⁶⁰ osallistumaan perusopetukseen ja suorittamaan tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäytymään asiallisesti. Oppilaan on käytäydyttävä muita kiusaamatta ja syrjimättä sekä toimittava siten, ettei hän vaaranna muiden oppilaiden, kouluyhteisön tai opiskeluympäristön turvallisuutta tai terveyttä⁶¹. Vapautus opetukseen osallistumisesta⁶² voidaan myöntää oppilaalle vain tilapäisesti erityisestä syystä. Koti ja koulu yhdessä ohjaavat oppilaita toimimaan lain edellyttämällä tavalla ja tukevat oppilaita näiden ponnisteluissa. Koulun tehtävänä on puuttua suunnitelmallisesti poissaoloihin⁶³ ja auttaa oppilaita onnistumaan koulutyössään.

Kouluun kiinnittyminen ja poissaolojen ehkäiseminen

57 Perusopetuslaki 26 §

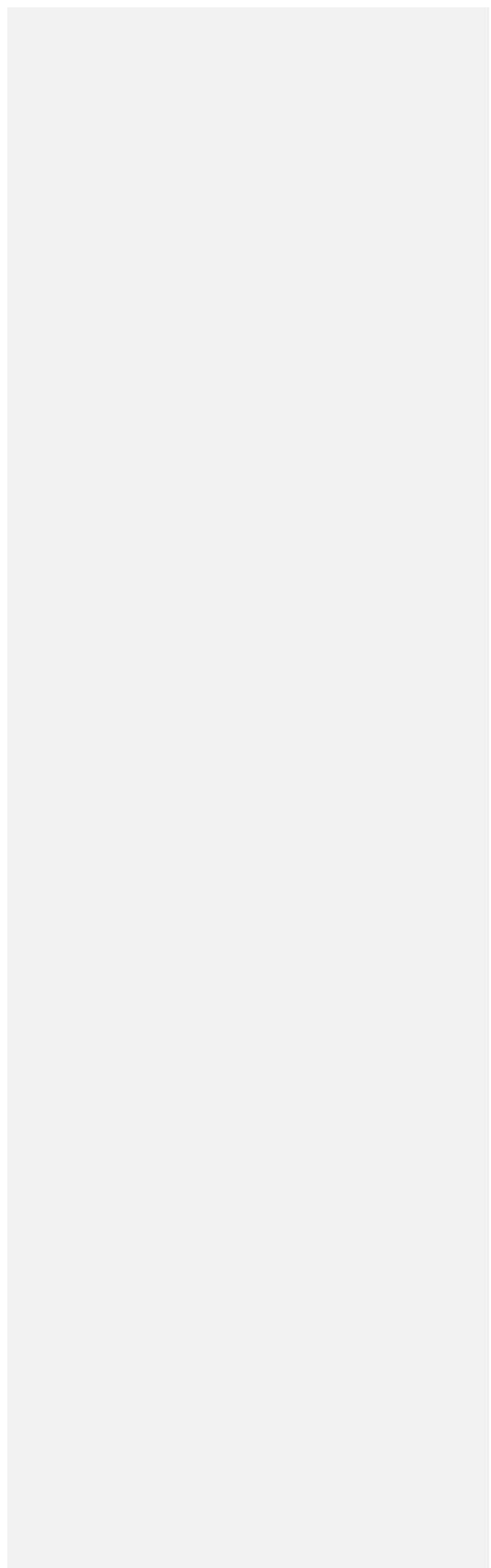
58 Perusopetuslaki 30 § 1 mom. ja perusopetuslaki 29 § 1 mom. (1267/2013)

59 Perusopetuslaki 26 §

60 Perusopetuslaki 35 § 2 mom.

61 Perusopetuslaki 35 § 2 mom. (163/2022)

62 *Perusopetuslaki 35 § 1 mom.*
63 *Perusopetuslaki 26 §*

Läsnäoloa tukeva koulun toimintakulttuuri edistää oppimista, osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja hyvinvointia. Poissaolojen ehkäiseminen on keskeisessä asemassa suunniteltaessa poissaoloihin liittyviä toimenpiteitä ja toimintamalleja. Poissaolojen ehkäisemisessä kouluun kiinnittymistä ja läsnäoloa tuetaan niin kouluyhteisön kuin yksittäisen oppilaankin tasolla⁶⁴.

Koulussa opitaan tunne- ja vuorovaikutustaitoja ja ryhmässä toimimisen taitoja osana oppiaineiden opetusta ja laaja-alaisen osaamisen kokonaisuutta.

Yhteisön kannustava ilmapiiri tukee oppilaiden aitoa toimijuutta sekä vertaissuhteiden muodostumista. Erytystä huomiota läsnäolon tukemiseen tulee kiinnittää opintojen nivelvaiheissa⁶⁵, jolloin kiinnittyminen uuteen yhteisöön on kesken.

Opiskeluhoito on yhteisöllistä ja yksilökohtaista työtä, jonka avulla huolehditaan niin kouluyhteisön kuin yksittäisen oppilaan hyvinvoinnista ja oppimisesta. Yhteisöllinen opiskeluhoito on tärkeä osa koulun toimintakulttuuria ja arjen huolenpitoa, jonka avulla vahvistetaan oppilaan osallisuutta ja kokemusta kuulumisesta luokka- ja kouluyhteisöön. Opiskeluhoito ulottuu kaikkeen koulutyöhön ja on kouluyhteisön aikuisten yhteinen tehtävä. Välittävä ilmapiiri, hyvät sosiaaliset suhteet sekä kiireettömyys ja kuulluksi tuleminen edistävät oppilaan kiinnittymistä yhteisöön. Poissaolojen ehkäisemistä, suunnitelmallista seurantaa ja niihin puuttumista koordinoi koulukohtainen opiskeluhoitoryhmä osana yhteisöllisen opiskeluhoitotyön kokonaisuutta. Yhteisöllisen työn suunnittelussa on tärkeää varmistaa oppilaiden ja huoltajien osallisuus⁶⁶.

Oppimisen ja koulunkäynnin tuen tarpeiden varhainen havaitseminen sekä riittävä ja oikea-aikainen tuki ehkäisee poissaoloja. Oppimisen sujuminen, onnistumiset ja kannustava palaute tukevat kouluun kiinnittymistä⁶⁷. Myös kiusaamisen, häirinnän, syrjinnän ja väkivallan ehkäiseminen ja niihin järjestelmällinen puuttuminen⁶⁸ tukevat yksittäisen oppilaan ja koko yhteisön hyvinvointia ja kiinnittymistä koulutyöhön.

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö, keskustelu läsnäolon merkityksestä ja tiedottaminen poissaolojen seurannasta ja puuttumisen käytännöistä tukee oppilaan läsnäoloa koulussa⁶⁹.

Poissaolojen seuranta ja niistä ilmoittaminen

Opetuksen järjestäjä seuraa poissaoloja suunnitelmallisesti hyödyntäen koulutason tietoja. Opetuksen järjestäjä päättää poissaoloihin puuttumisen toimintamallissaan⁷⁰ kenen tehtävänä ja miten on seurata koulun tasolla oppilaiden poissaoloja suunnitelmallisesti koulu-, luokka- ja yksilötasolla.

On tärkeää, että poissaoloihin reagoidaan varhain poissaolon syystä riippumatta. Poissaolosta ilmoitetaan huoltajalle tai muulle oppilaan lailliselle edustajalle⁷¹ mahdollisimman pian. Poissaolojen lisääntyessä tai pitkittyessä tulee olla viipymättä yhteydessä opiskeluhoitopalveluiden ammattilaisiin⁷². Poissaolojen kohdennetusta seurannasta sovitaan yksilöllisesti⁷³.

Poissaoloihin puuttuminen ja taustasyiden selvittäminen

Poissaolojen taustasyiden selvittäminen on moninaista ja ne voivat liittyä niin yhteiskunnan, koulun, oppilaan kuin kodinkin tapahtumiin ja muutoksiin. Oppilaan kannalta tarkoituksenmukaisten tukitoimien

64 Laki perusopetuslain 26 § muuttamisesta (947/2022) sekä Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 2 - 6 § (1287/2013)

65 Perusopetuslaki 26 §

66 Laki perusopetuslain 26 § muuttamisesta (947/2022) sekä Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 2 - 6 § (1287/2013)

67 Laki perusopetuslain 26 § muuttamisesta (947/2022) sekä Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 2 - 6 § (1287/2013)

68 Perusopetuslaki 29 § (626/1998)

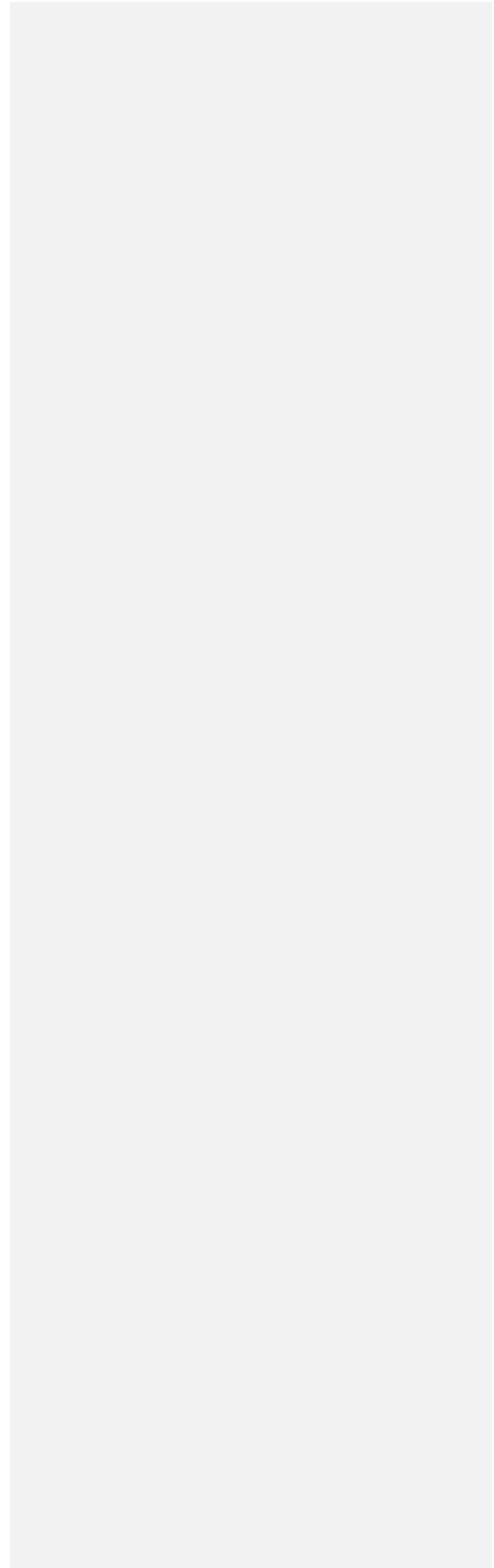
69 Perusopetuslaki 26 §

70 Perusopetuslaki 26 §

71 Perusopetuslaki 26 §

72 *Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 5 § (1287/2013)*

73 *Laki perusopetuslain 26 § muuttamisesta (947/2022), Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 14 - 19 § (1287/2013)*

tarjoamiseksi on hyvä selvittää poissaolojen taustasyitä siinä määrin kuin se on mahdollista. Syiden selvittäminen ja vastuut sovitaan tiiviissä yhteistyössä oppilaan, huoltajien, opettajien ja opiskeluhoitopalveluiden ammattilaisten kanssa⁷⁴. Opetuksen järjestäjän ja koulun tulee tunnistaa kouluun ja kouluyhteisöön liittyviä tekijöitä poissaolotilanteissa⁷⁵ ja puuttua niihin.

Yksittäisen oppilaan poissaoloihin puututaan opetuksen järjestäjän tekemän poissaoloihin puuttumisen toimintamallin⁷⁶ mukaisesti. Opettaja voi konsultoida yksittäisen oppilaan asiassa opiskeluhoitopalveluiden ammattilaisia opiskeluhoollon tuen tarpeen arvioimiseksi ja tilanteen selvittämiseksi. Monialainen työskentely on tärkeää käynnistää mahdollisimman varhain. Tarvittaessa kutsutaan koolle monialainen asiantuntijaryhmä (yksilökohtainen). Ryhmässä selvitetään oppilaan tuen tarvetta, järjestetään tukea ja seurataan tilannetta⁷⁷. Opiskeluhoitopalveluista oppilas ohjataan tarvittaessa koulun ulkopuolisiin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin⁷⁸.

Oppilaan poissaolojen vähentämiseksi voidaan lisäksi tarvita oppilaan tarvitsemien oppimisen ja koulunkäynnin tukitoimien päivittämistä⁷⁹. Mikäli oppilas ei terveydentilan tai painavan muun syyn vuoksi pysty kokonaan tai osittain osallistumaan lähiopetukseen, tulee viimesijaisena keinona harkita päätöksen tekemistä perusopetuksen oppimäärän tilapäisestä vapauttamisesta⁸⁰ tai opetuksen poikkeavasta järjestämisestä⁸¹ ja siitä, miten oppilaan opetus, oppimisen tuki ja arviointi järjestetään poissaolajakson aikana. Poissaolajakson jälkeen oppilaan paluu kouluun edellyttää suunnitelmallista yhteistyötä kodin ja oppilaan kanssa sekä yhteistyötä eri toimijoiden kesken.

Tarvittaessa on otettava yhteyttä sosiaalihuoltoon tuen tarpeen arvioimiseksi tai tehtävä lastensuojeluilmoitus⁸².

5.1 Yhteinen vastuu koulupäivästä

Paikallisesti päätettävät asiat

Koulun toiminnan keskiössä on oppilas, joka tekee oppimista ja hyvinvointia edistäviä tekoja. Se edellyttää, että oppilas tunnistaa itselleen tärkeät asiat, kykenee toimimaan niiden mukaisesti, on läsnä tässä hetkessä ja kohtaa rakentavasti elämään kuuluvat ajatukset ja tunteet. Hyvinvointi tukee oppimista, ja toisaalta merkityksellisten asioiden oppiminen edistää hyvinvointia. Näiden molempien taustalla vaikuttavat samat psyykkiset ja fyysiset tekijät, joita tarkastellaan tarkemmin seuraavissa kappaleissa.

Oppimista ja hyvinvointia tukeva oppilas kokee kuuluvansa kouluun ja sitoutuu sen arkeen. Kiinnittyminen tarkoittaa sitä, että oppilas kokee koulunkäynnin merkitykselliseksi ja osallistuu aktiivisesti oppimiseen ja hyvinvointia edistävään toimintaan – sekä fyysisesti että psyykkisesti. Sitoutumista vahvistaa koulun yhteinen arvopohja ja selkeät tavoitteet. Lisäksi se edellyttää, että oppilaalla on riittävät taidot, hän saa tarvitsemaansa tukea ja voi harjoitella toiminnanohjausta ikätasonsa mukaisesti.

Hyvä ja turvallinen koulupäivä

Rovaniemellä hyvää ja turvallista koulupäivää rakennetaan yhteisöllisesti. Tavoitteena on varmistaa oppilaiden oppimista ja hyvinvointia edistävä koulupäivä, jossa turvallisuus ymmärretään sekä fyysisenä että psyykkisenä turvana. Turvallisuus syntyy ennakoitavasta arjesta, yhteisesti sovitusta toimintamalleista ja arvopohjaisesta vuorovaikutuksesta.

Fyysiseen kasvu- ja oppimisympäristön turvallisuuteen kuuluu tarkoituksenmukainen, turvallinen ja terveellinen ympäristö kokonaisuudessaan: rakennukset, rakenteellinen turvallisuus ja niiden tekniset järjestelmät sekä välitön lähiympäristö ulkoilu- ja välituntipihoiheen, liikennealueineen,

liikunta-alueineen ja lähimetsineen. Psykkinen turvallisuus muodostuu koulussa toimijoiden keskinäisestä ilmapiiristä, jolla tarkoitetaan vuorovaikuttamisen tapoja, kuten puhetta, eleitä, ilmeitä ja kykyä havainnoida sekä kuunnella. Oppilaan turvallisuuden lähtökohta on turvallinen aikuinen. Aikuiset näyttävät omalla toiminnallaan esimerkkiä oppilaille sekä puuttuvat epäasialliseen käyttäytymiseen välittömästi.

Turvallisuuden perustana on toiminnan ennakoitavuus, joka edellyttää henkilökunnalta sitoutumista koulun arvojen mukaisiin yhteisiin toimintamalleihin. Rovaniemellä opetuksen järjestäjä on laatinut kaikkia yksiköitä koskevan valmiussuunnitelman kriisi- ja poikkeustilanteita varten sekä työrahasuunnitelman, joka pitää sisällään kaupunkikohtaiset järjestyssäännöt, joihin on mahdollista tehdä koulukohtaisia täsmennyksiä. Suunnitelmat tarkistetaan sovituin määräajoin ja toimintaa kriisitilanteissa harjoitellaan säännöllisesti. Lisäksi koulujen opiskeluhoitosuunnitelmaan on kirjattu suunnitelmat oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä. Fyysistä ja psyykkistä hyvinvointia tuetaan esteettömillä oppimisympäristöillä, joita kuvataan erikseen opetussuunnitelman luvussa 4.3.1 Oppimisympäristöt. Seuraavissa kappaleissa avataan keskeisiä tekijöitä ja tavoitteita, jotka tukevat hyvän ja turvallisen koulupäivän toteutumista.

Oppimista ja hyvinvointia tukeva vuorovaikutus

Jokaisella kouluyhteisön jäsenellä tulee olla mahdollisuus osallistua vuorovaikutukseen, joka tukee oppimista ja hyvinvointia. Tällainen vuorovaikutus perustuu tekoihin, jotka vahvistavat oppilaan psyykkisiä perustarpeita – autonomian, kyvykkyyden ja yhteenkuuluvuuden kokemusta. Näistä vuorovaikutusteosta rakentuu kouluyhteisön ilmapiiri, joka edistää oppimista ja hyvinvointia. Vuorovaikutus on keskeinen keino yhteisten arvojen sisäistämiseksi, ja sitä tulee toteuttaa johdonmukaisesti kaikissa koulupäivän tilanteissa niin aikuisten kuin lasten välillä. Vuorovaikutusilmapiirin rakentamisesta ja ylläpitämisestä vastaavat sekä koulun aikuiset että oppilaat – aikuiset toimivat esimerkkinä omalla toiminnallaan.

Autonomian kokemusta tukevassa vuorovaikutuksessa ihmiselle annetaan mahdollisuus tehdä itse valintoja, saada perusteluja ja selitystä tekemiselle sekä ilmaista tunteitaan ja saada näille hyväksyntää. Valintojen tekemisellä ei viitata yksilön täydelliseen riippumattomuuteen, itsekkyyteen tai auktoriteettien hylkäämiseen. Kyvykkyyden kokemus vahvistuu, kun toiminnalle asetetaan selkeät tavoitteet ja rajat, joiden sisällä yksilö kokee voivansa vaikuttaa tekemiseensä ja saa siitä rakentavaa, kannustavaa palautetta. Yhteenkuuluvuuden kokemusta tukevan vuorovaikutuksen tyyli on lämmintä, kunnioittavaa ja välittävää. Yhteisö viestii, että jokainen sen jäsen on tärkeä ja hyväksytty omana itsenään.

Psyykkisiä perustarpeita tukeva vuorovaikutus tukee oppilaiden kasvua niin, että he alkavat pitää koulun arvojen mukaisia asioita tärkeinä myös omassa elämässään. Tämän myötä oppilaiden toiminta muuttuu vähitellen itseohjautuvammaksi ja he sitoutuvat myönteisesti kouluyhteisön toimintaan. Kun koulun arvot sisäistyvät, kouluun osallistuminen vahvistaa myös oppilaiden psyykkistä hyvinvointia. Tämä tukee ennaltaehkäisevää toimintakulttuuria ja vähentää korjaavien toimenpiteiden tarvetta.

Yhteisöllisyys, osallisuus ja yhteisön jäseneksi kasvaminen

Perusopetuksen tavoitteena on tukea oppilaan kasvua itsenäiseksi ja yhteiskunnassa toimivaksi jäseneksi. Jokaisella oppilaalla on oikeus osallistua kouluyhteisön toimintaan, mikä tarjoaa mahdollisuuden harjoitella yhteisössä toimimisen vastuita ja velvollisuuksia. Yhteisöllisyys rakentuu jaetuista arvoista, ja niitä tukevasta vuorovaikutuksesta. Se vahvistaa yhteenkuuluvuuden tunnetta, yhteistyötä, luottamusta ja keskinäistä tukea. Yhteisöllisyys tukee oppilaiden sosiaalisia suhteita, joilla on merkittävä vaikutus heidän hyvinvointiinsa ja oppimiseensa. Se rakentuu myönteisen vuorovaikutuksen sekä kokemusten kautta, joissa oppilas tuntee tulevansa nähdyksi ja kuulluksi. Kun oppilas kokee kuuluvansa yhteisöön, koulunkäynti tuo hänelle merkitystä ja hän kokee voivansa vaikuttaa omaan toimintaympäristöönsä, mikä puolestaan vahvistaa kouluun kiinnittymistä.

Vastuunjako hyvän ja turvallisen koulupäivän toteutumisesta koulun eri toimijoiden välillä

Opetuksen järjestäjä

- Opetussuunnitelman tavoitteiden asettaminen, opetussuunnitelman kehittäminen,

resurssien varmistaminen ja kouluyksiköiden tukeminen

Koulun johto

- *Pedagogiikan ja henkilöstön johtaminen*
- *Koulun opiskeluhuollon kokonaisuuden johtaminen (yksilöllinen ja yhteisöllinen opiskeluhoitotyö)*
- *Oppimista ja hyvinvointia edistävän koulutyön jatkuva arvioiminen*

Opetushenkilöstö

- *Oppilaan kasvun, oppimisen ja hyvinvoinnin tukeminen*
- *Oppilaiden työskentelyn ja hyvinvoinnin seuraaminen ja edistäminen, mahdollisten vaikeuksien varhainen tunnistaminen*
- *Säännöllinen yhteistyö huoltajien kanssa*
- *Koulun henkilökunnan keskinäinen yhteistyö sekä yhteistyö koulun opiskeluhuollon työntekijöiden kanssa*

Opettaja (edellä mainittujen opetushenkilöstön tehtävien lisäksi)

- *Pedagoginen vastuu (sis. kasvatus, opetus ja arviointi)*
- *Poissaolojen seuranta ja poissaolojen puuttumisen mallin toteuttaminen*

Oppilas

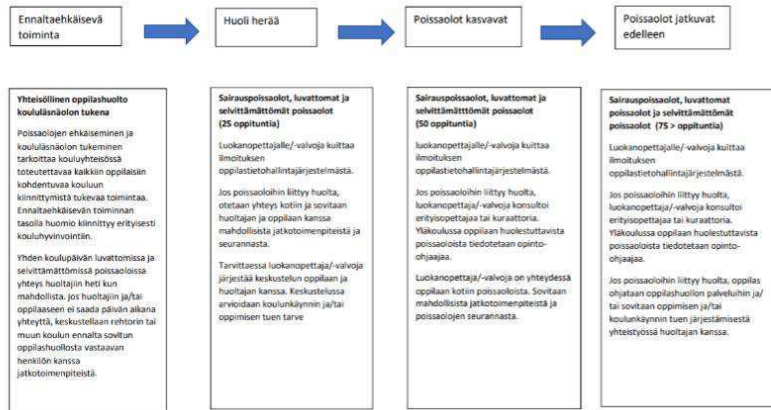
- *Omasta oppivelvollisuudesta huolehtiminen: lukujärjestyksen mukainen osallistuminen koulutyöhön ja sovitusta tehtävistä huolehtiminen*
- *Omaa ja toisten oppimista ja hyvinvointia edistävään toimintaan osallistuminen*
- *Reilu ja arvostava suhtautuminen koulutovereihin ja koulun aikuisiin*
- *Yhteisten sääntöjen noudattaminen*
- *Toisten ihmisten loukkaamattomuuden, koskemattomuuden sekä työn ja työrauhan kunnioittaminen*

Hyvän ja turvallisen koulupäivän toteutumisesta vastaa myös muu koulun henkilöstö. Muu koulun henkilöstö tarkoittaa muun kuin edellä mainitun opetushenkilöstön, opinto-ohjaajat, koulunkäynninohjaajat, opiskelu- ja kouluterveydenhuollon työntekijät sekä työntekijät, jotka vastaavat mm. koulun ruokailusta, siisteydestä ja kiinteistöhuollosta. Monitoimitiloissa sijaitsevissa kouluissa henkilöstöön voi kuulua myös esim. nuorisotyöntekijöitä ja päiväkodissa työskenteleviä varhaiskasvatuksen työntekijöitä. Kukin aikuinen edistää oppilaiden ja koulu yhteisön hyvinvointia ja oppimista omasta perustehtävästään ja tätä koskevasta lainsäädännöstä käsin. Jokaisella koulussa toimivalla aikuisella on vastuu hyvää ja turvallista koulupäivää rakentavasta vuorovaikutuksesta.

Paikallisesti päätettävät asiat:

Rovaniemen kaupungissa on käytössä poissaoloihin puuttumisen malli, jota noudatetaan kaikissa peruskouluissa.

ROVANIEMEN KAUPUNGIN POISSAOLIIHIN PUUTTUMISEN MALLI

Opetuksen järjestäjä seuraa säännöllisesti koulujen poissaoloja ja suunnittelee ja koordinoi sen pohjalta kaupungin poissaoloihin puuttumisen toimintatapoja. Koulun johdon tehtävänä on seurata ja arvioida oman koulun tilastoja poissaolojen osalta ja tiedottaa niistä henkilökuntaa sekä arvioida opiskeluhoitopalvelujen toteutumista yhteistyössä koulun opiskeluhuollon työntekijöiden kanssa.

Rovaniemen kaupungin kouluissa on yläkoulupainotteista koulukoutsitoimintaa. Koulukoutsien tehtävänä on tukea oppilaiden kouluun kiinnittymistä. Koulukoutsit toimivat yhteistyössä oppilaiden, opettajien sekä huoltajien kanssa oppilaiden poissaolojen ennaltaehkäisyssä. Koulukoutsit toimivat myös yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhuollon tukena oppilaiden lisääntyneiden poissaolojen yhteydessä etsien käytännön ratkaisuja oppilaiden kouluun kiinnittymisen tukemiseksi.

Rovaniemen kaupungissa opiskeluhoitopalvelut tarjoaa Lapin hyvinvointialue. Yhteistyö opiskeluhoitopalvelujen asiantuntijoiden kanssa poissaolojen ehkäisemiseksi, niihin puuttumiseksi sekä poissaolojen syiden selvittämiseksi on kuvattu Rovaniemen kaupungin poissaoloihin puuttumisen mallissa. Poissaoloihin puuttumisen mallin käytänteistä tiedotetaan oppilastietojärjestelmän kautta.

5.2. Yhteistyö

Opetustoimi ja koulu tekevät monipuolista yhteistyötä perusopetuksen yhtenäisyyden, eheyden ja laadun varmistamiseksi, toiminnan avoimuuden lisäämiseksi sekä oppilaiden oppimisen ja kasvun tukemiseksi. Yhteistyötä tarvitaan myös oppimisympäristöjen monipuolisuuden ja turvallisuuden sekä koulu-yhteisön hyvinvoinnin turvaamiseksi. Yhteistyö on suunnitelmallista ja sen toteutumista arvioidaan yhdessä yhteistyökumppaneiden kanssa.

5.2.1. Oppilaiden osallisuus

Koulutyö järjestetään siten, että sen perustana on oppilaiden osallisuus ja kuulluksi tuleminen. Huolehditaan siitä, että oppilaat saavat kokemuksia yhteistyöstä ja demokraattisesta toiminnasta

omassa opetusryhmässä, koulussa ja sen lähiympäristössä sekä erilaisissa verkostoissa.

Oppilaiden osallistuminen oman koulutyönsä ja ryhmänsä toiminnan suunnitteluun on luonteva tapa vahvistaa osallisuutta. Monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelussa oppilaiden osuus on tärkeä. Lisäksi oppilaita rohkaistaan vaikuttamaan myös koulun yhteisen toiminnan ja oppimisympäristön suunnitteluun ja kehittämiseen. Oppilaille tulee järjestää mahdollisuus⁸³

- 74 Laki perusopetuslain 26 § muuttamisesta (947/2022), Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 14 - 19 § (1287/2013), Perusopetuslaki 3 § (626/1998)
- 75 Perusopetuslaki 26 §
- 76 Perusopetuslaki 26 §
- 77 Laki perusopetuslain 26 § muuttamisesta (947/2022), Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 14 - 19 § (1287/2013)
- 78 Terveystieteidenhuoltolaki 15 a §, 16 §, 17 a § (1326/2010), Sosiaalihuoltolaki 5 §, 10 §, 27 c § (1301/2014) sekä Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 14 - 19 § (1287/2013)
- 79 Laki perusopetuslain 26 § muuttamisesta (947/2022), Perusopetuslaki 16 §, 16 a §, 17 §, 17 a § (628/1998)
- 80 Perusopetuslaki 20 h §
- 81 Perusopetuslaki 18 §
- 82 Sosiaalihuoltolaki 35 § (1301/2014)
- 83 Perusopetuslaki 47 a § 1 mom. (1267/2013)

osallistua opetussuunnitelman ja siihen liittyvien suunnitelmien sekä koulun järjestyssäännön valmisteluun. Oppilaat ovat myös mukana arvioimassa ja kehittämässä yhteistyötä.

Perusopetuslain mukaan koululla tulee olla sen oppilaista muodostuva oppilaskunta. Oppilaskunnan ja sen toimielinten tehtävänä⁸⁴ on edistää oppilaiden yhteistoimintaa, vaikutusmahdollisuuksia ja osallistumista. Se innostaa oppilaita esittämään näkemyksiään, toimimaan ja vaikuttamaan omiin ja yhteisiin asioihin. Oppilaskunta sekä koulun ja kunnan muut osallisuutta tukevat rakenteet ja toimintatavat tarjoavat tilaisuuksia harjoitella demokratiataitoja käytännössä.

Rovaniemen kaupunki noudattaa toiminnassaan Asukkaiden osallisuuden ja vaikuttamisen kehittämisohjelman periaatteita. Asukkaat ovat osallisia palveluiden suunnittelussa, valmistelussa ja toteutuksessa. Ohjelma määrittelee linjaukset, rakenteen ja keskeiset sisällöt asukkaiden osallisuudelle ja vaikuttamiselle Rovaniemen kaupungin toiminnassa. Asukkaiden osallisuuden ja vaikuttamisen kehittämisohjelman tavoitteena on kaikenikäisten asukkaiden osallisuuden ja vaikuttamisen edistäminen elinympäristöä ja palveluja koskevaan suunnitteluun ja päätöksentekoon.

Rovaniemellä Lapsi- ja nuorisopoliittinen kehittämisohjelma ohjaa lasten ja nuorten osallisuutta ja vaikutusmahdollisuuksia edistävää toimintaa. Kehittämisohjelmassa on ne tavoitteet ja toimenpiteet, joilla edistetään yhdessä lasten ja nuorten asioita Rovaniemellä. Lapsi- ja nuorisopoliittisen kehittämisohjelman päämäärät ovat hyvinvoinnin ennaltaehkäisevä tukeminen, varhainen avoin yhteistyö sekä lasten ja nuorten sosiaalisen hyvinvoinnin edistäminen.

Rovaniemen kaupungin yleisten lähipalveluperiaatteiden ja toimialakohtaisten periaatteiden mukaisesti osallisuus on keskeinen hyvinvointia ja terveyttä tuottava tekijä. Se on yhteisöön liittymistä, kuulumista ja siihen vaikuttamista sekä kokemuksen myötä syntyvää sitoutumista. Koulun toimintakäytänteiden avulla tuetaan oppilaiden mahdollisuutta edistää omaa ja yhteisönsä hyvinvointia ja toimintakykyä.

Koulu tarjoaa oppilaille erilaisia mahdollisuuksia vaikuttaa itseä koskeviin ja yhteisiin asioihin, sekä kannustaa ja tukee osallisuuteen kasvamista monipuolisesti. Lähtökohtaisesti oppilas on ikä- ja kehitystasonsa mukaisesti aina läsnä tilanteissa, jotka koskevat häntä itseään tai hänen oppimistaan. Tällaisissa tilanteissa, kuten vanhempaintapaamisissa ja oppimisen tuen palavereissa tai tuen lomakkeiden laatimisessa, varmistetaan, että lasta kuullaan hänen omista asioissaan ja hän on yhtenä toimijana suunnittelemassa häntä koskevia toimenpiteitä.

Oppilaille tarjotaan mahdollisuuksia vaikuttaa heitä koskeviin asioihin myös luokka- ja koulutasolla. Oppilaat ovat mukana suunnittelemassa ja toteuttamassa erilaisia yhteisiä tapahtumia, kuten retkiä, juhlia ja teemapäiviä. Kouluissa voidaan järjestää myös välitunti-, kummi- ja tukioppilastoimintaa, joka tukee oppilaiden osallisuutta ja kouluviihtyvyyttä. Oppilaat otetaan mukaan monialaisten oppimiskokonaisuuksien, oppimisympäristöjen, kerhotoiminnan ja vanhempainiltojen suunnitteluun ja toteutukseen sekä koulun vaikuttamismahdollisuuksien kehittämiseen. Koko oppilaskunnan osallisuuden ja kuulemisen osalta varmistetaan, että jokaisella oppilaalla on mahdollisuus tulla kuulluksi käyttäen monipuolisia kuulemisen ja vaikuttamisen tapoja.

Kaikilla kouluilla on oppilaskunta, johon kuuluvat kaikki koulun oppilaat. Jokaisessa koulussa oppilaskuntaa edustaa oppilasjäsenistä muodostettu hallitus, jota ohjaa oppilaskunnan ohjaaja. Oppilaskunnan ja sen toimielinten tehtävänä on edistää oppilaiden yhteistoimintaa, vaikutusmahdollisuuksia ja osallisuutta. Oppilaskuntien toiminta on tärkeä osa lasten ja nuorten demokraattista toimintaa. Tämä toiminta kehittää lasten ja nuorten valmiuksia toimia oman ryhmänsä edustajina ja harjaannuttaa neuvotteluun perustuvaan yhteistoimintaan.

Lisäksi Rovaniemellä toimii nuorisovaltuusto kunnallisena päätöksentekuelimenä. Yläkoulun oppilaskunnat tekevät yhteistyötä Rovaniemen Nuorisovaltuuston kanssa. Nuorisovaltuuston jäsenet ovat rovaniemeläisiä 13–21 -vuotiaita nuoria. Nuorisovaltuuston toimikausi on kaksi vuotta, jonka jälkeen järjestetään vaalit kaikissa yläkouluissa, lukioissa sekä Lapin ammattiopiston toimipisteissä. Oppilaskuntatoiminta ja nuorisovaltuustotoiminta luovat jatkumon jo varhaiskasvatuksessa luodulle demokratiakasvatukselle erilaisten oppimisympäristöjen myötä.

Oppilaskuntatoiminnan peruseriaatteen

Oppilaskunnan tehtäviä ovat oppilaiden ohjaaminen keskinäiseen yhteistyöhön, yhdessä tekemiseen ja oppilaiden aseman parantaminen koulussa, oppilaiden harrastustoiminnan edistäminen, yhteisten asioiden hoidon vastuun edistäminen ja opettajain kokoukseen osallistuminen sekä oppilaskunnan asioista viestiminen.

Tavoitteena on kaikilla Rovaniemen peruskouluissa ja oppilaitoksissa aktiivisesti toimivat oppilaskunnat sekä vuorovaikutus ja kuuleminen erityisesti nuoria koskevissa asioissa. Koulujen oppilaskuntien hallituksia kannustetaan keskinäiseen yhteistyöhön. Oppilaskuntien hallituksen jäsenet tapaavat yhteisessä seminaarissa vähintään kerran lukuvuodessa. Oppilaskuntien on tarkoitus toimia aktiivisessa yhteistyössä myös nuorisovaltuuston kanssa. Nuorisovaltuusto käsittelee oppilaskuntien toimintaesitykset ja myöntää toimintarahaa.

Osallistuva oppilas - yhteisöllinen koulu - toimivan oppilaskunnan opas

Oppilaskunnan ohjaava opettaja

Oppilaskunnan ohjaavan opettajan tulee olla kiinnostunut oppilaskuntatoiminnasta. Hänellä tulee olla koulun toimintakulttuurin tuntemusta ja halua kehittää oppilaiden tai opiskelijoiden vaikutusmahdollisuuksia koulussa. Tärkeä osa ohjaavan opettajan tehtävää on opettajakunnan sitouttaminen oppilaiden osallisuuden edistämiseen ja vaikuttamismahdollisuuksien lisäämiseen. Jokaisella koululla on nimetty oppilaskunnan ohjaava opettaja.

Ohjaavan opettajan tehtävät on määritelty seuraavasti: avustaa hallitusta tehtävien hoitamisessa, neuvoo, auttaa, puhe- ja läsnäolo-oikeus oppilaskunnan kokouksiin, osallistuu oppilaskunnan hallituksen kouluttamiseen ja ryhmittämiseen toimintakauden alussa. On hyvä yrittää saada ohjaavalle opettajalle toinen opettaja työpariksi, jolloin työ on yhdessä helpompi toteuttaa. Myös yhteistyö nuorisopalvelujen, nuorisohallituksen ja -valtuuston toiminnasta vastaavien työntekijöiden ja sivistystoimen asi- antuntijan kanssa on tärkeää.

Oppilaskunnan hallituksen valinta

Jokaisessa luokassa oppilaat miettivät pienryhmissä seuraavia kysymyksiä: Millainen on hyvä edustaja? Millainen on huono edustaja? Plussat ja miinukset kirjataan yhdessä. Tämän jälkeen pienryhmät keskustelevat siitä, miten itse toimisin ja mitä pitäisin tärkeänä, jos olisin itse edustaja. Tämän jälkeen jokainen miettii itse, että olisinko tänä vuonna valmis edustajaksi? Sitten kaikki halukkaat nostavat kätensä ylös ja katsotaan kuinka monta ehdokasta luokasta löytyy. Luokan ehdokas/ehdokkaat valitaan joko äänestämällä tai yhdessä neuvotellen ehdokkaiden kanssa. Ennen äänestystä jokainen ehdokas esittelee itsensä ja perustelee, miksi hän olisi sopivin ehdokas tehtävään. Äänestys voi tapahtua suljettuna lippuäänestyksenä tai yhdessä neuvotellen. Tämän jälkeen luokan ehdokkaat ilmoitetaan oppilaskunnan ohjaavalle opettajalle.

5.2.2. Kodin ja koulun yhteistyö

Perusopetuslain mukaan opetuksessa tulee olla yhteistyössä kotien kanssa⁸⁵. Yhteistyöllä tuetaan kasvatuksen ja opetuksen järjestämistä siten, että jokainen oppilas saa oman kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaista opetusta, ohjausta ja tukea. Yhteistyö edistää oppilaiden tervettä kasvua ja kehitystä. Huoltajien osallisuus sekä mahdollisuus olla mukana koulutyössä ja sen kehittämisessä on keskeinen osa koulun toimintakulttuuria. Kodin ja koulun kasvatusyhteistyö lisää oppilaan, luokan ja koko kouluyhteisön hyvinvointia ja turvallisuutta.

Huoltajalla on ensisijainen vastuu lapsensa kasvatuksesta. Hänen on myös huolehdittava siitä, että oppivelvollisuus tulee suoritettua. Perusopetuslain mukaan oppivelvollisuuden voi suorittaa joko siten, että oppilas osallistuu opetukseen tai saa muulla tavalla perusopetuksen oppimäärää vastaavat tiedot⁸⁶. Koulu tukee kotien kasvatustehtävää ja vastaa oppilaan opetuksesta ja kasvatuksesta kouluyhteisön jäsenenä.

Vastuu kodin ja koulun yhteistyön edellytysten kehittämisestä on opetuksen järjestäjällä.

Yhteistyön lähtökohdانا on luottamuksen rakentaminen, tasavertaisuus ja keskinäinen kunnioitus. Yhteistyössä otetaan huomioon perheiden moninaisuus sekä tiedon ja tuen tarpeet. Yhteistyön onnistumiseksi tarvitaan koulun henkilöstön aloitteellisuutta ja henkilökohtaista vuorovaikutusta huoltajien kanssa sekä muutoin monipuolista viestintää. Kodin ja koulun yhteistyötä toteutetaan sekä yhteisö- että yksilötasolla.

Voidakseen huolehtia kasvustehtävästään huoltajan tulee saada tietoa⁸⁷ lapsensa oppimisen ja kasvun edistymisestä sekä mahdollisista poissaoloista. Lisäksi huoltajan kanssa keskustellaan opetuksen järjestämisen keskeisistä asioista, kuten opetussuunnitelmasta, oppimisen tavoitteista, oppimisympäristöistä ja työtavoista, oppimisen tuesta ja opiskeluhuollosta, arvioinnista ja todistuksista sekä opiskeluun liittyvistä valinnoista ja lukuvuoden erilaisista tapahtumista. Kannustavat ja oppilaan oppimista ja kehitystä myönteisesti kuvaavat viestit ovat tärkeitä. Säännöllisen palautteen avulla huoltaja voi osaltaan tukea lapsensa tavoitteellista oppimista ja koulunkäyntiä. Erityisen tärkeää yhteistyö on oppilaan koulupolun nivelvaiheissa sekä oppimisen ja koulunkäynnin tukea suunniteltaessa ja toteutettaessa. Henkilökohtaisten ja ryhmätapaamisten lisäksi yhteistyössä hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologiaa.

Huoltajille tarjotaan mahdollisuuksia tutustua koulun arkeen ja osallistua koulun toiminnan ja kasvatustyön tavoitteiden suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen yhdessä koulun henkilöstön ja oppilaiden kanssa. Yhteinen arvopohdinta luo perustaa yhteiselle kasvatustyölle. Kodin ja koulun yhteistyössä edistetään myös huoltajien keskinäistä vuorovaikutusta ja luodaan pohjaa vanhempainyhdistystoiminnalle. Vanhempainverkostoituminen ja yhteinen toiminta vahvistavat yhteisöllisyyttä ja antavat tukea opettajien ja koulun työlle.

Kodin ja koulun yhteistyön periaatteita ovat jaettu asiantuntijuus sekä vanhempien ja koulun henkilöstön yhdessä toimiminen lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tueksi. Jaettu asiantuntijuus rakentuu avoimelle keskustelulle, jossa molempien näkemyksiä arvostetaan ja niille annetaan tietoisesti tilaa. Keskustelun tavoitteena on yhteisen ymmärryksen ja yhteisten kasvatustavoitteiden muodostaminen. Erityistä huomiota kiinnitetään siihen, että yhteistyö on lähtökohdiltaan positiivista ja kannustavaa.

Toimiva vuorovaikutus ja keskinäisen luottamuksen rakentuminen edellyttävät keskustelun lisäksi riittävästi kohtaamisia ja vuorovaikutteista viestintää. Opettaja ja vanhemmat tapaavat lukuvuoden aikana yksittäisten oppilaiden asioissa sekä luokka- ja koulutasolla. Oppilaan läsnäolo, hänen ikä- ja kehitystasonsa huomioiden, on suotavaa, kun käsitellään häntä koskevia asioita. Erityisen tärkeitä tapaamiset ovat silloin, kun muutoksia, kuten opettajavaihdos, on tiedossa tai jo tapahtunut. Tapaamisten osalta huolehditaan keskustelun vastavuoroisuudesta ja siitä, että kaikkien tapaamiseen osallistuvien henkilöiden näkemykset tulevat kuulluiksi tasa-arvoisina.

Koulu toimii ensisijaisesti lähivanhemman (= se vanhempi, jonka luona lapsi asuu ja on kirjoilla) kanssa, koska laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta velvoittaa huoltajia tekemään lasta koskevat päätökset yhdessä. Kuitenkin, jos huoltajat sitä erikseen pyytävät, tulee koulun tiedottaa lasta koskevat asiat erikseen kummallekin huoltajalle.

Yhteisillä tapahtumilla ja toiminnalla edistetään kodin ja koulun yhteistyötä sekä vanhempien keskinäistä vuorovaikutusta. Vanhempien asiantuntijuus otetaan mukaan koulun toimintaan paitsi yksittäisen oppilaan myös kouluyhteisön yhteisissä asioissa. Vanhemmille tarjotaan monipuolisia mahdollisuuksia olla mukana koulun toiminnassa ja sen kehittämisessä käyttäen vaihtelevia osallisuuden tapoja. Yhteistyötä ja osallisuuden tapoja kehitetään yhdessä oppilaan ja vanhempien kanssa. Yhtenä osallisuuden tapana toimii kouluilla vanhempainoimikunnat. Vanhempainoimikunnan edustaja osallistuu myös koulun hyvinvointiryhmän kokouksiin.

Riittävä ja hyvin toimiva viestintä on oleellinen osa kodin ja koulun yhteistyötä. Niin viestinnässä kuin muussakin koulun toiminnassa noudatetaan avoimuuden, luotettavuuden ja läpinäkyvyyden periaatteita. Koulun henkilökunta huolehtii osaltaan, että viestintä on tavoitteellista, suunnitelmallista ja eettisesti hyväksyttävää. Vanhemmille annetaan riittävästi tietoa oppilaan koulunkäynnistä ja hyvinvoinnista. Yhteisöllisyyden lisäämiseksi vanhemmille tarjotaan tietoa myös koulun ja luokan arjesta. Koulun johto huolehtii, että kaikki työntekijät on perehdytetty salassapitoa sekä tietojen luovuttamista ja -saamista koskeviin sääntöihin. Viestinnässä hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologiaa. Koulun henkilökunta huolehtii siitä, että viestintä saavuttaa kaikki vanhemmat. Kodin ja koulun yhteistyön rakenteet ja vastuut sekä erityiset painopisteet kuvataan koulun toimintasuunnitelmassa.

- 84 Perusopetuslaki 47 a § 2 mom. (1267/2013)
- 85 Perusopetuslaki 3 § 3 mom.
- 86 Perusopetuslaki 26 § 1 mom.
- 87 Perusopetuslaki 26 § 2 mom. (477/2003)

5.2.3. Koulun sisäinen yhteistyö ja yhteistyö muiden tahojen kanssa

Henkilöstön tiivis yhteistyö edesauttaa koulun kasvat- ja opetustavoitteiden toteuttamista. Koulutyö järjestetään tarkoituksenmukaisesti ja joustavasti yhdessä toimien ja työtä jakaen. Aikuisten yhteistyö, kuten samanaikaisopettajuus, mallintaa koulun toimintaa oppivana yhteisönä myös oppilaille. Yhteistyötä tarvitaan erityisesti monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelussa ja toteuttamisessa, oppimisen arvioinnissa ja tuessa sekä opiskeluhuollon toteuttamisessa.

Koulut tekevät myös keskinäistä yhteistyötä. Tavoitteena on edistää opetuksen kehittämistä ja yhtenäisyyttä sekä vahvistaa henkilöstön osaamista. Yhteistyötä tarvitaan perusopetuksen nivelvaiheissa ja oppilaiden siirtyessä koulusta toiseen. Usein myös eri kieli- ja kulttuuriryhmien opetuksen, oppimisen tuen sekä opiskeluhuollon sujuva järjestäminen edellyttää hyvää koulujen välistä yhteistyötä. Toiminta paikallisissa, kansallisissa ja kansainvälisissä verkostoissa edistää pedagogiikan kehittämistä.

Eheän oppimispolun varmistamiseksi koulu toimii yhteistyössä varhaiskasvatuksen, esiopetuksen sekä lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten kanssa. Hyvä yhteistyö kerho- sekä aamu- ja iltapäivätoiminnan kanssa edistää oppilaiden hyvinvointia. Yhteistyö nuoriso-, kirjasto-, liikunta- ja kulttuuritoimen, poliisin sekä seurakuntien, järjestöjen, yritysten ja muiden lähiympäristön toimijoiden kuten luontokoulujen, museoiden ja nuorisokeskusten kanssa lisää oppimisympäristöjen monipuolisuutta ja tukee koulun kasvatustehtävää.

Koulun sisäistä yhteistyötä kehitetään suunnitelmallisesti kohti yhdessä tekemistä ja jaettua toimijuutta. Ammatillista yhteistyötä luokkatasolla tehdään esimerkiksi samanaikais- ja yhteisopettajuuden sekä tiimityön keinoin. Kouluilla toimii lukuvuosittain erilaisia kehittämistiimejä, joihin henkilökunnan jäsenet kuuluvat. Tiimit edistävät koulun toimintakulttuuria suunnitelmallisesti ja kehittämistä arvioidaan lukuvuosittain. Monitoimijuus korostuu tuen asioissa sekä oppilashuollon toteuttamisessa, jossa yhteistyötä tehdään yli ammattirajojen. Yhteistyön toteuttaminen vaatii riittävästi aikaa keskustelulle, jotta työskentelylle voidaan rakentaa yhteinen tavoite ja sopia työnjaosta ja työtavoista. Tärkeää on varata aikaa myös henkilöstön yhteiselle keskustelulle, joka mahdollistaa osaamisen jakamisen ja vertaistuen toteutumisen.

Yhdessä tekemiseen ja osaamisen jakamiseen kannustetaan myös koulujen kesken. Yhteistyötä tehdään erityisesti siirtymävaiheissa, jolloin varmistetaan, että opetuksen järjestämisen kannalta olennainen tieto siirtyy ja oppilaan koulupolku jatkuu mahdollisimman sujuvasti uudessa koulussa. Alueellisen yhteistyön muotoina voidaan käyttää yhteisiä koulutuksia tai kehittämispäiviä. Kunnan koulujen kesken voidaan järjestää esimerkiksi vertaistapaamisia, jotka mahdollistavat toimivien käytänteiden jakamisen. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa monia mahdollisuuksia osaamisen jakamiseen niin koulun kuin kunnan sisällä.

Koulu toimii yhtenä lähiympäristönsä toimijana ja kutsuu yhteistyöhön muita lähiympäristön toimijoita, kuten päiväkotia, vanhainkoteja sekä nuoriso-, liikunta- ja kulttuuritoimen toimijoita. Oppilaille tarjotaan kokemuksia kansallisesta ja kansainvälisissä verkostoissa toimimisesta esimerkiksi tieto- ja viestintäteknologian avulla. Koulutyön sujuvaan järjestämiseen tarvitaan yhteistyötä myös eri hallintokuntien kesken.

5.3. Kasvatuskeskustelut ja kurinpidollisten keinojen käyttö

Opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön, jossa työrauha ja opiskelun esteetön sujuminen on varmistettu. Työrauhaan voidaan vaikuttaa monilla koulun keinoilla, joista keskeisiä ovat opettajan antama ohjaus ja palaute, yhteistyö sekä yhteinen vastuunotto ja huolenpito. Pedagogisia ratkaisuja kehittämällä sekä luottamuksen ja välittämisen

ilmapiiriä vahvistamalla luodaan edellytykset hyvän työrauhan rakentumiselle. Opetuksen järjestäjällä on oikeus käyttää työrauhan turvaamiseksi ja epäasialliseen käyttäytymiseen puuttumiseksi myös kasvatustieteellisiä ja erilaisia kurinpitokeinoja. Kasvatustieteellisessä ja kurinpitoasioissa noudatettavasta menettelystä säädetään perusopetuslaissa⁸⁸. Oppilas, joka häiritsee opetusta tai muuten rikkoo koulun järjestystä taikka menettelee vilpillisesti, voidaan määrätä jälki-istuntoon enintään kahdeksi tunniksi tai hänelle voidaan antaa kirjallinen varoitus. Jos rikkomus on vakava tai jos oppilas jatkaa edellä tarkoitettua epäasiallista käyttäytymistä jälki-istunnon tai kirjallisen varoituksen saatuaan, oppilas voidaan erottaa enintään kolmeksi kuukaudeksi. Kirjallinen varoitus ja määräaikainen erottaminen ovat kurinpitotoimia.

Kasvatustieteellinen keskustelu on ensisijainen tapa puuttua oppilaan epäasialliseen käyttäytymiseen. Keskustelun tarkoituksena on yhdessä oppilaan kanssa yksilöidä toimenpiteeseen johtanut teko tai laiminlyönti, kuulla oppilasta, selvittää laajemmin käyttäytymisen syyt ja seuraukset sekä pohtia keinoja tilanteen korjaamiseksi. Menettelyn tavoitteena on löytää myönteisiä keinoja koulussa käyttäytymisen ja oppilaan hyvinvoinnin parantamiseksi. Opetuksen järjestäjä päättää, millaisissa tapauksissa kasvatustieteellistä keskustelua käytetään.

Kurinpäätöksiä keinoja ovat perusopetuslain mukaan jälki-istunto, kirjallinen varoitus ja määräaikainen erottaminen. Opetusta häiritsevä oppilas voidaan määrätä poistumaan luokkahuoneesta tai muusta tilasta, jossa opetusta annetaan, taikka koulun tilaisuudesta. Lisäksi työrauhan turvaamiseksi oppilaan oikeus osallistua opetukseen⁸⁹ voidaan evätä

88 Perusopetuslaki 35 a § (1267/2013) , 36 § (477/2003) ja 36 a § (1267/2013) sekä Laki perusopetuslain muuttamisesta (163/2022)

89 Perusopetuslaki 36 § (477/2003) ja 36 a - 36 i § (1267/2013) sekä Laki perusopetuslain muuttamisesta (163/2022)

enintään jäljellä olevan työpäivän ajaksi, jos on olemassa vaara, että toisen oppilaan tai muun henkilön turvallisuus kärsii oppilaan väkivaltaisen tai uhkaavan käyttäytymisen vuoksi taikka opetus tai siihen liittyvä toiminta vaikeutuu kohtuuttomasti oppilaan häiritsevän käyttäytymisen vuoksi. Oppilaan osallistuminen opetukseen voidaan edellä mainitulla perusteella evätä myös seuraavaksi työpäiväksi, mikäli opetuksen järjestäjä tarvitsee aikaa suunnitella oppilaan paluuta takaisin opetukseen ja tarjota oppilaalle opiskeluhoitopalveluita palveluita sekä tukea turvallista paluuta opetukseen. Epäämisen aikana oppilaalle on järjestettävä 36h

§:ssä tarkoitettuna opiskeluhoitona mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti opiskeluhoillon psykologin tai kuraattorin kanssa. Lisäksi oppilaalle on järjestettävä muu hänen tarvitsemansa tuki epäämisen aikana ja oppilaan palatessa opetukseen. Oppilaalle tehdään suunnitelma palaamisen tukemiseksi. Ennen oppilaan määräämistä jälki-istuntoon, kirjallisen varoituksen antamista oppilaalle ja oppilaan määräaikaista erottamista on yksilöitävä toimenpiteeseen johtava teko tai laiminlyönti, kuultava oppilasta ja hankittava muu tarpeellinen selvitys. Opetuksen järjestäjän tulee kurinpitotoimea harkitessaan ottaa huomioon teon laatu sekä oppilaan ikä ja kehitystaso. Ennen kurinpitotoimesta päättämistä on oppilaan huoltajalle varattava tilaisuus tulla kuulluksi. Muista 36 §:ssä tarkoitetuista toimenpiteistä on ilmoitettava oppilaan huoltajalle ja opetuksen epäämisestä tarvittaessa lisäksi sen hyvinvointialueen, jonka alueella koulu sijaitsee, sosiaalihuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavalle viranomaiselle. Määräaikaisesta erottamisesta ja kirjallisesta varoituksesta tulee antaa päätös, ja muut 36 §:ssä tarkoitetut toimenpiteet tulee kirjata. Opetuksen järjestäjän tulee järjestää opetus, joka estää määräajaksi erotetun oppilaan jäämisen jälkeen vuosiluokkansa ja opetusryhmänsä edistymisestä. Erotetulle oppilaalle laaditaan opetussuunnitelmaan perustuva henkilökohtainen suunnitelma, jonka mukaan opetus toteutetaan ja oppimista seurataan. Oppilaalle ja oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle on varattava tilaisuus osallistua tässä momentissa tarkoitetun opetussuunnitelmaan perustuvan henkilökohtaisen suunnitelman laatimiseen. Opetuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että oppilaalle, jolle on määrätty kurinpitotoimi tai jolta opetus on evätty jäljellä olevan työpäivän ajaksi ja enintään seuraavaksi työpäiväksi, järjestetään tarvittava opiskeluhoito. Oppilasta ei saa jättää ilman valvontaa⁹⁰, kun hänet on poistettu luokkahuoneesta, muusta tilasta tai koulun tilaisuudesta tai kun oppilaan opetukseen osallistuminen on evätty jäljellä olevan ja sitä seuraavan työpäivän ajaksi.

Perusopetuslaki velvoittaa opetuksen järjestäjän laatimaan ja ohjeistamaan opetussuunnitelman yhteydessä suunnitelman kasvatustieteellisten ja kurinpidollisten keinojen käyttämisestä⁹¹ ja niihin liittyvistä menettelytavoista. Suunnittelun tarkoituksena on varmistaa toimintatapojen laillisuus ja yhdenmukaisuus sekä oppilaiden yhdenvertainen kohtelu. Suunnittelu tukee myös koulun järjestysääntöjen toteutumista.

Opetuksen järjestäjä huolehtii siitä, että jokaisella sen alaisella koululla on käytössään kasvatustieteellisten ja kurinpitomenettelyjen toteuttamista koskeva suunnitelma. Suunnitelma voidaan laatia osana opetussuunnitelmaa tai erillisenä. Se voidaan laatia kokonaisuudessaan koulujen yhteisenä tai siten, että suunnitelman rakenne ja keskeiset toimintatapalinjaukset ovat yhteisiä ja suunnitelma täsmennetään koulukohtaisesti.

Suunnitelman laadinnassa on otettava huomioon, että kurinpidossa ja työrauhan turvaamisessa voidaan käyttää vain laissa mainittuja keinoja ja että näitä keinoja käytettäessä noudatetaan hallinnon yleisiä oikeusturvaperiaatteita. Keinojen käytön tulee perustua asiallisiin, yleisesti hyväksyttäviin ja objektiivisiin syihin. Samanlaisista teoista tulee tekijästä riippumatta määrätä samanlainen seuraamus, kuitenkin siten, että tekojen toistuminen voidaan ottaa huomioon raskauttavana tekijänä. Kurinpitoseuraamusten tulee olla suhteessa tekoon. Myös oppilaan ikä ja kehitysvaihe otetaan huomioon. Kurinpidollisia keinoja ei saa käyttää oppilaita häpäisevällä tai loukkaavalla tavalla.

Opetuksen järjestäjä päättää suunnitelman laatimisesta ja valmisteluun osallistuvista tahoista. Oppilaille tulee lain mukaan järjestää mahdollisuus osallistua suunnitelman valmisteluun⁹². Yhteistyö huoltajien ja muun muassa hyvinvointialueen sosiaali- ja terveyspalvelujen edustajien

90 Perusopetuslaki 36 § (477/2003) ja 36 a - 36 i § (1267/2013) ja (163/2022)

91 Perusopetuslaki 29 § (1267/2013)

92 Perusopetuslaki 47 a § (1267/2013)

kanssa tukee suunnitelman toteutumista. Henkilöstöä ja oppilaskuntaa tulee kuulla ennen suunnitelman hyväksymistä tai päivittämistä.

Rovaniemen kouluilla on yhteiset järjestyssäännöt ja suunnitelma kurinpidollisten keinojen käytöstä.

5.3 Kasvatuskeskustelut ja kurinpidollisten keinojen käyttö

Paikallisesti päätettävät asiat:

Rovaniemen kaupungissa on laadittu työrahasuunnitelma, joka pitää sisällään järjestyssääntöihin, kiusaamisen ennaltaehkäiseviin toimiin ja kiusaamiseen puuttumiseen sekä kurinpitotoimiin liittyvät toimintatavat. Työrahasuunnitelma on nähtävillä Wilma-järjestelmässä.

5.4. Opetuksen järjestämistapoja

Opetuksen järjestämisessä otetaan huomioon oppilaiden tarpeet ja olosuhteet sekä paikalliset mahdollisuudet. Näin pyritään löytämään oppimista ja hyvinvointia parhaiten edistäviä ratkaisuja.

5.4.1. Toiminta-alueittain järjestettävä opetus

Toiminta-alueittain järjestettävässä opetuksessa opiskellaan oppiainejaon sijaan toiminta-alueittain⁹³. Oppilaalla on ensisijainen oikeus opiskella oppiaineittain. Toiminta-alueittain järjestettävään opetukseen siirrytään vasta, kun oppilas ei oppimiskykyyn vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen vuoksi eikä tukitoimista tai oppimäärien rajaamisesta huolimatta pysty opiskelemaan oppiaineittain.⁹⁴

Toiminta-alueita ovat motoriset taidot, kieli ja kommunikaatio, sosiaaliset taidot, päivittäisten toimintojen taidot ja kognitiiviset taidot.

Toiminta-alueittain järjestettävän opetuksen tavoitteena on tukea ja vahvistaa oppilaan toimintakykyä sekä opettaa tietoja ja taitoja, joiden avulla hän suorittaa mahdollisimman itsenäisesti elämästään. Toiminta-alueittain järjestettävässä opetuksessa huomioidaan oppilaiden osallisuuden ja itsemääräämisoikeuden aktiivinen tukeminen sekä koulu-yhteisön jäsenenä toimiminen. Toiminta-alueittain järjestettävässä opetuksessa hyödynnetään kaikkia koulupäivän tilanteita, kuten siirtymätilanteita, ruokailutilanteita, välitunteja, oppitunneita, päivittäin toistuvia rutiiniaskeleita sekä retkiä ja teemapäiviä. Opetuksen toteuttamisessa eri toiminta-alueiden opetuksen sisältöjä voidaan yhdistää. Opetustilanteissa eri toiminta-alueiden oppilaskohtaiset tavoitteet yhdistyvät saumattomaksi kokonaisuudeksi ja edistävät uusien taitojen oppimista. Taitojen kehittämisellä tarkoitetaan oppilaan edistymistä taidoissaan ja käyttäytymisessään,

ohjauksen tarpeen vähenemistä tai muuttumista sekä uusien taitojen oppimista.

Toiminta-alueet voivat sisältää jonkin yksittäisen oppiaineen sekä soveltuvien osien laaja-alaisen osaamisen ja monialaisten oppimiskokonaisuuksien tavoitteita ja sisältöjä. Oppilas voi harjoitella oppiainekohtaisia taitoja mutta mikäli hänen suunnitelmassaan on paljon eri oppiaineiden sisältöjä, on aiheellista pohtia, olisiko hänen etunsa mukaista opiskella perusopetuksessa oppiaineittain.

Oppilaan oppilaskohtaiset tavoitteet ja keskeiset sisällöt sekä opinnoissa eteneminen ja oppilaan oppimisen arvioinnin periaatteet kuvataan oppilaskohtaisessa tuen toteuttamista koskevassa suunnitelmassa kullekin toiminta-alueelle⁹⁵. Suunnitelmassa kuvataan myös oppilaan oppimista

tukevat pedagogiset ratkaisut. Toiminta-alueittain järjestettävässä opetuksessa oppilaan suorituksia arvioidaan suhteessa oppilaskohtaisessa tuen toteuttamista koskevassa suunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Toiminta-alueittain järjestettävään opetukseen sisältyy oppilaanohjausta, tarvittaessa tehostettua henkilökohtaista oppilaanohjausta vuosiluokilla 8–9 ja työelämään tutustumista vuosiluokilla 7–9, mikäli se on oppilaan toimintakyvyn ja edun mukaista. Työelämään tutustuminen voidaan toteuttaa esimerkiksi eri ammattialoihin, työpaikkoihin, tuettuun asumiseen, päivätoimintaan tai opiskelualoihin tutustumalla.

Toiminta-alueittain järjestettävässä opetuksessa olevan oppilaan oppimisen tavoitteet määritellään toiminta-alueittain. Oppilaalle asetettavien tavoitteiden tulee olla hänelle saavutettavissa olevia, realistisia ja mielekkäitä. Tavoitteet asetetaan siten, että oppilas pystyy näyttämään osaamisensa sekä huomaamaan oman kehityksensä. Tavoitteiden laatimisessa huomioidaan oppilaan yksilölliset tarpeet ja vahvuudet sekä motivaatio ja toimintakyvyn tukeminen. Tavoitteet kohdistuvat oppilaan osaamisen ja oppimisen vahvistamiseen.

93 Perusopetuslaki 20 i § (1090/2024) voimaan 1.8.2026

94 Perusopetuslaki 20 i § voimaan 1.8.2026

95 Perusopetuslaki 20 e § (1090/2024)

Opettaja on vastuussa oppilaan opettamisesta ja työjärjestyksen mukaisesta koulupäivästä. Toiminta-alueittaiset tavoitteet, opetuksen sisällöt ja oppilaskohtaisen tuen toteutuminen suunnitellaan yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa⁹⁶. Lisäksi tehdään opettajien keskinäistä ja oppilaan kanssa työskentelevän muun henkilöstön välistä yhteistyötä sekä monialaista yhteistyötä opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten ja muiden asiantuntijoiden kanssa⁹⁷. Oppimista tukeva kuntoutus suunnitellaan ja toteutetaan yhteistyössä kuntoutuksen ammattilaisten kanssa. Kuntoutusta toteuttavat kuntoutuksen asiantuntijat.

Toiminta-alueittain järjestettävässä opetuksessa oppilaan vuosiviikkotuntimäärä on sama kuin vastaavalla luokka-asteella oppiaineittain opiskelevan oppilaan vuosiviikkotuntimäärä.

Toiminta-alueittain järjestettävästä opetuksesta tehdään perusopetuslain mukainen tukea koskeva hallintopäätös⁹⁸. Päätös on perusteltava. Perusteluissa on ilmoitettava, mitkä muut mahdolliset tiedot ja selvitykset ovat vaikuttaneet ratkaisuun sekä mainittava sovelletut säännökset. Opetuksen järjestäjän on kuultava oppilasta hänen ikänsä ja kehitystasonsa huomioiden sekä oppilaan huoltajaa tai laillista edustajaa ennen päätöksen tekemistä⁹⁹.

Motoriset taidot

Motoristen taitojen oppimisen lähtökohtana ovat oppilaan toimintakyky, havaintomotoriset taidot ja motoriset perustaidot sekä niiden kehittyminen. Motoriset taidot kehittyvät vaiheittain toistojen ja harjoittelun avulla edistään samalla havaintomotoristen taitojen ja kehon hahmottamisen, karkeamotoristen taitojen ja hienomotoristen taitojen oppimista. Motoristen taitojen kehittämisellä tarkoitetaan muutosta oppilaan motorisessa toimintakyvyssä ja motorisissa taidoissa.

Motoristen taitojen opetuksessa hyödynnetään arjen tilanteita, perusopetuksen oppimisympäristöä sekä monipuolisia ja turvallisia ympäristöjä. Myönteiset liikuntakokemukset lisäävät osallisuutta ja auttavat oppilasta saamaan liikkumisen sekä lihaskunnan ja tasapainon harjoittelun miellyttäväksi ja innostavaksi osaksi arkeaan. Kehittyvät havaintomotoriset taidot edistävät samalla oppilaan motoristen perustaitojen oppimista. Motoristen taitojen hallinta tukee oppimista ja oppilaan omatoimisuutta sekä osallisuutta ja jaksamista.

Motorisia taitoja harjoitellaan luontevasti osana muita toiminta-alueita. Oppilaan omaa toimintaa ja mahdollisuutta osallistumiseen tuetaan ja vahvistetaan sekä luodaan hänelle mahdollisuuksia onnistumisen kokemuksiin. Opetuksen tavoitteet ja sisällöt muodostuvat oppilaan yksilöllisestä tilanteesta, taidoista ja vahvuuksista. Oppilaan ohjauksen ja avustuksen tarve huomioidaan opetuksen suunnittelussa ja opetusmateriaalin tai välineiden valinnassa. Oppilaskohtaiseen tuen toteuttamista koskevaan suunnitelmaan kirjataan opetuksen sisältöjen ja tavoitteiden lisäksi mahdollisten apuvälineiden tarve ja hyödyntäminen.

Tavoitteet

Opetuksen tavoitteiden perustana on oppilaan fyysinen toimintakyky. Opetuksen tavoitteena on, että oppilas saavuttaa itsenäisen elämän kannalta hänen toimintakykyään tukevat motoriset taidot. Tavoitteena on, että oppilas löytää motoristen taitojen kehittymisen kautta toiminnan ja liikkumisen ilon, joka tukee päivittäistä hyvinvointia. Motoristen taitojen opetuksen tavoitteena on oppilaan tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaitojen kehittymisen tukeminen. Tavoitteena on vahvistaa oppilaan kehotuntemusta, kehonhahmotusta ja -hallintaa, edistää karkea- ja hienomotoristen taitojen kehittymistä sekä tukea näiden taitojen tarkoituksenmukaista hyödyntämistä arjen eri tilanteissa. Havaintomotorista oppimista tukee aistitoimintojen herkistäminen, joka auttaa oppilasta poimimaan oleellista tietoa ympäristöstä.

Motoriset taidot liittyvät myös kaikkiin laaja-alaisen osaamisen alueisiin. Erityisesti ne liittyvät seuraaviin alueisiin: ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1), itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3), tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5) sekä osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen (L7).

96 Perusopetuslaki 20 e §

97 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 16 §

98 Perusopetuslaki 20 f § (1090/2024), perusopetuslaki 20 i § voimaan 1.8.2026

99 Hallintolaki (434/2003)

Opetuksen sisällöt

Motoristen taitojen opetus sisältää motoristen toimintojen suunnittelun ja ohjauksen, tasapainon, koordinaation, rytmien, kestävyys- ja lihasvoiman kehittämisen osa-alueita. Opetuksessa huomioidaan havaintomotoristen taitojen hallinta. Ne ovat taitoja, joilla oppilas hahmottaa omaa kehoaan ja sen eri osia suhteessa ympäröivään tilaan, käytettävään aikaan ja voimaan. Opetuksen sisällöt muotoutuvat oppilaan kehontuntemuksen, -hahmotuksen ja -hallinnan pohjalta, jotka luovat perustan oppimiselle ja toiminnalle. Kehontuntemuksen kautta oppilas pystyy ymmärtämään ja hyödyntämään eri aistien kautta tulevaa informaatiota. Kehonhahmotuksen avulla oppilas harjoittelee tunnistamaan ja nimeämään kehonsa eri osia, tunnistamaan kehonsa ääri- ja keskiosia sekä oppii ylittämään kehonsa keskilinjan. Kehonhallinta tarkoittaa kehon asentojen ja liikkeiden hallintaa. Tietoa kehostaan ja ympäristöstään oppilas hankkii liikkumisen kautta. Opetus sisältää erilaisissa tiloissa ja vaihtelevissa toimintaympäristöissä liikkumista. Opetus sisältää myös erilaisten välineiden avulla tuotettuja liike-, tasapaino- ja tuntoaistimuksia. Motoriset perustaidot, kuten tasapainotaidot, liikkumistaidot ja välineenkäsittelytaidot, mahdollistavat arjessa toimimista ja osallisuutta.

Kieli ja kommunikaatio

Kieli- ja kommunikaatiotaitojen oppimisen lähtökohtana on vuorovaikutuksen muodostuminen ja sen pohjalta rakentuva kielitietoinen kommunikoinnin ymmärtämisen ja tuottamisen harjoittelu. Kieli on ajattelun, oppimisen ja vuorovaikutuksen väline. Kommunikoinnin perusta luodaan havainnoimalla ja tulkitsemalla lapsen tai nuoren verbaalisia ja/tai kehollisia ilmaisuja sekä vastaamalla niihin. Kyky ja halu ottaa ja ylläpitää kontaktia vahvistuu vuorovaikutuksessa. Kommunikaatiotaitojen kehittäminen on edellytys oppilaan osallistumiseen merkitykselliseen vuorovaikutukseen sekä vertaisryhmän että aikuisten kanssa. Näin oppilas voi tulla ymmärretyksi, pystyy ilmaisemaan itseään omalla tavallaan ja vaikuttamaan omaan ympäristöönsä sekä osallistumaan yhteisönsä toimintaan.

Kieli- ja kommunikaatiotaitoja harjoitellaan luontevasti osana muita toiminta-alueita. Oppilaan ohjauksen ja avustuksen tarve huomioidaan opetuksen suunnittelussa ja opetusmateriaalin tai välineiden valinnassa. Oppilaalla tulee olla tarvittaessa käytettävissään eri kommunikaatiotapoja ja apuvälineitä sekä tarvittavia tulkitsemis- ja tulkkauspalveluita. Oppilaskohtaiseen tuen toteuttamista koskevaan suunnitelmaan kirjataan opetuksen sisältöjen ja tavoitteiden lisäksi mahdollisten kommunikaatiotapojen ja apuvälineiden hyödyntäminen koulupäivän eri tilanteissa sekä tapahtumissa.

Tavoitteet

Opetuksen tavoitteena on, että oppilas on vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa, tulee ymmärretyksi ja ymmärtää muita. Opetuksessa edetään oppilaan toimintakyvyn mukaisesti varhaisesta vuorovaikutuksen muodostumisesta lausetasoiseen kommunikointiin saakka. Oppilaalle turvataan mahdollisuus käyttää itselleen tarkoituksenmukaisia tapoja olla vuorovaikutuksessa ja kommunikoida erilaisissa tilanteissa ja eri ihmisten kanssa. Tavoitteena on löytää jokaiselle oppilaalle hänen toimintakyvylleen sopivia vuorovaikutus- ja kommunikointitapoja ja harjoitella niiden käyttöä arjen tilanteissa. Kommunikaatiotavat voivat olla esimerkiksi taktiilisia eli tuntoaistiin perustuvia, ilmeisiin perustuvaa kommunikaatiota, esine- tai kuvakommunikaatiota, tukiviittomia tai verbaalista kommunikaatiota. Opetuksen tavoitteena on hyödyntää myös oppilaan omaa äidinkieltä ja mahdollisesti muiden kielten taitoja.

Kielelliset ja vuorovaikutustaidot liittyvät myös kaikkiin laaja-alaisen osaamisen alueisiin. Erityisesti ne liittyvät kulttuuriseen osaamiseen, vuorovaikutukseen ja ilmaisuun (L2), monilukutaitoon (L4) sekä tieto- ja viestintäteknologiseen osaamiseen (L5) sekä osallisuuteen (L7).

Opetuksen sisällöt

Kieli- ja kommunikaatiotaitojen keskeisiä opetuksen sisältöjä ovat vuorovaikutustilanteissa toimiminen, kommunikaation ja kielen ymmärtäminen, sekä kommunikaation ja kielen tuottaminen. Kieli ja kommunikaatiotaidot sisältävät monipuolisesti myös ei-kielellisten viestien ymmärtämisen ja ilmaisemisen, kielellisen tietoisuuden ja artikulaation. Käsite- ja sanavaraston

opetukseen sisältyy oppilaan tarpeen mukaisesti esineiden, kuvien, symbolien, kirjainten ja sanojen tunnistamista ja käyttöä. Opetuksessa voidaan hyödyntää oppilaan kaikkien eri kielten taitoja. Tarvittaessa opetus voi sisältää myös oppilaan osallisuuden kannalta tärkeitä vieraan kielen alkeistaitoja.

Sosiaaliset taidot

Sosiaalisten taitojen oppimisen lähtökohtana ovat oppilaan vuorovaikutus- ja kommunikointitaidot, tunnetaidot ja itsesäätelyn hallintataidot. Sosiaaliset taidot auttavat olemaan, viestimään ja toimimaan muiden kanssa. Koska sosiaaliset taidot vaikuttavat arjen sujumiseen, ne ovat osa oppilaan sosiaalista toimintakykyä. Tunnetaitojen oppiminen edesauttaa sosiaalista toimintakykyä.

Oppilaan myönteistä minäkuva ja oppimismotivaatiota tuetaan tarjoamalla onnistumisen kokemuksia ja rakentamalla perusopetukseen myönteinen sosiaalisen oppimisen ilmapiiri, jossa jokainen oppilas tuntee kuuluvansa yhteisöön ja voi osallistua siihen omilla vahvuuksillaan. Oppilaan kokemukset ymmärretyksi tulemisesta, ryhmässä ja yhteisön jäsenenä olemisesta ja vuorovaikutuksesta vaikuttavat hänen minäkuvaansa ja sosiaalisten taitojen kehittymiseen. Sosiaalisen hyvinvoinnin näkökulma korostaa oppilaan myönteisen minäkuvan vahvistamista niin, että oppilas oppii arvostamaan itseään. Oppilaalla tulee olla tunne, että häntä arvostetaan. Sosiaaliset taidot kehittyvät mallioppimisen ja saatujen kokemusten myötä sekä sosiaalisista tilanteista saadun palautteen avulla.

Sosiaalisia taitoja harjoitellaan luontevasti osana muita toiminta-alueita. Oppilaan omaa toimintaa ja mahdollisuutta osallistumiseen tuetaan ja vahvistetaan sekä luodaan hänelle mahdollisuuksia onnistumisen kokemuksiin. Opetuksen tavoitteet ja sisällöt muodostuvat oppilaan yksilöllisestä tilanteesta, taidoista ja vahvuuksista. Oppilaan ohjauksen ja avustuksen tarve huomioidaan opetuksen suunnittelussa ja opetusmateriaalin tai välineiden valinnassa. Oppilaskohtaiseen tuen toteuttamista koskevaan suunnitelmaan kirjataan opetuksen sisältöjen ja tavoitteiden lisäksi mahdollisten apuvälineiden hyödyntäminen eri koulupäivän tilanteissa sekä tapahtumissa.

Tavoitteet

Opetuksen tavoitteiden perustana on oppilaan sosiaalinen toimintakyky. Sosiaalisten taitojen oppimisen tavoitteena on oppilaan ryhmässä toimimisen taitojen kehittäminen ja hänen osallisuutensa vahvistaminen koulu yhteisössä sekä tunne- ja itsesäätelytaitojen harjoittelu ja oppiminen. Sosiaalisten taitojen oppiminen tukee oppilaan vuorovaikutusta ja kommunikaatiota, auttaa häntä liittymään ryhmään sekä luomaan hyviä ihmissuhteita. Sosiaalisia taitoja ovat arjen ympäristössä tarvittavat taidot, kuten itsensä ja muiden esitleminen, kuunteleminen ja kysymysten kysyminen muilta, oman vuoron odottaminen keskustelussa, (puheen-)vuoron antaminen/ottaminen, anteeksi pyytäminen sekä avun pyytäminen. Tunnetaitojen opetuksen tavoitteisiin liittyvät empatiataito, tunteiden tunnistaminen, sietäminen, säätely, ilmaiseminen ja käsittely sekä itsesäätely.

Sosiaalisten taitojen tavoitteisiin voidaan liittää toisia ihmisiä kunnioittavaan ja hyvien tapojen mukaiseen käytökseen liittyviä tavoitteita.

Sosiaaliset taidot liittyvät myös kaikkiin laaja-alaisen osaamisen alueisiin. Erityisesti ne liittyvät seuraaviin alueisiin: ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1), kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2), itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3), tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5) sekä osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7).

Opetuksen sisällöt

Opetus sisältää toimimista erilaisissa sosiaalisissa ympäristöissä. Sosiaalisten taitojen opetuksen sisällöt kehittävät ja vahvistavat myönteisiä kokemuksia sekä taitoja sosiaalisissa tilanteissa toimimisesta, jotka rohkaisevat ja motivoivat oppilasta olemaan vuorovaikutuksessa, kommunikoimaan, liittymään ryhmään sekä luomaan ihmissuhteita. Opetus sisältää vuorovaikutus- ja tunnetaitojen harjoittelua, jotka tukevat paitsi yksilön itsensä, myös koko ryhmän sosiaalista hyvinvointia. Tunnetaitojen opetus sisältää omien tunteiden tiedostamista ja tunnistamista, tunteiden ilmaisemista sekä tunnekokemusten ja -ilmaisun säätelystä.

Päivittäisten toimintojen taidot

Päivittäisten toimintojen taitojen oppimisen lähtökohtana ovat oppilaan toimintakyky, itsenäisen elämän taidot ja avustamisen tarve. Päivittäisten toimintojen taidot tarkoittavat niitä taitoja, joita ihminen tarvitsee arjessaan. Päivittäisten toimintojen taitojen hallinta edistää oppilaan omatoimisuutta ja itsenäistymistä, sekä lisää oppilaan toimijuutta ja osallisuutta hänen toimintaympäristössään ja yhteiskunnassa. Päivittäisten toimintojen taitojen harjoitteluun liittyy luontevasti myös turvallisuuskasvatus. Taitoja harjoitellaan arjen ympäristöissä, kuten ruokailun, pukemisen ja riisumisen, ulkoilun, levon ja leikin yhteydessä sekä liikenteessä ja muissa toimintaympäristöissä tapahtuvissa opetustilanteissa.

Päivittäisten toimintojen taidot sekä oppilaan toimintakyvyn vahvistaminen ja osallisuuden tukeminen edistävät terveyttä ja hyvinvointia. Päivittäisten toimintojen taitojen harjoittelu nivoutuu luontevasti osaksi muiden toiminta-alueiden tavoitteiden saavuttamista. Oppilaalle luodaan mahdollisuuksia onnistumisen kokemuksiin. Opetuksen tavoitteet ja sisällöt muodostuvat oppilaan toimintakyvystä, taidoista ja vahvuuksista. Oppilaan ohjauksen ja avustuksen tarve huomioidaan opetuksen suunnittelussa ja opetusmateriaalin tai välineiden valinnassa. Oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskevaan suunnitelmaan kirjataan opetuksen sisältöjen ja tavoitteiden lisäksi mahdollisten apuvälineiden hyödyntäminen eri koulupäivän tilanteissa sekä tapahtumissa.

Tavoitteet

Päivittäisten toimintojen taitojen opetuksen tavoitteena on, että oppilas oppii toimimaan mahdollisimman itsenäisesti arjen toimitessaan. Opetuksen tavoitteena on lisätä oppilaan aktiivista osallistumista oppimisympäristönsä toimintaan sekä edistää hänen omatoimisuuttaan ja itsenäisyyttään. Päivittäisten toimintojen taitojen opetuksella vahvistetaan oppilaan hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä taitoja sekä ohjataan häntä tekemään kestävän elämäntavan mukaisia valintoja.

Opetuksen tavoitteena on vahvistaa oppilaan myönteistä minäkuva. Tavoitteena on harjoitella itsestä huolehtimisen taitoja ja tukea oppilaan luottavaista suhtautumista tulevaisuuteen. Tavoitteena on myös opettaa turvataitoja ja moninaisuuden hyväksymistä sekä tukea oppilaan seksuaalista kehitystä. Turvallisuuskasvatuksen tavoitteena on, että oppilas oppii tunnistamaan vaaratilanteita, pyytämään apua, arvioimaan riskejä sekä tekemään turvallisia valintoja.

Päivittäisten toimintojen taidot liittyvät myös kaikkiin laaja-alaisen osaamisen alueisiin. Erityisesti ne liittyvät seuraaviin alueisiin: ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1), kulttuurisen osaamisen, vuorovaikutuksen ja ilmaisun (L2), itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3), tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5) sekä osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7).

Opetuksen sisällöt

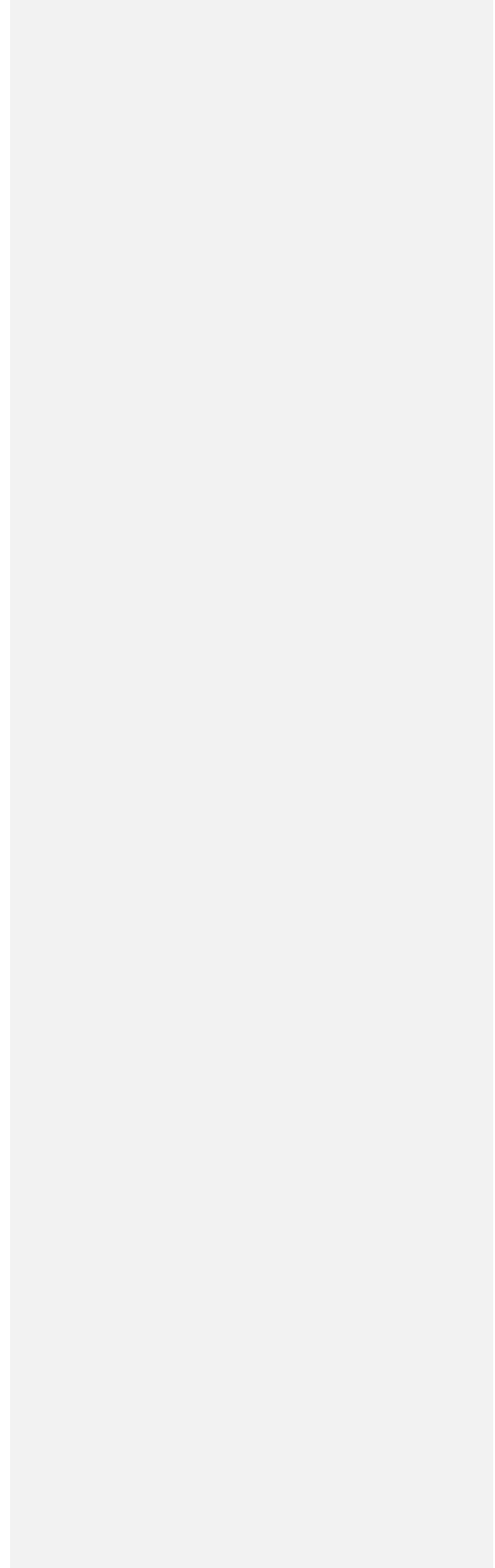
Päivittäisten toimintojen taitojen opetuksen sisältöinä ovat itsenäiseen elämään liittyvät arjen taidot, kuten hyvinvointi ja terveydestä huolehtiminen, sosiaaliset taidot, kodinhoitotaidot sekä asiointitaidot. Opetuksen tulee kattaa ajan hallinnan, asumisen, ympäristössä liikkumisen, mielekkään vapaa-ajan sekä turvallisuuden ylläpitämisen sisältöjä. Oppilaita ohjataan kunnioittamaan ja suojelemaan omaa ja toisten kehoa.

Opetuksessa huomioidaan, että oppilaat saavat ohjausta kuluttajana toimimiseen sekä omien oikeuksien ja vastuiden tuntemiseen. Lisäksi oppilaita tulee ohjata demokraattiseen päätöksentekoon osallistumiseen aktiivisina yhteisön jäseninä. Perusopetuksen aikana oppilaat harjaantuvat kestävän elämäntavan mukaisiin valintoihin ja toimintatapoihin. Opetuksen sisältöihin kuuluvat oppilaan toimintakyvyn edellytysten sekä edun mukaisesti esimerkiksi merkityksellisten vapaa-ajan aktiviteettien/harrastuksen löytäminen, digitalisuuden hyödyntäminen arjessa sekä kaverisuhteet.

Kognitiiviset taidot

Kognitiivisten taitojen oppimisen lähtökohtana ovat oppilaan toimintakyky, ja oppimisen taidot sekä muistin toiminta. Kognitiiviset taidot tarkoittavat ajattelun, havainnoinnin, tiedonhankinnan,

ymmärtämisen ja oppimisen taitoja. Kognitiivisten taitojen kehitykseen kuuluu esimerkiksi kielen,

muistin, ajattelun, ongelmanratkaisun, tarkkaavuuden, luovuuden, päättelyn ja päätöksenteon osa-alueita.

Kognitiivisten taitojen opetus tukee oppimis-, muistamis- ja ajatteluprosessien kehittymistä ja rohkaisee oppilasta hyödyntämään näitä taitoja erilaisissa arjen tilanteissa ja toimintaympäristöissä.

Kognitiivisten taitojen harjoittelu nivoutuu luontevasti osaksi muiden toiminta-alueiden opetusta vahvistaen oppilaan osallisuutta, motivaatiota sekä asennetta oppimista kohtaan. Opetuksen tavoitteet ja sisällöt muodostuvat oppilaan yksilöllisestä tilanteesta, taidoista ja vahvuuksista. Oppilaan ohjauksen ja avustuksen tarve huomioidaan opetuksen suunnittelussa ja opetusmateriaalin tai välineiden valinnassa. Oppilaskohtaiseen tuen toteuttamista koskevaan suunnitelmaan kirjataan opetuksen sisältöjen ja tavoitteiden lisäksi mahdollisten apuvälineiden hyödyntäminen eri koulupäivän tilanteissa sekä tapahtumissa.

Tavoitteet

Opetuksen tavoitteiden perustana on oppilaan kognitiivinen toimintakyky. Kognitiivisten taitojen opetuksen tavoitteena on kehittää oppilaan kykyä hahmottaa ja ymmärtää ympäröivää todellisuutta sekä aktivoida hänen ajattelu- ja toiminnanohjaustaitojaan. Opetuksen tavoitteena on, että oppilas aktivoituu ja oppii käyttämään aistejaan ympäröivän todellisuuden hahmottamiseen. Tavoitteena on, että oppilas oppii hahmottamaan, valitsemaan ja luokittelemaan asioita. Lisäksi oppilas oppii päättelytaitoa kuten syy- ja seuraussuhteita, ongelman ratkaisua ja kielellistä päättelyä sekä muistamisen taitoja. Oppilaan toimintakyvyn ja edun mukaisesti opetuksen tavoitteena voi olla myös lukemisen, kirjoittamisen ja matemaattisten taitojen perusvalmiuksien kehittäminen. Kognitiivisten taitojen harjoittelussa pyritään vahvistamaan oppilaan aktiivista osallistumista arjen toimintaympäristöissä.

Kognitiiviset taidot liittyvät myös kaikkiin laaja-alaisen osaamisen alueisiin. Erityisesti ne liittyvät ajatteluun ja oppimaan oppimiseen (L1), kulttuurisen osaamisen, vuorovaikutuksen ja ilmaisuuden (L2), tieto- ja viestintäteknologiseen osaamisen (L5) sekä osallistumisen, vaikuttamisen ja kestävän tulevaisuuden rakentamisen (L7) alueisiin.

Opetuksen sisällöt

Kognitiivisten taitojen opetus voi sisältää aistien stimulointia ja harjoittamista, muistin, valinnan, luokittelun, syy-seuraussuhteen, ongelmanratkaisun ja päätöksenteon oppimista edistäviä osa-alueita. Opetus rohkaisee oppilasta hyödyntämään näitä taitoja erilaisissa arjen tilanteissa ja toimintaympäristöissä. Opetuksen sisältöinä ovat oppilaan kognitiivisen toimintakyvyn ja edun mukaisesti myös lukemisen, kirjoittamisen ja matemaattisten taitojen perusvalmiuksia sisältäviä harjoituksia.

Eri oppiaineiden sisältöjä voidaan soveltuvin osin hyödyntää kognitiivisten taitojen opetuksen tavoitteiden ja sisältöjen suunnittelussa. Opetus ei kuitenkaan ole oppiainejakoista eikä perustu perusopetuslain 20 h §:n mukaiseen perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamiseen. Oppiaineiden sisällöistä voi hyödyntää esimerkiksi ajankohtaisiin teemoihin liittyviä opetuskokonaisuuksia.

Paikallisesti päätettävät asiat:

Myllärin koulu on Rovaniemellä toimiva erityiskoulu ja osa Elmeri-kouluverkostoa. Elmeri-kouluja sijaitsee eri puolella Suomea erityishuollon palvelujen yhteydessä tai fyysisesti lähellä palveluja. Myllärin koulussa annetaan esi- ja perusopetusta lapsille ja nuorille, joilla on kehitysvammaisuutta sekä autismin kirjoa tai psykososiaalisen tuen tarvetta tai monivammaisuutta. Opetus etenee pääasiassa toiminta-alueittain ja on strukturoitua.

Vaikkeimmin kehitysvammaisten tai muulla tavoin vammaisen tai vakavasti sairaan oppilaan opetus voidaan järjestää toiminta-alueittain. Rovaniemellä toiminta-alueittain järjestettyä opetusta annetaan pääsääntöisesti Myllärin koulussa. Oppilaalla tulee olla oppilaskohtaisen tuen päätös.

Opetuksen järjestäminen perustuu kokonaisvaltaiseen tavoitteiden määrittelyyn, oppimisympäristön kehittämiseen sekä osallisuuteen ja oppilasryhmässä tapahtuvan vuorovaikutuksen edistämiseen. Opetus on vahvuusperustaista ja oppilaan toimintakykyä tukevaa. Oppilaan koulupäivä on eheä kokonaisuus, jossa tavoitteiden mukaisia opeteltavia asioita harjoitellaan luokkaopetuksen lisäksi luonnollisissa ympäristöissä, käytännön tilanteissa. Toiminta-alueittain järjestettävässä opetuksessa oppimisympäristöllä on keskeinen rooli oppimisen tukemisessa. Kun ympäristö on turvallinen, esteetön, ennakoiva sekä aistitoiminnot huomioonottava, tukee se oppilaan osallisuutta, oppimista ja itsenäistymistä.

Toiminta-alueittain opiskelevan oppilaan henkilökohtaiset tavoitteet ja keskeiset sisällöt sekä edistymisen seuranta ja arviointi kuvataan oppilaskohtaisessa tuen toteuttamista koskevassa suunnitelmassa. Tavoitteet asetetaan yksilöllisesti siten, että ne ovat saavutettavissa olevia ja oppilaalle mielekkäitä. Oppilaan toimintatason tunteminen vaikuttaa tavoitteiden asettamiseen, opetuksessa käytettävien materiaalien ja menetelmien valitsemiseen. Toiminta-alueet voivat sisältää yksittäisen oppiaineen tavoitteita ja sisältöjä, ja opetuksen toteuttamisessa voidaan yhdistää eri toiminta-alueiden sisältöjä.

Opetuksen tukena hyödynnetään Valterin toiminta-alueittaisen opetuksen palapelimallia, jossa kuvataan opetuksen käsitteitä, opetuksen sisältöjä, tavoitteita ja työtapoja sekä kirjaamisen prosessia.

Yhteisöllisyys ja osallisuus

Toiminta-alueittain järjestettävässä opetuksessa oppilaan osallisuuden tukeminen on keskeistä, sillä jokaisella oppilaalla on oikeus tuntea kuuluvansa yhteisöön. Oppilaalla tulee olla tasavertainen mahdollisuus osallistua ja tulla kuulluksi omalla tavallaan kommunikoiden. Kouluyhteisöön liittymistä ja osallisuutta tukevat osallistuminen sosiaaliseen toimintaan ja vertaissuhteiden tukeminen (ystävällisyys, oppilaskuntatoiminta, pienryhmätoiminta ja ryhmäytymisharjoitukset, osallistuminen koulun yhteisiin retkiin, juhliin ja teemapäiviin). Toiminta-alueittain opiskelevan oppilaan osallisuuden mahdollistavat oppilaan erityiset yksilölliset tukitoimet kuten ohjauksellinen tuki, kommunikaation tuki, siirtymien ja osallistumisen ennakointi sekä tukeminen (selkokieli ja kuvallinen strukturointi). Näin jokainen voi osallistua kouluyhteisön toimintaan omien kykyjensä mukaisesti.

Arviointi

Oppilaan oppimista arvioidaan suhteessa oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskevan suunnitelman liitteessä asetettuihin yksilöllisiin tavoitteisiin toiminta-alueittain. Todistuksessa tulee käydä ilmi, onko oppilas saavuttanut toiminta-alueen tavoitteet hyväksytysti. Rovaniemen kaupungissa arviointi tapahtuu sanallisesti asteikolla hyväksytty/hylätty. Tarkempi osaamisen sanallinen kuvaus voi olla todistuksen liitteenä. Liite voi olla kuvitettu oppilaalle ymmärrettävään muotoon.

Monialainen yhteistyö

Toiminta-alueittain järjestettyyn opetukseen liittyy myös kuntouttavia ja hoitavia elementtejä. Opetuksen suunnittelu ja toteuttaminen edellyttää oppilaan opettajien, muun henkilöstön ja eri asiantuntijoiden välistä yhteistyötä, jotta oppilaan tuen tarpeet ja oppimisen mahdollisuudet tulee huomioida eri näkökulmista.

Huoltajat ovat erityisluokanopettajan läheisin yhteistyökumppani. Huoltaja osallistuu oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskevan suunnitelman laatimiseen. Huoltajan kanssa suunnitellaan ja arvioidaan oppilaan kasvun ja oppimisen kehittymistä sekä sovitaan muiden

asiantuntijoiden kanssa tehtävästä yhteistyöstä. Yhteistyön tavoitteena on, että opetuksessa harjoiteltavat asiat yleistyvät kotiarkeen ja vapaa-aikaan. Terapeuttien kanssa tehtävä yhteistyö on keskeinen osa toiminta-alueittaista opetusta, sillä oppilaan toimintakyvyn tukeminen on myös koulun tehtävä. Yhtenäiset, samansuuntaiset tavoitteet tukevat oppilaan kokonaiskehitystä ja toimintakykyä.

Erityisluokanopettaja ja koulunkäynninohjaajat muodostavat moniammatillisen työskentelyn tiimin, joihin laajempi asiantuntijaverkosto liittyy. Toiminta-alueittain järjestettävässä opetuksessa opettajan ja koulunkäynninohjaajien välinen tiivis yhteistyö on perusta johdonmukaisen, oppilaan oppimista tukevan opetuksen toteuttamiselle. Koulunkäynninohjaaja toimii erityisluokanopettajan antamien ohjeiden mukaan. Vastuu opetuksesta, sen suunnittelusta ja arvioinnista kuuluu aina erityisluokanopettajalle.

Rovaniemellä monialaisen vaativan tuen yhteistyötä tehdään tarvittaessa aamu – ja iltapäivähoidon, sijaishuollon yksiköiden sekä Lapin hyvinvointialueen erikoissairaanhoidon, lääkinnällisen kuntoutuksen, kuntoutus – ja poliklinikkapalveluiden sekä kuntoutus - ja kommunikaatiopalveluiden (Tikoteekki) kanssa. Rovaniemen koulujen välisen yhteistyön lisäksi yhteistyötä tehdään esiopetuksen, toisen asteen oppilaitosten sekä Valteri – ja Elmeri-koulujen kanssa. Tarvittaessa voidaan hyödyntää sairaalaopetuksen konsultaatiopalvelua.

Rovaniemen kaupungin toiminta-alueittain järjestettävän opetuksen järjestäminen ja arviointi, kouluyhteisöön liittyminen ja osallisuuden turvaaminen sekä monialainen yhteistyö tarkennetaan koulujen lukuvuosisuunnitelmissa.

Oppilaanohjaus

Toiminta-alueittain etenevän oppilaan oppilaanohjaus etenee Rovaniemen kaupungin ohjaussuunnitelman mukaisesti ja sitä tarkennetaan koulukohtaisissa ohjaussuunnitelmissa.

5.4.2. Joustava perusopetus

Perusopetuslain mukaan kunta voi järjestää päättämässään laajuudessa perusopetuksen 7–9 vuosiluokkien yhteydessä annettavaa joustavan perusopetuksen toimintaa¹⁰⁰. Tässä käytetään joustavan perusopetuksen toiminnasta nimitystä joustava perusopetus. Opetus toteutetaan perusopetusta koskevien säädösten ja opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti.

Joustavalla perusopetuksella pyritään vähentämään perusopetuksen keskeyttämistä ja ehkäisemään syrjäytymistä¹⁰¹. Tavoitteena on vahvistaa oppilaiden opiskelumotivaatiota ja

¹⁰⁰ Perusopetuslaki 5 § (1707/2009). Perusopetusasetus 9 a § (1768/2009)

¹⁰¹ Perusopetusasetus 9 a §

elämänhallintaa. Perusopetuksen oppimäärän suorittamisen lisäksi oppilaita tuetaan, kun he siirtyvät seuraavaan koulutusvaiheeseen ja edistetään heidän valmiuksiaan menestyä opiskelussa.

Joustava perusopetus on tarkoitettu niille 7–9-luokkien oppilaille, joilla on alisuoriutumista ja heikko opiskelumotivaatio sekä oppilaille, joiden arvioidaan olevan vaarassa syrjäytyä jatkokoulutuksesta ja työelämästä¹⁰². Joustavan perusopetuksen toimintaan voidaan ottaa myös perusopetuslain 20 c §:n mukaisia oppilaskohtaisia tukitoimia saava oppilas, mikäli oppilas kykenee noudattamaan joustavassa perusopetuksessa käytettävää opetussuunnitelmaa ja järjestelyä voidaan kokonaisuutena pitää oppilaan edun mukaisena.

Opetuksessa korostuu moniammatillinen sekä eri hallintokuntien ja organisaatioiden välinen yhteistyö. Yhteistyöhön voivat osallistua myös ammatilliset oppilaitokset ja lukiot, vapaan sivistystyön oppilaitokset sekä nuorten työpajat. Joustavaa perusopetusta suunnittelemaan ja organisoimaan voidaan muodostaa ohjausryhmä.

Koulun toimintatapoja ja opetusmenetelmiä kehitetään niin, että ne vastaavat joustavaan perusopetukseen valittujen oppilaiden yksilöllisiä tarpeita. Erityistä huomiota kiinnitetään työmuotoihin, joilla lisätään oppilaiden osallisuutta ja yhteenkuuluvuutta koulu yhteisössä sekä vahvistetaan huoltajien ja kaikkien joustavassa perusopetuksessa työskentelevien yhteistä kasvatus työtä. Opetuksessa painotetaan toiminnallisia ja työpainotteisia opiskelumenetelmiä.

Joustava perusopetus järjestetään pienryhmämuotoisesti koulussa, työpaikoilla ja muissa oppimisympäristöissä moniammatillista yhteistyötä sekä tuki- ja neuvontapalveluita käyttäen¹⁰³. Opettajan lisäksi toimintaan osallistuu nuorten sosiaalisen kasvun tukemiseen, perheiden kanssa tehtävään yhteistyöhön sekä muuhun tuki- ja neuvontatyöhön perehtynyt, opetuksen järjestäjän nimeämä ammattilainen. Opetusta voidaan tarvittaessa antaa osittain myös muun opetusryhmän yhteydessä.

Opetus toteutetaan lähiopetuksena koulussa sekä ohjattuna opiskeluna työpaikoilla ja muissa oppimisympäristöissä. Opiskelu koulun ulkopuolella on oleellinen osa joustavaa perusopetusta. Näiden jaksojen aikana oppilailla on oikeus opettajan antamaan ohjaukseen ja opetukseen. Oppilaille annetaan opetussuunnitelman mukaisia oppimistehtäviä. Suoriutuminen oppimistehtävistä otetaan huomioon oppilaan arvioinnissa. Työpaikoilla ja muissa oppimisympäristöissä oppilaiden kanssa työskentelevä henkilöstö tulee perehdyttää työturvallisuuteen, tietosuojaan ja salassapitoon liittyviin sekä muihin tarvittaviin säädöksiin.

Oppilas valitaan joustavaan perusopetukseen oppilaan tai huoltajan hakemuksesta. Oppilaita valittaessa heihin on sovellettava yhdenvertaisia valintaperusteita. Opetuksen järjestäjä päättää oppilasvalinnan perusteista ja valintamenettelystä¹⁰⁴. Oppilasvalinnasta tehdään hallintopäätös. Jos yksittäinen oppilas siirtyy pois joustavasta perusopetuksesta ennen perusopetuksen päättymistä, tehdään joustavan perusopetuksen päättymisestä hallintopäätös.

Joustavan perusopetuksen oppilaalla on oikeus säädösten mukaiseen oppimisen ja koulunkäynnin tukeen, ohjaukseen ja opiskeluhuoltoon.

Joustavan perusopetuksen oppilaalle laaditaan suunnitelma. Suunnitelma laaditaan yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa. Suunnitelmassa kuvataan oppilaan joustavan perusopetukseen liittyvät erityispiirteet, kuten opetuksen järjestäminen koulun ulkopuolisissa oppimisympäristöissä. Mikäli oppilas saa oppilaskohtaista tukea, joustava perusopetus kuvataan vastaavalla tavalla oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskevassa suunnitelmassa¹⁰⁵.

Paikallisesti päätettävät asiat:

Joustava perusopetus on 8.–9. -luokan oppilaiden pienryhmäopetusta, jossa opettajan työparina työskentelee nuorisohjaaja. Oppilaille laaditaan suunnitelma yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa. Suunnitelmassa huoltaja sitoutuu yhteisesti sovittuihin tavoitteisiin ja oppilaan tukemiseen JOPE-opetuksen tavoitteiden saavuttamisessa.

Rovaniemellä joustavaa perusopetusta järjestetään kaikilla neljällä koulualueella. Joustavaa perusopetusta järjestetään ensisijaisesti oppilaalle, joiden oppivelvollisuuden suorittaminen on vaarassa esimerkiksi heikon opiskelumotivaation tai runsaiden poissaolojen vuoksi. Opetus toteutetaan pienryhmämuotoisesti 10–12 oppilaan ryhmissä.

Rovaniemen kaupungin JOPE-toimijat suunnittelevat ja organisoivat toimintaansa säännöllisissä tapaamisissa. Lisäksi joustavan perusopetuksen ryhmän opettaja tekee yhteistyötä oman koulun opinto-ohjaajan ja toisen asteen opinto-ohjaajien kanssa erityisesti perusopetuksen viimeisellä luokalla.

Oppilaalle ja huoltajalle tiedotetaan mahdollisuudesta hakeutua joustavaan perusopetukseen sekä selvitetään sen toimintaperiaatteet pääsääntöisesti 7.–8. -luokan kevätlukukaudella. Oppilasvalinta tehdään oppilaan haastattelun kautta.

102 Perusopetusasetus 9 a §

103 Perusopetusasetus 9 a §

104 Perusopetusasetus 9 b § (1768/2009)

105 Perusopetuslaki 20 e §

5.4.3. Opinnoissa eteneminen tavoitekokonaisuuksittain

Paikallisen opetussuunnitelman mukaisista vuosiluokkakohtaisista tavoitteista voidaan oppilaskohtaisesti poiketa muodostamalla opetussuunnitelman tavoitteista erilaajuisia tavoitekokonaisuuksia¹⁰⁶. Tavoitekokonaisuuksittain etenemisellä tarkoitetaan, että oppilas opiskelee hänelle laaditun suunnitelman mukaisesti yhdessä tai useammassa oppiaineessa tavoitekokonaisuuksittain vuosiluokittain etenemisen sijaan. Opetuksen järjestäjä tekee hallintopäätöksen¹⁰⁷ perusopetuksen oppimäärästä ja opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamisesta.

Tavoitekokonaisuuksittain opinnoissa eteneminen mahdollistaa sekä nopeamman että hitaamman etenemisen yhden tai useamman oppiaineen jonkun tavoitteen tai joidenkin tavoitteiden osalta. Jos oppilas opiskelee omaa vuosiluokkaansa nopeammin, tavoitekokonaisuuksissa voi olla ylempien tai ylempien vuosiluokkien tavoitteita. Jos oppilas etenee opinnoissaan omaa vuosiluokkaansa hitaammin, tavoitekokonaisuuksissa voi olla edeltävän vuosiluokan tai edeltävien vuosiluokkien tavoitteita. Hitaammin etenevälle oppilaalle on tullut antaa ryhmäkohtaisia tukimuotoja ja oppilaskohtaisia tukitoimia ennen tavoitekokonaisuuksittain opiskeluun siirtymistä.

Tavoitekokonaisuudet laaditaan pääsääntöisesti vuosiluokkajaksojen 1–2, 3–6 ja 7–9 tavoitteiden mukaisesti. Vuosiluokkajakson aikana oppilas, joka opiskelee oman vuosiluokkansa edeltävän vuosiluokan tai edeltävien vuosiluokkien tavoitteita, voi siirtyä vuosiluokalta seuraavalle. Kunkin vuosiluokkajakson päätteeksi oppilaalla tulee olla pääsääntöisesti saavutettuina kyseisen jakson tavoitteet. Tavoitekokonaisuuksittain opinnoissa etenevä oppilas opiskelee ensisijaisesti oman vuosiluokkansa mukana.

Tavoitekokonaisuuksittain opinnoissa etenemistä voidaan hyödyntää myös silloin, kun oppilas siirtyy perusopetukseen opiskeltuaan ulkomailla tai perusopetukseen valmistavassa opetuksessa.

Tavoitekokonaisuuksittain opinnoissa etenevälle oppilaalle laaditaan suunnitelma. Suunnitelmasta on käytävä ilmi oppilaan tavoitekokonaisuudet, niiden sisällöt, opinnoissa eteneminen ja oppilaan arvioinnin periaatteet. Suunnitelman toteutumista on arvioitava tarpeen mukaan, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa. Suunnitelmaa tulee tarkistaa useammin, jos oppilaan tarpeet sitä edellyttävät.

Suunnitelman laativat oppilaan opettajat yhteistyössä oppilaan ja hänen huoltajansa kanssa.

Tavoitekokonaisuuksittain opinnoissa etenevän oppilaan oppimisen ja osaamisen arvioinnista määrätään luvussa 6.

Paikallisesti päätettävät asiat:

Tavoitekokonaisuuksittain etenevä oppilas voi suorittaa opintojaan hitaammin tai nopeammin. Hitaammin etenevälle oppilaalle on tullut antaa ryhmäkohtaisia tukimuotoja ja oppilaskohtaisia tukitoimia vähintään lukuvuoden ajan.

Oppilaalle laaditaan suunnitelma, josta on käytävä ilmi oppilaan tavoitekokonaisuudet, niiden sisällöt, opinnoissa eteneminen ja arvioinnin periaatteet. Suunnitelmasta vastaa erityisopettaja/erityisluokanopettaja yhteistyössä luokan-/aineenopettajan kanssa. Kasvun ja oppimisen tuen tiimi tekee tavoitekokonaisuuksiin siirtymisestä hallintopäätöksen.

5.4.4. Perusopetuksessa järjestettävä valmistavan opetuksen lisäopetus

Kunta voi järjestää maahanmuuttajille perusopetuksessa järjestettävää valmistavan opetuksen

lisäopetusta. Valmistavan opetuksen lisäopetusta saavat oppilaat ovat perusopetuksen oppilaita. Opetusta järjestetään sellaiselle ulkomaalaistaustaiselle oppilaalle, joka ei ole syntynyt Suomessa. Perusopetuksessa järjestettävä valmistavan opetuksen lisäopetus¹⁰⁸ on tarkoitettu perusopetukseen valmistavasta opetuksesta perusopetukseen siirtyville oppilaille, joilla ei ole vielä riittävää peruskielitaitoa koulun opetuskielessä.

Perusopetukseen siirtyvillä oppilailla tarkoitetaan oppilaita, jotka ovat päättäneet valmistavan opetuksen samana tai sitä edeltävänä vuonna. Oppilaan edun kannalta on tarkoituksenmukaista, että hän siirtyy perusopetuksessa järjestettävään valmistavan opetuksen lisäopetukseen suoraan perusopetukseen valmistavan opetuksen päättymisen jälkeen.

106 Perusopetuslaki 20 h §

107 Perusopetuslaki 20 f §

108 Laki perusopetuslain muuttamisesta 103/2025 5 §

Valmistavan opetuksen lisäopetukseen on tarkoituksenmukaista ohjata oppilaat, joilla on vielä perusopetukseen valmistavan opetuksen jälkeen kehittyvä alkeiskielitaito (A1) opetuskielessä (*Kehittyvän kielitaidon asteikko, suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus*) tai puutteellinen tai vähäinen koulunkäyntihistoria. Myös oppilaat, jotka siirtyvät valmistavasta opetuksesta perusopetukseen sen loppuvaiheessa, voivat tarvita valmistavan opetuksen lisäopetusta.

Perusopetuksessa järjestettävän valmistavan opetuksen lisäopetus voidaan järjestää enintään vuoden ajaksi¹⁰⁹. Oppilaan tarvetta valmistavan opetuksen lisäopetukseen arvioidaan säännöllisesti, ja se voidaan päättää vuoden aikana niissä oppiaineissa, joissa oppilas ei enää tarvitse sitä.

Perusopetuksessa järjestettävän valmistavan opetuksen lisäopetusta saavan oppilaan oppimisen ja osaamisen arvioinnissa noudatetaan perusopetuksen arvioinnin periaatteita.

Opetuksen tavoitteet ja sisältö

Perusopetuksessa järjestettävän valmistavan opetuksen lisäopetuksen tavoitteena on vahvistaa oppilaan peruskielitaitoa opetuskielessä ja eri tiedonalojen kielissä. Peruskielitaidolla tarkoitetaan sellaisia suomen/ruotsin kielen valmiuksia, joita oppilas tarvitsee perusopetuksessa. Tiedonalojen kielen hallinnalla tarkoitetaan oppilaan valmiuksia lukea, ymmärtää ja tulkita eri oppiaineiden tekstejä sekä tuottaa niitä.

Valmistavan opetuksen lisäopetus on kielitietoista opetusta. Opetuksessa keskitytään kullekin oppiaineelle ominaisten tekstien yhteiseen tarkasteluun, tekstien tyypillisten piirteiden löytämiseen ja opiskelun edellyttämien tekstien ohjattuun tuottamiseen suullisesti ja kirjallisesti sekä oppiainekohtaisen sanavaraston vahvistamiseen.

Oppilas etenee opinnoissaan paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettyjen vuosiluokkakokoisten tavoitteiden mukaisesti. Myös opinnoissa eteneminen tavoitekokonaisuuksittain on mahdollista valmistavan opetuksen lisäopetuksessa. Tällöin noudatetaan luvussa 5.4.3 kuvattuja periaatteita.

Opetukseen ohjaaminen ja opetuksen järjestäminen

Valmistavan opetuksen lisäopetuksen tarve arvioidaan lähtökohtaisesti perusopetukseen valmistavan opetuksen loppuvaiheessa. Arvioinnin tekee perusopetukseen valmistavaa opetusta antanut opettaja yhteistyössä muiden oppilasta opettaneiden opettajien kanssa. Jos oppilas siirtyy valmistavan opetuksen lisäopetukseen myöhemmin, arviointi tehdään yhteistyössä oppilasta opettavien perusopetuksen opettajien kanssa. Arviointi kohdistuu opetuskielen peruskielitaitoon ja eri oppiaineiden tiedonalojen kielen hallintaan.

Valmistavan opetuksen lisäopetukseen ohjataan lähtökohtaisesti ne oppilaat, joiden peruskielitaito opetuskielessä on pääasiassa vielä kehittyvän alkeiskielitaidon (A1) vaiheessa. Tällöin oppilas selviää useimmin toistuvista arkisista koulun kielenkäyttötilanteista. Hän osaa nimetä tuttuja asioita sekä tunnistaa puhutusta ja kirjoitetusta kielestä tuttuja sanoja ja ilmauksia, lyhyitä ohjeita ja tuttuja aiheita. Opetuspuheesta ja opetuksessa käytetyistä teksteistä hän ymmärtää aiheen kuvien ja ydinsanojen avulla ja osaa tuottaa lyhyitä tekstejä. Oppilas tarvitsee malleja ja tukea tekstien ymmärtämiseen, tulkitsemiseen ja tuottamiseen. (*Kehittyvän kielitaidon asteikko, suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus*).

Oppilaalle voidaan laatia suunnitelma opintoja varten opettajien yhteistyönä. Suunnitelmassa kuvataan oppilaan opetuskielen opetuksen tavoitteet erityisesti niissä oppiaineissa, joissa valmistavan opetuksen lisäopetusta annetaan sekä muut valmistavan opetuksen lisäopetuksen tavoitteet. Suunnitelmaa laativat opettajat käyvät keskustelun valmistavan opetuksen lisäopetuksen tarpeesta ja tavoitteista oppilaan ja hänen huoltajansa kanssa.

Perusopetuksessa järjestettävä valmistavan opetuksen lisäopetus on joustavaa, suunnitelmallista ja oppilaan tarpeiden mukaan muuttuvaa. Valmistavan opetuksen lisäopetusta annetaan oppilaan työjärjestyksen mukaisten oppituntien aikana samanaikais- tai yhteisopetuksena, erillisinä

lisätunteina, pienemmässä ryhmässä tai henkilökohtaisena ohjauksena. Opetusta voidaan antaa myös oppituntien ulkopuolella huomioiden koulupäivien pituuden enimmäismäärät.

Valmistavan opetuksen lisäopetuksen järjestämiseksi koulussa voidaan nimetä vastuupettaja. Vastuupettaja osallistuu yhteistyössä muiden opettajien kanssa oppilaan suunnitelman ja työjärjestyksen laatimiseen ja voi toimia myös yhteis- ja samanaikaisopettajana valmistavan opetuksen lisäopetuksessa.

5.4.5. Yhdysluokkaopetus

Yhdysluokalla tarkoitetaan opetusryhmää, jossa opiskelee eri vuosiluokilla olevia eri-ikäisiä oppilaita. Yhdysluokka voidaan perustaa joko oppilasmäärän pienuuden vuoksi tai pedagogisista syistä. Opetus yhdysluokassa voidaan toteuttaa kokonaan oppilaiden vuosiluokkien mukaisesti tai osittain vuorokurssiperiaatetta noudattaen. Vuorokursseittain opiskeltaessa tulee huolehtia opiskeltävien sisältöjen jatkuvuudesta ja johdonmukaisesta etenemisestä. Erityisesti on huolehdittava oppilaiden opiskelutaitojen kehittymisestä. Mikäli yhdysluokan eri vuosiluokilla on joissakin oppiaineissa erilaiset viikkotuntimäärät, oppiaineiden vuosiviikkotunnit voidaan myös jakaa osiin ja siten tasata oppiaineiden opetustunnit. Oppiaineiden opetustunteja tasattaessa tulee aina turvata oppilaan oikeus opetussuunnitelmassa määriteltyyn kokonaistuntimäärään. Mikäli oppilas siirtyy vuorokurssiperiaatteen mukaisesta opiskelusta vuosiluokittain etenevään opiskeluryhmään, oppilaan opetus järjestetään yksilöllisesti mahdollisen puuttuvan oppimäärän tai sen osan suorittamiseksi.

Yhdysluokkaopetuksessa on hyvät edellytykset edistää opetuksen eheyttämistä ja käyttää monialaisia oppimiskokonaisuuksia. Yhdysluokkaopetuksessa hyödynnetään erityisesti vertais- ja mallioppimisen mahdollisuuksia. Yhdysluokissa lähiopetusta voidaan tukea ja rikastaa myös etäyhteyksiä hyödyntäen.

Paikallisesti päätettävät asiat:

Rovaniemellä yhdysluokkia perustetaan joko koulun oppilasmäärän pienuuden vuoksi tai pedagogisista syistä. Opetusta voidaan toteuttaa myös yhdysryhmäopetuksena, esimerkiksi elämäntutkimuksen opiskelussa, jossa opetusryhmissä opiskelee oppilaita eri vuosiluokilta. Tärkeää on, että opetus vastaa oppilaan ikäluokan tasoa.

Yhdysluokkaopetus toteutetaan osittain vuorokurssiperiaatteella. Koulut voivat tehdä omia pedagogisia ratkaisuja, jotta yhdysluokkaopetus ja vuorokurssien toteuttaminen on toimivaa ja tarkoituksenmukaista. Yhdysluokkaopetuksen vaatimat opetusjärjestelyt kirjataan koulun toimintasuunnitelmaan.

5.4.6. Etäyhteyksiä hyödyntävä opetus

Perusopetuksessa voidaan hyödyntää etäyhteyden kautta tapahtuvaa opetusta ja näin täydentää opetusta sekä tarjota monipuolisia opiskelumahdollisuuksia eri oppiaineisiin. Etäyhteyden kautta annettavasta opetuksesta vastaa aina perusopetuksen järjestämisluvan saanut opetuksen järjestäjä. Opetustavan soveltuvuutta pohditaan erityisesti oppilaiden iän ja edellytysten näkökulmasta.

Etäyhteyksillä voidaan tukea erityisesti harvemmin opiskeltujen kielten ja uskontojen sekä valinnaisten aineiden opetusta. Etäyhteyksiä hyödyntävällä opetuksella edistetään oppilaiden yhdenvertaisia mahdollisuuksia monipuoliseen ja laadukkaaseen perusopetukseen koulun koosta ja sijainnista riippumatta. Etäyhteyksien käyttö lisää osaltaan koulun toiminnan ekologista kestävyyttä.

Etäyhteyksiä hyödyntämällä opetusta voidaan sekä eriyttää että eheyttää. Opetuksella voidaan vastata oppilaiden yksilöllisiin tarpeisiin - tarjota erityislahjakkuuden kehittymistä tukevaa

opetusta, syventää koulun tarjoamaa oppimisen ja koulunkäynnin tukea tai huolehtia opetuksesta joissakin poikkeustilanteissa, esimerkiksi oppilaan pitkän sairausjakson aikana. Etäyhteyksien ja erilaisten opetusteknologioiden käyttö monipuolistavat oppimisympäristöjä. Tällöin voidaan käyttää eri opettajien osaamista sekä koulun yhteistyökumppaneiden ja mahdollisten kansainvälisten verkostojen asiantuntemusta oppilaiden tarpeiden ja opetuksen tavoitteiden mukaisesti.

Oppimisympäristön turvallisuudesta sekä oppilaiden valvonnasta ja ohjauksesta huolehditaan samojen periaatteiden mukaisesti kuin muissakin opetustilanteissa. Opetusryhmällä tulee olla turvallisuudesta ja hyvinvoinnista vastaava opettaja ja oppilaiden mahdollisuudet oppimista edistävään vuorovaikutukseen tulee turvata. Oppilaiden tarpeet huomioonottavalla ja opetusteknologian mahdollisuuksia hyödyntävällä pedagogisella suunnittelulla varmistetaan opetuksen laadukas toteuttaminen. Tekijänoikeuksia koskevan lainsäädännön toteutumiseen kiinnitetään erityistä huomiota.

Paikallisesti päätettävät asiat:

Rovaniemen kaupungin erityispiirteenä on maantieteellisesti laaja kouluverkko, jossa koulujen etäisyydet ovat pitkät ja koulujen oppilasmäärät vaihtelevat. Etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen avulla taataan oppilaiden yhdenvertaiset mahdollisuudet monipuoliseen opetukseen.

Etäyhteyksiä hyödyntävää opetusta voidaan hyödyntää opetuksessa esimerkiksi silloin, kun lähikoulussa ei muodostu omaa ryhmää tai jos opetusta ei ole mahdollista toteuttaa lähiopetuksena. Rovaniemen kaupungissa etäopetusta voidaan hyödyntää erityisesti eri kielten ja uskontojen opetuksen järjestämiseen. Etäyhteyksiä hyödyntävää opetusta voidaan lisäksi tilapäisesti käyttää perusopetuslain 18 §:n mukaisessa opetuksen poikkeavassa järjestämisessä muun opetuksen tukena.

Jos oppilas ei voi osallistua lähiopetukseen, hänelle on mahdollista antaa opetusta ja ohjausta kotiin koulun päättämisen tavoin. Opetus voidaan poikkeuksellisesti järjestää esimerkiksi etävälinein toteutettavan opetuksen keinoin. Järjestely on mahdollinen ainoastaan yksittäisten oppilaiden osalta terveydellisin perustein. Asiasta tehdään hallintopäätös Pol 18 § perusteella huoltajan hakemuksesta.

Rovaniemellä opetuksen järjestäjä koordinoi etäyhteyksiä hyödyntävää opetusta sekä tiedottaa kouluja etäopetuksen hyödyntämisen mahdollisuuksista. Koulut sopivat mahdollisista yhteisistä ryhmistä, toteutustavoista ja tarvittavista vastuukysymyksistä. Koulujen vastuulla on lisäksi varmistaa, että etäopetukseen osallistuvalla oppilaalla on siihen soveltuvat työskentelyvälineet. Etäopettaja vastaa oppitunnin pedagogisesta suunnittelusta ja toteutuksesta. Mikäli koulu järjestää etäopetusta, koulun toimintasuunnitelmassa kuvataan etäopetuksen käytännön toteutus.

Rovaniemellä sijaitsevassa Neljäntuulen koulussa tarjotaan sairaalaopetusta Lapin hyvinvointialueen esi- ja peruskouluikäisille lapsille. Sairaalahakojen aikana opetus voidaan toteuttaa joko osin tai kokonaan etäopetuksena.

Rovaniemen kaupungissa etäyhteyksiä hyödyntävää opetusta voidaan myös käyttää koulujen välisissä yhteistyöprojekteissa, koulujen yhteistyökumppanien kanssa sekä kansainvälisten yhteistyöprojektien toteuttamisessa.

5.4.7. Erikoissairaanhoidon potilaana olevan oppilaan opetus ja konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu

Oppilaan opetuksen ja tukimuotojen järjestäminen edellyttävät erityistä pohdintaa esimerkiksi oppilaan sairastuessa vakavasti tai vaikeassa elämäntilanteessa.

Erikoissairaanhoidon potilaana olevan oppilaan opetus

Erikoissairaanhoidossa olevan oppilaan opetus järjestetään ensisijaisesti oppilaan omassa (perusopetuslain 6 § tai 28 §:ssä tarkoitettussa) koulussa¹¹⁰. Sairaalan toimintayksikön sijaintikunta on velvollinen järjestämään sairaalassa potilaana olevalle oppilaalle opetusta siinä määrin kuin se oppilaan terveys huomioon ottaen on mahdollista.

Hoidosta vastaavan sairaalan toimintayksikön sijaintikunta on velvollinen järjestämään myös muulle kuin sairaalassa erikoissairaanhoidossa potilaana olevalle oppilaalle opetusta ja tukea siinä määrin kuin se hänen terveytensä, pedagogiset erityistarpeensa ja erikoissairaanhoidon hoidolliset ja kuntoutukselliset toimenpiteet huomioon ottaen on perusteltua, jos opetuksen järjestäminen muutoin ei ole oppilaan edun mukaista perusopetuslain tai muun lain mukaisista tukitoimista huolimatta. Myös kunta, jossa sijaitsee muu erikoissairaanhoidon toimintayksikkö, voi järjestää opetusta erikoissairaanhoidossa olevalle oppilaalle.¹¹¹

Erikoissairaanhoidossa olevan oppilaan opetuksessa yhdistyvät oppimista ja koulunkäyntiä ylläpitävä sekä oppilaan hoitotavoitteita tukeva kokonaiskuntoutuksellinen tavoite.

Hoidosta vastaavan sairaalan tai muun erikoissairaanhoidon toimintayksikön sijaintikunta ja oppilaan opetuksen järjestäjä sekä oppilaan kotikuntalain mukainen kotikunta tai kotikunnattoman oppilaan asuinkunta sopivat yhdessä oppilaan opetuksen järjestämisestä ja järjestävät moniammatillisessa yhteistyössä siirtymisen kannalta välttämättömän tuen sairaalaopetukseen tai sieltä takaisin omaan kouluun siirtyvälle oppilaalle. Ennen päätöstä on kuultava oppilasta, hänen huoltajaansa sekä oppilaan opetuksen järjestäjää ja opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisia. Jos oppilaan opetuksen järjestäjä on eri kunta kuin oppilaan hoidon aikainen kotikunta, myös oppilaan kotikuntaa tai asuinkuntaa on kuultava. Jos yhteisymmärrykseen ei päästä, päätöksen tekee sairaalan sijaintikunta¹¹².

Sairaalaopetuksessa voidaan hyödyntää myös etäyhteyksien kautta tapahtuvaa opetusta. Oppilaan kotikunta on velvollinen maksamaan korvauksen sairaalakoulussa olevista oppilaista¹¹³. Erikoissairaanhoidossa oleva oppilas on oikeutettu ilmaiseen kuljetukseen tai riittävään avustukseen osallistuessaan sairaalaopetukseen¹¹⁴.

Konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu

Konsultaatiolla tarkoitetaan yleisesti ammattilaisten ja asiantuntijoiden välistä neuvottelua ratkaisun löytämiseksi tai neuvon saamiseksi, joten konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu kohdentuu ensisijaisesti opettajille.

Sairaalan tai muun erikoissairaanhoidon toimintayksikön sijaintikunnan on järjestettävä toiminta-alueensa kunnille konsultatiivista sairaalaopetuspalvelua oppilaan omassa koulussa¹¹⁵. Tätä palvelua hyödynnetään, kun oppilaalle suunnitellaan tai toteutetaan vaativia monialaisia ennaltaehkäiseviä tai korjaavia toimenpiteitä. Palvelua on järjestettävä myös muiden kuin sairaalassa erikoissairaanhoidon potilaana olevien oppilaiden opetuksen järjestämiseen.

Konsultatiivisen sairaalaopetuspalvelun tavoitteena on vahvistaa opettajien osaamista lähikouluissa sekä tukea heitä turvallisen ja rauhallisen oppimisympäristön luomisessa. Lisäksi palvelun tarkoituksena on edistää ennaltaehkäisevää ja varhaista tukea koulujen

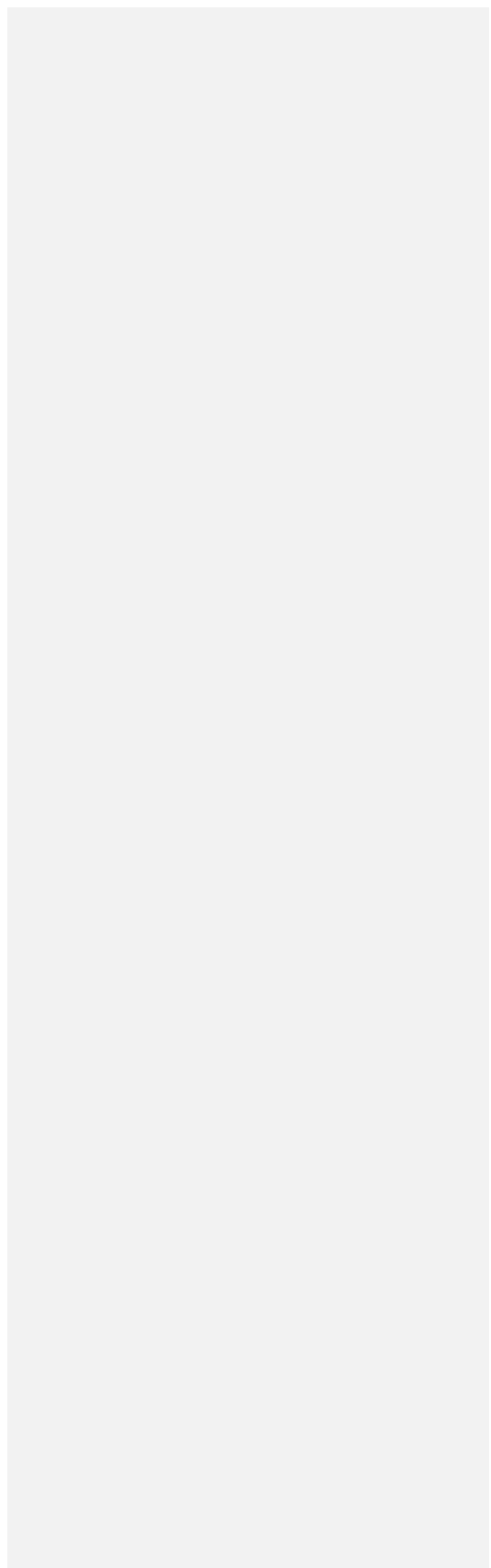
¹¹⁰ Perusopetuslaki 4 a § (1090/2024)

¹¹¹ Perusopetuslaki 4 a §

¹¹² Perusopetuslaki 4 a §

¹¹³ Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta 38 §

¹¹⁴ Perusopetuslaki 4 a §

toimintakulttuurissa. Konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu vahvistaa toiminnallaan oppilaiden tukemiseen tarvittavia moniammatillisen ja monialaisen työn rakenteita.

Oppilaan opetuksen järjestäjän tulee hoidosta vastaavan sairaalan tai muun erikoissairaanhoidon toimintayksikön sijaintikunnan kanssa sopia moniammatillisessa yhteistyössä konsultatiivisesta sairaalaopetuspalvelusta¹¹⁶. Samat tahot sopivat myös välttämättömän tuen järjestämisestä opetuksen järjestämiseksi silloin, kun oppilas siirtyy omasta koulustaan sairaalaopetukseen tai palaa takaisin omaan kouluunsa. Jos oppilaan opetuksen järjestäjä on eri kunta kuin oppilaan hoidon aikainen kotikunta, myös oppilaan kotikuntaa tai asuinkuntaa on kuultava.

Paikallisesti päätettävät asiat:

Sairaalaopetuksen toteutus Rovaniemellä

Rovaniemellä sijaitsevassa Neljäntuulen koulussa tarjotaan sairaalaopetusta Lapin hyvinvointialueen esi- ja peruskouluikäisille lapsille. Sairaalaopetuksen järjestäjä on Rovaniemen kaupunki.

Sairaalaopetuksessa tehdään tiivistä monialaista yhteistyötä eri toimijoiden kanssa. Yhteistyötahoja ovat opiskelu- ja kouluterveydenhuolto, lasten- ja nuorisopsykiatria sekä muu erikoissairaanhoidon, perusterveydenhuolto, vammaispalvelut, perheneuvola ja sosiaalitoimi.

Sairaalaopetuksen oppilaaksiotossa Rovaniemellä noudatetaan seuraavia käytänteitä:

- Erikoissairaanhoidon osastolla oleva esi- ja peruskouluikäinen oppilas on oikeutettu sairaalaopetuspaikkaan.
- Avo-oppilasvalinnat tehdään tiiviissä monialaisessa yhteistyössä. Valinnoista päättävään työryhmään kuuluu edustaja lasten- tai nuorten psykiatrialta, sairaalakoulun rehtori ja kasvun- ja oppimisen tuen tiimin jäsen. Työryhmä kokoontuu säännöllisesti. Oppilasvalintoja voidaan tehdä myös näiden kokoontumisten ulkopuolella, mikäli oppilaan tilanne sen edellyttää. Tällöinkin valintaa ohjaa moniammatillinen yhteistyö sekä kasvun ja oppimisen tuen tiimin näkemys tilanteesta.

Yhteistyö lasten- ja nuorisopsykiatrian kanssa

Sairaalaopetus tekee erikoissairaanhoidon kanssa päivittäistä yhteistyötä osastolla olevien oppilaiden opetuksen järjestämiseksi. Lisäksi lasten ja nuorisopsykiatrian osastot järjestävät sairaalakoulun kanssa säännöllisesti yhteistyöpalavereja. Palavereissa käydään läpi osastolle tulevien, siellä olevien ja sieltä lähteneiden oppilaiden tilanne. Palaveriin osallistuvat sairaalaopetuksesta osastolla olevien lasten ja nuorten opettamisesta vastaava opettaja sekä tarvittaessa konsultoiva sairaalaopettaja.

Lastenpsykiatrian poliklinikan kanssa järjestetään yhteistyöpalavereita säännöllisesti. Palavereissa käydään läpi avo-oppilaiden tilanne ja tarpeet hoidon suhteen sekä lähikouluun siirtyvien oppilaiden sekä mahdollisesti hoidon ja sairaalakoulun yhteistyötä tarvitsevien tulevien oppilaiden tilanteet. Palaveriin osallistuu lasten poliklinikan henkilökuntaa ja sairaalaopetuksen henkilöstöä tarvittavilta osin. Lisäksi palaveriin voi osallistua kasvun ja oppimisen tuen tiimin jäsen. Myös nuorisopsykiatrian poliklinikan kanssa järjestetään yhteistyöpalavereita säännöllisesti. Palaverissa ovat mukana nuorten psykiatrian poliklinikan henkilökuntaa, sairaalakoulun rehtori sekä kasvun ja oppimisen tuen tiimin jäsen. Lisäksi palaveriin voi tarvittaessa osallistua muuta sairaalaopetuksen opetushenkilöstöä. Lasten- ja nuorisopsykiatrian osastojen ja poliklinikan kanssa järjestettävien yhteistyöpalavereiden lisäksi sairaalaopetuksessa tehdään tiivistä oppilaskohtaista monialaista yhteistyötä niiden toimijoiden kanssa, jotka tukevat oppilaan sen hetkistä oppimista ja hyvinvointia. Yhteistyössä jokaisella toimijalla on vastuu tavoitteiden suunnittelusta, asettamisesta, seuraamisesta ja arvioinnista. Monialaisessa työssä yhteistyön säännöllisyys tukee oppilaan kasvua.

Rovaniemellä sairaalaopetuksen ja eri tahojen monialaisen yhteistyön kehittämisestä huolehditaan systemaattisesti ja säännöllisesti, esim. lasten- ja nuorisopsykiatrian kanssa järjestettävien

kehittämisläpöäpäivien muodossa.

Yhteistyökäytänteet oppilaan siirtöessä sairaalaopetukseen

Sairaalaopetuksen oppilaaksiotossa Rovaniemellä noudatetaan aiemmin mainittuja käytänteitä. Sairaalakoulun aikana oppilas säilyy lähikoulunsa oppilaana ja noudattaa Rovaniemen kaupungin opetussuunnitelmaa. Oppilaalla on omassa lähikoulussa vastuupettaja, jonka kanssa sairaalaopetuksen erityisopettaja tekee tiivistä yhteistyötä opintojen suunnittelussa ja toteutuksessa. Pedagogiset asiakirjat tehdään tarvittavilla osin yhteistyössä lähikoulun vastuupettajan kanssa. Asiakirjat kirjataan oppilastietohallintöjärjestelmään. Hallinnollisissa päätöksissä noudatetaan Rovaniemen kaupungin ohjeistuksia.

Ennen sairaalakouluun ohjautumista oppilaan olisi tullut saada monialaista pedagogista tukea oppimiseensa (Perusopetuslaki 20 a-d §) ja monialaista opiskeluhuollollista tukea koulunkäyntiinsä (Opiskeluhuoltolaki 5 §). Jos koulun työntekijä on arvioinut oppilaan tarvitsevan opiskeluhoitopalveluja, on tämä tieto tullut saattaa opiskelu- ja kouluterveydenhuollon työntekijöille viipymättä opiskeluhoitolaan (16 §) mukaisella tavalla. Sairaalakoulujakson alkaessa oman koulun ja sairaalakoulun opettajat/erityisopettajat suunnittelevat yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa tulevaa sairaalaopetusjaksoa. Yhteistyössä tulee hyödyntää oman koulun opiskelu- ja/tai kouluterveydenhuollon työntekijöitä. Yhteistyöhön tulee kutsua myös muita oppilaan oppimisen ja hyvinvoinnin kannalta olennaisia toimijoita, mikäli oppilaalla on tällaisia hoito- ja tukikontakteja olemassa.

Sairaalaopetusjakson aikaisesta seurannasta ja kontaktista sovitaan lähikoulun vastuupettajan kanssa. Sairaalaopetuksen aikana oppilas on oikeutettu kouluterveydenhuollon ja opiskeluhoollon palveluihin. Sairaalakoululle on nimetty omat em. palveluiden työntekijät, jotka tekevät sairaalakoululla yksilöllistä ja yhteisöllistä opiskeluhoitotyötä. Mikäli oppilaalla on olemassa oleva kontakti lähikoulun opiskeluhoollon tai kouluterveydenhuollon työntekijöihin, sovitaan tapauskohtaisesti, siirtyykö asiakkuus sairaalaopetusjakson ajaksi sairaalakoulun nimetyille työntekijöille vai jatketaanko kontaktia lähikoulun työntekijän kanssa. Oppilaan tukipalvelujen suunnittelussa on tärkeää huomioida myös mahdolliset muut toimijat ja välttää päällekkäisten palvelujen toteuttamista.

Yhteistyökäytänteet sairaalaopetusjakson päättyttyä

Sairaalaopetusjakson päättyessä arvioidaan, palaako oppilas omaan lähikouluunsa vai vastaako joku muu opetuspaikka hänen tuen tarpeitaan paremmin. Päätös tulevasta opiskelu paikasta tehdään yhteistyössä kasvun ja oppimisen tuen tiimin kanssa. Oppilaalle suunnitellaan tarvittavat tukitoimet yhteistyössä sairaalakoulun ja vastaanottavan koulun kanssa. Yhteistyössä tulee hyödyntää tilannekohtaisesti lähikoulun opiskelu- ja/tai kouluterveydenhuollon työntekijöitä sekä muita oppilaan oppimista ja hyvinvointia tukevia toimijoita.

Sairaalaopetusjakson jälkeen sairaalaopetus tarjoaa lakisääteistä siirtymis- ja palautuskonsultaatiota (perusopetuslaki 4a §). Oppilas käy tarvittaessa tutustumassa sairaalakoulun koulunkäynninohjaajan tai opettajan kanssa kouluun, luokkaan ja opettajaan ennen kouluun siirtymistä. Tutustumiskäyntien lukumäärä sovitaan tilannekohtaisesti. Seurantalaveri sairaalaopetuksen ja vastaanottavan koulun kanssa pidetään vähintään kerran sen jälkeen, kun oppilas on aloittanut uudessa koulussa. Tällä huolehditaan oppilaan oppimista ja hyvinvointia tukevien toimien jatkuminen siirtymän jälkeen.

Konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu

Paikallisesti päätettävät asiat:

Konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu toteutetaan Lapin hyvinvointialueella edellä mainitulla tavalla. Myös oppilaan huoltaja, hoito tai sosiaalitoimi voivat pyytää oppilaan omaa koulua aloittamaan konsultaatioprosessin. Ennen pyynnön lähettämistä sairaalakouluun, se käsitellään omassa koulussa monialaisesti. Konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu kohdistuu oman koulun tukitoimien ja verkostoyhteistyön vahvistamiseen. Rovaniemeläisten oppilaiden kohdalla palvelu toteutetaan yhteistyössä sairaalaopetuksen sekä Rovaniemen kasvun ja oppimisen palveluiden kanssa.

Konsultoiva sairaalaopettaja tekee tiivistä yhteistyötä kaikkien lasten ja nuorten hyvinvointia tukevien

toimijoiden kanssa. Yhteistyötahoja ovat opiskelu- ja kouluterveydenhuolto, lasten- ja nuorisopsykiatria sekä muu erikoissairaanhoido, perusterveydenhuolto, lastenneuvola, vammaispalvelut, perheneuvola ja sosiaalitoimi. Konsultoiva sairaalaopettaja voi olla mukana lakisääteisissä siirtymis- ja palautuskonsultaatioissa yhdessä sairaalaopetuksen muun henkilöstön kanssa.

Konsultatiivinen sairaalaopettaja on osa sairaalakoulun henkilökuntaa. Konsultaatiosta syntyvien kustannuksien jaosta sopivat Rovaniemen kaupunki ja muut hyvinvointialueen kunnat erillisellä sopimuksella.

5.4.8. Perusopetuksen poikkeava järjestäminen

Oppilaan opiskelu voidaan järjestää osittain toisin, jos oppilaalla katsotaan joltakin osin ennestään olevan perusopetuksen oppiaineen oppimäärää vastaavat tiedot ja taidot, perusopetuksen oppiaineen oppimäärän suorittaminen olisi oppilaalle olosuhteet ja aikaisemmat opinnot huomioon ottaen joltakin osin kohtuutonta tai se on perusteltua oppilaan terveydentilaan liittyvistä syistä¹¹⁷.

Perusopetuksen poikkeavaa järjestämistä sovelletaan silloin, kun oppilaan katsotaan esimerkiksi erityisessä tutkinnossa tai opetuksen järjestäjän määrittämällä muulla tavalla osoittaneen hallitsevansa vuosiluokan tai perusopetuksen oppimäärän tiedot ja taidot. Perusopetuksen poikkeavaa järjestämistä sovelletaan myös oppilaan siirtyessä esimerkiksi ulkomailta tai perusopetuksen valmistavassa opetuksessa opiskeltuaan perusopetukseen niin myöhäisessä vaiheessa, ettei enää ajallisesti ehdi saavuttaa oppimäärän tavoitteita. Oppilaan terveydentilaan perustuva perusopetuksen poikkeavan järjestämisen soveltaminen tulisi kyseeseen tilanteessa, jossa oppilaalla todetaan esimerkiksi pitkäaikainen sairaus, joka estäisi opetukseen osallistumisen pysyvästi tai kokonaan.

Perusopetuksen poikkeavasta järjestämisestä päätettäessä oppilaan tilannetta tulee tarkastella kokonaisvaltaisesti ja huomioida oppilaan etu sekä oikeus opetukseen ja turvalliseen opiskeluympäristöön. Opetuksen järjestäjä tekee päätöksen oppimäärän suorittamatta jättämisestä huoltajan hakemuksesta perusopetuslain mukaisella hallintopäätöksellä¹¹⁸. Päätöksenteon tukena voidaan tarvittaessa hyödyntää monialaista yhteistyötä opiskeluhoillon ammattilaisten kanssa¹¹⁹. Myös terveydentilaan liittyvistä syistä tehtävän päätöksen tekee opetuksen järjestäjä. Terveydentilan arvioivat terveydenhuollon ammattilaiset. Oppilaan tilapäisestä vapauttamisesta terveydellisistä syistä suorittamasta oppiaineen oppimäärää säädetään perusopetuslain 20 h §:ssä.

Oppilaan opetuksen järjestäminen osittain toisin, esimerkiksi oppiaineen opetuksesta pysyvästi tai kokonaan vapauttaminen, ei ole mahdollista ilman hallintopäätöstä opetuksen poikkeavasta järjestämisestä. Päätös voidaan tehdä vain perusopetuslain 18 §:ssä mainituilla oppilaan tilanteesta johtuvilla syillä ottaen huomioon oppilaan etu. Päätös on perusteltava. Perusteluissa on ilmoitettava, mitkä mahdolliset muut tiedot ja selvitykset ovat vaikuttaneet ratkaisuun sekä mainittava sovelletut säännökset.

Huoltajaa ja oppilasta tulee aina kuulla ennen päätöksentekoa. Perusopetuslain 18 §:n mukaiseen päätökseen on mahdollista hakea oikaisua aluehallintovirastolta 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksiannosta¹²⁰.

Poikkeavia järjestelyitä ei tule käyttää tilanteessa, jossa edellytykset oppivelvollisuuden suorittamisen määräaikaiselle keskeyttämiselle täyttyvät¹²¹.

Paikallisesti päätettävät asiat:

Rovaniemellä päätös perusopetuksen poikkeavasta järjestämisestä tehdään monialaisessa yhteistyössä oppilaan ja hänen huoltajansa kanssa. Päätöksen perusopetuksen poikkeavasta järjestelystä tekee rehtori tai koulunjohtaja huoltajan hakemuksen ja tarvittavien liitteiden perusteella.

Monikielisten oppilaiden opetuksessa noudatetaan Rovaniemen kaupungin Monikieliset oppilaat

perusopetuksessa -opasta.

-
- 116 Perusopetuslaki 4 a §
  - 117 Perusopetuslaki 18 § (1090/2024)
  - 118 Perusopetuslaki 18 §
  - 119 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 16 §
  - 120 Perusopetuslaki 42 § (1090/2024)
  - 121 Oppivelvollisuuslaki (1214/2020) 7 §

5.4.9. Opetus erityisissä tilanteissa

Oppilaan opetuksen järjestäminen ja oppilaan tarvitsema tuki edellyttävät erityistä pohdintaa esimerkiksi oppilaan sairastuessa vakavasti tai vaikeassa elämäntilanteessa. Perusopetusta voidaan tällöin järjestää muun muassa koulukodissa, vastaanottokodissa tai -keskuksessa taikka vankilassa tai muussa rangaistuslaitoksessa. Monialainen yhteistyö opiskeluhoitopalveluiden ammattilaisten kanssa korostuu opetuksen erityisissä tilanteissa¹²².

Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten opetuksesta vastaa se kunta, johon lapsi on sijoitettu. Lastensuojelulaitokseen sijoitetun oppilaan opetuksesta vastaa laitoksessa toimiva koulu, jos laitoksella on perusopetuksen järjestämislupa. Lastensuojelulain perusteella sijoitettujen oppilaiden kotikunnalle on säädetty velvollisuus maksaa kotikuntakorvaus¹²³. Oppivelvollisuusikäisten vankilaopetuksesta vastaa se kunta, jossa vankila sijaitsee.

Kunta voi osoittaa oppilaan lähikouluksi sopimuksen mukaisesti oman kunnan koulun sijasta myös toisen kunnan koulun, sellaisen yksityisen yhteisön tai säätiön ylläpitämän koulun, jolla on opetuksen järjestämislupa, tai valtion koulun.

Paikallisesti päätettävät asiat:

Rovaniemellä muualta sijoitettujen lasten ja nuorten koulupaikat määritetään kasvun ja oppimisen palvelujen hallinnossa ja mukana on tarvittaessa kasvun ja oppimisen tuen tiimi. Oppilaan koulupaikka määräytyy kokonaistilanteen ja tuen tarpeen mukaan. Edellä mainittuja asioita kartoitetaan yhteistyössä oppilaan, huoltajan, lastensuojeluyksikön henkilöstön ja edellisen opetuksenjärjestäjän edustajan kanssa.

5.5. Opetuksen ja kasvatuksen tavoitteita tukeva muu toiminta

Perusopetuksen yhteydessä voidaan oppilaille järjestää kirjastotoimintaa, kerhotoimintaa ja muuta opetukseen läheisesti liittyvää toimintaa¹²⁴. Opetuksen järjestäjä päättää toiminnan järjestämisestä ja laajuudesta. Myös kouluruokailu, välituntitoiminta sekä koulun päivänavaukset, juhlat, retket, opintokäynnit ja leirikoulut sekä mahdollisuuksien mukaan koulumatkat järjestetään siten, että ne tukevat oppilaiden oppimiselle, monipuoliselle kehitykselle ja hyvinvoinnille asetettuja tavoitteita. Ne myös osaltaan vahvistavat kokemusta hyvästä ja turvallisuudesta koulupäivästä ja tekevät mahdolliseksi oppilaiden näkökulmasta eheän, vireyttä vahvistavan ja vaihtelevan päivän. Paikallisessa opetussuunnitelmassa määritellään toimintaa ohjaavat tavoitteet ja järjestämisen periaatteet. Koulukohtaisesta järjestämisestä päätetään lukuvuosisuunnitelmassa.

Koulun kerhotoiminta

Kerhotoiminta on oppituntien ulkopuolista toimintaa, jonka lähtökohtana ovat koulun kasvatukselliset, opetukselliset ja ohjaukselliset tavoitteet. Se on osa maksutonta perusopetusta ja rakentaa omalta osaltaan toiminnan yhteisöllisyyttä ja rikastuttaa koulun toimintakulttuuria. Kerhotoiminnan tehtävä on tukea oppilaiden monipuolista kasvua ja kehitystä. Kerhot tarjoavat oppilaille mahdollisuuksia tutustua erilaisiin harrastuksiin. Tavoitteena on lisätä harrastuneisuutta sekä tuottaa yhdessä tekemisen, osaamisen, onnistumisen ja ilon kokemuksia. Kerhotoiminnassa oppilaat saavat tilaisuuksia koulussa opitun soveltamiseen, luovaan toimintaan ja monimuotoiseen vuorovaikutukseen aikuisten ja toisten oppilaiden kanssa. Kerhot voivat lisätä oppilaiden osallisuutta ja vaikutusmahdollisuuksia sekä arjen hallintaa ja turvallisuutta.

Joustavilla kerhotoiminnan ratkaisuilla tuetaan oppilaan päivän kokonaisuutta. Kerhotoiminnan järjestämis- ja toteuttamistapoja kehitetään ja oppimisympäristöä muokataan harrastuneisuutta

tukevaksi. Oppilaiden osuutta kerhotoiminnan suunnittelussa lisätään. Kerhotoiminnan järjestäminen tarjoaa mahdollisuuden vahvistaa myös kodin ja koulun kasvatusyhteistyötä sekä yhteistyötä ympäröivän yhteiskunnan kanssa. Koulut voivat hyödyntää kerhotoiminnan järjestämisessä eri hallintokuntien, yhteisöjen, yritysten ja järjestöjen sekä koulun muiden sidosryhmien osaamista.

Koulun kirjastotoiminta

122 *Oppilas- ja opiskeluhoitolaki 16 §*

123 *Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta 38 § (618/2021)*

124 *Perusopetuslaki 47 §*

Koulun kasvatus- ja opetustyön tukemiseksi voidaan järjestää koulukirjastotoimintaa ja toteuttaa sitä yhteistyössä lähikirjaston ja muiden kirjastojen kanssa. Kirjastotoiminnalla vahvistetaan oppilaiden yleissivistyksen ja maailmankuvan laajenemista ja avartumista. Monimuotoinen koulukirjastotoiminta tukee oppimiskäsityksen toteutumista aidoissa oppimistilanteissa ja luo oppilaille mahdollisuuksia monenlaisten vastuutehtävien hoitamiseen. Koulun kirjasto ja muut kirjastot tarjoavat aktiivisia ja virikkeisiä oppimisympäristöjä sekä monipuolisia työtapoja. Kirjastotoiminnan tehtävänä on kannustaa oppilaita omaehtoiseen lukemiseen ja omiin lukuvaihtoihin, tyydyttää heidän tiedonhaluaan, kannustaa hakemaan tietoa eri lähteistä ja arvioimaan tietolähteitä. Toiminta lisää mahdollisuuksia opetuksen eriyttämiseen, oppilaiden yksilöllisten kiinnostusten mukaiseen työskentelyyn sekä yhteistyöhön kotien kanssa. Yhdessä koulu ja kirjasto ohjaavat elinikäiseen oppimiseen ja aktiiviseen kansalaisuuteen.

Kouluruokailu

Kouluruokailun tehtävänä on oppilaiden terveen kasvun ja kehityksen, opiskelukyvyyn sekä ruokaosaamisen tukeminen. Opetukseen osallistuvalla on annettava jokaisena työpäivänä täysipainoinen maksuton ateria. Ateria nautitaan tarkoituksenmukaisesti järjestettynä¹²⁵ ja ohjattuna ruokailuna. Kouluruokailun järjestämisessä otetaan huomioon ruokailun terveydellinen, sosiaalinen ja kulttuurinen merkitys. Ruokailuhetkillä on tärkeä virkistystehtävä ja niillä edistetään kestävää elämäntapaa, kulttuurista osaamista sekä ruoka- ja tapakasvatuksen tavoitteita. Oikea-aikainen ja kiireeton ruokailu ja mahdolliset välipalat varmistavat jaksamisen koulupäivän aikana. Viihtyisiä ruokailuhetki lisää hyvinvointia koko koulu yhteisössä.

Kouluruokailu on oppilaille tärkeä osa koulupäivää. Oppilaita kannustetaan osallistumaan kouluruokailun ja etenkin ruokailuhetkien suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Opettajat huolehtivat ruokailun yhteydessä annettavasta ohjauksesta ja kasvatuksesta yhdessä koulun muiden aikuisten kanssa. Kouluruokailun tavoitteista ja järjestämisestä keskustellaan kotien kanssa ja yhdessä tuetaan oppilaiden kehitystä. Kouluruokailuun osallistumista sekä ruoan ja ruokailutilanteen laatua seurataan ja arvioidaan säännöllisesti.

Opetushenkilöstö ja ruokailusta vastaava henkilöstö tekevät yhteistyötä kouluruokailun järjestämisessä ja toiminnan kehittämisessä. Mikäli oppilaalla on yksilöllisiä ravitsemukseen sekä terveyden tai sairauden hoitoon liittyviä tarpeita, tulee oppilaan, huoltajan, ruokailusta vastaavan henkilöstön ja kouluterveydenhuollon sopia yhdessä ruokailuun liittyvistä tukitoimista ja seurannasta¹²⁶.

Välitunnit, päivänavaukset ja muut koulun yhteiset tapahtumat

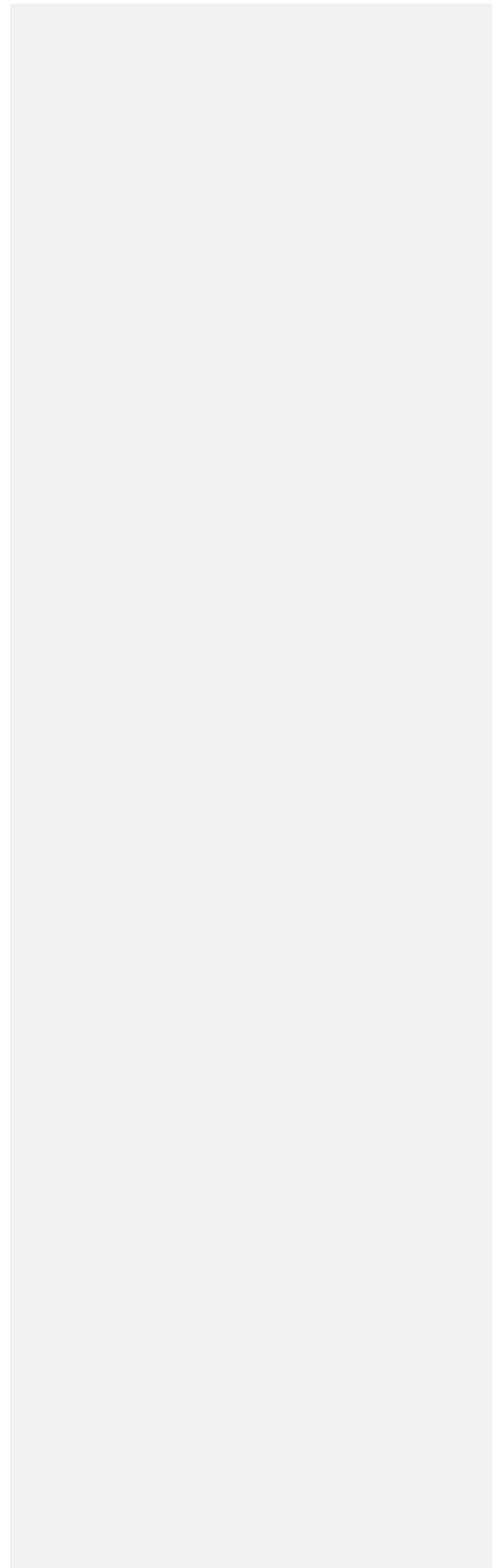
Perusopetusasetuksen mukaan opetukseen tulee käyttää tuntia kohti vähintään 45 minuuttia ja opetukseen käytettävä aika jaetaan tarkoituksenmukaisiksi opetusjaksoiksi. Osa työpäivästä voidaan käyttää¹²⁷ työelämään tutustuttamiseen sekä lukuvuoden päättäjäisiin ja muihin yhteisiin tapahtumiin. Säännös luo edellytykset koulupäivän monenlaiseen rytmittämiseen sekä välituntien järjestämiseen oppilaiden hyvinvointia edistävällä tavalla. Yhteisiä tapahtumia voivat olla muun muassa koulun juhlat, teemapäivät ja retket. Opintokäynnit ja leirikoulut voivat koskea koko koulu yhteisöä tai vain joitakin tai jotakin opetusryhmää. Myös niissä hyödynnetään perusopetusasetuksen mukaista koulutyön joustavan järjestämisen mahdollisuutta. Päivän työ aloitetaan lyhyellä päivänavauksella¹²⁸.

Koulun yhteisöllisyyden ja oppilaiden terveen kehityksen, sosiaalisten suhteiden sekä opiskelussa jaksamisen kannalta välitunnit, päivänavaukset ja monenlaiset yhteiset tapahtumat ovat tärkeitä. Niitä hyödynnetään myös osana monialaisia oppimiskokonaisuuksia. Ne vahvistavat oppilaiden laaja-alaista osaamista ja tekevät näkyväksi koulun kulttuurista ja kielellistä monimuotoisuutta. Opintokäynnit ja leirikoulut puolestaan tarjoavat mahdollisuuksia oppimisympäristön laajentamiseen ja oppimiseen autenttisisissa tilanteissa sekä yhteistyöhön eri toimijoiden kanssa.

¹²⁵ Perusopetuslaki 31 § 2 mom.

¹²⁶ Perusopetuslaki 3 § 2 mom., 31 a § 1 mom. ja valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta (338/2011) 13 §

¹²⁷ Perusopetusasetus 3 § 4 ja 5 mom.

Opetuksen järjestäjällä on paljon harkintavaltaa sen suhteen, miten koulupäivä jaetaan opetusjaksoihin ja välitunteihin, mitä muuta toimintaa koulupäiviin sisältyy ja millaisia toimintamuotoja käytetään. Ratkaisut muokkaavat koulun toimintakulttuuria. Niitä tehtäessä otetaan huomioon perusopetuksen toimintakulttuurin kehittämisen periaatteet.

Koulumatkat ja koulukuljetukset

Oppilaita kannustetaan kulkemaan koulumatkat terveyttä ja kuntoa edistävällä tavalla. Heitä opastetaan sekä itsenäisesti että koulukuljetuksin liikuttaessa huolehtimaan omasta ja muiden turvallisuudesta ja käyttäytymään matkaa tehdessään hyvin.

Koulukuljetuksen odotusaikojen valvonnasta ja ohjatusta toiminnasta sekä matkojen aikaisesta turvallisuudesta huolehditaan sopimalla menettelytavoista ja vastuuhenkilöistä¹²⁹. Niistä sekä kuljetusjärjestelyistä tiedotetaan oppilaille ja huoltajille. Opettajan tai rehtorin tulee ilmoittaa¹³⁰ tietoonsa tulleesta oppimisympäristössä tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta, syrjinnästä tai väkivallasta niistä epäillyn ja niiden kohteena olevan oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle.

Paikallisesti päätettävät asiat:

Koulun kerhotoiminta

Rovaniemen kaupungin perusopetuksen järjestämisperiaatteiden mukaisesti kerhotoiminnan tavoitteena on saada aikaan monipuolista, lapsen ja nuoren kasvua tukevaa vapaa-ajan toimintaa, joka vakiintuu osaksi lapsen ja nuoren iltapäivää sekä syventää kodin ja koulun yhteistyömuotoja. Kerhotoimintaa voidaan järjestää koulun oman henkilöstön toteuttamana sekä yhteistyössä 3. sektorin toimijoiden kanssa. Kerhotoiminnan järjestämisessä tavoitteena on jatkuvuus ja säännöllisyys.

Oppilaat ovat mukana suunnittelemassa, toteuttamassa ja arvioimassa koululla järjestettävää kerhotoimintaa. Koulu tiedottaa oppilaita ja vanhempia koululla järjestettävästä kerhotoiminnasta toimintasuunnitelmassaan sekä lukuvuoden aikana.

Rovaniemellä sivistyslautakunta määrittelee resurssit koulujen kerhotoiminnalle. Koulut päättävät kysynnän ja tarjonnan mukaan, millaista kerhotoimintaa järjestetään. Rovaniemen kouluissa toimii Suomen harrastamisen mallin –kerhot.

Koulun kirjastotoiminta

Paikallisesti päätettävät asiat:

Rovaniemen kaupungin kouluissa oppilaat saavat kokemuksia kirjastotoiminnasta mahdollisessa koulun omassa kirjastossa tai säännöllisissä vierailuissa lähikirjastoon tai koululla käyvään kirjastoautoon. Lapin maakuntakirjastolla on myös lainattavissa kirjasarjoja opetuskäyttöön ja kirjaston henkilökunta toteuttaa kirjavinkkauksia kouluille.

Rovaniemen kaupunginkirjasto - Lapin maakuntakirjasto on luonut kirjaston ja koulun yhteistyösuunnitelman, joka kantaa nimeä Kirjastopolku. Kirjastopolun tavoitteena on, että jokainen rovaniemeläinen peruskoululainen oppisi käyttämään kirjaston palveluita tiedonhakuun liittyvissä tarpeissaan ja saavuttaisi monipuoliset tiedonhallintataidot. Lisäksi tavoitteena on innostaa lapset ja nuoret lukemisen pariin sekä antaa heille myönteisiä kirjastokokemuksia.

Kirjastopolun lähtökohdista on, että jokainen peruskoululainen pääsisi osalliseksi kirjaston palveluista koulun sijainnista riippumatta ja saisi samanlaiset eväät tiedonhaun poluilla seikkailemiseen. Suunnitelman mukaan kutsun kirjastoon saa vuosittain jokainen ensimmäisen, kolmannen ja seitsemännen vuosiluokan opettaja oppilaineen. Muille vuosiluokille on tarjolla kirjavinkkausta.

Kouluruokailu

Paikallisesti päätettävät asiat:

Kouluruokailun toimintakulttuuria arvioidaan ja kehitetään yhdessä oppilaiden, huoltajien ja ruokapalveluista vastaavan tahon kanssa. Kehittämistyön pohjan muodostaa oppilailta ja koulun toimijoilta saatu palaute, jota kerätään suunnitelmallisesti. Palautteen lisäksi oppilaille tarjotaan konkreettisia mahdollisuuksia esittää kehittämisehdotuksia ja osallistua ruokailuhetkien toteuttamiseen. Kouluruokailun tavoitteista ja järjestämisestä keskustellaan kotien kanssa ja yhdessä tuetaan oppilaiden kehitystä. Kouluruokailuun osallistumista sekä ruoan ja ruokailutilanteen laatua seurataan ja arvioidaan säännöllisesti. Kouluruokailun järjestelyitä arvioidaan osana [Terveystieteiden \(1326/2010\)](#) mukaisia terveellisuuden, turvallisuuden sekä koulu yhteisön hyvinvoinnin tarkastuksia.

Koulu tiedottaa oppilaita ja huoltajia kouluruokailun tavoitteista ja käytännöistä sekä heidän osallisuutensa mahdollisuuksista toimintasuunnitelmassaan. Samassa yhteydessä tiedotetaan myös koulun suunnitelmasta koskien välipalojen käytännön järjestämistä, ohjausta ja valvontaa.

Välitunnit, päivänavaukset ja muut koulun yhteiset tapahtumat,

Paikallisesti päätettävät asiat:

Rovaniemen kaupungin peruskouluissa koulupäivä voidaan jaksottaa 45 tai 60 minuutin oppitunteihin. Koulupäivän rytmyksessä huomioidaan, että oppilailta on päivän aikana riittävästi ja riittävän pitkiä taukoja. Koulupäivät aloitetaan luokkakohtaisella tai koulun yhteisellä päivänavauksella. Oppilaat otetaan mukaan suunnittelemaan ja pitämään päivänavauksia.

Oppilaita kannustetaan toiminnallisuuteen ja liikkumiseen koulupäivän aikana niin oppitunneilla kuin välitunneilla. Oppilaat osallistuvat liikkumaan aktivoivien toimintamuotojen ja välituntialueiden kehittämiseen. Välituntien aikana tapahtuvaa omaehtoista liikkumista tuetaan eri tavoin. Kaupungin peruskoulujen jokaisen koulupäivän välitunneista vähintään kaksi vietetään pihalla. Koulut sopivat oppilaskuntien kanssa pihavälituntien ajankohdista. Välituntitoimintaa voidaan järjestää välituntiliikuttajien tai koulun muiden toimijoiden toimesta kaikilla tai osalla välitunneista.

Koulussa voidaan järjestää erilaisia yhteisiä tapahtumia, kuten juhlia, teemapäiviä tai -viikkoja sekä koulu- tai ryhmäkohtaisia retkiä, opintokäyntejä ja leirikouluja. Tapahtumista voidaan laatia koulukohtainen tapahtumakalenteri. Tapahtumien suunnittelussa ja toteutuksessa oppilaiden osallisuus on ensisijaisen tärkeää. Koulun johto ja henkilöstö huolehtivat tapahtumien turvallisuudesta ja siihen liittyvien turvallisuusmääräyksiensä ja -ilmoitusten täyttämistä. Tapahtumista tiedotetaan riittävän varhaisessa vaiheessa.

Opetuksen järjestäjä ja koulun johto huolehtivat, että koulun yhteisöllisyyttä ja hyvinvointia edistävät toiminnot toteutuvat jokaisessa koulussa tasavertaisesti.

Koulumatkat ja koulukuljetukset

Paikallisesti päätettävät asiat:

Yhteistyössä kotien kanssa oppilaita ohjataan turvalliseen ja vastuulliseen käyttäytymiseen ja kulkemiseen liikenteessä koulumatkan aikana. Liikennekasvatusta toteutetaan koululla opetussuunnitelman mukaisesti sekä [Rovaniemen kaupungin liikennekasvatussuunnitelmaa](#) noudattaen. Yhteistyötä liikennekasvatuksen toteuttamisessa voidaan tehdä eri viranomaisten kanssa.

Huoltajat ovat vastuussa siitä, että erityisesti koulunsa aloittaville lapsille opetetaan hyvin koulumatkareitti, linja-autoon/taksiin nouseminen ja siitä poistuminen, aikataulujen käyttö ja yleensä liikenteessä liikkuminen. Huoltajien, jotka itse kuljettavat lapsensa kouluun, tulee muistaa jättää lapsensa koulun osoittamiin jätto- ja noutopisteisiin. Huoltajat eivät saa omilla autoillaan vaarantaa,

eikä vaikeuttaa linja-autojen ja taksien liikennöintiä koulun alueella eikä pysäköidä autoja takseille ja linja-autoille varatuille alueille. Koulun henkilöstö ei kuljeta oppilaita omilla autoillaan.

Koulukuljetusten osalta noudatetaan perusopetuslain määräyksiä ja Liikenne- ja viestintäministeriön päätöksiä sekä [Rovaniemen kaupungin esi- ja perusopetuksen koulukuljetusperiaatteita](#). Koulun tulee järjestää kuljetusta odottavalle oppilaalle mahdollisuus ohjattuun toimintaan. Odotustunneille voidaan sijoittaa koulun omia kerhoja ja/tai kolmannen sektorin järjestämää ohjattua toimintaa. Kuljetusta odottavien oppilaiden valvonnan järjestäminen on koulun vastuulla. Koululla tulee olla esillä ajantasainen luettelo valvontaa suorittavista henkilökunnan jäsenistä.

Koulu tiedottaa oppilaita ja huoltajia koulumatkojen turvallisuuteen, koulukuljetuksiin sekä odotusaikoihin liittyvistä toiminnoista koulun lukuvuosisittaisessa toimintasuunnitelmassa ja esimerkiksi vanhempainillassa. Erityistä huomiota tiedottamiseen on syytä kiinnittää siirtymävaiheissa ja uuteen kouluun tutustuttaessa.

5.6. Paikallisesti päätettävät asiat

Koulutyön käytännön järjestämisestä päätettäessä kiinnitetään huomiota siihen, että ratkaisut tukevat kasvatuksen ja opetuksen tavoitteiden saavuttamista ja edistävät perusopetuksen yhtenäisyyttä rakentavaa toimintakulttuuria. Opetuksen järjestäjän päätöksen mukaisesti kaikkien tässä käsiteltävien asioiden osalta koulukohtaiset ratkaisut, työn- ja vastuunjako sekä muu käytännön toteutus täsmennetään koulun lukuvuosisuunnitelmassa.

Yhteinen vastuu koulupäivästä ja yhteistyö sekä poissaolojen ehkäiseminen, suunnitelmallinen seuraaminen ja poissaoloihin puuttuminen

Opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa

- mitkä ovat keskeiset tavoitteet ja toimintatavat hyvän ja turvallisen koulupäivän luomiseksi ja yhteistyön järjestämiseksi
- toimintamallin oppilaiden poissaolojen ehkäisemiseksi ja suunnitelmalliseksi seuraamiseksi sekä niihin puuttumiseksi. Toimintamallissa kuvataan opetuksen järjestäjää, koulua ja oppilasta koskien¹³¹
  - miten kouluun kiinnittymistä, koululäsnäoloa ja vertaissuhteita tuetaan ja poissaoloja ennaltaehkäistään¹³². Mikäli paikallisesti päätetään laajennettavan esimerkiksi terveystiedon tai muiden aineiden oppimäärää tunne- ja vuorovaikutustaitojen harjoitteluun, kuvataan näiden tuntien tavoitteet ja sisällöt opetussuunnitelmassa¹³³.
  - miten poissaoloja seurataan suunnitelmallisesti¹³⁴ niin että niistä kerätty tieto on käytettävissä poissaolojen ehkäisemiseen ja varhaiseen puuttumiseen lukuvuoden aikana
  - miten poissaoloihin puututaan suunnitelmallisesti, ja tämän edellyttämä työnjako ja vastuut¹³⁵
  - miten yhteistyö huoltajien tai muun laillisen edustajan kanssa toteutetaan¹³⁶

129 Perusopetuslaki 32 §

130 Perusopetuslaki 29 § 7 mom. (163/2022)

131 Perusopetuslaki 26 §

132 Perusopetuslaki 26 §

133 Perusopetuslaki 11 §, 14 § (626/1998)

134 Perusopetuslaki 26 §

135 Laki perusopetuslain 26 § muuttamisesta (947/2022), Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 4 - 5 § (1287/2013)

136 Laki perusopetuslain 26 § muuttamisesta (947/2022), Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 4 - 5 § (1287/2013),

Perusopetuslaki 3 § (626/1998)

- miten poissaolojen ehkäisemisen ja seurannan sekä poissaoloihin puuttumisen toimintatavat sekä niiden suunnittelu koordinoidaan¹³⁷ koulukohtaisessa opiskeluhoitoryhmässä, jossa huoltajat ja oppilaat ovat osallisena
- miten yhteistyö opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten kanssa poissaolojen ehkäisemisessä, niihin puuttumisessa sekä poissaolojen syiden selvittämisessä toteutetaan¹³⁸
  - yhteistyössä kuvataan oppilaan opiskeluhoitopalveluihin ohjaamisen käytännöt¹³⁹, terveystarkastuksiin liittyvä yhteistyö¹⁴⁰ sekä yhteistyön konkreettinen käynnistäminen opiskeluhoitopalvelujen kanssa oppilaan runsaissa poissaoloissa¹⁴¹.
- miten toimintamallin jatkuva seuranta ja kehittäminen kerätyn tiedon ja järjestelmällisen palautteen pohjalta tehdään¹⁴².
- miten yhteistyö kunnan/koulun sisällä sekä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa organisoidaan ja miten sitä seurataan ja kehitetään, erityisesti
  - miten huolehditaan oppilaiden osallisuuden toteutumisesta
  - mitkä ovat kodin ja koulun yhteistyön keskeiset tavoitteet ja järjestämiskäytännöt.

Kasvatuskeskustelut ja kurinpidollisten keinojen käyttö

Opetuksen järjestäjä vastaa kasvatuskeskusteluja ja kurinpidollisia keinoja koskevan suunnitelman laatimisesta. Suunnitelma voi olla osa paikallista opetussuunnitelmaa tai erillinen suunnitelma, jolloin siitä tulee mainita opetussuunnitelmassa. Suunnitelmassa päätetään ja kuvataan

- millaisissa tapauksissa kasvatuskeskustelua käytetään ja mitkä ovat keskustelujen toteuttamisen käytänteet
- mitkä ovat lainsäädäntöä tarkentavat ja täydentävät menettelytavat rike-, vilppi- ja häiriötilanteissa, asioiden selvittämisvastuut, työnjako sekä kuulemis- ja kirjaamismenettelyt
- mitkä ovat vastuut ja toimintatavat opetuksen epäämistä koskevissa tilanteissa:
  - oppilaalle laadittava henkilökohtainen suunnitelma opetuksen järjestämisestä, toteuttamisesta ja seurannasta opetukseen osallistumisen epäämisen aikana ja turvallisen opetukseen palaamisen tukemiseksi: suunnitelman kirjaamisen, toteuttamisen ja seurannan vastuut.
  - oppilaan ja hänen huoltajansa osallisuus em. suunnitelman laatimisessa
  - oppilaan mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti oppilashuollon psykologin tai kuraattorin kanssa opetuksesta epäämisen aikana
  - oppilaalle järjestettävä muu hänen tarvitsemansa tuki epäämisen aikana ja oppilaan palatessa opetukseen
  - oppilaan valvonta seuraavien toimenpiteiden jälkeen:
    - oppilaan poistaminen luokkahuoneesta tai muusta tilasta tai koulun tilaisuudesta tai
    - kun oppilaan opetukseen osallistuminen on eväty jäljellä olevan ja sitä seuraavan työpäivän ajaksi
    - yhteistyö koulun sijaintikunnan sosiaalihuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa
- miten hallinnon yleisten oikeusturvaperiaatteiden noudattaminen varmistetaan kurinpidollisia keinoja käytettäessä

137 Laki perusopetuslain 26 § muuttamisesta (947/2022), Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 14 § (1287/2013)

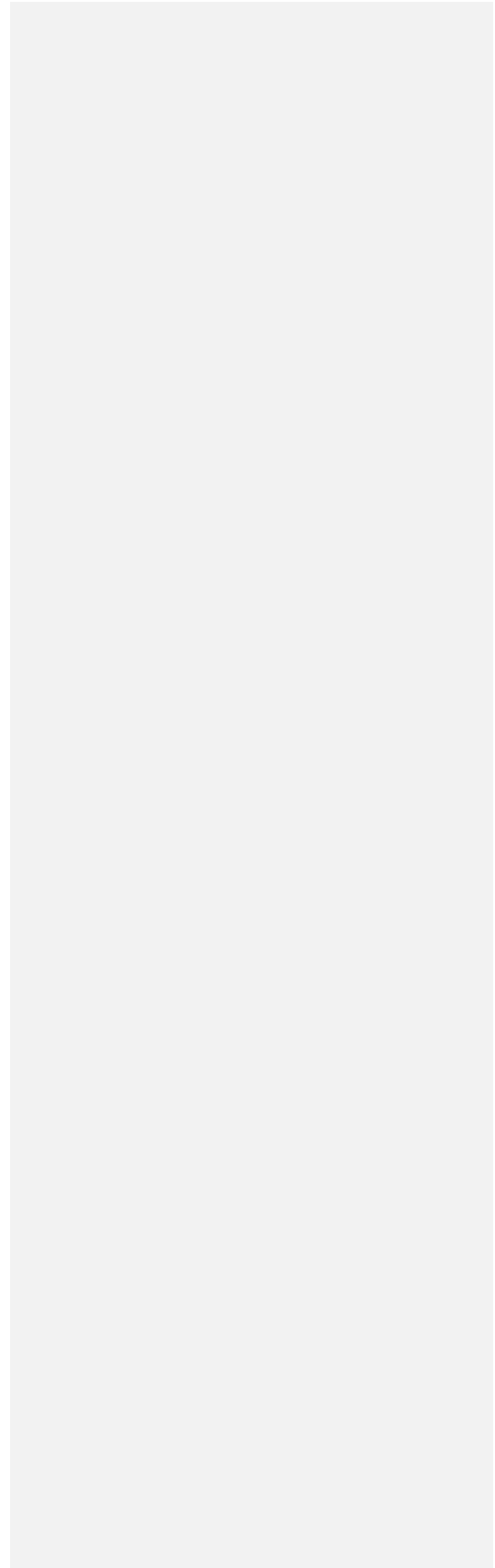
138 Laki perusopetuslain 26 § muuttamisesta (947/2022), Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 4 - 5 § (1287/2013)

139 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 11 § (1287/2013)

140 Terveystarkastuslaki 16 § (1326/2010), Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta 7 § (338/2011)

141 Laki perusopetuslain 26 § muuttamisesta (947/2022), Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 14 - 19 § (1287/2013),

142 *Terveystalolaki 15 a §, 16 §, 17 a § (1326/2010), Sosiaaliuololaki 5 §, 10 §, 27 c § (1301/2014)*
Perusopetuslaki 26 §

- miten huolehditaan henkilökunnan perehdyttämisestä ja osaamisen varmistamisesta kurinpidollisten toimivaltuuksien käyttämisessä
- miten suunnitelmasta, järjestyssäännöistä ja laissa säädetyistä kurinpidollisista keinoista tiedotetaan eri tahoille
- mitkä ovat menettelytavat suunnitelman seuraamista sekä toteutumisen ja vaikuttavuuden arviointia varten.

Toiminta-alueittain järjestettävä opetus

Toiminta-alueittain järjestettävän opetuksen järjestämisen periaatteet ja yhteistyö kuvataan paikallisessa opetussuunnitelmassa, ja niitä tarkennetaan koulujen lukuvuosisuunnitelmassa. Lisäksi paikallisessa suunnitelmassa kuvataan toimenpiteet oppilaiden koulu yhteisöön liittymisen ja osallisuuden turvaamisen osalta. Oppilaanohjauksen ja tehostetun henkilökohtaisen oppilaanohjauksen järjestämisen periaatteet kuvataan ohjaussuunnitelmassa.

Joustava perusopetus

Mikäli opetuksen järjestäjä tarjoaa joustavaa perusopetusta, opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa

- miten joustava perusopetus järjestetään ja mitkä ovat siinä noudatettavat keskeiset toimintatavat
- mitkä ovat oppilasvalinnan perusteet ja miten valinta käytännössä toteutetaan
- miten muissa oppilaitoksissa, työpaikalla tai muualla koulun ulkopuolella tapahtuva opiskelu järjestetään ja miten oppilaiden opiskelua tällöin ohjataan, seurataan ja arvioidaan
- miten eri toimijoiden yhteistyö, vastuut ja työnjako järjestetään.

Perusopetuslain 20 c §:n mukaisia oppilaskohtaisia tukitoimia saavan oppilaan tuen toteuttamista koskevan suunnitelman laatimisesta määrätään luvussa 7.

Opinnoissa eteneminen tavoitekokonaisuuksittain

Opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa tavoitekokonaisuuksittain etenevien oppilaiden opintojen etenemisen seurannan periaatteet.

Perusopetuksessa järjestettävä valmistavan opetuksen lisäopetus

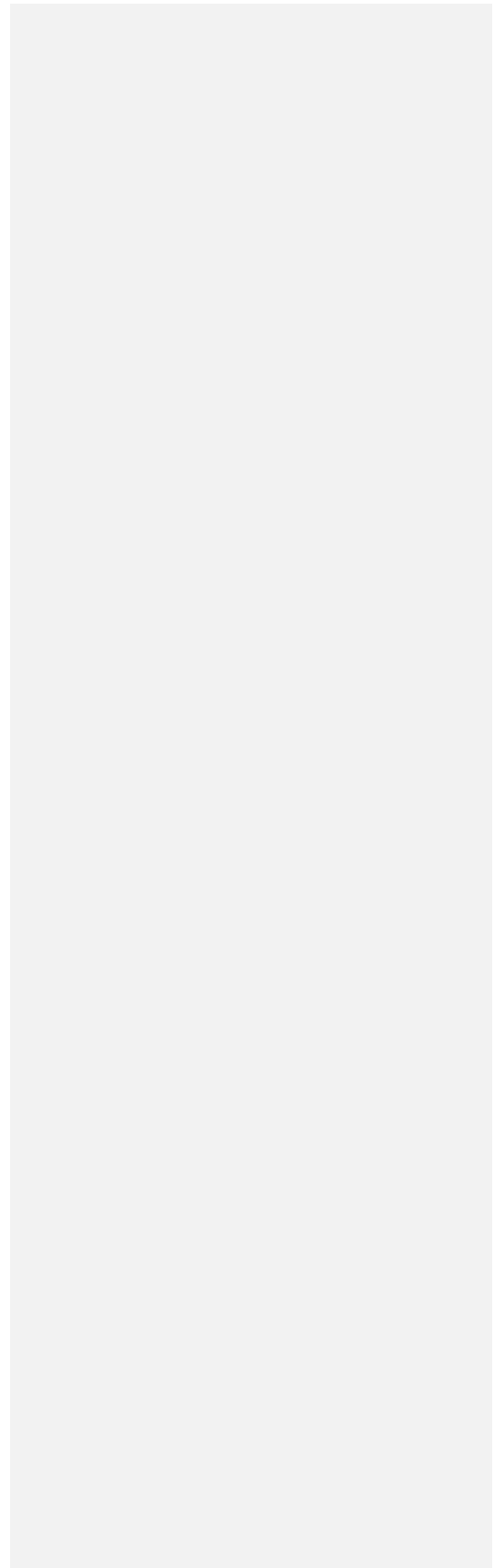
Mikäli opetuksen järjestäjä tarjoaa perusopetuksessa järjestettävää valmistavan opetuksen lisäopetusta, opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa seuraavat asiat:

- oppilaan valmistavan opetuksen lisäopetuksen tarpeen arviointi ja opetukseen ohjaamisen käytännöt
- yhteistyö perusopetukseen valmistavan opetuksen kanssa
- valmistavan opetuksen lisäopetuksen järjestämisen periaatteet, vastuut ja yhteistyökäytännöt
- oppilaan valmistavan opetuksen lisäopetuksen suunnitelman laatimisen periaatteet, jos suunnitelmaa käytetään
- oppilaiden opiskelun ja oppimisen seuraamisen ja valmistavan opetuksen lisäopetuksen tarpeen arvioinnin käytännöt vuoden aikana

Yhdysluokkaopetus

Paikallista opetussuunnitelmaa laadittaessa tulee ottaa huomioon, että se soveltuu myös yhdysluokkaopetukseen ja pienille kouluille. Toinen vaihtoehto on sisällyttää opetussuunnitelmaan pienten koulujen opetuksen ja yhdysluokkaopetuksen järjestelyjä koskeva osio. Mikäli opetus järjestetään yhdysluokissa, opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa

- miten yhdysluokkaopetus järjestetään ja mitkä ovat siinä noudatettavat keskeiset toimintatavat
- miten eri oppiaineiden vuosiviikkotunnit jaetaan vuosiluokille valtioneuvoston asetuksen¹⁴³ määrittelmiä nivelvaiheiden mukaisesti

Etäyhteyksiä hyödyntävä opetus

Mikäli etäyhteyksiä hyödyntävää opetusta käytetään, opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa

- minkä asioiden opetuksessa ja opiskelussa etäyhteyksiä hyödynnetään
- mitkä ovat etäyhteyksien opetuskäyttöä ohjaavat tavoitteet, opetuksen järjestämisen käytännöt ja yhteiset toimintatavat sekä eri toimijoiden vastuut.

Erikoissairaanhoidon potilaana olevan oppilaan opetus ja konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu

Opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa

- paikallinen monialainen yhteistyö, yhteistyötahot ja yhteistyön käytännöt
- käytännöt, yhteistyö, oppilaan opetuksen toteuttaminen ja oppilaan tukeminen oppilaan siirtyessä sairaalaopetukseen ja palatessa omaan kouluun
- konsultaation käytännöt ja yhteistyö

Perusopetuksen poikkeava järjestäminen

Opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa

- perusteet aikaisemman osaamisen osoittamisesta esimerkiksi erityisessä tutkinnossa tai opetuksen järjestäjän päättämällä muulla tavalla

Opetus erityisissä tilanteissa

Paikallisessa opetussuunnitelmassa kuvataan, miten yhteistyö ja oppilaan tukeminen hoidetaan oppilaan siirtyessä

- omasta koulustaan toisen opetuksen järjestäjän kouluun tai valtion oppilaitokseen
- koulukodissa, vastaanottokodissa tai -keskuksessa taikka vankilassa tai muussa rangaistuslaitoksessa järjestettävään perusopetukseen

Lisäksi kuvataan yhteistyön käytännöt oppilaan palatessa takaisin omaan kouluunsa.

Opetuksen ja kasvatuksen tavoitteita tukeva muu toiminta

Opetuksen järjestäjä päättää opetuksen ja kasvatuksen tavoitteita tukevan muun toiminnan linjauksista ja tähän liittyvästä yhteistyöstä kotien sekä muiden sidosryhmien kanssa sekä oppilaiden osallistumisesta suunnitteluun.

Opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa

- mitkä ovat mahdollisesti tarjottavan kerhotoiminnan, koulukirjastotoiminnan sekä muun opetuksen ja kasvatuksen tavoitteita tukevan toiminnan tavoitteet ja järjestämiskäytännöt sekä yhteydet mahdollisesti tarjottavaan aamu- ja iltapäivätoimintaan
- mitkä ovat kouluruokailun toteuttamista ohjaavat periaatteet sekä ruoka-, terveys- ja tapakasvatukselliset ja kestävään elämäntapaan liittyvät tavoitteet
- miten oppilaiden ruokailuun liittyvät erityistarpeet otetaan huomioon
- miten koulumatkoista ja kuljetuksista sekä niihin liittyvistä toimintatavoista tiedotetaan oppilaille ja huoltajille.

Aamu- ja iltapäivätoimintaa tarjoavalla opetuksen järjestäjällä on velvollisuus laatia valtakunnallisten aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteiden mukainen paikallinen aamu- ja iltapäivätoiminnan suunnitelma¹⁴⁴.

6. Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi perusopetuksessa

6.1. Arvioinnin tehtävät perusopetuksessa

Perusopetuslain¹⁴⁵ ja -asetuksen¹⁴⁶ mukaan perusopetuksen oppilaan arvioinnilla on kaksi toisiaan tukevaa tehtävää. Arvioinnin tehtävänä on

- ohjata ja kannustaa opiskelua sekä kehittää oppilaiden itsearvioinnin taitoja (formatiivinen arviointi).
- määrittää, missä määrin oppilas on saavuttanut oppiaineille asetetut tavoitteet (summatiivinen arviointi).

Perusopetuksessa arviointi kohdistuu oppimiseen, osaamiseen, työskentelyyn ja käyttäytymiseen. Oppimista, osaamista ja työskentelyä arvioidaan oppiaineittain. Oppiaineen arviointi sisältää myös laaja-alaisen osaamisen ja monialaisten oppimiskokonaisuuksien arvioinnin. Käyttäytyminen arvioidaan erikseen. Toiminta-alueiden mukaisesti opiskelevan oppilaan oppimista, osaamista ja työskentelyä arvioidaan toiminta-alueittain¹⁴⁷.

Opiskelun ohjaaminen ja kannustaminen, itsearvioinnin sekä vertaispalautteen antamisen ja vastaanottamisen taitojen kehittäminen toteutuvat formatiivisen arvioinnin avulla. Summatiivisesti arvioidaan sitä, miten oppilas on saavuttanut eri oppiaineille asetetut tavoitteet.

Arvioinnin tehtävien toteuttamisessa noudatetaan arvioinnin yleisiä periaatteita (luku 6.2). Kouluissa tulee olla yhtenäiset arvioinnin periaatteet ja käytännöt, jotka ilmenevät koulun arviointikulttuurissa, joka on osa toimintakulttuuria. Opetuksen järjestäjä seuraa arvioinnin periaatteiden toteutumista kouluissa ja tukee yhtenäisen arviointikulttuurin kehittymistä.

6.1.1. Formatiivinen arviointi

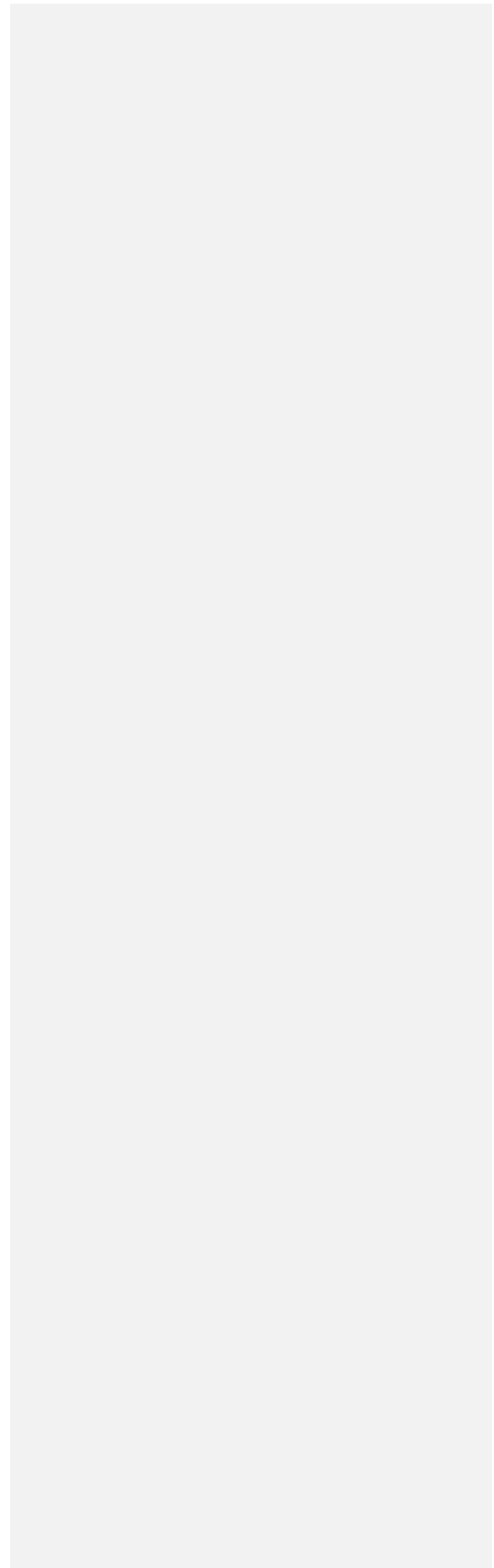
Formatiivisen arvioinnin tehtävänä on ohjata oppilaan opintojen edistymistä suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Formatiivinen arviointi auttaa oppilasta ymmärtämään omaa oppimistaan, tunnistamaan vahvuuksiaan ja kehittämään työskentelyään oppiaineille asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Formatiivinen arviointi on osa opetusta.

Formatiivinen arviointi on oppimista tukevaa ja ohjaavaa palautetta. Palautteen tulee auttaa oppilasta ymmärtämään oppiaineen tavoitteet, hahmottamaan oma edistymisensä suhteessa asetettuihin tavoitteisiin sekä se, miten voi parantaa suoriutumistaan suhteessa tavoitteisiin ja arviointikriteereihin.

Itsearviointi ja vertaispalautte ovat osa formatiivista arviointia. Oppilaat harjoittelevat opettajan ohjaamana itsearvioinnin ja vertaispalautteen antamisen ja vastaanottamisen taitoja. Niitä tulee harjoitella osana kaikkien oppiaineiden opiskelua. Itsearviointi ja vertaispalautte eivät vaikuta oppiaineesta saatavaan arvosanaan tai sanalliseen arvioon.

Oppilaille on selvitettävä oppiaineiden tavoitteet sekä arvioinnin periaatteet ikäkaudelle tarkoituksenmukaisella tavalla. Jokaisen oppilaan tulee saada käsitys siitä, mitä hänen on tarkoitus oppia ja miten hänen suoriutumistaan arvioidaan. Oppilaalle ja hänen huoltajalleen annetaan lukuvuoden aikana tietoa oppilaan opintojen edistymisestä, työskentelystä ja käyttäytymisestä¹⁴⁸.

- 145 Perusopetuslaki 22 §
- 146 Perusopetusasetus 10 §
- 147 Perusopetuslaki 20 i §
- 148 Perusopetusasetus 10 §

Formatiivista arviointia tehdään aina perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa asetettujen ja paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain kohdennettujen oppiaineiden tavoitteiden saavuttamiseksi.

Formatiivinen arviointi ei edellytä dokumentointia.

6.1.2. Summatiivinen arviointi

Summatiivisen arvioinnin tehtävänä on kuvata, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on saavuttanut opetussuunnitelmassa oppiaineille asetetut tavoitteet. Oppilaille on selvitettävä oppiaineiden tavoitteet sekä arvioinnin periaatteet ikäkaudelle tarkoituksenmukaisella tavalla. Jokaisen oppilaan tulee saada käsitys siitä, mitä hänen on tarkoitus oppia ja miten hänen suoriutumistaan arvioidaan. Oppilaalle ja hänen huoltajalleen annetaan lukuvuoden aikana tietoa oppilaan opintojen edistymisestä, työskentelystä ja käyttäytymisestä¹⁴⁹.

Summatiivinen arviointi tehdään vähintään jokaisen lukuvuoden päätteeksi sekä perusopetuksen päättyessä. Kunkin lukuvuoden päättyessä oppilaalle annetaan lukuvuositodistus, jota varten tehdään summatiivinen kokonaisarviointi siitä, missä määrin oppilas on kyseisenä lukuvuonna saavuttanut tavoitteet opinto-ohjelmaansa kuuluvissa oppiaineissa. Lukuvuositodistukseen sisältyy myös käyttäytymisen arviointi¹⁵⁰. Päätö- ja erotodistukseen käyttäytymisen arviointia ei merkitä.

Summatiivinen arviointi tehdään suhteessa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa asetettuihin ja niiden pohjalta paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain kohdennettuihin oppiaineiden tavoitteisiin, paitsi jos oppilaan oppimäärää on rajattu. Oppilaan lukuvuosiarviointi 6. vuosiluokalla perustuu paikallisessa opetussuunnitelmassa kyseiselle vuosiluokalle kohdennettuihin oppiaineen opetuksen tavoitteisiin. Kuudennen vuosiluokan päätteeksi annettavassa lukuvuosiarvioinnissa käytetään valtakunnallisia arviointikriteereitä. Päätöarviointi kohdistuu oppiaineiden tavoitteiden saavuttamiseen perusopetuksen oppimäärän päättyessä, ja arvioinnissa käytetään valtakunnallisia päätöarviointin kriteereitä.

Summatiivisen arvioinnin tekee aina oppilasta opettanut opettaja, tai jos opettajia on useita, opettajat yhdessä¹⁵¹.

Opettaja dokumentoi arvioinnit niistä näytöistä, jotka vaikuttavat oppilaan summatiiviseen arviointiin.

6.2. Arvioinnin yleiset periaatteet

Arvioinnin yleiset periaatteet luovat arviointikulttuurin perustan sekä formatiiviselle että summatiiviselle arvioinnille. Arvioinnissa noudatetaan seuraavia periaatteita.

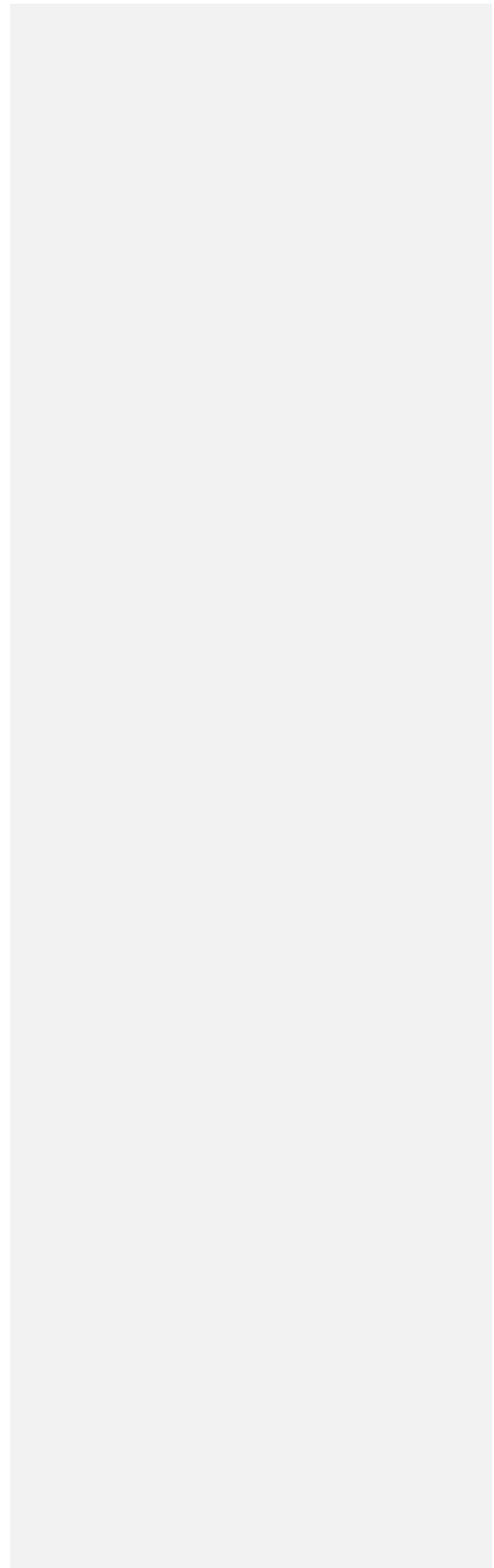
Arviointi on yhdenvertaista

Arviointi perustuu oppilaiden yhdenvertaiseen kohteluun. Jokaisen oppilaan tulee saada tietää, mitä on tarkoitus oppia ja miten oppimista, osaamista, työskentelyä ja käyttäytymistä arvioidaan. Vuosiluokkien 1–8 päätteeksi annetun lukuvuosiarvioinnin ja perusopetuksen päätöarviointin tulee perustua perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa asetettuihin ja paikallisessa opetussuunnitelmassa kohdennettuihin tavoitteisiin. Päätöarvosanat muodostetaan valtakunnallisesti yhdenvertaisin perustein.

Arviointi edellyttää avoimuutta, yhteistyötä ja osallisuutta

Arvioinnin tehtävänä on auttaa oppilasta hahmottamaan opintojensa etenemistä. Tämä edellyttää vuorovaikutusta opettajan ja oppilaan välillä sekä palautteen antamista tavoitteiden saavuttamisen

149 *Perusopetusasetus 10 §*
150 *Perusopetusasetus 10 §*
151 *Perusopetusasetus 13 §*

edistämiseksi. Arvioinnin toteuttamiseen liittyy oppilaiden osallisuuden mahdollistaminen, vahvuuksien tunnistaminen ja kannustaminen.

Arvioinnin toteuttaminen edellyttää yhteistyötä sekä koulussa että kotien kanssa. Yhteistyön tarkoituksena on selkiyttää huoltajille arvioinnin periaatteita ja käytänteitä. Oppilaan ja huoltajan tulee saada riittävästi tietoa oppilaan oppimisesta, osaamisesta, työskentelystä ja käyttäytymisestä¹⁵². Oppilaalla ja huoltajalla on oikeus saada tieto arvioinnin perusteista ja siitä, miten niitä on sovellettu oppilaan arviointiin¹⁵³.

Arviointi on suunnitelmallista ja johdonmukaista

Koulun arviointikäytännöt on suunniteltava johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi ja koulussa on varmistettava arviointiperiaatteiden yhtenäisyys. Opettajien yhteistyö on edellytys suunnitelmallisen ja johdonmukaisen arviointikulttuurin toteutumiseksi.

Opettaja arvioi oppilaan oppimista, osaamista ja työskentelyä monipuolisten näyttöjen perusteella. Arviointia toteutetaan sekä lukuvuoden aikana että sen päättyessä. Oppilaiden suorituksia ei verrata toisiinsa. Arviointi ei kohdistu oppilaiden persoonaan, temperamenttiin tai muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin.

Arvioinnin avulla saatu tieto auttaa opettajia suuntaamaan opetustaan oppilaiden tarpeiden mukaisesti. Arviointi toimii myös tärkeänä välineenä oppilaan mahdollisten tuen tarpeiden tunnistamisessa.

Arviointi on monipuolista

Oppilaiden oppimista, osaamista ja työskentelyä arvioidaan monipuolisesti¹⁵⁴. Monipuolinen arviointi perustuu eri menetelmin kerättyihin näyttöihin. Opettaja valitsee arviointimenetelmät arvioinnin tehtävien ja oppiaineen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla. Oppilaalle tulee tarjota mahdollisuuksia osoittaa oppimistaan ja osaamistaan eri tavoin sekä tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisin keinoin. Arviointimenetelmien valinnassa on otettava huomioon, että vain yhden arviointimenetelmän avulla ei voida arvioida kaikkia oppiaineille asetettuja tavoitteita.

Arviointi perustuu tavoitteisiin ja kriteereihin

Oppimisen, osaamisen ja työskentelyn arvioinnin tulee perustua perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa asetettuihin ja paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain kohdennettuihin oppiaineiden tavoitteisiin, ellei oppimäärää ole rajattu. Käyttäytymistä arvioidaan suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa käyttäytymiselle asetettuihin tavoitteisiin.

Oppilaan osaamisen arvioinnissa käytetään perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltäviä, oppiaineiden tavoitteista johdettuja arviointikriteereitä. Valtakunnalliset arviointikriteerit on laadittu kuudennen vuosiluokan päätteeksi annettavaan lukuvuosiarviointiin ja päättöarviointiin. Kriteerit eivät ole oppilaille asetettuja tavoitteita, vaan ne määrittelevät eri arvosanoihin vaadittavan osaamisen tason.

Jos oppilaskohtaisia tukitoimia saava oppilas opiskelee perusopetuksen oppimäärän mukaisesti, hänen suorituksiaan arvioidaan suhteessa perusopetuksen oppimäärän tavoitteisiin valtakunnallisia arviointikriteerejä käyttäen.

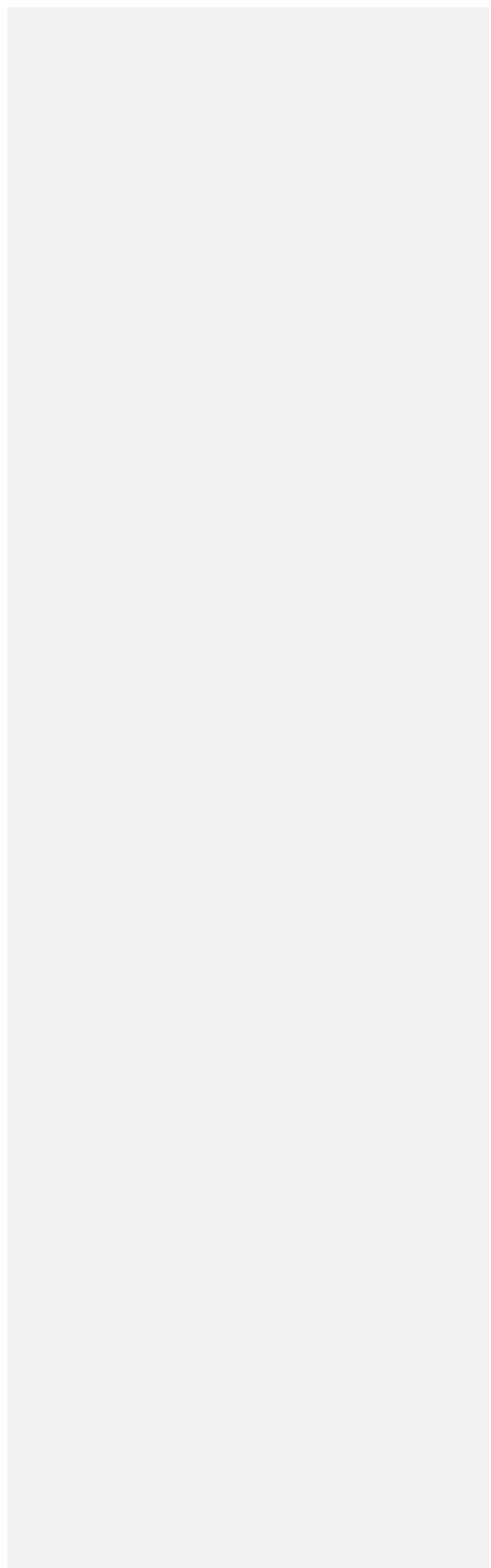
Rajatun oppimäärän¹⁵⁵ mukaan yhdessä tai useammassa oppiaineessa opiskelevien oppilaiden suorituksia arvioidaan näissä oppiaineissa suhteessa oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskevassa suunnitelmassa määriteltyihin tavoitteisiin.¹⁵⁶ Osaamisen tason määrittelyssä ei käytetä valtakunnallisia arviointikriteerejä. Oppiaineen oppimäärän tavoitteita ja sisältöjä

152 Perusopetusasetus 10 §

153 Perusopetusasetus 13 §

154 Perusopetuslaki 22 §

155 Perusopetuslaki 20 h §

rajataan vasta, jos oppilas ei kykene ryhmäkohtaisista tukimuodoista ja oppilaskohtaisista tukitoimista huolimatta suoriutumaan hyväksytysti perusopetuksen oppimäärästä tai paikallisen opetussuunnitelman mukaisista tavoitteista¹⁵⁷.

Toiminta-alueittain opiskelevan oppilaan suorituksia arvioidaan suhteessa toiminta-alueittain määriteltyihin tavoitteisiin.

Arvioinnissa otetaan huomioon oppilaiden ikäkausi ja edellytykset

Arviointikäytännöt suunnitellaan ja toteutetaan oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti. Oppilaiden erilaiset tavat oppia ja työskennellä otetaan huomioon ja huolehditaan siitä, ettei osaamisen osoittamiselle ole esteitä.

Arvioinnissa otetaan huomioon oppilaan terveydentila ja erityistarpeet. Oppimisen tuen tarpeet sekä muut osaamisen osoittamista vaikeuttavat syyt otetaan arviointikäytännöissä huomioon siten, että oppilaalla on mahdollisuus erityisjärjestelyihin ja vaihtoehtoisin tapoihin osoittaa osaamisensa.

Maahanmuuttotilaisuuksien ja vieraskielisten oppilaiden oppimiseen ja osaamisen osoittamiseen vaikuttavat myös oppilaan perusopetuksessa opiskelema aika ja annettu tuki. Oppilaalle annetaan tilaisuuksia osoittaa oppimistaan ja osaamistaan monipuolisesti kielivaroitukseen hyödyntäen. Päätösarvioinnin kriteereitä käytettäessä arvioidaan, missä määrin osaamisen osoittaminen edellyttää opetuskielen ja eri tiedonalojen kielten hallintaa.

Paikallisesti päätettävät asiat:

Kun oppilaalla on oppiaineessa useampi opettaja, opettajien tulee yhteistyössä arvioida oppilaan suoriutumista. Vuosiluokilla 1.–6. pidetään oppilaan, huoltajan ja opettajan kesken arviointikeskustelu marras-tammikuun aikana. Oppilaskohtaisen tuen oppilaan arviointi- ja hyvinvointikeskustelussa on mukana myös oppilaan erityisopettaja tai erityisluokanopettaja. Vuosiluokilla 7.–9. annetaan numeerinen väliarviointi syyslukukauden päätteeksi. Arviointikeskustelun tavoitteena on antaa ja saada tietoa oppilaan oppimistavoitteista ja edistymisestä sekä asettaa tavoitteita tulevalle työskentelylle. Arviointikeskustelussa kuullaan oppilaan, opettajan ja huoltajan näkemyksiä. Keskustelussa aiheina ovat sosiaaliset taidot, oppiminen, työskentelytaidot ja edistyminen eri oppiaineissa. Keskustelussa annetaan tietoa oppilaan vahvuuksista ja niistä oppimisen alueista, joita on kehitettävä. Lisäksi keskustelussa käsitellään muita oppilaan kasvun kannalta ajankohtaisia asioita. Keskustelun tulee olla avointa ja luottamuksellista ja siihen tulee valmistautua hyvin etukäteen. Oppilaalla ja huoltajalla on velvollisuus osallistua keskusteluun. Arviointikeskustelu kirjataan oppilastietohallintajärjestelmään.

Rovaniemen kaupunki tiedottaa kaikkia huoltajia arviointikriteereistä, opettajat täsmentävät omalta osaltaan arvioinnin toteutuksesta omassa oppiaineessaan tai oman luokkansa osalta.

Rovaniemellä arvioinnista tiedotetaan oppilashallintatietojärjestelmässä, vanhempainilloissa, keskusteluissa sekä opettajan ja huoltajien kanssa yhteistyössä sopimilla tavoilla. Opettajat kirjaavat oppilashallintatietojärjestelmään opintojen aikaista arviointipalautetta, koearvosanat, arviointikeskustelut sekä oppilaan todistusarvosanat. Oppilashallintatietojärjestelmää käytetään myös oppilaiden itsearvioinnin välineenä.

Yhteistyö kotien kanssa on osa hyvää arviointikulttuuria. Huoltajien kanssa keskustellaan ja heitä tiedotetaan koulutyön tavoitteista ja koulun eri arviointikäytännöistä. Oppilaan opintojen edistymisestä sekä oppilaan työskentelystä ja käyttäytymisestä annetaan riittävän usein arviointitietoa oppilaalle ja huoltajalle. Oppilaalla ja huoltajalla on oikeus saada tietoa opetuksen tavoitteista ja oppimisprosessin arviointiperusteista ja monipuolisen arvioinnin toteuttamisesta. Opettajan, oppilaan ja huoltajan yhteiset keskustelut edistävät kodin ja koulun vuoropuhelua

oppilaan arvioinnista, opintojen edistymisestä ja lapsen koulunkäyntiin ja hyvinvointiin liittyvistä tekijöistä. Rovaniemen kaikissa kouluissa on käytössä oleva Wilma -järjestelmä. Opettajat kirjaavat Wilmaan opintojen aikaista arviointipalautetta, koearvosanat, arviointikeskustelut sekä oppilaan todistusarvosanat. Wilmaa käytetään myös oppilaiden itsearviointin välineenä.

Rovaniemellä väliarviointi toteutetaan vuosiluokilla 1-6 arviointikeskusteluna marras-tammikuun aikana ja vuosiluokalla 7 hyvinvointikeskusteluna. Keskusteluun osallistuu oppilas, huoltaja ja opettaja. Keskusteluista vastaavat luokanopettaja/ luokanvalvoja ja tarvittaessa keskusteluun voi osallistua myös muita opettajia. Luokanopettaja/ luokanvalvoja saa arviointitietoa muilta oppilasta opettavilta opettajilta.

Arviointikeskustelun tavoitteena on antaa ja saada tietoa oppilaan oppimistavoitteista ja edistymisestä sekä asettaa tavoitteita tulevalle työskentelylle. Arviointikeskustelussa kuullaan oppilaan, opettajan ja huoltajan näkemyksiä. Keskustelussa aiheina ovat sosiaaliset taidot, oppiminen, työskentelytaidot ja edistyminen eri oppiaineissa. Keskustelussa annetaan tietoa oppilaan vahvuuksista ja niistä oppimisen alueista, joita on kehitettävä. Lisäksi keskustelussa käsitellään muita oppilaan kasvun kannalta ajankohtaisia asioita. Keskustelun tulee olla avointa ja luottamuksellista ja siihen tulee valmistautua hyvin etukäteen. Oppilaalla ja huoltajalla on velvollisuus osallistua keskusteluun. Arviointikeskustelu kirjataan Wilma-järjestelmään.

Rovaniemellä väliarviointi toteutetaan vuosiluokilla 7-9 numeerisena arviointina. Todistukseen voidaan antaa lisäksi muuta sanallista arviointia. Väliarviointin todistuksen antamisen ajankohta tarkennetaan koulukohtaisesti koulun lukuvuosittaisessa toimintasuunnitelmassa.

Opettajan antaman arvioinnin tulee olla monipuolista, kannustavaa ja oppimista ohjaavaa. Arviointikriteerit tehdään oppilaille ja huoltajille näkyviksi jo lukuvuoden alussa. Opiskeluun kuuluu ohjattua itse- ja vertaisarviointia. Työtapojen valinta tukee monipuolisen arvioinnin toteutumista. Vuosiluokilla 5-9 luokanopettajan/aineenopettajan tulee antaa henkilökohtaista palautetta sekä tiedottaa huoltajille oppilaan edistymisestä oppiaineessa muutenkin kuin summatiivisten kokeiden arvosanat ilmoittamalla.

Rovaniemellä lukuvuoden päätteeksi annettavassa todistuksessa arvioidaan oppilaan saavuttamat tavoitteet hänen opinto-ohjelmaansa kuuluvissa aineissa tai opintokokonaisuuksissa sanallisesti vuosiluokilla 1-2 ja numeerisesti vuosiluokilla 3-9.

Ne valinnaiset aineet, jotka muodostavat yhtenäisen, vähintään kahden vuosiviikkotunnin oppimäärän, arvioidaan numeroin. Oppimäärältään alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävät valinnaiset aineet ja tällaisista oppimääristä koostuvat kokonaisuudet arvioidaan sanallisesti. Mikäli sanallisesti arvioitu valinnainen aine katsotaan jonkin yhteisen aineen syventäväksi opinnoiksi, sen suoritus voi korottaa kyseisen oppiaineen arvosanaa.

Rajattujen oppimäärien arvioinnissa voidaan käyttää myös sanallista arviointia.

Taide- ja taitoaineiden oppimäärät muodostuvat oppiaineen vähimmäistuntimäärästä ja mahdollisista taide- ja taitoaineiden valinnaisista tunneista. Taide- ja taitoaineiden valinnaiset tunnit arvioidaan osana yhteisinä oppiaineina opettavien taide- ja taitoaineiden oppimääriä, eikä niistä anneta erillisiä arvioita lukuvuositodistuksiin.

Valinnaiset aineet arvioidaan vuosiluokilla 1-6 opetuksen järjestäjän päätöksen mukaisesti. Vuosiluokilla 7-9 vähintään 2 vuosiviikkotunnin laajuisista valinnaisista aineista annetaan numeroarvosana.

Oppilaalle, jonka äidinkieli on muu kuin opetuksessa käytettävä kieli, voidaan antaa lukuvuositodistuksessa sanallinen arviointi vielä vuosiluokilla 3-8. Poikkeuksena päättyvät oppiaineet, jotka arvioidaan numeerisesti.

Lukuvuositodistuksessa käytetään yhtenäistä todistus pohjaa.

Käyttäytyminen arvioidaan vuosiluokilla 1-2 sanallisesti ja luokilla 3-9 numeerisesti. Käyttäytymisen arvosanan antavat kaikki oppilasta opettavat opettajat yhdessä.

Oppilaan siirtymisestä seuraavalle luokalle noudatetaan valtakunnallisen opetussuunnitelman ohjeistusta. Koulukohtaisesti päätetään käytännöistä milloin ja millä tavalla huoltajaa informoidaan, mikäli näyttää siltä että siirtyminen seuraavalle vuosiluokalle on estymässä.

6.3. Oppimisen ja osaamisen arviointi

Oppimisen arviointi (formatiivinen arviointi) liittyy oppimisprosessin ohjaamiseen ja palautteen antamiseen oppimisprosessista. Osaamisen arviointi (summatiivinen arviointi) puolestaan kohdistuu oppilaan tiedollisen ja taidollisen osaamisen tasoon. Oppilaan oppimista ohjataan ja osaamista arvioidaan aina suhteessa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa eri oppiaineille määriteltyihin ja paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain kohdennettuihin tavoitteisiin, ellei oppiaineen oppimäärää ole rajattu.

Kuudennen vuosiluokan päätteeksi annettavassa lukuvuosiarvioinnissa ja päättöarvioinnissa käytetään oppilaan osaamisen arvioinnissa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä, tavoitteista johdettuja valtakunnallisia arviointikriteereitä.

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden saavuttamista ei arvioida oppiaineista erillisinä. Kun opettaja toteuttaa arvioinnin oppiaineiden tavoitteiden ja kriteereiden mukaisesti, tulee myös laaja-alainen osaaminen arvioiduiksi.

Jos oppilaskohtaisia tukitoimia saava oppilas¹⁵⁷ opiskelee perusopetuksen oppimäärän mukaisesti, oppilaan oppimista ja osaamista arvioidaan suhteessa perusopetuksen oppimäärän tavoitteisiin käyttäen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden arviointikriteerejä.

Jos oppilas opiskelee rajatun oppimäärän mukaan¹⁵⁹ yhtä tai useampaa oppiainetta, arvioidaan oppilaan oppimista ja osaamista näissä oppiaineissa suhteessa oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskevassa suunnitelmassa määriteltyihin tavoitteisiin ja sisältöihin.¹⁶⁰ Osaamisen tason määrittelyssä ei siis käytetä perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä arviointikriteerejä. Oppimäärä rajataan vasta, kun oppilas ei tukitoimista huolimatta kykene saavuttamaan arvosanan 5 edellyttämää osaamista.

157 Perusopetuslaki 20 h §

158 Perusopetuslaki 20 c §

159 Perusopetuslaki 20 h §

160 Perusopetuslaki 20 e §

6.4. Työskentelyn arviointi

Työskentelyn arviointi on osa oppiaineen arviointia. Työskentelyä ei siis arvioida oppiaineista erillisenä. Työskentelyn arviointi perustuu perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyihin ja paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain kohdennettuihin oppiaineiden tavoitteisiin sisältyvien työskentelytaitojen tavoitteisiin. Kun opettaja toteuttaa arvioinnin oppiaineiden tavoitteiden ja kriteerien mukaisesti, tulee myös työskentely arvioiduksi.

Työskentelytaidoilla tarkoitetaan perusopetuksen aikana kehittyvää taitoa työskennellä itsenäisesti ja yhdessä, taitoa suunnitella ja arvioida omaa työskentelyään, taitoa toimia vastuullisesti ja parhaansa yrittäen sekä taitoa toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.

Oppilaan työskentelyyn liittyvät tarpeet tulee tarvittaessa kirjata oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskevaan suunnitelmaan, jotta ne voidaan ottaa huomioon työskentelyn arvioinnin suunnittelussa ja toteutuksessa.

6.5. Käyttätymisen arviointi

Käyttätymistä arvioidaan suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa käyttätymiselle asetettuihin tavoitteisiin. Käyttätymisen tavoitteet perustuvat koulun toimintatapoihin ja järjestyssääntöihin. Käyttätymisen arvioidaan todistuksissa omana kokonaisuutenaan, eikä käyttätymisen tai siitä saatu arvosana tai sanallinen arvio vaikuta oppiaineista saatavaan arvosanaan tai sanalliseen arvioon.

Oppilaan käyttätymiseen liittyvät tarpeet tulee tarvittaessa kirjata, oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskevaan suunnitelmaan, jotta ne voidaan ottaa huomioon käyttätymisen arvioinnissa.

Paikallisesti päätettävät asiat:

Käyttätymisen arviointi Rovaniemellä

Käyttätymisen arviointi kohdistuu siihen, miten oppilas ottaa huomioon muut ihmiset ja ympäristön sekä noudattaa sääntöjä. Oppilaan käyttätymistä arvioivat kaikki oppilasta opettavat opettajat. Opetussuunnitelmassa tulee asettaa tavoitteet oppilaan käyttätymiselle. Käyttätymisen tavoitteita määriteltäessä otetaan huomioon koulun kasvatukselle asetetut tavoitteet. Sanallisen arvioinnin yhteydessä käyttätymisen tulee arvioida erillisellä liitteellä. Rovaniemen kaupungin käyttätymisen arvioinnin kriteerit

Käyttätymisen arviointi perustuu Rovaniemen kaupungin opetussuunnitelman arvopohjaan.

Käyttätymisen arviointi ei vaikuta oppiaineen arviointiin. Käyttätymisen arvosana määräytyy seuraavin perustein:

10 erinomainen (1.–2. – luokilla kiitettävä)

oppilas

- kunnioittaa ja kannustaa aina muita
- toimii luokkayhteisöä rakentavalla tavalla ja vaikuttaa ympäristöönsä positiivisesti
- kannustaa muita työskentelemään ja arvostaa muiden töitä
- ei ole saanut huomautuksia eikä rangaistuksia

9 kiitettävä (1.–2. – luokilla kiitettävä)

oppilas

- käyttätymisy ystävällisesti, huomioi ja kunnioittaa muita

- arvostaa ja kantaa vastuuta ympäristöstään
- osoittaa yhteistyökykyä
- suhtautuu koulun asettamiin tavoitteisiin positiivisesti ja toimii itse sääntöjen mukaan

8 hyvä (1.–2. – luokilla hyvä)

oppilas

- käyttäytyy yleensä asiallisesti ja huomioi toiset
- ymmärtää vastuunsa ympäristönsä suhteen
- osoittaa yhteistyöhalua ja huolehtii omista töistään
- täyttää kykijensä mukaan hänelle annetut tehtävät ja velvoitteet

7 tyydyttävä (1.–2. – luokilla kohtalainen)

oppilas

- tarvitsee huomauttamista toisten huomioimisessa
- on usein välinpitämätön ympäristön suhteen
- ei arvosta omaa eikä toisten työtä
- käyttäytyy yleisesti ottaen asiallisesti, mutta toistuvasti lievät rikkeet ja satunnaiset vakavammatkin rikkeet ovat mahdollisia

6 kohtalainen (1.–2. – luokilla taito kohtalainen)

oppilas

- käyttäytyy usein huonosti ja häiritsee oppitunteja
- tuottaa usein vahinkoa ympäristölleen
- ei yleensä tee töitä ja arvostelee negatiivisesti toisten töitä
- oppilaalla on toistuvia tai törkeitä rikkeitä

5 välttävä (1.–2. – luokilla taito aluillaan)

oppilas

- käyttäytyy jatkuvasti törkeästi ja välinpitämättömästi
- vahingoittaa jatkuvasti ympäristöön ja haluaa muitakin mukaansa
- käy epäsäännöllisesti koulua
- ei noudata koulun sääntöjä

4 hylätty

oppilas

- käyttäytyy kouluyhteisöön täysin sopimattomalla tavalla
- on täysin piittaamaton koulutyöstä

Käyttäytymisen numeroarvostelu merkitään todistukseen, sanallinen arvio todistuksen liitteeseen. Käyttäytymisen arviota ei merkitä edes numeroin ero- eikä päättötodistukseen.

6.6. Opinnoissa eteneminen perusopetuksen aikana

6.6.1. Opinnoissa eteneminen vuosiluokittain

Oppilas siirtyy seuraavalle vuosiluokalle, jos hän on saanut vuosiluokan oppimäärään sisältyvissä oppiaineissa vähintään välttäviä tietoja ja taitoja osoittavan numeron tai vastaavan sanallisen arvion¹⁶¹.

Oppilas voi myös siirtyä seuraavalle vuosiluokalle, vaikka hänen vuosiluokan suorituksensa jossakin oppiaineessa olisi hylätty, jos arvioidaan, että hän kykenee selviytymään seuraavan vuosiluokan opinnoista hyväksytysti.

Oppilas voidaan jättää vuosiluokalle, jos hänen lukuvuotta koskeva suorituksensa yhdessä tai useammassa oppiaineessa on tukitoimista huolimatta hylätty.

Mikäli oppilaan koko vuosiluokan suoritus jossakin oppiaineessa on vaarassa tulla hylätyksi, tulee siitä tiedottaa hyvissä ajoin lukuvuoden aikana oppilasta ja huoltajaa sekä sopia toimenpiteistä oppimisen tukemiseksi.

Ennen päätöstä luokalle jättämisestä oppilaalle tulee varata mahdollisuus opetukseen osallistumatta osoittaa saavuttaneensa asianomaisessa oppiaineessa hyväksyttävät tiedot ja taidot erillisessä näytössä¹⁶². Erillisiä näyttöjä voidaan järjestää paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla yksi tai useampia lukuvuoden aikana tai lukuvuoden koulutyön päätyttyä. Erillinen näyttö voi sisältää monipuolisesti erilaisia suullisia, kirjallisia ja muita suorituksia.

¹⁶¹ Perusopetusasetus 11 §

¹⁶² Perusopetusasetus 11 §

Jos mahdollisuus erillisiin näyttöihin annetaan lukuvuoden koulutyön päätyttyä, vuosiluokalle jättämisestä voidaan koulutyön päätyttyä tehdä lukuvuositodistukseen ehdollinen päätös. Päätöksessä mainitaan ne vuosiluokan oppimäärän opinnot, joiden hyväksytyt suorittaminen erillisessä näytössä on vuosiluokalta siirtymisen edellytys.

Oppilas voidaan myös jättää vuosiluokalle, vaikka hänellä ei ole hylättyjä suorituksia, jos se katsotaan hänen yleisen koulumenestyksensä vuoksi tarkoituksenmukaiseksi. Oppilaalle ja hänen huoltajalleen tulee tällöin varata mahdollisuus tulla kuulluksi ennen päätöksen tekemistä.

Vuosiluokalle jäävän oppilaan suoritukset asianomaiselta luokalta raukeavat¹⁶³.

6.6.2. Opinoissa eteneminen tavoitekokonaisuuksittain

Oppilas voi edetä opinoissa tavoitekokonaisuuksittain¹⁶⁴.

Tavoitekokonaisuudet laaditaan pääsääntöisesti vuosiluokkakajaksojen 1–2, 3–6 ja 7–9 tavoitteiden mukaisesti. Oppilas etenee vuosiluokille 3 ja 7 pääsääntöisesti vasta silloin, kun hän on suorittanut hänelle laaditun suunnitelman mukaiset tavoitekokonaisuudet hyväksytysti. Vuosiluokkien 3–6 ja 7–9 nivelvaiheissa oppilaan osaamista arvioidaan suhteessa valtakunnallisiin arviointikriteereihin. Tavoitekokonaisuuksittain opinoissaan etenevä oppilas saa lukuvuoden päätteeksi lukuvuositodistuksen. Lukuvuositodistukseen kirjataan kaikki hänelle laadittuun suunnitelmaan kuuluvat opinnot. Hyväksytysti suoritettujen tavoitekokonaisuuksien arvioinnit kirjataan oppiaineittain lukuvuositodistukseen. Kesken olevien tavoitekokonaisuuksien arviointia ei merkitä lukuvuositodistukseen. Todistuksen lisätietoja-kohtaan merkitään, minkä vuosiluokan suorituksista on kyse niissä oppiaineissa, joissa oppilas etenee tavoitekokonaisuuksittain. Lukuvuoden koulutyön päätyttyä oppilas siirtyy opinoissaan eteenpäin seuraavalle vuosiluokalle.

Tavoitekokonaisuuksittain etenemisellä voidaan tarvittaessa välttää vuosiluokalle jättäminen, jonka myötä oppilaan kaikki opinnot kyseiseltä vuosiluokalta raukeaisivat. Tavoitekokonaisuuksittain etenevä oppilas voidaan jättää vuosiluokalle vain yleisen heikon koulumenestyksen perusteella. Yhdeksännellä vuosiluokalla oleva oppilas luetaan tämän vuosiluokan oppilaaksi, kunnes hän suorittaa perusopetuksen koko oppimäärän ja saa päättötodistuksen tai eroaa koulusta.

Tavoitekokonaisuuksittain etenemisestä määrätään luvussa 5.4.3.

6.7. Lukuvuoden päätteeksi arvioitavat yhteiset oppiaineet ja valinnaiset aineet

Perusopetuksessa kaikki oppilaan opinto-ohjelmaan kuuluvat yhteiset oppiaineet arvioidaan kunkin lukuvuoden päätteeksi erillisinä¹⁶⁵. Arvioitavat yhteiset oppiaineet ovat äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli, vieraat kielet, matematiikka, ympäristöoppi, fysiikka, kemia, biologia, maantieto, terveystieto, uskonto tai elämäntutkimus, historia, yhteiskuntaoppi, musiikki, kuvataide, käsityö, liikunta sekä kotitalous¹⁶⁶. Lukuvuositodistukseen merkitään sanallinen arvio tai arvosana siitä, miten oppilas on saavuttanut opinto-ohjelmaansa kuuluneiden oppiaineiden tavoitteet lukuvuoden aikana.

Taide- ja taitoaineiden valinnaiset tunnit ovat osa yhteisinä oppiaineina opettavien taide- ja taitoaineiden oppimääriä, jolloin oppilas saa yhden sanallisen arvion tai arvosanan kustakin taide- ja taitoaineesta kaikilla niillä vuosiluokilla, joilla hän niitä opiskelee. Taide- ja taitoaineiden valinnaisina tunteina tarjotuista ja suoritetuista opinnoista ei anneta todistuksiin erillistä sanallista arviota tai arvosanaa.

¹⁶³ Perusopetusasetus 11 §

¹⁶⁴ Perusopetuslaki 20 h §

¹⁶⁵ Perusopetusasetus 10 §

¹⁶⁶ Perusopetuslaki 11 §

Monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa opiskellut oppiaineiden tavoitteet ja sisällöt sekä monialaisten oppimiskokonaisuuksien opiskelun yhteydessä annetut näytöt otetaan huomioon kunkin oppiaineen arvosanaa muodostettaessa. Oppiainekohtainen arviointi tulee suunnitella ja olla oppilaiden tiedossa jo oppimiskokonaisuuden alkaessa. Monialaisista oppimiskokonaisuuksista ei anneta erillisiä sanallisia arvioita tai arvosanoja.

Valinnaiset aineet arvioidaan vuosiluokilla 1–3 opetuksen järjestäjän päätöksen mukaisesti joko sanallisesti tai numeroin. Vuosiluokilla 4–6 ja 7–9 yhtenäisistä, vähintään kahden vuosiviikkotunnin (2 vvt) laajuisista valinnaisten aineiden oppimäärästä annetaan numeroarvosana ja alle kahden vuosiviikkotunnin laajuisista valinnaisten aineiden oppimäärästä annetaan hyväksyty- tai hylätty-merkintä.

Paikallisesti päätettävät asiat:

Oppilaan osaaminen arvioidaan suunnitelmassa asetettujen tavoitteiden sekä luvussa 6 kuvattujen periaatteiden mukaisesti. Jos oppilaan perusopetuksen oppimäärää tai tavoitteita on rajattu, osaaminen arvioidaan suhteessa oppilaalle määriteltyihin tavoitteisiin. Arviointi on sanallista lukuun ottamatta päättöarviointia. Sanalliseen arvioon lisätään rajaamista ilmaiseva tähti (*). Sanallisessa arvioinnissa noudatetaan muilta osin summatiivisen arvioinnin linjauksia. Samoja periaatteita noudatetaan myös mahdollisessa väliarvioinnissa. Päätötodistukseen merkitään arvosana 5 *. (7.5.1 Oppiaineen oppimäärän rajaaminen)

Maahanmuuttotustaisten ja vieraskielisten oppilaiden arvioinnissa noudatetaan Rovaniemen kaupungin opetussuunnitelman mukaisia kaikille yhteisiä periaatteita huomioiden oppilaan kielitausta sekä kehittyvä suomen kielen taito. Arvioinnissa kiinnitetään erityistä huomiota monipuolisiin ja joustaviin arviointitapoihin.

Maahanmuuttotustaisten oppilaan arviointi voi olla sanallista vuosiluokilla 1–8. Sanallinen arviointi vuosiluokilla 4–8 merkitään: **Hyväksyty/Hylätty**. Hyväksyty tarkoittaa, että oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet, mutta häntä on vaikea arvioida numeerisesti.

Mikäli oppilas ei ole suorittanut oppiaineen koko oppimäärää hyväksytysti, hänet voidaan siirtää seuraavalle vuosiluokalle. Tällöin oppilaalle tehdään hallintopäätös opiskelusta tavoitekokonaisuuksittain.

Päättöarvioinnissa noudatetaan 9. luokan päättöarvioinnin kriteerejä. Jos kaikki päättöarvioinnin kriteerit eivät täyty, oppilaalle annetaan erotodistus. Vieraskielisten oppilaiden arvioinnissa voidaan hyödyntää mahdollisuutena näyttää osaaminen erityisessä tutkinnossa. Mikäli oppilaalla on lähtömaan perusopetuksen todistus joltakin vuosiluokalta mukanaan, se tulee hyväksilukea opinnoissa.

6.8. Perusopetuksen päättöarviointi

Päättöarvioinnin tehtävänä on määrittää, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on saavuttanut perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa oppiaineille asetetut tavoitteet perusopetuksen päättyessä. Päättöarvioinnissa annettava numeroarvosana tai sanallinen arvio kuvaa oppilaan osaamisen tasoa suhteessa kunkin oppiaineen oppimäärän tavoitteisiin ja päättöarvioinnin kriteereihin. Päätötodistus annetaan perusopetuksen päättyessä oppilaalle, joka on saavuttanut perusopetuksen koko oppimäärän tavoitteet vähintään arvosanan 5 edellyttämän osaamisen mukaisesti.

Päättöarviointi tehdään vuosiluokkien 7–9 aikana osoitetun osaamisen perusteella suhteessa oppiaineen oppimäärän tavoitteisiin käyttäen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa

määriteltyjä päättöarvioinnin kriteereitä.

6.8.1. Perusopetuksen päättöarvosanan muodostaminen

Päättöarvosanan muodostaminen perustuu oppilaan osoittaman osaamisen tasoon suhteessa oppiaineen oppimäärän tavoitteisiin ja päättöarvioinnin kriteereihin. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt oppiaineen oppimäärän tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on kohdennettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Niiden oppiaineiden tavoitteiden, joiden osalta osaaminen on osoitettu vuosiluokilla 7 ja 8, arviointi otetaan huomioon päättöarviointia tehtäessä. Näihin tavoitteisiin perustuva osaamisen taso tulee arvioida käyttäen päättöarvioinnin kriteereitä.

Päättöarvosana on oppiaineen tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta.

Työskentelyn arviointi sisältyy oppiaineen arvosanaan myös päättöarvioinnissa.

6.8.2. Yhteisten oppiaineiden päättöarviointi

Perusopetuksen päättöarvioinnissa numeroin arvioitavat yhteiset oppiaineet ovat äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli, vieraat kielet, matematiikka, fysiikka, kemia, biologia, maantieto, terveystieto, uskonto tai elämäkatsomustieto, historia, yhteiskuntaoppi, musiikki, kuvataide, käsityö, liikunta sekä kotitalous. Päättöarvioinnin kriteerit määrittelevät numeroarvosanoihin 5, 7, 8 ja 9 vaadittavan osaamisen tason kussakin oppiaineessa.

Äidinkielessä ja kirjallisuudessa oppilas on voinut opiskella kahta tähän oppiaineeseen määriteltyä eri kielen oppimäärää. Tällöin arvioidaan molemmat oppilaan suorittamat äidinkieli ja kirjallisuus-oppiaineen oppimäärät.

Jos oppilas on vaihtanut äidinkielen ja kirjallisuuden, toisen kotimaisen tai vieraiden kielten A1-oppimäärää, arvioidaan päättöarvioinnissa se oppimäärä, jota hän on viimeksi opiskellut. Samoin menetellään, jos oppilas on vaihtanut katsomusaineesta tai sen oppimäärästä toiseen.

Mikäli oppilas on perusopetuslain 18 §:ssä tarkoitetulla päätöksellä vapautettu kokonaan jonkin perusopetuksen oppimäärään kuuluvan oppiaineen opiskelusta, ei tätä oppiainetta arvioida. Oppiaineen opiskelusta vapauttamiseen tulee olla erityisen painavat syyt ja sen tulee perustua jokaisen oppilaan osalta yksilölliseen ratkaisuun.

6.8.3. Yhteisten taide- ja taitoaineiden päättöarviointi

Kaikille oppilaille yhteisiä taide- ja taitoaineita ovat musiikki, kuvataide, käsityö, liikunta ja kotitalous. Paikallinen tuntijako ja mahdolliset oppilaiden omat valinnat vaikuttavat siihen, milloin oppilaille annetaan päättötodistukseen tuleva arvosana eri taide- ja taitoaineissa.

Taide- ja taitoaineiden valinnaiset tunnit ovat osa yhteisinä oppiaineina opettavien taide- ja taitoaineiden oppimääriä, jolloin oppilas saa yhden arvosanan kustakin taide- ja taitoaineesta päättötodistukseen. Taide- ja taitoaineiden valinnaisina tunteina tarjotuista ja suoritetuista opinnoista ei anneta päättötodistukseen erillistä arvosanaa.

Päättöarvosanaa muodostettaessa käytetään näihin oppiaineisiin perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä päättöarvioinnin kriteereitä. Päättöarviointi tehdään siinä vaiheessa, kun kunkin taide- ja taitoaineen koko oppimäärä, sisältäen myös mahdolliset valinnaiset taide- ja taitoaineiden tunnit, on opiskeltu. Kunkin taide- ja taitoaineen osalta päättötodistukseen merkitään oppilaan opiskelemaan oppimäärän laajuus.

6.8.4. Valinnaisten aineiden arviointi päättöarvioinnissa

Ne valinnaiset aineet, jotka muodostavat vuosiluokilla 7–9 yhtenäisen, vähintään kahden vuosiviikkotunnin oppimäärän, arvioidaan numeroin. Oppimäärältään alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävät valinnaiset aineet ja tällaisista oppimääristä koostuvat kokonaisuudet arvioidaan sanallisesti hyväksyty-hylätty. Päättötodistuksen saamisen edellytyksenä on hyväksyty suoritus kaikista oppilaan opinto-ohjelmaan kuuluvista opinnoista. Yhteiseen oppiaineeseen liittyvässä sanallisesti arvioitavassa syventävässä valinnaisessa aineessa vuosiluokilla 7–9 osoitettu osaaminen voi korottaa kyseisen oppiaineen päättöarvosanaa. Tämä korottamisen periaate tulee kirjata paikalliseen opetussuunnitelmaan.

6.8.5. Johonkin oppiaineeseen painottuva opetus ja päättöarviointi

Mikäli koulu painottaa opetussuunnitelmassaan jotakin oppiainetta tai oppiainekokonaisuutta tai toteuttaa kaksikielistä opetusta, ovat opetuksen koulukohtaiset tavoitteet tässä oppiaineessa tai kielessä yleensä korkeammat kuin perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa asetetut tavoitteet. Oppilaiden yhdenvertaisuuden vuoksi myös painotetussa opetuksessa tai kaksikielisessä opetuksessa tulee oppilaiden suoriutumista kuitenkin arvioida perusopetuksen päättyessä suhteessa oppiaineiden tavoitteisiin. Osaamisen tason määrittämisessä käytetään perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä päättöarvioinnin kriteerejä.

Jos painotettu opetus toteutetaan käyttäen valinnaisten aineiden vuosiviikkotunteja, arviointi suoritetaan näiden tuntien osalta valinnaisten aineiden arvioinnin periaatteita noudattaen. Kaksikielisessä opetuksessa oppilaan opiskelemaan kohde- tai kielikylpykielen osaaminen arvioidaan vieraiden kielten tai toisen kotimaisen kielen A-oppimäärän tavoitteiden ja kriteerien mukaan.

Painotetusta opetuksesta ja oppilaan suoriutumisesta siinä voidaan tarvittaessa antaa lisätietoja erillisellä todistuksen liitteellä.

6.8.6. Oppilaskohtaisia tukitoimia saavan oppilaan päättöarviointi

Jos oppilaskohtaisia tukitoimia saava¹⁶⁷ oppilas opiskelee perusopetuksen oppimäärän mukaisesti, hänen suoriutumistaan arvioidaan suhteessa perusopetuksen oppimäärän kaikkiin tavoitteisiin käyttäen päättöarvioinnin kriteereitä. Kun oppilas opiskelee rajatun oppimäärän mukaan yhtä tai useampaa oppiainetta, arvioidaan oppilaan osaamista näissä oppiaineissa oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskevassa suunnitelmassa suhteessa hänelle määriteltyihin, yksilöllisesti asetettuihin tavoitteisiin ja sisältöihin, ei päättöarvioinnin kriteereihin. Mikäli oppimäärä on rajattu, oppilas ei voi saavuttaa välttävää osaamista eli arvosanaa 5 korkeampaa arvosanaa.

Rajattujen oppimäärien mukaisesti opiskeltujen oppiaineiden päättöarvioinnissa annetaan hyväksytystä suorituksesta numeroarvosana 5 tähtimerkinnällä.

Jos oppilaan opiskelu on järjestetty toiminta-alueittain, päättöarviointi perustuu oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskevassa suunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin, ja jokaisesta toiminta-alueesta annetaan sanallinen arvio.

6.9. Poissaolojen vaikutukset arviointiin

Oppilaan tulee osallistua opetukseen, ellei hänelle ole terveydellisistä syistä tilapäisesti myönnetty siitä vapautusta¹⁶⁸. Vapautuksen päätyttyä oppilaan opiskelu järjestetään ja arviointi toteutetaan tarkoituksenmukaisella tavalla siten, että oppilas pystyy osoittamaan osaamistaan opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti.

Jos oppilas on luvottomasti poissa eikä osallistu opetukseen, kokeisiin eikä muihinkaan hänelle tarjottuihin näyttömahdollisuuksiin, eikä hänellä ole hyväksytyjä suorituksia suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa määriteltyihin oppiaineen tavoitteisiin, hän voi saada oppiaineesta hylätyn arvosanan lukuvuositodistukseen.

Paikallisesti päätettävät asiat:

Rehtori tai koulunjohtaja myöntää vapautuksen terveydellisistä syistä asiantuntijalausnon perusteella (lääkäri)

6.10. Arvioinnin uusiminen ja oikaisu

Mahdollisuus arvioinnin uusimiseen ja oikaisuun koskee päättöarviointia sekä opinnoissa etenemistä ja vuosiluokalle jättämistä koskevaa päätöstä.

Pyyntö arvioinnin uusimisesta osoitetaan koululle, ja huoltajan on tehtävä se kahden kuukauden kuluessa tiedon saamisesta. Uudesta arvioinnista päättävät koulun rehtori ja oppilaan opettajat yhdessä.¹⁶⁹

Paikallisesti päätettävät asiat:

Luokan kertaamisen käytännöt Rovaniemellä

Oppilaalle annetaan mahdollisuus hylätyn arvosanan korottamiseen vähintään kerran lukuvuoden aikana ja yhteen näyttöön lukuvuoden päätyttyä. Asiasta tiedotetaan koteihin lukuvuoden alussa ja opintojen edetessä.

Rehtori tai koulun johtaja tekee luokan kertaamisesta viranhaltijapäätöksen.

"Muutoksenhaku oppilaan arviointia koskevaan päätökseen

Edellä 22 §:ssä tarkoitettuun oppilaan arviointia koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Oppilaan huoltaja tai muu laillinen edustaja taikka 15 vuotta täyttänyt oppilas itse voi pyytää rehtorilta opintoissa etenemistä tai vuosiluokalle jättämistä koskevan päätöksen tai päättöarviointiin uusimista 2 kuukauden kuluessa tiedon saamisesta. Uudesta arvioinnista päättävät koulun rehtori ja oppilaan opettajat yhdessä.

Oppilaan huoltaja tai muu laillinen edustaja taikka 15 vuotta täyttänyt oppilas itse saa vaatia oikaisua pyynnöstä tehtyyn uuteen arviointiin tai ratkaisuun, jolla pyyntö on hylätty, aluehallintovirastolta 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista siten kuin hallintolaissa säädetään. Otettuaan oikaisuvaatimuksen tutkittavakseen aluehallintovirasto voi muuttaa hallintopäätöstä, kumota päätöksen, hylätä oikaisuvaatimuksen tai palauttaa asian rehtorille uudelleen käsiteltäväksi." Pol 42 c §

6.11. Todistukset

Perusopetuksessa käytettävät todistukset ovat

1. lukuvuositodistus
2. välitodistus
3. erotodistus
4. päättötodistus.

Opetuksen järjestäjä päättää todistusten ulkoasusta.

Paikallisesti päätettävät asiat:

Arviointikäytänteet Rovaniemellä:

Lukuvuositodistus: 1.–2. luokilla sanallinen arvio.

3.–9. luokilla numeroarvio

Väliarviointi: Arviointikeskustelu vuosiluokilla 1.–6. marras-tammikuussa, numeerinen väliarviointi vuosiluokilla 7.–9.

6.11.1. Sanalliset arviot ja numeroarvosanat todistuksissa

Vuosiluokilla 1–3 lukuvuositodistuksiin, erotodistuksiin ja mahdollisiin välitodistuksiin annetaan kaikissa oppiaineissa joko sanallinen arvio tai numeroarvosana opetuksen järjestäjän päätöksen mukaisesti. Mikäli annetaan sanallinen arvio, todistuksesta tulee ilmetä, onko oppilaan suoritus hyväksytty vai hylätty.

Vuosiluokkien 4–8 lukuvuositodistuksissa, erotodistuksissa ja mahdollisissa välitodistuksissa annetaan numeroarvosanat. Päätötodistuksessa ja mahdollisessa 9. vuosiluokan erotodistuksessa sekä välitodistuksessa annetaan numeroarvosanat. Numeroarvosanaa voidaan täydentää kuvailevalla sanallisella arviolla, joka annetaan todistuksen liitteenä.

Käyttätymisestä annetaan numeroarvosana lukuvuositodistuksissa vuosiluokilla 4–8 ja mahdollisissa välitodistuksissa vuosiluokilla 4–9. Jos käyttäytymisestä annetaan vuosiluokilla 1–3 sanallinen arvio, se annetaan todistuksen liitteenä. Myös numeroarvosanaa täydentävä sanallinen käyttäytymisen arvio annetaan todistuksen liitteenä. Käyttätymisen sanallista arviota koskevasta liitteestä merkitään tieto todistuksen lisätietoihin.

Sanallista arviota voidaan käyttää päättöarviointia lukuun ottamatta myös niiden oppilaiden arvioinnissa, joiden äidinkieli on muu kuin opetuksessa käytettävä kieli¹⁷⁰.

Jos oppilaan perusopetuksen oppimäärää tai paikallisen opetussuunnitelman mukaisia tavoitteita on rajattu, osaamisen arviointi tapahtuu suhteessa hänelle määritelyihin tavoitteisiin. Arviointi on sanallista lukuun ottamatta päättöarviointia. Sanalliseen arvioon lisätään rajamista ilmaiseva tähti (*). Päätötodistukseen merkitään arvosana 5*.

Toiminta-alueittain annettavassa opetuksessa käytetään sanallista arviota.

6.11.2. Lukuvuositodistus

Oppilaalle tulee antaa lukuvuositodistus lukuvuoden päättyessä jokaisella vuosiluokalla lukuun ottamatta vuosiluokkaa 9, jolloin oppilas saa päätötodistuksen. Lukuvuositodistukseen merkitään oppilaan opinto-ohjelma ja oppiaineittain sanallinen arvio tai numeroarvosana siitä, missä määrin oppilas on saavuttanut asetetut tavoitteet lukuvuoden aikana. Lukuvuositodistus on päätös oppilaan siirtymisestä seuraavalle luokalle tai hänen jättämisestään luokalle.

Kun todistuksessa käytetään numeroarvosanaa, todistukseen merkitään myös arviointiasteikko¹⁷¹.

Sanallista arviota voidaan käyttää lukuvuositodistuksissa vuosiluokilla 1–3. Sanallisistakin arvioista tulee käydä ilmi, onko oppilas suoriutunut hyväksytysti lukuvuoden opinnoista kussakin opinto-ohjelmaansa kuuluvassa oppiaineessa. Todistukseen merkitään sanallisessa arvioinnissa käytetty asteikko.

Lukuvuositodistuksissa ja mahdollisissa välitodistuksissa käyttäytymisen numeroarvosana merkitään todistukseen. Silloin kun käyttäytymisestä kirjoitetaan sanallinen arvio, se annetaan todistuksen liitteenä.

Uskonnon tai elämäntiedon opiskeltu oppimäärä merkitään lukuvuositodistukseen muodossa "uskonto/elämäntiedon" erittelemättä sitä, kumpaa oppiainetta tai mitä uskonnon oppimäärää oppilas on opiskellut. Jos oppilas saa oman uskonnon opetusta, hänen saamansa sanallinen arvio tai numeroarvosana merkitään todistukseen, mikäli kyseinen opetus on perusopetuksen järjestäjän antamaa. Uskonnollisen yhdyskunnan antamasta opetuksesta mahdollisesti saatua sanallista arviota tai numeroarvosanaa ei merkitä todistuksiin.

Jos oppilas on opiskellut kaksikielisessä opetuksessa, lukuvuositodistukseen merkitään oppilaan opiskelema kohde- tai kielikylypykieli.

¹⁷⁰ Perusopetusasetus 10 §

¹⁷¹ Perusopetusasetus 10 §

Tavoitekokonaisuuksittain etenevälle oppilaalle kirjataan kaikki hänelle laadittuun suunnitelmaan kuuluvat opinnot. Hyväksytysti suoritettujen tavoitekokonaisuuksien arvioinnit kirjataan oppiaineittain lukuvuositodistukseen. Kesken olevien opintokokonaisuuksien arviointia ei merkitä lukuvuositodistukseen. Todistuksen lisätietoja-kohtaan merkitään, minkä vuosiluokan suorituksista on kyse niissä oppiaineissa, joissa oppilas etenee tavoitekokonaisuuksittain.

Jos oppilaskohtaisia tukitoimia saava oppilas opiskelee yhdessä tai useammassa oppiaineessa rajatun oppimäärän mukaan, lisätään sanallisen arvion perään tähti (*). Todistuksen lisätietoja-kohtassa mainitaan, että oppilas on opiskellut nämä oppiaineet rajatun oppimäärän mukaan.

Lukuvuositodistukseen merkitään

- todistuksen nimi
- opetuksen järjestäjän ja koulun nimi
- koulun opetuskieli
- oppilaan nimi ja syntymäaika
- todistuksen antamispäivä
- opetusryhmästä vastaavan opettajan tai rehtorin allekirjoitus
- oppilaan opinto-ohjelma ja sanalliset arviot tai numeroarvosanat siitä, miten oppilas on saavuttanut tavoitteet
- opintojen laajuus vuosiviikkotunteina kyseisellä vuosiluokalla jokaisessa yhteisessä oppiaineessa sekä valinnaisessa aineessa
- opintojen laajuus vuosiviikkotunteina kyseisellä vuosiluokalla oppilaan mahdollisesta osallistumisesta muuhun järjestettyyn opetukseen tai ohjattuun toimintaan
- 7. ja 8. luokkien lukuvuositodistuksen lisätietoihin maininta oppilaanohjauksesta, mikäli oppilaan opinto-ohjelmaan on kuulunut oppilaanohjausta
- arvio oppilaan käyttäytymisestä
- oppilaan opiskelema oppimäärä tai oppimäärät seuraavista oppiaineista: äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli ja vieraat kielet
- luokalta siirtyminen tai mahdollinen luokalle jättäminen
- sanallisessa arvioinnissa käytetty asteikko tai perusopetusasetuksen 10 §:n mukainen arviointiasteikko, jos todistukseen merkitään numeroita
- merkintä, että todistus on Opetushallituksen 13.2.2025 hyväksymien perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukainen.

6.11.3. Välitodistus

Opetuksen järjestäjä päättää mahdollisten välitodistusten antamisesta. Välitodistus annetaan samoin perustein kuin lukuvuositodistus.

Erillinen välitodistus tulee tarvittaessa antaa yhdeksännen luokan oppilaalle jatko-opintoihin hakeutumista varten samoin perustein kuin päättötodistus.

Välitodistukseen merkitään

- todistuksen nimi
- opetuksen järjestäjän ja koulun nimi
- koulun opetuskieli
- oppilaan nimi ja syntymäaika
- todistuksen antamispäivä
- opetusryhmästä vastaavan opettajan tai rehtorin allekirjoitus
- oppilaan opinto-ohjelma ja sanalliset arviot tai numeroarvosanat siitä, miten oppilas on saavuttanut tavoitteet
- opintojen laajuus vuosiviikkotunteina kyseisellä vuosiluokalla jokaisessa yhteisessä oppiaineessa sekä valinnaisessa aineessa
- oppilaan opiskelema oppimäärä tai oppimäärät seuraavista oppiaineista: äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli ja vieraat kielet
- arvio oppilaan käyttäytymisestä (lukuun ottamatta 9. luokalla jatko-opintoihin hakeutumista varten annettavaa välitodistusta)

- sanallisessa arvioinnissa käytetty asteikko tai perusopetuksen 10 §:n mukainen arviointiasteikko, jos todistukseen merkitään numeroita
- merkintä, että todistus on Opetushallituksen 13.2.2025 hyväksymien perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukainen.

6.11.4. Erotodistus

Erotodistus annetaan oppilaalle, joka vaihtaa toiseen kouluun, eroaa kesken perusopetuksen oppimäärän suorittamista koulusta tai ei ole saanut oppivelvollisuutta suoritetuksi oppivelvollisuutensa aikana¹⁷². Erotodistuksen liitteenä tulee olla koulussa noudatettu tuntijako sekä selvitys opetuksen mahdollisista painotuksista. Erillistä erotodistusta ei tarvitse antaa, jos oppilas siirtyy saman opetuksen järjestäjän ylläpitämään toiseen kouluun.

Erotodistus annetaan samoin periaattein kuin lukuvuositodistus. Erotodistukseen ei merkitä käyttäytymisen arvioita.

Erotodistukseen merkitään

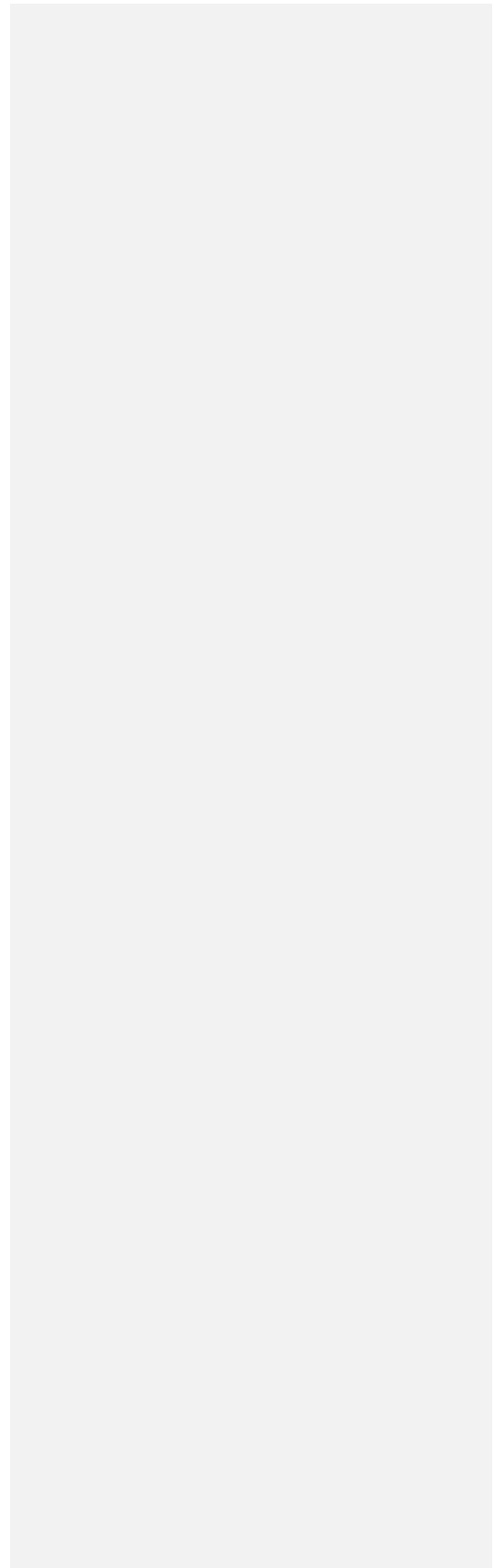
- todistuksen nimi
- opetuksen järjestäjän ja koulun nimi
- koulun opetuskieli
- oppilaan nimi ja syntymäaika
- todistuksen antamispäivä
- rehtorin allekirjoitus
- oppilaan opinto-ohjelma ja sanalliset arviot tai numeroarvosanat siitä, miten oppilas on saavuttanut tavoitteet
- opintojen laajuus vuosiviikkotunteina kyseisellä vuosiluokalla jokaisessa yhteisessä oppiaineessa sekä valinnaisessa aineessa
- oppilaan opiskelema oppimäärä tai oppimäärät seuraavista oppiaineista: äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli ja vieraat kielet
- sanallisessa arvioinnissa käytetty asteikko tai perusopetusasetuksen 10 §:n mukainen arviointiasteikko, jos todistukseen merkitään numeroita
- merkintä, että todistus on Opetushallituksen 13.2.2025 hyväksymien opetussuunnitelman perusteiden mukainen.

6.11.5. Perusopetuksen päättötodistus

Perusopetuksen päättötodistus annetaan 9. vuosiluokan koulutyön päättyessä oppilaalle, jonka suoriutuminen suhteessa oppiaineiden oppimäärien tavoitteisiin on hyväksytty kaikissa hänen opinto-ohjelmaansa kuuluvissa oppiaineissa. Numeroarvosanoja käytettäessä tämä merkitsee vähintään todistusarvosanaa viisi (5) ja sanallisesti arvioitavissa oppiaineissa arviota "hyväksytty".

Päättötodistukseen merkitään

- todistuksen nimi
- opetuksen järjestäjän ja koulun nimi
- koulun opetuskieli
- oppilaan koko nimi ja henkilötunnus
- todistuksen antamispäivä
- rehtorin allekirjoitus
- yhteisten oppiaineiden ja numeroin arvioitavien valinnaisten aineiden arviointi numeroin (5–10) ja sanoin (välttävä–erinomainen)
- opintojen laajuus vuosiluokilla 7–9 jokaisessa yhteisessä oppiaineessa sekä valinnaisessa aineessa
- suoritettu oppimäärä tai oppimäärät seuraavista oppiaineista: äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli ja vieraat kielet

- maininta siitä, että oppilaan opinto-ohjelmaan on kuulunut oppilaanohjausta ja työelämään tutustumista
- perusopetusasetuksen 10 §:n mukainen arviointiasteikko
- merkintä siitä, että todistus on Opetushallituksen 13.2.2025 hyväksymien perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukainen
- maininta siitä, että perusopetuksen oppimäärä sijoittuu tasolle kaksi kansallisessa tutkintojen ja muiden osaamiskokonaisuuksien viitekehyksessä ja eurooppalaisessa tutkintojen viitekehyksessä.

Arviota oppilaan käyttäytymisestä ei merkitä päättötodistukseen.

Vuosiluokilla 7–9 oppilaan opiskelemien yhteisen oppiaineiden ja valinnaisten aineiden laajuus merkitään päättötodistukseen vuosiviikkotunteina.

Jos oppilas on opiskellut kaksikielisessä opetuksessa, päättötodistukseen merkitään oppilaan opiskelema kohde- tai kielikyvykieli.

Uskonnon ja elämäntutkimustiedon opiskeltu oppimäärä merkitään päättötodistukseen muodossa "uskonto/elämäntutkimustieto" erittelemättä sitä, kumpaa oppiainetta tai mitä uskonnon oppimäärää oppilas on opiskellut. Jos oppilas saa oman uskonnon opetusta, hänen saamansa numeroarvosana merkitään päättötodistukseen, mikäli kyseinen opetus on perusopetuksen järjestäjän antamaa. Uskonnollisen yhdyskunnan antamasta opetuksesta mahdollisesti saatua numeroarvosanaa ei merkitä päättötodistukseen.

Jos oppilas on vaihtanut katsomusaineesta tai sen oppimäärästä toiseen, arvioidaan päättöarvioinnissa se oppimäärä, jota hän on viimeksi opiskellut. Päättöarvioinnissa arvioitavan oppimäärän laajuudeksi merkitään vuosiluokkien 7–9 opintojen laajuus vuosiviikkotunteina.

Perusopetusta täydentävien saamen kielen, romanikielen ja oppilaan oman äidinkielen opinnoista mahdollisesti saatua sanallista arviota tai numeroarvosanaa ei merkitä päättötodistukseen.

Jos oppilas on opiskellut yhdessä tai useammassa oppiaineessa rajatun oppimäärän mukaan, päättötodistuksessa hyväksytystä suorituksesta annetaan numeroarvosana 5 tähtimerkinnällä. Todistuksen lisätietoja-kohtaan tulee merkintä siitä, että oppilas on opiskellut tähdellä (*) merkityt oppiaineet rajatun oppimäärän mukaan.

Oppilaan, jonka opetus on järjestetty toiminta-alueittain, päättötodistus on sanallinen.

Päättötodistukseen merkitään arvosanat niistä erityisessä tutkinnossa suoritetuista oppiaineista, jotka on suoritettu ennen päättötodistuksen antamista.

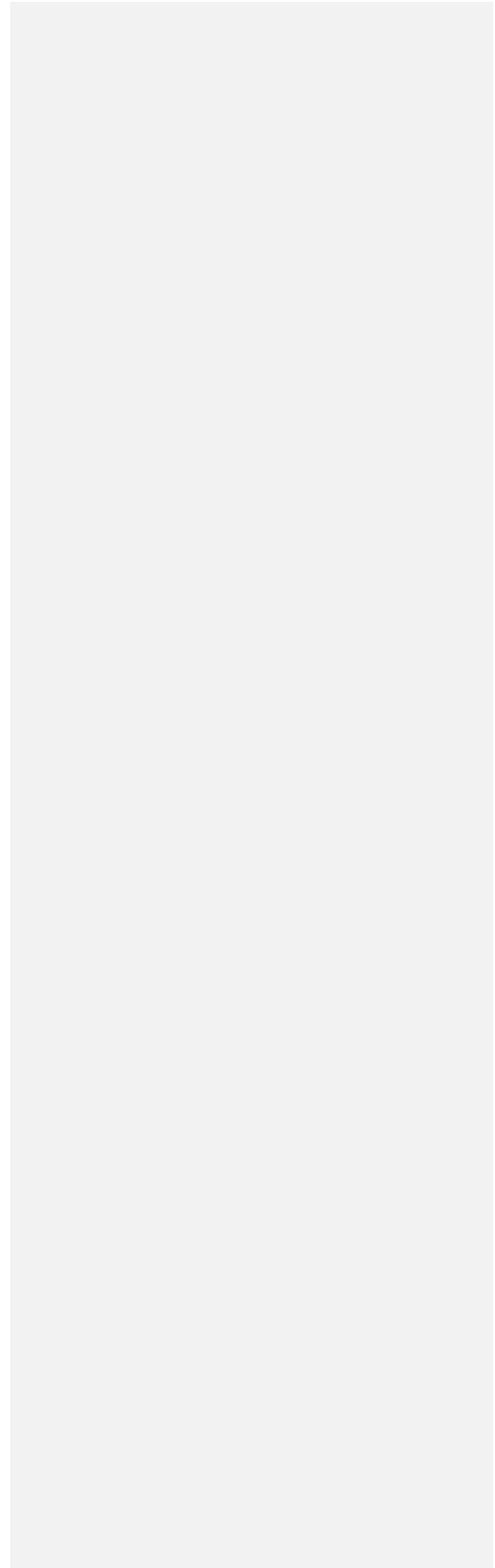
Päättötodistukseen voi kuulua liitteitä, esimerkiksi arvio oppilaan käyttäytymisestä sekä sanallinen liite alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävistä valinnaisista aineista. Jokaisesta liitteestä tulee ilmetä oppilaan tunnistetiedot. Päättötodistuksen liitteistä ei tule mainintaa päättötodistukseen.

Niistä valinnaisista aineista, jotka muodostavat yhtenäisen, vähintään kahden vuosiviikkotunnin oppimäärän vuosiluokilla 7–9, merkitään päättötodistukseen numeroarvosana. Yhteisiin oppiaineisiin liittyvistä syventävistä numeroin arvioitavista valinnaisista aineista merkitään päättötodistukseen yhteisen oppiaineen nimen alle valinnaisen aineen nimi, vuosiviikkotuntimäärä ja annettu arvosana. Kaikki yhteisiin oppiaineisiin liittyvät oppilaan suorittamat syventävät valinnaiset aineet merkitään päättötodistukseen välittömästi kyseisen oppiaineen alle. Oppimäärältään alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävistä syventävistä valinnaisista aineista ja tällaisista oppimäärästä koostuvista kokonaisuuksista merkitään todistuksiin sanallinen arvio. Sanallisesti arvioitavan valinnaisen oppiaineen nimen alle merkitään valinnaisen aineen nimi, vuosiviikkotuntimäärä ja merkintä "hyväksytty".

Ne valinnaiset aineet, jotka eivät liity mihinkään yhteiseen oppiaineeseen merkitään päättötodistukseen otsikon "soveltavat valinnaiset aineet" alle. Aineesta mainitaan nimi, vuosiviikkotuntimäärä sekä arvio joko numeroarvosanana tai merkinnällä "hyväksytty".

Mikäli oppilas vaihtaa valinnaisen aineen toiseen joko omassa koulussaan tai koulun vaihdon yhteydessä, päättötodistukseen merkitään molempien valinnaisten aineiden nimet. Kesken jäänyt

valinnainen aine arvioidaan numeroin, mikäli oppilas on ehtinyt suorittaa kyseisestä

aineesta vähintään kahden vuosiviikkotunnin laajuisen osuuden. Mikäli osuus on alle kaksi vuosiviikkotuntia, kesken jääneen valinnaisen aineen kohdalle tulee merkintä "osallistunut". Kesken jääneestä valinnaisesta aineesta merkitään todistukseen myös oppilaan suorittama tuntimäärä. Uudesta valinnaisesta aineesta tulee todistukseen joko numeroarvosana tai sanallinen arvio "hyväksytty" suoritetusta vuosiviikkotuntimäärästä riippuen.

Mikäli oppilaan huoltaja pyytää kirjallisesti, ettei oppilaan päättötodistukseen merkitä numeroarvosanaa valinnaisena aineena opiskeltavasta A2- tai B2- kielestä, arvosana jätetään pois ja päättötodistukseen tulee merkintä "hyväksytty". Toista kotimaista kieltä opetetaan kuitenkin yhteisenä oppiaineena ja siitä annetaan numeroarvosana.

Koulu ei voi muuttaa tai korjata jälkikäteen jo saatuun päättötodistukseen kirjattuja arvosanoja lisänäyttäjien perusteella. Oppilaan on hankittava uusi, erillinen todistus mahdollisesta parantuneesta osaamisesta. Uuden todistuksen voi saada joko osoittamalla osaamisensa erityisessä tutkinnossa¹⁷³ tai aikuisten perusopetuksessa.

6.12. Erityinen tutkinto ja siitä annettavat todistukset

Perusopetuksen oppimäärä tai sen osa voidaan suorittaa perusopetuslaissa ja -asetuksessa tarkoitettussa erityisessä tutkinnossa¹⁷⁴. Erityisen tutkinnon voi järjestää se, jolla on lupa järjestää perusopetusta. Erityiseen tutkintoon osallistuvan tulee osoittaa, että hänen tietonsa ja taitonsa vastaavat perusopetuksen eri oppiaineiden oppimäärän mukaisia tietoja ja taitoja.

Erityisessä tutkinnossa käytettävät todistukset ovat

1. todistus perusopetuksen oppiaineen oppimäärän suorittamisesta
2. todistus osittain suoritetusta perusopetuksen oppimäärästä
3. todistus perusopetuksen koko oppimäärän suorittamisesta

Jos oppilas tai muu henkilö suorittaa perusopetuksen jonkin oppiaineen oppimäärän erityisessä tutkinnossa, hänelle annetaan todistus perusopetuksen oppiaineen oppimäärän suorittamisesta. Todistuksesta tulee käydä ilmi suoritettu oppiaine ja oppimäärä. Samaan todistukseen voidaan merkitä useamman oppiaineen suoritukset. Vain osan perusopetuksen oppimäärästä, kuten vuosiluokan oppimäärän, suorittaneelle annetaan todistus osittain suoritetusta perusopetuksen oppimäärästä.

Jos perusopetuksen koko oppimäärä on suoritettu erityisessä tutkinnossa, annetaan todistus perusopetuksen koko oppimäärän suorittamisesta.

Todistuksiin merkitään samat yleistiedot kuin päättötodistukseen. Suoritetuista oppiaineista merkitään oppiaineen nimi, oppimäärä sekä arvosana.

Oppivelvollisen on suoritettava hyväksytysti kaikki perusopetuksen oppimäärään kuuluvat yhteiset oppiaineet saadakseen todistuksen perusopetuksen koko oppimäärän suorittamisesta.

6.13. Paikallisesti päätettävät asiat

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt arvioinnin linjaukset siirretään paikalliseen opetussuunnitelmaan sellaisenaan noudatettaviksi. Myös valtakunnalliset arviointikriteerit 6. vuosiluokan loppuun sekä päättöarvioinnin kriteerit siirretään perusopetuksen opetussuunnitelman perusteista paikalliseen opetussuunnitelmaan sellaisenaan noudatettaviksi.

Lisäksi opetuksen järjestäjä täsmentää paikallisessa opetussuunnitelmassa seuraavat asiat:

- yhteistyö huoltajien kanssa arvioinnin osalta
- arvioinnista tiedottamisen muodot

¹⁷³ Perusopetuslaki 38 §, perusopetusasetus 23 §

¹⁷⁴ Perusopetuslaki 38 §, perusopetusasetus 23 §

- *käyttäytymisen arviointi ja sen perustana olevat tavoitteet*
- *valinnaisten aineiden arviointi sen mukaan, miten opetuksen järjestäjä niitä tarjoaa*
- *opinnoissa etenemisen, vuosiluokalta siirtymisen ja vuosiluokalle jättämisen periaatteet ja käytännöt*
- *sanallisen arvion tai numeroarvosanan antaminen todistuksissa eri oppiaineissa sekä käyttäytymisen arvioinnissa*
- *valinnaisten aineiden arviointi päättöarvioinnissa sen mukaan, miten opetuksen järjestäjä niitä tarjoaa*
- *välitodistukset, mikäli opetuksen järjestäjä niitä päättää antaa*
- *erityisen tutkinnon suorittamisen toimintatavat*
- *todistusten mahdolliset liitteet.*

7. Oppimisen ja koulunkäynnin tuki

Perusopetuksen tehtävänä on tarjota kaikille oppilaille yhdenvertaiset mahdollisuudet hyvään kasvuun ja oppimiseen¹⁷⁵. Suunnitelmallisesti toteutetut oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt¹⁷⁶ antavat kestävä pohjan sekä oppimiselle että oppimisen ja koulunkäynnin tuen järjestämiseksi. Kaikessa koulun toiminnassa tulee huomioida saavutettavuus ja esteettömyys. Oppilaalle tulee tarjota mahdollisuuksia saada onnistumisen kokemuksia oppimisessaan ja ryhmän jäsenenä toimimisessaan sekä tukea myönteisen käsityksen luomiseen itsestään, oppimisestaan ja yhteisön jäsenenä toimimisesta. Koulun tehtävänä on huolehtia riittävästä ja tarkoituksenmukaisesta yhteistyöstä oppilaan huoltajan kanssa. Myös huoltajalla on aktiivinen rooli oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin tukemisessa. Jäljempänä tekstissä huoltajalla tarkoitetaan myös muuta oppilaan laillista edustajaa.

Oppimisen ja koulunkäynnin järjestäminen pohjautuu suunnitelmallisesti toteutettaviin oppimisen edellytyksiä tukeviin opetusjärjestelyihin¹⁷⁷. Niiden tarkoituksena on turvata kaikille oppilaille mahdollisuus suorittaa perusopetuksen oppimäärä. Kaikkia oppilaita koskevin ryhmäkohtaisina tukimuotoina tarjotaan yleistä tukiovetusta, opetuskielen tukiovetusta ja erityisopettajan antamaa opetusta muun opetuksen yhteydessä¹⁷⁸. Mikäli ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat oppilaalle riittämättömiä, tarjotaan oppilaskohtaisia tukitoimia¹⁷⁹. Oppilaskohtaisia tukitoimia ovat erityisopettajan opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä, erityisopettajan tai erityisluokanopettajan opetus pienryhmässä, erityisluokanopettajan opetus erityisluokassa ja 31 §:n 1 momentin nojalla oppilaalle annettavat oppilaskohtaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä apuvälineet¹⁸⁰. Oppilaskohtaisten tukitoimien tarvetta arvioidaan¹⁸¹, ne suunnitellaan¹⁸² ja perusopetuslain mukaiset päätökset tehdään mahdollisimman pian, jos ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat oppilaan tukemiseksi riittämättömiä. Mikäli oppilaalle tarjotut tukimuodot ja -toimet eivät riitä perusopetuksen oppimäärän suorittamiseen, on viimesijaisena keinona mahdollista poiketa perusopetuksen oppiaineen tai -aineiden tavoitteista.

Oppimisen ja koulunkäynnin tuen järjestämisen lähtökohtana ovat sekä kunkin oppilaan että opetusryhmän vahvuudet ja oppimis- ja kehitystarpeet. On huolehdittava siitä, että oppilas kokee, että hänen oppimisensa ja koulunkäynnin tuen tarpeensa tunnustetaan ja huomioidaan ja hän saa tarvitsemaansa tukea. Oppimisen ja koulunkäynnin tuki järjestetään inklusiivisten periaatteiden mukaisesti. Tuen järjestämisessä oleellista on tuen tarpeen varhainen tunnistaminen. Oppimisen tuki järjestetään ensisijaisesti oppilaan omassa opetusryhmässä. Oppilaan saaman tuen tulee olla joustavaa, suunnitelmallista ja tarvittaessa tuen tarpeen mukaan muuttuvaa.

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt, ryhmäkohtaiset tukimuodot sekä oppilaskohtaiset tukitoimet edellyttävät suunnitelmallista johtamista ja johtajuutta. Opetuksen järjestäjä ja rehtori vastaavat siitä, että tukitoimet, niiden resursointi, rakenteelliset ratkaisut, vastuut ja järjestelyt on tarkoituksenmukaisesti kirjattu paikalliseen opetussuunnitelmaan ja opetussuunnitelman mukaiseen lukuvuosisuunnitelmaan ja että tukitoimia toteutetaan suunnitelmallisesti. Oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen, ryhmäkohtaisten tukimuotojen ja oppilaskohtaisten tukitoimien vaikuttavuutta arvioidaan säännöllisesti. Jokaisen työntekijän vastuulla on johtaa omaa toimintaansa yhdessä sovitujen toimintaperiaatteiden ja tavoitteiden mukaisesti.

175 Perusopetuslaki (628/1998) 2 §

176 Perusopetuslaki 20 b §

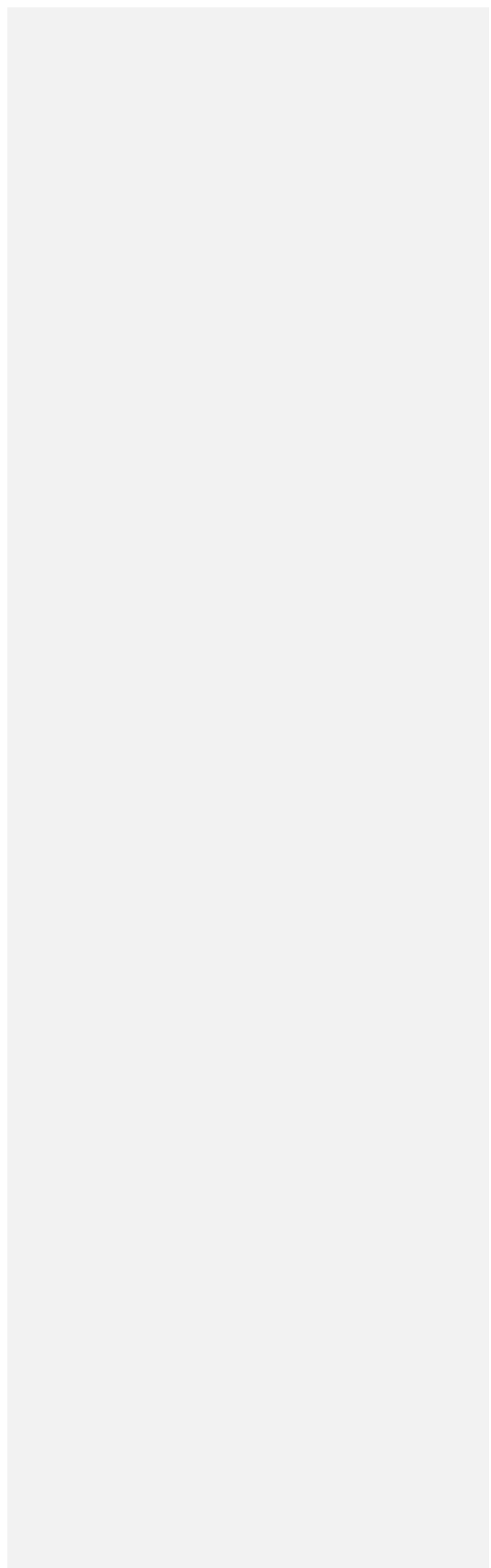
177 Perusopetuslaki 20 b §

178 Perusopetuslaki 20 b §

179 Perusopetuslaki 20 c §

180 Perusopetuslaki 20 c §

181 Perusopetuslaki 20 d §

7.1. Oppilaan oikeus oppimisen ja koulunkäynnin tukeen

Oppilaalla, jolla on vaikeuksia osallistua opetukseen tai suoriutua opinnoistaan, on oikeus saada tukea oppimiseen ja koulunkäyntiin¹⁸³. Opetuksen järjestäjän varmistamat oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt antavat perustan tuen tarkoituksenmukaiselle toteuttamiselle osana kaikkea esi- ja perusopetuksen toimintaa¹⁸⁴. Ensisijaisesti tarjotaan ryhmäkohtaisia tukimuotoja, kuten yleistä tukiovetusta, opetuskielen tukiovetusta sekä erityisopettajan antamaa opetusta muun opetuksen yhteydessä¹⁸⁵. Tuki annetaan oppilaalle inklusiivisten periaatteiden mukaisesti ensisijaisesti omassa opetusryhmässä.

Oppilaalla on oikeus myös oppilaskohtaisiin tukitoimiin, jos osallistuminen säännöllisesti tarjottuihin ryhmäkohtaisiin tukimuotoihin ei riitä tukemaan häntä opinnoissaan, tai jos hänellä on edelleen vaikeuksia osallistua opetukseen¹⁸⁶. Oppilaan oppimista ja koulunkäyntiä voidaan samanaikaisesti tukea sekä ryhmäkohtaisilla tukimuodoilla että oppilaskohtaisilla tukitoimilla. Oppilaan tuen toteuttaminen suunnitellaan niin, että ryhmäkohtaisten tukimuotojen ja oppilaskohtaisten tukitoimien vaikutus koulupäivän pituuteen on perusopetuslain ja -asetuksen mukainen, eikä aiheuta oppilaalle tarpeetonta kuormitusta.

Opetuksen järjestäjä tekee suunnitelmaan perustuvan hallintopäätöksen oppilaalle tarjottavasta oppilaskohtaisesta tuesta¹⁸⁷. Tuen toteutumista seurataan ja arvioidaan, ja tuen tarpeen muuttuessa tehdään uusi hallintopäätös.

Ryhmäkohtaisilla tukimuodoilla tai oppilaskohtaisilla tukitoimilla ei voi poiketa perusopetuksen oppimäärästä eikä paikallisen opetussuunnitelman mukaisista tavoitteista. Oppilaalla on aina oikeus saada opetusta sen mukaan, mitä vuosiviikkotuntien määrästä säädetään¹⁸⁸.

Jos perusopetuksen oppimäärästä tai sisällöistä on tarpeen poiketa tietyn oppiaineen osalta oppilaan heikon suoriutumisen vuoksi, se on mahdollista ainoastaan silloin, kun oppilas on jo saanut muiden tukimuotojen ja -toimien lisäksi kyseisessä oppiaineessa oppilaskohtaisena tukitoimena erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antamaa opetusta pienryhmässä tai erityisluokassa¹⁸⁹.

Oppilaan oppimäärän rajaaminen tulee kysymykseen vasta silloin, kun oppilas ei tukitoimista huolimatta saavuta välttävää arvosanaa (5). Oppimäärän rajaamisen tarpeesta tehdään luotettava arviointi opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Arviointiin tulee sisältyä dokumentaatio siitä, millä tavalla perusopetuksen oppimäärän tavoitteista ja sisällöistä poikkeamisen tarve on todettu. Arvioinnin tukena voidaan käyttää eri asiantuntijoiden lausuntoja. Asiasta tehdään tukea koskeva hallintopäätös, joka on perusteltava¹⁹⁰. Perusteluissa on ilmoitettava, mitkä mahdolliset muut tiedot ja selvitykset ovat vaikuttaneet ratkaisuun sekä mainittava sovelletut säännökset.

Perusopetuslain lisäksi oppilas- ja opiskelijahuoltolain tarkoituksena on edistää oppilaiden oppimista, terveyttä ja hyvinvointia sekä osallisuutta ja ehkäistä koulunkäyntiin ja oppimiseen liittyvien ongelmien syntymistä¹⁹¹. Opiskeluhoollolla tarkoitetaan oppilaan hyvän oppimisen sekä hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä ylläpitävää toimintaa koulu yhteisössä. Ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä toteutettava ja koko koulu yhteisöä tukeva yhteisöllinen opiskeluhoolto on keskeinen koulunkäynnin ja osallistumisen tukemisen muoto, jolla vaikutetaan koko yhteisön toimintakulttuuriin. Yhteisöllinen opiskeluhoolto on kaikkien koulu yhteisössä työskentelevien

183 Perusopetuslaki 20 a §

184 Perusopetuslaki 20 b §

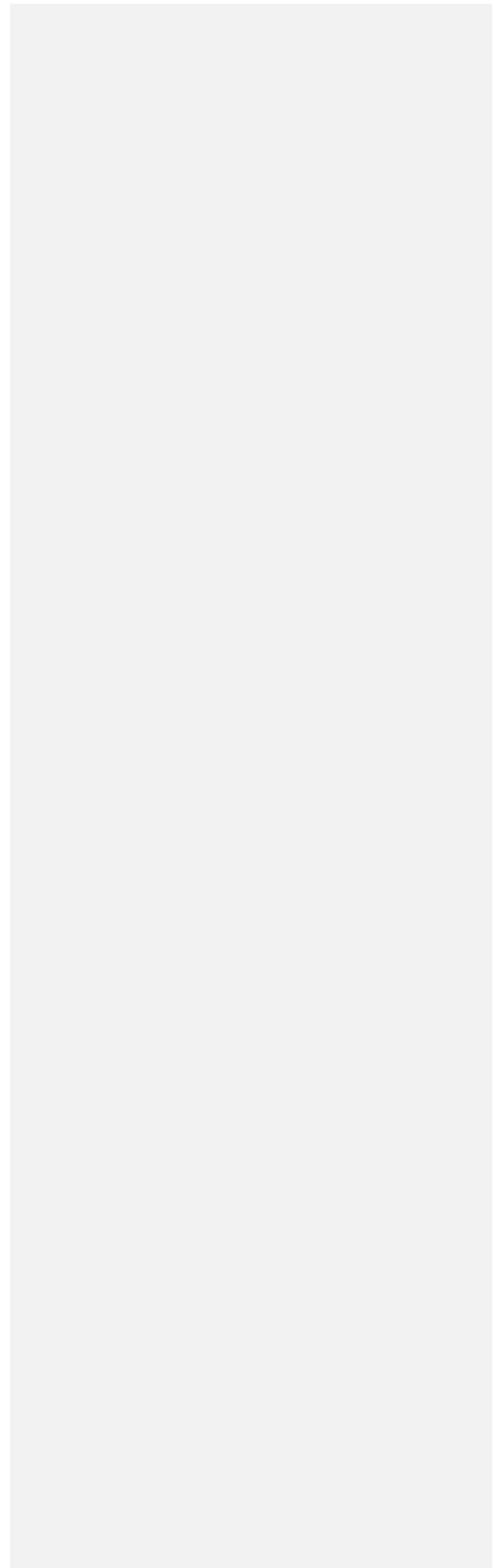
185 Perusopetuslaki 20 b §

186 Perusopetuslaki 20 c §

187 Perusopetuslaki 20 f §

188 Perusopetusasetus 3 §

- 189 Perusopetuslaki 20 h §
190 Perusopetuslaki 20 f § ja Hallintolaki (434/2003) 45 §
191 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 2 §

ammattilaisten yhteinen tehtävä. Lisäksi opiskeluhoitolpalvelut ja monialainen yksilökohtainen opiskeluhoito tukevat oppilaiden yksilöllisiä oppimisen, hyvinvoinnin ja terveyden tarpeita sekä sosiaalisten ja psyykkisten valmiuksien kehittymistä. Mikäli koulun työntekijä arvioi oppilaan tarvitsevan muuta kuin perusopetuslain mukaista oppimisen ja koulunkäynnin tukea, tulee hänen toimia sen mukaan, mitä säädetään velvollisuudesta opiskeluhoitolpalveluihin ohjaamisesta oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa¹⁹².

Opiskeluhoollosta määrätään tarkemmin luvussa 8.

7.2. Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt koskevat kaikkea perusopetuksen toimintaa¹⁹³. Ne ovat keskeinen osa koulun toimintakulttuuria, joka antaa edellytykset kaikkien oppilaiden osallisuuteen, oppimiseen ja koulunkäynnin tukeen. Koulun toiminnassa ja opetusjärjestelyissä huomioidaan saavutettavuus ja esteettömyys. Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt luovat pohjan laadukkaalle perusopetukselle, ryhmäkohtaisille tukimuodoille ja oppilaskohtaisille tukitoimille. Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt resursoidaan, suunnitellaan, toteutetaan ja niiden vaikuttavuutta arvioidaan osana koulun toimintaa¹⁹⁴.

Opettajien keskinäinen yhteistyö, opettajien yhteistyö moniammatillisten ja monialaisten toimijoiden kanssa sekä yhteistyön mahdollistavat rakenteelliset ratkaisut ovat tärkeitä oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen suunnittelussa ja toteuttamisessa. Yhteiseen suunnitteluun ja toteutukseen tulee varata riittävästi aikaa.

Oppimisen edellytyksiä tukevilla opetusjärjestelyillä¹⁹⁵ tarkoitetaan

- oppilaiden erilaiset tarpeet ja edellytykset huomioon ottavaa opetuksen järjestämistä ja opetuksen eriyttämistä
- eri oppiaineiden ja tiedonalojen kieltä avaavaa kielitietoista opetusta
- opetusryhmien muodostamista siten, että opetuksen tavoitteet voidaan saavuttaa
- pedagogisia ratkaisuja, joilla tukea tarvitsevien oppilaiden lisäksi huomioidaan myös oppilaat, jotka etenevät opinnoissaan tavoitekokonaisuuksittain
- opettajan kykyä huomioida riittävästi opetusryhmän tarpeet ja vahvuudet
- oppilaiden kanssa työskentelevien koulunkäynninohjaajien ja muun henkilöstön hyödyntämistä oppilaiden koulunkäynnin ja opetukseen osallistumisen tukena

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt edellyttävät perusopetuksen kokonaisuuden tavoitteellista ja suunnitelmallista johtamista, arviointia ja kehittämistä.

Rehtorin ja koulunjohtajan vastuut oppimisen edellytyksiä tukevista opetusjärjestelyistä

Rehtori/koulunjohtaja on keskeisessä roolissa oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa. Rehtorin/ koulunjohtajan vastuulla on varmistaa, että koulussa huomioidaan oppilaiden yksilölliset tarpeet ja edellytykset oppimiseen. Tämä tarkoittaa, että opetusjärjestelyt suunnitellaan ja resursoidaan siten, että ne tukevat oppilaita, jotka tarvitsevat ryhmäkohtaisten tukimuotojen lisäksi oppilaskohtaisia tukitoimia.

Rehtori/koulunjohtaja vastaa siitä, että koulussa luodaan inklusiivinen toimintakulttuuri, jossa oppilaat voivat osallistua opetukseen ja koulunkäyntiin esteettömästi. Tämä edellyttää muun muassa oppimisympäristön saavutettavuutta ja esteettömyyttä. Rehtorin/koulunjohtajan tehtävänä on huolehtia siitä, että opetusjärjestelyt huomioivat oppilaiden erilaiset tarpeet ja tarjoavat eriytettyä opetusta sekä kielitietoista opetusta, joka tukee eri oppiaineiden ja tiedonalojen oppimista.

Opettajien keskinäinen yhteistyö on keskeinen osa oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen toteuttamista. Rehtori/koulunjohtaja vastaa siitä, että opettajilla on riittävästi aikaa ja resursseja yhteiseen suunnitteluun ja pedagogisten ratkaisujen kehittämiseen. Yhteistyö moniammatillisten ja monialaisten toimijoiden kanssa on myös tärkeää, sillä se mahdollistaa erilaisten tukitoimien integroimisen opetukseen ja koulunkäyntiin.

Rehtorin/koulunjohtajan vastuulla on myös seurata ja arvioida oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden toimivuutta ja vaikuttavuutta sekä kehittää niitä jatkuvasti. Tämä sisältää opetusjärjestelyiden vaikuttavuuden arvioinnin ja tarvittaessa niiden kehittämisen. Rehtori/koulunjohtaja vastaa siitä, että koulussa käytettävät tukitoimet ja opetusjärjestelyt tukevat oppilaiden oppimista ja hyvinvointia tehokkaasti. Koulun toimintaa arvioitaessa on otettava huomioon myös oppilaskohtaiset tukitoimet sekä ryhmäkohtaiset tukimuodot, jotka mahdollistavat oppilaan osallistumisen ja edistymisen opetuksessa.

Kokonaisuutena rehtori/koulunjohtaja vastaa siitä, että koulussa vallitsee suunnitelmallinen ja tavoitteellinen lähestymistapa oppimisen edellytysten tukemiseen, ja että opetusjärjestelyt tukevat koulutuksen laatua ja oppilaiden hyvinvointia. Rehtori/koulunjohtaja toimii koulun johtajana, joka huolehtii, että oppimisen edellytykset otetaan huomioon päätöksenteossa ja toimintakulttuurissa.

Lukuvuosisuunnitelman laatimisen ja tarkentamisen periaatteet ja vastuut

Lukuvuosisuunnitelman laatiminen on keskeinen osa koulun toimintaa, sillä se määrittää koko lukuvuoden ajalta koulun opetustoiminnan tavoitteet, sisällöt ja toimintatavat. Suunnitelman laatiminen ja tarkentaminen on yhteinen prosessi, johon osallistuvat rehtori/koulunjohtaja, opettajat sekä muu koulun henkilökunta. Suunnitelman tulee perustua opetussuunnitelman perusteisiin ja koulun strategiaan tavoitteisiin, ja sen on otettava huomioon oppilaiden moninaiset oppimistarpeet sekä koulun arvojen mukainen toiminta. Suunnitelmassa määritellään selkeät, mitattavat tavoitteet, joiden toteutumista seurataan ja arvioidaan jatkuvasti. Opettajien keskinäinen yhteistyö ja yhteistyö muiden toimijoiden kanssa ovat avainasemassa suunnitelman toteuttamisessa ja sen mukauttamisessa oppilaiden tarpeiden mukaan.

Lukuvuosisuunnitelma on elävä dokumentti, joka voi tarkentua ja kehittyä lukuvuoden aikana. Suunnitelman tarkentaminen perustuu säännölliseen arviointiin ja palautteen hyödyntämiseen. Arviointia tehdään sekä oppilailta että henkilöstöltä saadun palautteen pohjalta. Opiskeluhuollon ja muiden moniammatillisten tiimien yhteistyö on tärkeää erityisesti oppilaskohtaisten tukitoimien suunnittelussa ja tarkentamisessa. Suunnitelmaan tehdään tarpeen mukaan tarkennuksia, ja opetusjärjestelyjä muokataan, jos ne eivät vastaa oppilaiden tarpeita tai jos muutoksista saatu palaute osoittaa siihen tarvetta.

Rehtori/koulunjohtaja vastaa lukuvuosisuunnitelman laatimisprosessin koordinoinnista ja varmistaa, että suunnitelma on linjassa koulun pedagogisten tavoitteiden ja opetussuunnitelman kanssa. Rehtori/koulunjohtaja huolehtii myös siitä, että koulussa käytettävät tukitoimet, niiden resursointi, rakenteelliset ratkaisut, vastuut ja järjestelyt on tarkoituksenmukaisesti kirjattu lukuvuosisuunnitelmaan. Rehtori/koulunjohtaja on vastuussa myös suunnitelman jalkauttamisesta koko koulun henkilöstölle, suunnitelman tarkistamisesta ja arvioinnista sekä tarvittavien resurssien varaamisesta. Opettajat osallistuvat suunnitelman laadintaan ja tarkentamiseen omassa aineessaan ja ryhmässään. He vastaavat opetuksen toteutuksesta ja sen mukauttamisesta oppilaiden tarpeisiin.

Lukuvuosisuunnitelman toteutumista seurataan oppimistuloksilla, palautteella oppilailta ja henkilöstöltä sekä muilla arviointimenetelmillä. Arviointitulokset otetaan huomioon suunnitelman kehittämisessä, ja tarvittavat muutokset tehdään mahdollisimman nopeasti. Suunnitelman tarkentaminen ja arviointi tapahtuvat säännöllisesti lukuvuoden aikana, esimerkiksi syys- ja kevätlukukauden alussa. Tämä jatkuva arviointi ja palautteen hyödyntäminen varmistavat, että suunnitelma on ajantasainen ja että se tukee oppilaan oppimista ja hyvinvointia koko lukuvuoden ajan. Koululle laaditaan osana lukuvuosisuunnitelmaa kielellisten ja matemaattisten taitojen kartoitus- ja seurantasuunnitelma, joka pohjautuu kaupungin kasvun ja oppimisen tuen kartoitus- ja seurantasuunnitelmaan.

Yhteenvetona voidaan todeta, että lukuvuosisuunnitelman laatiminen ja tarkentaminen on jatkuva ja yhteisöllinen prosessi, jossa rehtori ja koulunjohtaja, opettajat ja muu koulun henkilöstö tekevät tiivistä yhteistyötä. Suunnitelman tulee olla joustava, tavoitteellinen ja oppilaan tarpeet huomioiva. Rehtori ja koulunjohtaja vastaa siitä, että kaikki tukitoimet, rakenteelliset ratkaisut ja vastuut on selkeästi kirjattu ja resursoitu, ja että suunnitelma tukee opetuksen laatua ja oppilaiden hyvinvointia. Suunnittelun, arvioinnin ja kehittämisen kulttuuri edellyttää kaikkien osapuolten panosta.

Joustavat opetusjärjestelyt ja joustavien opetusryhmien muodostaminen

Joustavilla opetusjärjestelyillä ja joustavien opetusryhmien muodostamisella tarkoitetaan tässä yhteydessä oppimisen edellytyksiä tukevia opetusjärjestelyjä sekä ryhmäkohtaisia tukimuotoja.

Ryhmäkohtaisissa tukimuodoissa opetusryhmiä tulee muodostaa joustavasti. Opetusryhmän voi jakaa kaksi tai useampi opettaja. Ensisijaisesti ryhmäkohtaiset tukimuodot toteutetaan joustavasti ryhmäkokoja rajaamatta. Ryhmäkohtaiset tukimuodot voidaan toteuttaa myös erilaisin tarkoituksenmukaisin ryhmittelyin esimerkiksi samanaikais- ja yhteisopetuksena.

Opetusryhmän kokoonpano on hyvä suunnitella joustavasti ja ryhmän kokoonpanoa vaihdellen. Oppilasta opettavat opettajat arvioivat yhdessä oppilaan työskentelyä, oppimista, osaamista ja käyttäytymistä. Ryhmien joustavassa muodostamisessa voi hyödyntää erityisopettajan konsultaatiota. Ryhmäkohtainen tuki ei voi kohdistua yksittäiseen oppilaaseen ja sen tulee olla lyhytkestoista tai tilapäistä.

Pienryhmien ja erityisluokkien koko ja muodostaminen

Oppilaan opetus voidaan järjestää oppilaskohtaisena tukitoimena erityisopettajan säännöllisellä opetuksella osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä. Jos oppilaan opetus järjestetään oppilaan omasta opetusryhmästä erillään pienryhmässä, erityisopettajan opetuksessa voi olla yhden oppitunnin aikana enintään 10 oppilasta.

Edellistä vahvempi oppilaskohtainen tukitoimi on erityisopettajan tai erityisluokanopettajan opetus joustavasti pienryhmässä. Erityisopettajan tai erityisluokanopettajan opetus joustavasti pienryhmässä tarkoittaa sitä, että oppilas opiskelee osan oppiaineista pienryhmässä ja osan yleisopetuksen luokassa (yhden tai useamman oppiaineen tunneista yli puolet). Yhden oppitunnin aikana erityisopettajan tai erityisluokanopettajan opetuksessa voi olla enintään 10 oppilasta.

Erityisluokanopettajan opetus erityisluokassa on vahvin oppilaskohtainen tukitoimi. Rovaniemellä on koulukohtaisia, alueellisia ja kaupunkikohtaisia erityisluokkia. Oppilaaksiotto näihin luokkiin tapahtuu kasvun ja oppimisen tuen tiimin kautta yhteistyössä huoltajien, koulun henkilöstön sekä tarvittaessa muiden asiantuntijoiden kanssa.

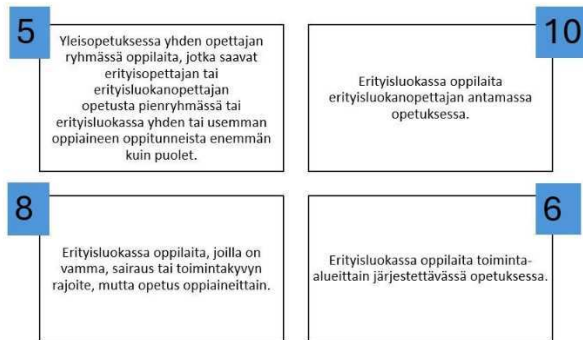
Erityisluokkaopetusta järjestetään myös Myllärin koulussa, jossa annetaan vaativaa monialaista tukea sekä Neljäntuulen koulussa, joka vastaa sairaalaopetuksen järjestämisestä (ks. luku 5.4).

Erityisluokissa voi opiskella yhtä aikaa enintään 10 oppilasta. Oppilasmäärä voidaan kuitenkin tilapäisesti ylittää. Erityisluokkien, joissa opiskelevilla oppilailla on vamma, sairaus tai toimintakyvyn rajoite (20 i §), enimmäisoppilasmäärä on kahdeksan (8). Erityisluokissa, joissa opetus järjestetään toiminta-alueittain, enimmäisoppilasmäärä on kuusi (6).

Opetus voidaan toteuttaa inklusiivisten periaatteiden mukaisesti niin, että oppilaan osallistuminen muiden opetusryhmien opetukseen on mahdollista. Tällöin opetusryhmä on muodostettava siten, että ryhmässä on enintään viisi oppilasta, jotka saavat oppilaskohtaisena tukitoimena erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antamaa opetusta enemmän kuin 50 % jossakin oppiaineessa joustavasti pienryhmässä tai erityisluokassa. Viiden oppilaan raja voidaan ylittää tilapäisesti.

Oppilasmäärän tilapäinen ylitys tarkoittaa esimerkiksi tilannetta, jolloin kouluun siirtyy oppilas toisesta koulusta tai toisen opetuksen järjestäjän koulusta kesken lukukauden, eikä opetusryhmiä ole tarkoituksenmukaista muodostaa uudelleen lukukauden aikana. Tällöin enimmäismäärä voi ylittyä enintään sen lukukauden ajan, jona oppilas on siirtynyt kouluun.

Ryhmäkokosäädökset

7.3. Ryhmäkohtaiset tukimuodot ja niiden tavoitteet sekä järjestäminen

Ryhmäkohtaisilla tukimuodoilla tarkoitetaan kaikkia oppilaita koskevia ryhmäkohtaisia järjestelyjä. Näitä ovat opettajan antama yleinen tukiopeus, opettajan antama opetuskielen tukiopeus ja erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä¹⁹⁶. Opetuksen järjestäjän tulee varata ryhmäkohtaisten tukimuotojen toteuttamiseen lukuvuosittain opetussuunnitelmaan

192 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 16 §

193 Perusopetuslaki 20 b §

194 Perusopetuslaki 21 §

195 Perusopetuslaki 20 b §

196 Perusopetuslaki 20 b §

perustuvassa suunnitelmassa yhteensä vähintään 0,122 opetustuntia viikossa koulun oppilasta kohden¹⁹⁷.

Ryhmäkohtaisia tukimuotoja tarjotaan suunnitelmallisesti koko lukuvuoden ajan osana koulun perustoimintaa oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden lisänä¹⁹⁸. Ryhmäkohtaisia tukimuotoja voidaan tarjota erilaisin tarkoituksenmukaisin ryhmittelyin esimerkiksi samanaikais- ja yhteisopetuksena. Ryhmäkohtaiset tukimuodot mahdollistavat myös vertaisoppimisen.

Ryhmäkohtaisten tukimuotojen toteuttamisessa opettajien tulee tehdä suunnitelmallista yhteistyötä¹⁹⁹. Ryhmäkohtaisia tukimuotoja suunniteltaessa ja toteuttaessa voidaan hyödyntää esimerkiksi erityisopettajan konsultaatiota. Ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat ensisijaisia tukimuotoja ja kaikkien oppilaiden oikeus, eikä niistä tehdä oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskevaa suunnitelmaa tai tukea koskevaa päätöstä. Ryhmäkohtaiset tukimuodot toteutetaan ensisijaisesti joustavasti ryhmämuotoisesti. Ryhmän kokoa ei ole rajattu.

7.3.1. Opettajan antama yleinen tukiopetus

Yleinen tukiopetus vahvistaa opetuksen ja kasvatuksen tavoitteiden saavuttamista perusopetuksessa. Yleinen tukiopetus on opittaviin asioihin tutustumista etukäteen tai opitun vahvistamista ja kertaamista. Yleisellä tukiopetuksella pyritään ehkäisemään vaikeuksia ennakolta ja varmistamaan opittavien asioiden ymmärtäminen sekä opintojen eteneminen. Sillä voidaan vastata myös oppilaan poissaoloista johtuviin lyhytaikaisiin tuen tarpeisiin.

Yleisen tukiopetuksen tavoitteet ja sisältö

Yleisen tukiopetuksen tavoitteena on auttaa oppilasta saavuttamaan oppimisen tavoitteet sekä edistymään opinnoissaan. Osana yleistä tukiopetusta oppilaille opetetaan oppimaan oppimisen taitoja, oppimisstrategioita ja opiskelutapoja, jotka tukevat hänen oppimistaan. Yleinen tukiopetus voi kohdistua kaikkiin oppiaineisiin ja sillä voidaan tukea myös laaja-alaisen osaamisen tavoitteita.

Yleisen tukiopetuksen järjestäminen

Yleistä tukiopetusta voidaan antaa opituntien yhteydessä, erillisinä lisätunteina, pienemmässä ryhmässä tai henkilökohtaisena ohjauksena. Yleistä tukiopetusta annetaan oppilaan työjärjestyksen mukaisten opituntien aikana, joihin tuen tarve liittyy. Opetusta voidaan antaa myös opituntien ulkopuolella huomioiden koulupäivien pituuden enimmäismäärät.

Yleistä tukiopetusta antaa ensisijaisesti opetusryhmästä vastuussa oleva luokan- tai aineenopettaja. Yleistä tukiopetusta voi antaa myös muu opettaja. Samanaikais- ja yhteisopetusta voidaan käyttää yleisen tukiopetuksen toteuttamisessa. Opettajien yhteistyö yleisen tukiopetuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja sen vaikuttavuuden arvioinnissa on tärkeää.

7.3.2. Opettajan antama opetuskielen tukiopetus

Opetuskielen tukiopetus kohdistuu ensisijaisesti opetuskielen taidon ja eri tiedonalojen tekstitaitojen vahvistamiseen. Sitä annetaan oppilaille, joilla ei ole riittävästi opetuskielen taitoa perusopetuksen oppimäärän suorittamiseksi. Opetuskielen tukiopetus on kielitietoista opetusta, joka tukee oppilaita eri oppiaineiden tekstien lukemisessa, niiden ymmärtämisessä ja tulkitsemisessä sekä omassa tuottamisessa. Opetus kohdistuu oppiaineen kieleen ja sisältöön samaan aikaan.

Opetuskielen tukiopetuksen tavoitteet ja sisältö

197 Perusopetuslaki 20 b §

198 Perusopetuslaki 20 b §

199 Perusopetuslaki 20 b §

Opetuskielen tukiopetuksen tavoitteena on oppilaiden opetuskielen taidon vahvistaminen, mikä tukee oppilaiden osallistumista opetukseen ja opinnoissa etenemistä. Opetuskielen tukiopetuksessa keskitytään kullekin oppiaineelle ominaisten tekstien yhteiseen tarkasteluun, tekstien tyypillisten piirteiden löytämiseen ja opiskelun edellyttämien tekstien ohjattuun tuottamiseen sekä oppiainekohtaisen sanavaraston vahvistamiseen.

Opetuskielen tukiopetuksen järjestäminen

Opetuskielen tukiopetus järjestetään pedagogisesti tarkoituksenmukaisesti siten, että mahdollisimman moni oppilas voi hyötyä siitä. Sitä voidaan antaa oppilaiden työjärjestyksen mukaisten oppituntien aikana samanaikais- ja yhteisopetuksena tai pienemmässä ryhmässä, jolloin opetuskielen tukiopetusta tarvitsevat oppilaat voivat olla eri tilassa toisen opettajan kanssa. Opetusta voidaan antaa myös oppituntien ulkopuolella huomioiden koulupäivien pituuden enimmäismäärät.

Opetuskielen tukiopetusta antaa ensisijaisesti opetusryhmästä vastuussa oleva luokan- tai aineenopettaja. Opetuskielen tukiopetusta voi antaa myös muu opettaja. Opettajien yhteistyö opetuskielen tukiopetuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja sen vaikuttavuuden arvioinnissa on tärkeää.

7.3.3. Erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä

Erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä järjestetään siten, että se tukee ja täydentää muuta opetusta ja mahdollistaa oppilaiden tarpeiden huomioimisen osana opetusryhmän opetusta. Se on ensisijaisesti ryhmäkohtainen tukimuoto, ja sitä ei kohdenneta yksittäisen oppilaan vaan tietyn oppilasryhmän tai koko opetusryhmän oppimisen tuen tarpeiden mukaisesti. Erityisopettajan antamaan opetukseen muun opetuksen yhteydessä voi liittyä myös erityisopettajan konsultaatiota, joka kohdentuu kyseisen luokan tai ryhmän kanssa toimiville opettajille ja muulle henkilöstölle.

Erityisopettajan antaman opetuksen järjestäminen muun opetuksen yhteydessä

Erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä voidaan järjestää samanaikais- ja yhteisopetuksena yhdessä opetusryhmää opettavan opettajan kanssa niin, että erityisopettaja työskentelee samassa luokkatilassa tai siirtyy pienemmän ryhmän kanssa toiseen tilaan. Opettajat jakavat opetustehtävät keskenään ja suunnittelevat opetuksen yhdessä, jolloin erityisopettaja voi tukea oppilaita muun opetuksen yhteydessä. Oppilasta opettavat opettajat arvioivat yhdessä oppilaan työskentelyä, oppimista, osaamista ja käyttäytymistä. Ryhmäkohtaiset tukimuodot järjestetään ja niitä muutetaan tarvittaessa oppilaiden tuen tarpeiden mukaisesti.

Ryhmäkohtaisten tukimuotojen toteuttamisen ja riittävyyden arvioimisen paikalliset periaatteet, käytännöt ja vastuut

Yleinen tukiopetus on osa oppimisen ja koulunkäynnin ryhmäkohtaisen tuen kokonaisuutta. Sen tavoitteena on vahvistaa oppilaiden oppimisedellytyksiä ennaltaehkäisevästi ja joustavasti osana opetuksen arkea. Tuki suunnitellaan ja toteutetaan opetusryhmän tarpeiden mukaisesti, ja se kuuluu kaikille oppilaille ilman erillistä hallinnollista päätöstä.

Yleinen tukiopetus toteutetaan pääsääntöisesti oppilaan omassa opetusryhmässä ja opetuksen yhteydessä. Opetuksen järjestäjä varaa lukuvuosittain resurssia yleiseen tukiopetukseen, erityisopettajan samanaikaisopetukseen ja opetuskielen tukeen. Tukitoimet suunnitellaan yhteistyössä opettajien ja tarvittaessa opiskeluhuollon kanssa.

Yleistä tukiopetusta voidaan antaa koulupäivän aikana tai sen ulkopuolella. Mikäli tukiopetusta toteutetaan koulupäivän aikana, sen toteutus suunnitellaan yhteistyössä toisen opettajan, kuten

erityisopettajan tai resurssiopettajan, kanssa. Tuki pyritään järjestämään oppilaan kannalta mahdollisimman sujuvasti ja opetuksen kokonaisuutta tukien.

Käytännön esimerkkejä yleisestä tukiopetuksesta:

- Opettaja järjestää lisätunteja tai -harjoituksia opetusryhmälle aiheissa, jotka ovat osoittautuneet vaativiksi.
- Erityisopettaja ja luokanopettaja toimivat yhdessä samassa luokkatilassa tukien oppimista samanaikaisopetuksena.
- Oppilaille tarjotaan kertaavaa opetusta tai ohjattuja oppimistuokioita esimerkiksi arviointijaksojen yhteydessä.
- Ryhmässä harjoitellaan opiskelu- ja työskentelytaitoja, kuten ajanhallintaa, muistiinpanojen tekemistä tai luetun ymmärtämistä.
- Opettaja mukauttaa tehtäviä ja antaa vaihtoehtoisia työtapoja tukemaan yksilöllisiä tarpeita koko ryhmän sisällä.

Yleinen tukiopetus on pedagoginen keino vahvistaa oppimista jo ennen oppimisvaikeuksien kasaantumista. Se tukee ryhmän yhtenäisyyttä, ennaltaehkäisee oppimiseriytymistä ja edistää jokaisen oppilaan mahdollisuutta edetä opinnoissaan omista lähtökohdistaan käsin.

Ryhmäkohtaisten tukimuotojen toteuttamisen ja riittävyiden arvioinnista lukuvuosittain vastaa rehtori tai koulunjohtaja. Ryhmäkohtaiset tukimuodot kirjataan koulun lukuvuosisuunnitelmaan. Niiden toteuttamista ja riittävyttä arvioitaessa on voitava osoittaa, että:

A) tukimuotoja on toteutettu osana koulun perustoimintaa suunnitelmallisesti, yhteistyössä ja läpi koko lukuvuoden

B) tukea on tarjottu monipuolisesti ja joustavin ryhmittelyin

C) tukimuotojen rinnalla on käytetty oppimisen edellytyksiä tukevia opetusjärjestelyjä

Ryhmäkohtaista tukea ei dokumentoida. Tarvittaessa opettajien tulee kuitenkin pystyä todentamaan ryhmäkohtaisen tuen toteuttamisen laatu ja määrä, mikäli ilmenee tarve aloittaa oppilaan oppilaskohtaisten tukitoimien tarpeen arviointi.

7.4. Oppilaskohtaiset tukitoimet

Oppilaalla on oikeus saada oppilaskohtaisia tukitoimia viipymättä, jos ryhmäkohtaiset tukimuodot eivät riitä tukemaan hänen oppimistaan tai koulunkäyntiään ja hän tarvitsee säännöllisiä tukitoimia²⁰⁰. Oppilaskohtaisia tukitoimia ovat erityisopettajan opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä, erityisopettajan tai erityisluokanopettajan opetus pienryhmässä, erityisluokanopettajan opetus erityisluokassa ja perusopetuslain 31 §:n 1 momentin nojalla oppilaalle annettavat oppilaskohtaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä apuvälineet²⁰¹. Oppilaan oppimista ja koulunkäyntiä voidaan samanaikaisesti tukea sekä ryhmäkohtaisilla tukimuodoilla että oppilaskohtaisilla tukitoimilla.

Oppilaskohtaisten tukitoimien tarpeen arviointi käynnistyy, kun oppilasta opettavat opettajat toteavat, että ryhmäkohtaiset tukimuodot eivät riitä tukemaan oppilaan oppimista ja koulunkäyntiä.

200 Perusopetuslaki 20 c §

201 Perusopetuslaki 20 c § ja Perusopetuslaki 31 §

Oppilas ja hänen huoltajansa voivat myös tuoda esiin havaintonsa ryhmäkohtaisten tukimuotojen riittävydestä.

Myös silloin, jos oppilaskohtaisten tukitoimien tarve on niin ilmeinen, että oppilasta ei perusopetuksen alkaessa voida riittävästi tukea ryhmäkohtaisilla tukimuodoilla, voidaan oppilaskohtaisten tukitoimien tarpeen arviointi aloittaa poikkeuksellisesti jo ennen perusopetuksen alkamista. Oppilaskohtaisista tukitoimista tehdään tuen tarpeen arviointiin perustuva suunnitelma sekä hallintopäätös²⁰².

Oppilaskohtaiset tukitoimet perustuvat oppilaan yksilöllisiin tarpeisiin ja niitä annetaan säännöllisesti ja pitkäkestoisesti²⁰³. Oppilaskohtaiset tukitoimet järjestetään oppilaan etu huomioon ottaen ensisijaisesti oppilaan omassa koulussa.²⁰⁴ Oppilaskohtaisten tukitoimien toteuttaminen edellyttää opettajien välistä yhteistyötä sekä tarvittaessa konsultaatiota esimerkiksi erityisopettajan ja muun henkilöstön kanssa.

Perusopetuslain mukaiset oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt, ryhmäkohtaiset tukimuodot ja oppilaskohtaiset tukitoimet kohdentuvat oppimisen ja koulunkäynnin tukemiseen, eivätkä korvaa sosiaali- ja terveystalvveluja.

7.4.1. Oppilaskohtaisen tuen tarpeen arviointi

Oppilaskohtaisen tuen tarpeen arvioinnissa tulee selvittää ja kuvata oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin tuen tarve, opintojen etenemisen tilanne, käytössä olleet ryhmäkohtaiset tukimuodot sekä ne tukitoimet, jotka parhaiten tukevat oppilaan edun mukaisesti hänen oppimistaan²⁰⁵. Opetuskielen oppimisen varhainen vaihe, poissaolot, motivaation puute tai puutteellinen opiskeluteknikka eivät voi lähtökohtaisesti olla peruste oppilaskohtaiselle tuen tarpeelle. Myös käyttäytymisellä reagoivien oppilaiden tukemiseksi käytetään ensisijaisesti ryhmäkohtaisia tukimuotoja. Oppilasta voidaan tukea myös oppilaskohtaisilla tukitoimilla, jos se on oppilaan edun mukaista. Osana arviointia selvitetään myös tarve oppimäärästä tai paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamiselle.

Tuen tarpeen arvioinnin tekevät oppilaan opettajat. Jos oppilaan tuen tarpeen arviointi vaatii monialaista osaamista, osallistuvat tukitoimien tarpeen arviointiin tarvittaessa opettajien lisäksi opiskeluhoitopalvelujen ammattilaiset tai muut asiantuntijat²⁰⁶. Oppilaan omat näkökulmat ja ajatukset tulee selvittää ja ottaa huomioon hänen ikänsä ja kehityksensä edellyttämällä tavalla. Oppilaan huoltajalle edustajalle on annettava mahdollisuus osallistua tuen tarpeen arviointiin²⁰⁷.

Moniammatillinen ja -alainen yhteistyö voi tukea oppilaskohtaisten tukitoimien arvioimista, mutta se ei ole edellytys hallintopäätöksen tekemiselle tai tuen toteuttamiselle, ellei oppilaan etu ja tuen tarve sitä edellytä. Oppilaskohtaisten tukitoimien arviointiin perustuva tukea koskeva hallintopäätös ei voi perustua pelkkään lääketieteelliseen arvioon, eivätkä opetuksen järjestäminen, opetus tai oppilaskohtaiset tukitoimet korvaa sellaisia palveluja, joista järjestämisvastuussa on joku muu kuin opetuksen järjestäjä.

Tuen tarpeen arvioinnissa on tilanteen vaatiessa mahdollista hyödyntää myös muuta kuin oman koulun erityisopettajan konsultaatiota. Esimerkiksi opetussuunnitelman oppimäärän sisällöistä tai tavoitteista poikkeaminen on oppilaan perusoikeuksiin puuttuva toimenpide, jolloin on suositeltavaa hyödyntää laajemmin monialaista yhteistyötä tai mahdollisia lausuntoja oppilaan edun mukaisesta toimintatavasta. Arvioinnissa voidaan käyttää esimerkiksi myös niiden opetuksen järjestäjien konsultaatiota, joiden osalta opetus- ja kulttuuriministeriö on päättänyt

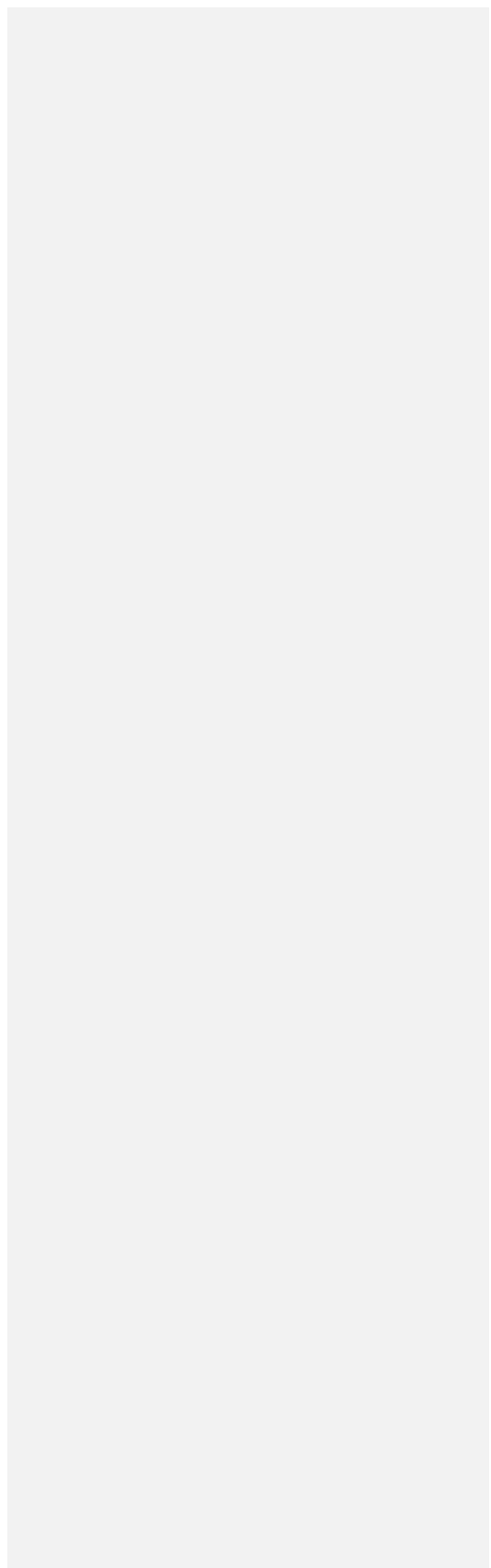
202 Perusopetuslaki 20 e § ja Perusopetuslaki 20 f §

203 Perusopetuslaki 20 c §

204 Perusopetuslaki 6 § ja 28 §

205 Perusopetuslaki 20 d §

206 Perusopetuslaki 20 d §

velvollisuudesta huolehtia opetukseen liittyvistä kehittämis-, ohjaus- ja tukipalveluista²⁰⁸ sekä perusopetuslain mukaista sairaalaopetuksen konsultaatiopalvelua.²⁰⁹

7.4.2. Oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma

Oppilaskohtaisen tuen tarpeen arvioinnin pohjalta on laadittava oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma. Suunnitelman laativat oppilaan opettajat yhteistyössä oppilaan ja hänen huoltajansa tai kanssa.²¹⁰ Suunnitelman laatiminen on kuitenkin mahdollista myös niissä tilanteissa, joissa yhteistyölle on esimerkiksi huoltajasta johtuva este.

Suunnitelmasta on käytävä ilmi

- perustelut sekä mahdolliset muut tiedot ja selvitykset tukitoimien tarpeesta
- tuen tarpeen arviointiin perustuvien tukitoimien toteuttaminen ja seuranta
- oppimista tukevat pedagogiset ratkaisut
- opinnoissa eteneminen
- mahdollinen tarve perusopetuslain 20 h §:ssä tarkoitetusta oppimäärästä tai paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamiselle ja oppilaskohtaiset tavoitteet ja sisällöt, opinnoissa eteneminen sekä oppilaan oppimisen arviointi
- mahdollinen perusopetuslain 20 i §:n mukainen tarve opetuksen järjestämiseksi oppilaalle, jolla on vamma, sairaus tai toimintakyvyn rajoite
- toiminta-alueittain opiskelevan oppilaan oppilaskohtaiset tavoitteet ja keskeiset sisällöt, opinnoissa eteneminen sekä oppilaan oppimisen arviointi kullekin toiminta-alueelle.

Suunnitelman toteutumista ja tukitoimien riittävyyttä on arvioitava aina, kun oppilaan tarpeet sitä edellyttävät, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa tai useammin, jos oppilaan tarpeet sitä edellyttävät²¹¹. Suunnitelma on salassa pidettävä asiakirja²¹².

7.4.3. Tukea koskeva päätös

Opetuksen järjestäjän on tehtävä tukea koskeva hallintopäätös oppilaalle annettavista oppilaskohtaisista tukitoimista²¹³. Päätöksestä tulee käydä ilmi oppilaskohtaiset tukitoimet oppilaan tarpeen mukaisesti

- erityisopettajan opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä
- erityisopettajan tai erityisluokanopettajan opetus pienryhmässä
- erityisluokanopettajan opetus erityisluokassa
- tulkitsemispalvelut
- avustajapalvelut
- apuvälineet

Lisäksi tukea koskeva päätös on tehtävä perusopetuksen oppimäärästä tai paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamisesta²¹⁴. Perusopetuksen järjestämisestä oppilaalle vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen perusteella tehdään päätös perusopetuslain 20i §:n perusteella²¹⁵. Hallintopäätös on tehtävä kaikissa edellä mainituissa tilanteissa oppilaskohtaisen tuen tarpeen arvioinnin ja sen perusteella laaditun tuen toteuttamista koskeva

208 Perusopetuslaki 39 §

209 Perusopetuslaki 4 a §

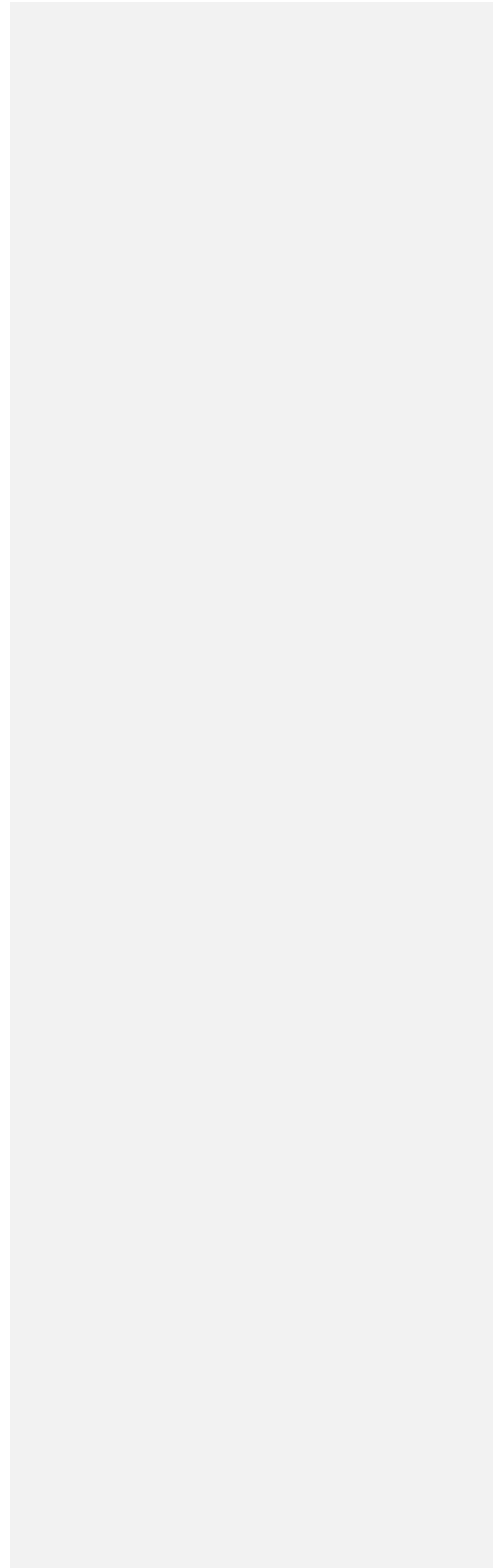
210 Perusopetuslaki 20 e §

211 Perusopetuslaki 20 e §

212 Perusopetuslaki 40 §

213 Perusopetuslaki 20 f §

214 Perusopetuslaki 20 f §

suunnitelman mukaisesti ilman aiheetonta viivytystä. Ennen päätöksen tekemistä opetuksen järjestäjän on kuultava oppilasta ja hänen huoltajaansa²¹⁶.

Opetuksen järjestäjä voi tehdä myönteisen tai kielteisen päätöksen arviointiin perustuvan suunnitelman pohjalta. Mikäli päätös tarkoittaa oppilaan koulupaikan vaihtumista, siitä tehdään erillinen hallintopäätös. Tukea koskeva päätös voidaan panna täytäntöön lainvoimaa vailla olevana. Jos kunta ei järjestä oppilaskohtaisia tukitoimia tai perusopetusta oppilaalle vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen perusteella niistä tukea koskevan päätöksen tekee oppilaan asuinkunta²¹⁷.

Tukea koskevaan päätökseen ei kirjata kuvauksia tukitoimista tai niiden toteuttamisesta, jotka on kuvattu oppilaskohtaisessa tuen toteuttamista koskevassa suunnitelmassa. Mikäli oppilaan tilanne ja tuen tarve muuttuvat oleellisesti, on tehtävä uusi tukea koskeva päätös. Oppilaan huoltajaa on kuultava tukea koskevaa päätöstä tehtäessä²¹⁸.

Oppilaskohtaisia tukitoimia saavan oppilaan oppiminen, osaaminen, työskentely ja käyttäytyminen arvioidaan arviointia koskevien yleisten periaatteiden mukaisesti, ellei oppilaalle ole tehty hallintopäätöstä perusopetuksen oppimäärän tavoitteista ja sisällöstä poikkeamisesta, tai jos oppilaalle on tehty hallintopäätös toiminta-alueittain järjestettävästä opetuksesta²¹⁹.

7.4.3.1. Erityisopettajan antama opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä

Säännöllisellä erityisopettajan antamalla opetuksella osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä tarkoitetaan erityisopettajan kelpoisuuden omaavan opettajan antamaa opetusta. Sitä voidaan toteuttaa oppilaan omassa opetusryhmässä muun opetuksen yhteydessä tai siitä erillään. Säännöllisyydellä tarkoitetaan pitkäkestoista, esimerkiksi lukukauden tai -vuoden pituista jaksoa.

Opetuksen lähtökohdiana ovat oppilaan yksilölliset tarpeet. Erityisopettajan antamaa opetusta osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä voidaan toteuttaa myös pienryhmässä oppilaan omasta opetusryhmästä erillään. Tällöin pienryhmällä tarkoitetaan ryhmää, jonka koko on paikallisesti opetuksen järjestäjän päätettävissä. Tarvittaessa erityisopettajan antamaa opetusta muun opetuksen yhteydessä voidaan antaa myös yhdelle oppilaalle.

Erityisopettajan antama opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä tarkoittaa, että esimerkiksi yhden oppiaineen opetustunneista alle puolet on erityisopettajan antamaa opetusta joko muun opetuksen yhteydessä tai pienryhmässä. Tukea koskeva arvio, suunnitelma ja hallintopäätös on tehtävä oppilaalle annettavasta erityisopettajan antamasta opetuksesta osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä oppilaskohtaisena tukitoimena²²⁰.

7.4.3.2. Erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antama yhden tai useamman oppiaineen opetus pienryhmässä

Oppilaskohtaisena tukitoimena erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antama opetus yhdessä tai useammassa oppiaineessa tarkoittaa yhden tai useamman oppiaineen opetusta enemmän kuin puolet tai kokonaan pienryhmässä. Tällöin oppilaan katsotaan oppimisvalmiuksistaan tai oppimisen edellytyksistään johtuen hyötyvän erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antamasta opetuksesta pienryhmässä yhden tai useamman oppiaineen opetuksessa. Tukea koskeva arvio, suunnitelma ja hallintopäätös on tehtävä oppilaalle annettavasta erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antamasta yhden tai useamman oppiaineen opetuksesta enemmän kuin puolet tai kokonaan pienryhmässä oppilaskohtaisena tukitoimena²²¹.

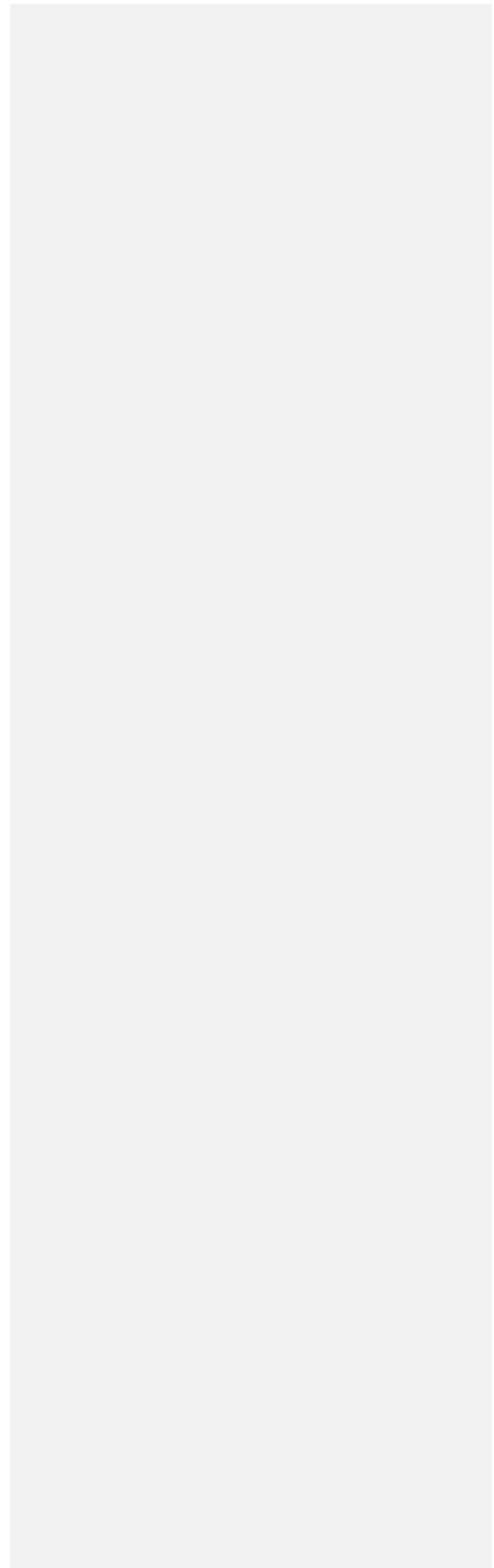
²¹⁶ Hallintolaki 34 § ja 35 §

²¹⁷ Perusopetuslaki 20 f §

²¹⁸ Hallintolaki 35 §

²¹⁹ Perusopetuslaki 20 i § voimaan 1.8.2026

220 Perusopetuslaki 20 d, e ja f §:t
221 Perusopetuslaki 20 d, e ja f §:t

Erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antamaa opetusta pienryhmässä tai erityisluokanopettajan antamaa opetusta erityisluokassa oppilaskohtaisena tukitoimena ei sinänsä ole riittävä peruste perusopetuksen oppimäärästä tai paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamiselle.

Yhden opettajan opettama opetusryhmät muodostetaan siten, että ryhmässä on enintään viisi oppilasta, jotka saavat erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antamaa yhden tai useamman oppiaineen opetusta pienryhmässä tai erityisluokassa oppilaskohtaisena tukitoimena²²². Viiden oppilaan enimmäismäärä voidaan ylittää tilapäisesti.

7.4.3.3. Erityisluokanopettajan antama opetus erityisluokassa

Oppilaskohtaisena tukitoimena oppilaan opetuksen järjestäminen erityisluokassa tarkoittaa sitä, että oppilas saa erityisluokanopettajan antamaa opetusta erityisluokassa. Osa opetuksesta voidaan toteuttaa inklusiivisten periaatteiden mukaisesti yhteistyössä niin, että oppilaan osallistuminen muiden opetusryhmien opetukseen on mahdollista. Yhden opettajan opettamat opetusryhmät muodostetaan siten, että ryhmässä on enintään viisi oppilasta, jotka saavat oppilaskohtaisena tukitoimena erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antamaa opetusta pienryhmässä tai erityisluokassa²²³. Viiden oppilaan enimmäismäärä voidaan ylittää tilapäisesti.

Tukea koskeva arvio, suunnitelma ja hallintopäätös on tehtävä oppilaalle annettavasta erityisluokanopettajan antamasta opetuksesta erityisluokassa²²⁴.

Erityisluokanopettajan antama opetus erityisluokassa oppilaskohtaisena tukitoimena ei sinänsä ole riittävä peruste perusopetuksen oppimäärästä tai paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamiselle. Erityisluokanopettajan opetusryhmässä erityisluokassa saa olla enintään kymmenen oppilasta, mutta enimmäiskoko voidaan ylittää tilapäisesti²²⁵.

7.4.3.4. Tulkitsemispalvelut

Tulkitsemispalveluilla tarkoitetaan viittomakielellä tai muilla kommunikaatiomenetelmillä oppilaille annettavia tulkitsemispalveluita. Oikeus tulkitsemispalveluun on oppilailla, joilla on kuulovamma, näkövamma tai puhevamma, ja jotka tarvitsevat palvelua perusopetukseen osallistumiseksi. Tulkitsemispalvelut järjestetään oppilaan tarpeiden mukaan.

Tukea koskeva arvio, suunnitelma ja hallintopäätös on tehtävä oppilaalle annettavista tulkitsemispalveluista²²⁶. Tulkitsemispalvelut oppilaskohtaisena tukitoimena eivät sinänsä ole riittävä peruste perusopetuksen oppimäärästä tai paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamiselle. Tulkitsemispalveluita ainoana oppilaskohtaisena tukitoimena saava oppilas ei vaikuta opetusryhmän kokoon.

7.4.3.5. Oppilaskohtaiset avustajapalvelut

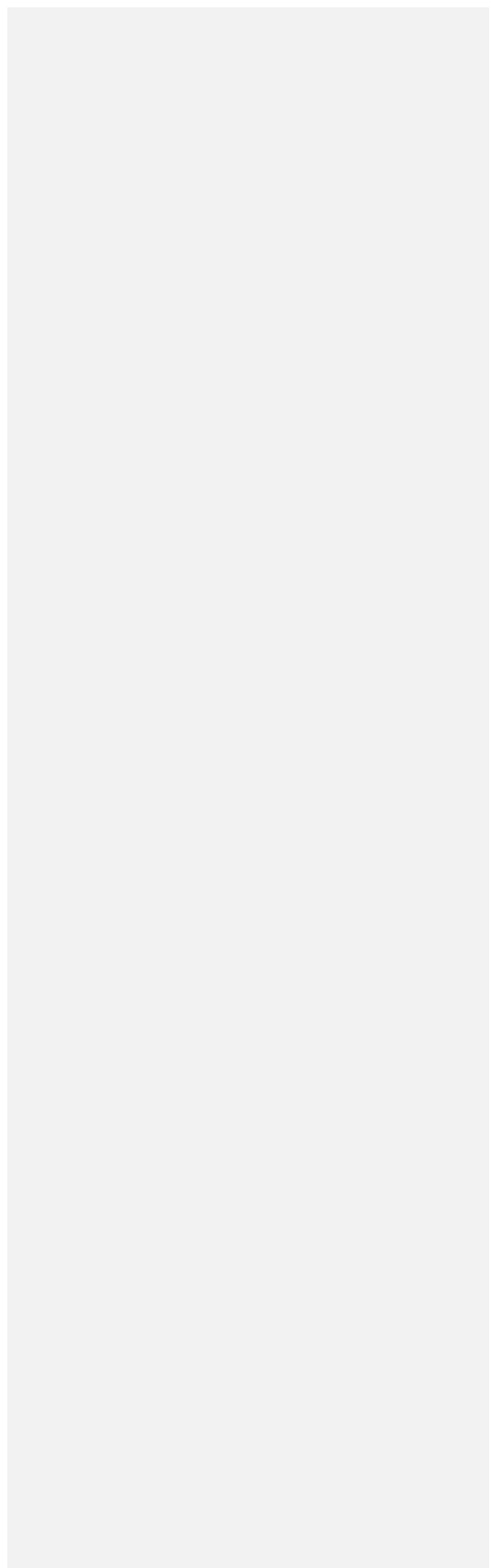
Oppilaskohtaisilla avustajapalveluilla tarkoitetaan opetukseen osallistumisen edellyttämiä avustajapalveluita tilanteissa, joissa muut osana koulun perustoimintaa järjestettävät oppimista tukevat opetusjärjestelyt ja mahdollinen ryhmäkohtainen koulunkäynninohjaaja eivät tue riittävästi oppilaan perusopetuksen oppimäärän ja paikallisen opetussuunnitelman tavoitteiden saavuttamista. Opetuksen järjestäjällä on mahdollisuus huolehtia avustajapalvelujen järjestämisestä henkilökohtaisen järjestämisen lisäksi myös luokakohtaisten avustajapalvelujen avulla. Perusopetuslain 3 §:n ja 31 §:n säännökset edellyttävät kuitenkin, että oppilaan yksilölliset

²²² Perusopetuslaki 20 g §

²²³ Perusopetuslaki 20 g §

²²⁴ Perusopetuslaki 20 d, e ja f §:t

²²⁵ Perusopetuslaki 20 g §

tarpeet selvitetään riittävällä tavalla siten, että opetus ja sen edellyttämät palvelut tulevat järjestetyiksi hänen edellytystensä mukaisesti²²⁷.

Avustajapalveluiden käyttäminen oppilaskohtaisena tukitoimena eivät sinänsä ole riittävä peruste perusopetuksen oppimäärästä tai paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamiselle. Tukea koskeva arvio, suunnitelma ja hallintopäätös on tehtävä oppilaalle annettavista avustajapalveluista. Oppilaalla ja hänen huoltajallaan on oikeus saada oppilaskohtaisia avustajapalveluita koskevasta asiasta hallintolaissa hallintopäätökselle asetetut vaatimukset täyttävä valituskelpoinen päätös²²⁸.

Avustamispalveluita ainoana oppilaskohtaisena tukitoimena saava oppilas ei vaikuta opetusryhmän kokoon.

7.4.3.6. Apuvälineet

Tulkitsemis- ja avustajapalvelujen lisäksi oppilaskohtaisia tukitoimia tarvitsevalle oppilaalle turvataan myös opetukseen osallistumisen edellyttämät tarpeelliset apuvälineet²²⁹, joiden avulla tuetaan oppilaan mahdollisuuksia saavuttaa perusopetuksen oppimäärä ja paikallisen opetussuunnitelman tavoitteet. Apuvälineet voidaan oppilaan tarpeiden mukaan järjestää hänen käyttöönsä ryhmä-, koulu- tai luokkakohteisesti. Luonteeltaan oppimäärän suorittamiseen ja opetukseen osallistumiseen tarkoitetut ja siten opetusvälineisiin rinnastettavat apuvälineet voidaan tarvittaessa järjestää myös henkilökohtaisesti. Oppilaskohtaisena tukitoimena oppilaalle ei järjestetä lääkinnälliseen kuntoutukseen kuuluvia koulussa ja muissa elämäntilanteissa tarvittavia apuvälineitä. Niihin oppilaalla on oikeus lääkinnällisestä kuntoutuksesta annetun asetuksen mukaisesti²³⁰.

Oppilaskohtaisten tukitoimien toteuttamisessa tulee tehdä opettajien ja muun henkilöstön välistä yhteistyötä²³¹, ja se voi edellyttää esimerkiksi erityisopettajan konsultaatiota. Tukitoimien suunnittelussa voidaan tarvittaessa hyödyntää myös muiden asiantuntijoiden konsultaatiota. Tästä päätetään opetuksen järjestäjän ohjeiden mukaisesti. Tukea koskeva arvio, suunnitelma ja hallintopäätös on tehtävä opetukseen osallistumisen edellyttämistä apuvälineistä²³².

Oppilaan apuvälineiden käyttö ainoana oppilaskohtaisena tukitoimena ei vaikuta opetusryhmän kokoon.

Oppilaskohtaista tukea koskevan päätöksen valmistelun käytännöt ja vastuut sekä päätöksestä päättämisen vastuu

Oppilaskohtainen tuki on keskeinen osa koulun toimintakulttuuria, ja sen tavoitteena on taata niitä tarvitseville oppilaalle tarvittavat tukitoimet, jotka mahdollistavat hänen osallistumisensa opetukseen ja oppimiseen. Tuen suunnittelussa, arvioinnissa ja päätöksenteossa huoltajalla ja oppilaalla on keskeinen rooli. Yhteistyö koulun ja huoltajien välillä on avainasemassa, jotta tukitoimet ovat kokonaisvaltaisia, tarkoituksenmukaisia ja tehokkaita. Tuen suunnittelussa, arvioinnissa ja päätöksenteossa yhteistyö koulun, oppilaan ja huoltajien välillä on avainasemassa, jotta tukitoimet ovat kokonaisvaltaisia, tarkoituksenmukaisia ja tehokkaita.

Yhteistyö huoltajien kanssa

Oppilaskohtaisen tuen suunnittelu ja arviointi alkaa aina yhteistyössä huoltajien kanssa. Huoltajien rooli on keskeinen, sillä he tuntevat lapsensa parhaiten ja voivat tuoda esiin lapsen yksilölliset vahvuudet ja tuen tarpeet. Tuki voi olla esimerkiksi erilaisten pedagogisten tukitoimien, kuten eriyttämisen, pienryhmäopetuksen tai erityisluokkaopetuksen muodossa. Huoltajiin pidetään yhteyttä säännöllisesti oppilaan oppimista ja tukitoimia koskevissa asioissa.

Huoltajalle on varattava mahdollisuus osallistua oppilaan tuen tarpeen arviointiin. Tuen tarpeen arviointiin varataan yhteinen palaveriaika, jossa mukana ovat oppilaan opettaja, erityisopettaja/erityisluokanopettaja (vastuuhenkilönä), huoltaja sekä oppilas itse. Myös koulun opiskeluhoollon edustus tulee huomioida tuen tarpeen arvioinnissa, mikäli oppilaan tilanne sen vaatii. Huoltajille annetaan säännöllisesti palautetta oppilaan edistymisestä ja tuen vaikuttavuudesta.

Yhteistyö oppilaan kanssa

Oppilaan osallistaminen tukitoimien suunnitteluun ja arviointiin on tärkeää. Oppilaan omat ajatukset, kokemukset ja tarpeet otetaan huomioon tukitoimien määrittelyssä. Oppilas on mukana tukitoimien arvioinnissa ja pystyy antamaan palautetta siitä, kuinka tukitoimet vaikuttavat hänen oppimiseensa ja hyvinvointiinsa.

Oppilasta kuullaan säännöllisesti hänen oppimisensa ja tarpeidensa osalta. Erityisesti silloin, kun suunnitellaan uusia tukitoimia tai arvioidaan olemassa olevia, oppilaan näkökulma on oleellinen.

Oppilaan kanssa käydään yksilöllisiä keskusteluja tukitoimista ja hänen omasta oppimisestaan ikätaso huomioiden. Näissä keskusteluissa voidaan yhdessä pohtia, mitkä tukitoimet ovat toimineet ja mitkä eivät, ja kuinka niitä voidaan muokata edelleen oppilaan tarpeita vastaaviksi.

Päätöksenteko ja tukitoimien arviointi

Oppilaskohtaisten tukitoimien päätöksenteko on yhteinen prosessi, jossa huomioidaan oppilaan, huoltajan ja koulun henkilöstön näkemykset. Yhteistyön ja avoimuuden varmistamiseksi on tärkeää, että huoltajat ja oppilas saavat mahdollisuuden vaikuttaa tukitoimien valintaan ja arviointiin. Tukitoimien päätöksenteko perustuu säännöllisiin arviointeihin ja keskusteluihin, joissa mukana ovat oppilaan huoltajat, oppilas sekä koulun asiantuntijat.

Oppilaskohtaista tukea koskevan päätöksen valmistelu

Kun oppilasta opettavat opettajat ovat arvioineet, että ryhmäkohtaiset tukimuodot eivät riitä tukemaan oppilaan oppimista ja koulunkäyntiä, käynnistetään oppilaskohtaisten tukitoimien tarpeen arviointi. Tuen tarpeen arvioinnin käynnistämisestä vastaa oppilaan erityisopettaja tai erityisluokanopettaja ja hän toteuttaa arvioinnin yhteistyössä muiden oppilasta opettavien opettajien, huoltajien ja oppilaan kanssa. Aloite arvioinnin käynnistämiseen voi tulla myös oppilaalta ja hänen huoltajaltaan. Tarvittaessa hyödynnetään monialaista osaamista ja arviointiin voivat osallistua opettajien lisäksi opiskeluhoollon ammattilaiset tai muut asiantuntijat. Tämä ei kuitenkaan ole edellytyksenä oppilaskohtaista tukea koskevan hallintopäätöksen tekemiselle.

Erityisopettaja tai erityisluokanopettaja vastaa oppilaskohtaisen tuen tarpeen arvioinnin kirjaamisesta sekä huoltajien ja oppilaan kuulemisesta ja toimittaa nämä asiakirjat rehtorille tai koulunjohtajalle. Rehtori tai koulunjohtaja valmistelee päätöksen oppilaskohtaisten tukitoimien tarpeen arvioinnin pohjalta. Päätös oppilaskohtaisesta tuesta tehdään Rovaniemen kaupungin kasvun ja oppimisen palvelualueen hallinnossa delegointimatriisin mukaisesti.

Opiskeluhoollon ammattilaisten sekä muiden monialaisen yhteistyön tahojen kanssa tehtävän yhteistyön ja kehittämisen periaatteet

Opiskeluhoollon ammattilaisten sekä muiden monialaisen yhteistyön tahojen kanssa tehtävä yhteistyö on olennainen osa koulun kokonaisvaltaista tukea oppilaan hyvinvoinnille ja oppimiselle. Yhteistyö oppilaan hyvinvoinnin, oppimisen tuen ja koulunkäynnin edistämiseksi on suunnitelmallista ja moniammatillista, ja sen periaatteet pohjautuvat yhteiseen tavoitteeseen – tukea oppilaan kokonaisvaltaista kehitystä ja hyvinvointia.

Yhteinen tavoitteenasettelu

Monialaisen yhteistyön peruslähtökohtana on yhteinen ymmärrys oppilaan tarpeista ja tukitoimista. Koulun opiskelu- ja kouluterveydenhuolto (opiskeluhuollon kuraattori ja -psykologi sekä kouluterveydenhuollon terveydenhoitaja ja -lääkäri) tekee tiivistä yhteistyötä opettajien, erityisopettajien ja muiden koulun työntekijöiden kanssa. Yhteistyössä sovitaan selkeästi yhteiset tavoitteet ja vastuut sekä määritellään, miten kukin osapuoli tukee oppilaan hyvinvointia ja oppimista.

Tavoitteiden asettaminen perustuu oppilaan yksilöllisiin tarpeisiin, ja yhteistyössä pyritään varmistamaan, että oppilas saa oikea-aikaisen ja oikeanlaisen tuen. Avoimuus ja säännöllinen tiedonvaihto ovat keskeisiä tekijöitä yhteistyön onnistumisessa, ja kaikki osapuolet sitoutuvat tekemään yhteistyötä yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi.

Opiskeluhoitopalvelut ovat mukana oppilaan oppilaskohtaisen tuen tarpeen arvioinnissa, mikäli oppilaan tilanne sitä vaatii.

Monialainen yhteistyö ja roolit

Monialainen yhteistyö edellyttää, että eri ammattilaisten roolit ja vastuut ovat selkeästi määriteltyjä. Tavoitteena on varmistaa, että asiantuntijat voivat tuoda oman erityisosaamisensa osaksi oppilaan tukitoimia ja että oppilaan tukeminen on johdonmukaista ja yhteensovittettua.

Yhteisöllinen opiskeluhoitoryhmä
Koulussa toimii rehtorin/koulunjohtajan johtama yhteisöllinen opiskeluhoitoryhmä, johon kuuluvat koulun lukuvuosisuunnitelmassa nimetyt henkilöt. Yhteisöllinen opiskeluhoitoryhmä kokoontuu säännöllisesti, ja sen toiminta suunnitellaan lukuvuoden alussa. Tämän ryhmän tehtävänä on käsitellä koulun toimintakulttuurin ja koko oppilaskunnan hyvinvointia koskevia kysymyksiä, sekä koordinoita yleisiä opiskeluhoollon toimia. Yhteisöllinen opiskeluhoitoryhmä tekee päätöksiä, jotka koskevat koulun hyvinvointipalveluiden kehittämistä ja koordinoi koulun yleisiä tukitoimia.

Yksilöllinen opiskeluhoitoryhmä
Yksilöllinen opiskeluhoitoryhmä keskittyy yksittäisten oppilaiden erityistarpeisiin. Tämä ryhmä kokoontuu tarpeen mukaan oppilaan ja/tai huoltajan luvalla ja koostuu oppilaan tukemiseen osallistuvista asiantuntijoista, kuten opettajista, erityisopettajista, opiskelu- ja kouluterveydenhuollon ja mahdollisesti terveydenhuollon tai sosiaalihuollon ammattilaisista. Yksilöllinen opiskeluhoitoryhmä suunnittelee oppilaan yksilölliset tukitoimet ja varmistaa, että oppilas saa tarvitsemansa tuen oikea-aikaisesti ja asianmukaisesti. Yksilöllisen opiskeluhoitoryhmän tapaamisista kootaan yksilöllinen opiskeluhoitokertomus.

Yhteistyön jatkuva kehittäminen

Monialainen yhteistyö on jatkuvaa kehittämistyötä, jossa arvioidaan käytössä olevia käytäntöjä ja kehitetään niitä tarpeen mukaan. Opiskeluhoitopalvelujen ammattilaiset ja muut monialaiset tahot tekevät yhteistyötä myös yhteisten koulutusten, työpajojen ja keskustelujen kautta, joissa pyritään kehittämään yhteisiä toimintatapoja ja parantamaan tiedonkulkua. Yhteistyön kehittäminen perustuu arviointiin ja palautteeseen, jota saadaan oppilailta, huoltajilta ja koulun henkilöstöltä.

Yhteistyö huoltajien ja muiden sidosryhmien kanssa

Monialainen yhteistyö ei rajoitu vain koulun sisäisiin ammattilaisiin, vaan siihen liittyy myös yhteistyö huoltajien ja muiden sidosryhmien kanssa. Huoltajien rooli on tärkeä, sillä he tuntevat lapsensa parhaiten ja voivat tuoda esille tietoa, joka auttaa tukitoimien suunnittelussa ja toteutuksessa. Yhteistyö sidosryhmien, kuten sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden sekä paikallisten viranomaisten kanssa, mahdollistaa laaja-alaisen tuen, joka vastaa oppilaan kokonaisvaltaisiin tarpeisiin.

Yhteistyö huoltajien ja muiden sidosryhmien kanssa perustuu avoimeen ja luottamukselliseen vuorovaikutukseen. Tavoitteena on, että kaikki osapuolet ovat mukana tukemassa oppilaan hyvinvointia ja oppimista yhteisellä, avoimella ja johdonmukaisella tavalla.

Seuranta ja arviointi

Monialaisen yhteistyön vaikutuksia seurataan säännöllisesti. Arvioinnissa hyödynnetään oppilaan edistymistä, oppimisen tukitoimien vaikutuksia ja oppilaan hyvinvointia koskevaa tietoa. Seurannan avulla voidaan tehdä tarvittavia muutoksia tukitoimien toteuttamisessa ja yhteistyön käytänteissä.

Arvioinnissa huomioidaan myös monialaisen yhteistyön tehokkuus ja yhteistyöstä saatu palaute kaikilta osapuolilta, kuten oppilailta ja huoltajilta. Yhteistyön kehittämistä tapahtuu tämä palautteen pohjalta.

7.5. Perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeaminen

Perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamisessa on kyse oppilaan perusoikeuksien rajaamisesta. Perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista voidaan poiketa kolmella tavalla. Nämä ovat opinnoissa eteneminen tavoitekokonaisuuksittain, oppiaineen oppimäärän rajaaminen sekä tilapäinen vapauttaminen oppimäärän opiskelusta terveydellisistä syistä. Opinnoissa eteneminen tavoitekokonaisuuksittain kuvataan luvussa 5.4.3.

7.5.1. Oppiaineen oppimäärän rajaaminen

Oppiaineen oppimäärän rajaaminen tehdään vasta silloin, jos oppilas ei ryhmäkohtaisista tukimuodoista ja oppilaskohtaisista tukitoimista huolimatta kykene suoriutumaan hyväksytysti

227 Perusopetuslaki 31 § ja Perusopetuslaki 3 §

228 Perusopetuslaki 20 d, e ja f §:t

229 Perusopetuslaki 31 §

230 Asetus lääkinnällisestä kuntoutuksesta (1015/1991)

231 Perusopetuslaki 20 c §

232 Perusopetuslaki 20 d, e ja f §:t

(arvosana välttävä (5)) perusopetuksen oppimäärästä ja opetussuunnitelman mukaisista tavoitteista. Perusopetuksen oppimäärää ja paikallisen opetussuunnitelman tavoitteita voidaan rajata vasta silloin, kun oppilas on saanut oppilaskohtaisena tukitoimena erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antamaa opetusta pienryhmässä tai erityisluokanopettajan antamaa opetusta erityisluokassa kyseisessä oppiaineessa²³³. Perusopetuksen oppimäärän rajaaminen on viimesijainen keino. Opetuskielen oppimisen varhainen vaihe, poissaolot, motivaation puute, puutteellinen opiskelutekniikka tai käyttäytymisellä reagointi eivät voi lähtökohtaisesti olla peruste oppimäärän rajaamiselle.

Oppiaineen oppimäärän rajaaminen merkitsee oppilaan oppimiselle asetettavan tavoitetaso määrittämisestä hänen edellytystensä mukaiseksi. Oppimäärän rajaaminen tehdään karsimalla oppilaskohtaisesti paikallisen opetussuunnitelman tavoitteita ja sisältöjä. Tavoitteiden tulee kuitenkin olla oppilaalle riittävän haasteellisia.

Oppiaineen oppimäärän tai opetussuunnitelman tavoitteiden rajaaminen edellyttävät ajantasaista ja tuen tarpeen osalta päivitettyä perusopetuslain 20 d §:n mukaista arviointia, 20 e §:n mukaista suunnitelmaa ja 20 f §:n mukaista päätöstä²³⁴. Koska opetussuunnitelman oppimäärän sisällöistä tai tavoitteista poikkeaminen on oppilaan perusoikeuksiin puuttuva toimenpide, on suositeltavaa hyödyntää monialaista yhteistyötä tai mahdollisia lausuntoja oppilaan edun mukaisesta toimintatavasta.

Opetuksen järjestäjän on tehtävä kirjallinen päätös perusopetuslain 20 h §:ssä säädetystä perusopetuksen oppimäärästä ja opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamisesta²³⁵. Päätös tulee tehdä ilman aiheetonta viivytystä²³⁶.

Ennen päätöksen tekemistä on kuultava oppilasta ja tämän huoltajaa. Huoltajalle tulee antaa tietoa oppimäärän rajaamisen vaikutuksista oppilaan jatko-opintokelpoisuuteen perusopetuksen jälkeen.

Mikäli oppilaan tilanteessa ja tuen tarpeessa tapahtuu oleellisia muutoksia, on tehtävä uusi tukea koskeva hallintopäätös. Hallintopäätöksen tekemisestä on säädetty hallintolaissa²³⁷.

Jos oppilaan kohdalla poiketaan perusopetuksen oppimäärästä tai tavoitteista, rajaamista koskevan päätöksen perusteena olevaan perusopetuslain 20 e §:n mukaiseen oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskevaan suunnitelmaan tulee sisällyttää oppilaskohtaiset tavoitteet ja sisällöt, opinnoissa eteneminen sekä oppilaan arvioinnin periaatteet. Suunnitelman laativat oppilasta opettavat opettajat yhteistyössä oppilaan ja hänen huoltajansa kanssa. Oppilaan osaaminen arvioidaan suunnitelmassa asetettujen tavoitteiden sekä luvussa 6 kuvattujen periaatteiden mukaisesti. Jos oppilaan perusopetuksen oppimäärää tai tavoitteita on rajattu, osaaminen arvioidaan suhteessa oppilaalle määriteltyihin tavoitteisiin. Arviointi on sanallista lukuun ottamatta päättöarviointia. Sanalliseen arvioon lisätään rajaamista ilmaiseva tähti (*). Sanallisessa arvioinnissa noudatetaan muilta osin summatiivisen arvioinnin linjauksia. Samoja periaatteita noudatetaan myös mahdollisessa väliarvioinnissa. Päätötdistukseen merkitään arvosana 5 *.

Suunnitelman toteutumista ja tukitoimien riittävyyttä on arvioitava tarpeen mukaan, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa. Suunnitelmaa tulee tarkistaa useammin, jos oppilaan tarpeet sitä edellyttävät.²³⁸

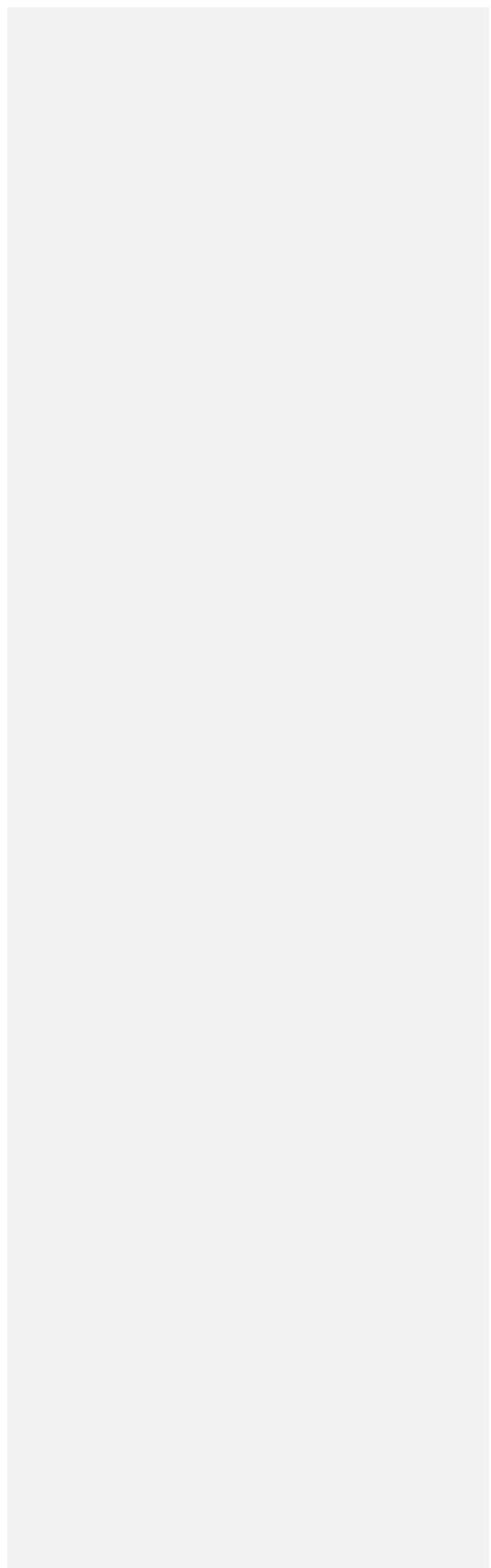
233 Perusopetuslaki 20 h §

234 Perusopetuslaki 20 e § ja Perusopetuslaki 20 f §

235 Perusopetuslaki 20 f §

236 Hallintolaki 23 §

237 Hallintolaki 7 luku

7.5.2. Oppilaan vapauttaminen oppiaineen oppimäärän suorittamisesta terveydellisistä syistä

Perusopetuksen oppimäärästä ja paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poiketaan myös silloin, kun oppilas vapautetaan tilapäisesti oppiaineen oppimäärän suorittamisesta terveydellisistä syistä²³⁹. Tilapäisellä vapauttamisella oppiaineen oppimäärän suorittamisesta tarkoitetaan lyhytaikaista ja määräaikaista opetukseen osallistumattomuutta terveydellisistä syistä. Vapauttaminen voi koskea yksittäisen oppiaineen oppituntia viikoittain enintään neljän kuukauden ajan. Opetussuunnitelman oppimäärän sisällöistä tai tavoitteista poikkeaminen on oppilaan oikeuksiin puuttuva toimenpide, ja sen vuoksi on suositeltavaa hyödyntää monialaista yhteistyötä tai mahdollisia lausuntoja oppilaan edun mukaisesta toimintatavasta.

Oppilaan vapauttaminen oppiaineen oppimäärän suorittamisesta terveydellisistä syistä edellyttää ajantasaista ja tuen tarpeen osalta päivitettyä perusopetuslain 20 d §:n mukaista arviointia, 20 e §:n mukaista suunnitelmaa ja 20 f §:n mukaista päätöstä²⁴⁰. Arviointiin perustuvasta suunnitelmasta tulee käydä ilmi oppilaan opiskelema oppimäärä ja siitä tehtävät poikkeamiset, oppilaan vuosiluokan mukaisesta tuntimäärästä poikkeaminen, oppilaskohtaiset tavoitteet ja sisällöt, opinnoissa eteneminen sekä oppilaan oppimisen arviointi. Opetuksen järjestäjän on tehtävä hallintopäätös perusopetuslain 20 h §:ssä säädetyistä perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamisesta²⁴¹. Päätös tulee tehdä ilman aiheetonta viivytystä²⁴².

Ennen päätöksen tekemistä on kuultava oppilasta ja tämän huoltajaa. Mikäli oppilaan tilanteessa ja tuen tarpeessa tapahtuu oleellisia muutoksia, on tehtävä uusi hallintopäätös.

Jos tilapäinen vapauttaminen ei riitä oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin turvaamisen perusopetuksen oppimäärän suorittamisen edistämiseksi terveydellisistä syistä, sovelletaan perusopetuslain 20 i §:n mukaisesti järjestettävää opetusta opetuksen järjestämiseksi oppilaalle oppimiskykyyn vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen perusteella²⁴³.

Oppiaineen oppimäärästä sekä paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamisesta tehtävän päätöksen käytännön valmistelut ja vastuut sekä päättämisen käytännöt ja vastuut

Perusopetuksen oppimäärän rajaaminen on viimeisijainen keino. Oppiaineen oppimäärää rajataan vasta, jos oppilas ei oppilaskohtaisista tukitoimista huolimatta kykene saavuttamaan oppiaineessa hyväksytyä (arvosana 5) suoritustasoa.

Ennen kuin oppiaineen oppimäärää voidaan rajata, tulee huolehtia siitä, että oppilas on saanut oppilaskohtaisena tukitoimena erityisluokanopettajan antamaa opetusta kyseisessä oppiaineessa, kaikki oppiaineen tunnit, yhden lukukauden ajan, pienryhmässä tai erityisluokanopettajan antamaa opetusta erityisluokassa kyseisessä oppiaineessa säännöllisesti, vähintään lukukauden ajan. Kun oppimäärän rajaamista aletaan suunnitella, huoltajalle ja oppilaalle kerrotaan oppimäärän rajaamisen vaikutuksista jatko-opintoihin perusopetuksen jälkeen.

Ennen päätöstä oppimäärän rajaamisesta tehdään oppilaskohtaisten tukitoimien tarpeen arviointi. Arvioinnissa kuvataan oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin tuen tarve, opintojen etenemisen tilanne, aiemmin annetut ryhmäkohtaiset tukimuodot sekä toteutetut oppilaskohtaiset tukitoimet. Arvioinnin laativat yhteistyössä erityisopettaja tai erityisluokanopettaja (vastuuhenkilönä), luokanopettaja tai luokanvalvoja, huoltajat, oppilas sekä tarvittaessa opiskeluhoillon edustaja. Päätöstä oppimäärän rajaamisesta tukee psykologinen tai lääketieteellinen lausunto, joka liitetään osaksi tukitoimien tarpeen arviointia.

Huoltajan kuuleminen suoritetaan samassa tilaisuudessa, missä tehdään oppilaskohtaisten tukitoimien tarpeen arviointi. Huoltajan kutsuminen tilaisuuteen tehdään kirjallisesti, jotta asia voidaan todentaa jälkikäteen.

Hallinnollisen päätöksen oppimäärän rajaamisesta valmistelee rehtori/ koulunjohtaja. Päätös tehdään Rovaniemen kaupungin kasvun ja oppimisen palvelualueen hallinnossa delegointimatriisin mukaisesti.

7.6. Poikkeava voimaantulo ja siirtymäaika

7.6.1. Perusopetuksen järjestäminen oppilaalle, jolla on vamma, sairaus tai toimintakyvyn rajoite (astuu voimaan 1.8.2026)

Jos oppilaalle on tehty varhennettua oppivelvollisuutta koskeva päätös oppivelvollisuuslain 2 §:n 3 momentin perusteella ja hänen tuen tarpeensa jatkuu perusopetuksessa, oppilaalle tehdään tukea koskeva päätös²⁴⁴. Tukitoimet voivat sisältää oppilaskohtaisia tukitoimia tai poikkeamista perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista. Päätös varhennetusta oppivelvollisuudesta tulee olla tehty ennen perusopetukseen siirtymistä yhteistyössä sekä varhaiskasvatuksen että esi- ja perusopetuksen asiantuntijoiden kanssa. Näin lapsen oppimisen polku muodostaa lapsen edun mukaisen jatkumon. Jos oppilaalla ilmenee perusopetuksen aikana oppimiskykyyn vaikuttava vamma, sairaus tai muu toimintakyvyn rajoite, joka olisi johtanut varhennettuun oppivelvollisuuteen, hänen opetuksensa voidaan järjestää perusopetuslain mukaisten tukitoimien avulla²⁴⁵.

Tukitoimien tarpeen arviointi on tehtävä silloin, kun oppilaalla on vamma, sairaus tai muu toimintakyvyn rajoite. Tällöin arvioidaan myös mahdollinen tarve opiskella toiminta-alueittain

²³⁹ Perusopetuslaki 20 h §

²⁴⁰ Perusopetuslaki 20 e § ja Perusopetuslaki 20 f §

²⁴¹ Perusopetuslaki 20 f §

²⁴² Hallintolaki 23 §

²⁴³ Perusopetuslaki 20 i §

²⁴⁴ Perusopetuslaki 20 i §

²⁴⁵ Perusopetuslaki 4 a luku

oppiainejakoisen opetussuunnitelman sijaan²⁴⁶. Toiminta-alueittain järjestettävään opetukseen siirrytään vasta, kun oppilas ei oppimiskykyyn vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen vuoksi eikä tukitoimista tai oppimäärien rajaamisesta huolimatta pysty opiskelemaan oppiaineittain.

Opetuksen järjestäjien rahoituksen perusteena olevat tuen tiedot tallennetaan valtakunnallisia opinto- ja tukirekistereitä koskevan lain nojalla Opetushallituksen kansalliseen opiskeluoikeuksien ja suoritusten keskitettyyn KOSKI-integraatiopalveluun²⁴⁷. Tähän rekisteriin tulee myös viedä merkintä perusopetuslain 20 i §:n mukaisesta hallintopäätöksestä opetuksen järjestämisestä oppilaalle, jolla on vamma, sairaus tai toimintakyvyn rajoite ja lisäksi tieto siitä, järjestetäänkö oppilaan opetus toiminta-alueittain vai oppiaineittain²⁴⁸.

Oppilaalle laaditaan perusopetuslain 20 e §:n mukainen oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma opintojen etenemiseksi. Suunnitelmassa kuvataan oppilaskohtaisesti määritellyt perusopetuksen opetussuunnitelman tavoitteiden mukaiset tai oppilaskohtaisesti määritellyt tavoitteet ja sisällöt, arvioinnin periaatteet sekä tukitoimien toteuttaminen ja seuranta.²⁴⁹ Suunnitelman laativat oppilaan opettajat yhteistyössä oppilaan ja hänen huoltajansa kanssa. Opetuksen järjestäjän on tehtävä kirjallinen hallintopäätös perusopetuslain 20 h §:ssä säädetystä tilapäisestä vapauttamisesta²⁵⁰. Päätös tulee tehdä ilman aiheutonta viivytystä²⁵¹.

Jos oppilas on terveydellisistä syistä estynyt osallistumasta opetukseen, perusopetuksen oppimäärän tai sisältöjen rajaaminen ei ole välttämätöntä. Jos on tarpeen poiketa opetussuunnitelman sisällöistä ja tavoitteista lyhytaikaisesti, oppilaalla on oikeus siihen kyetessään osoittaa osaamistaan monipuolisesti, ja siihen tulee tarjota riittävästi tilaisuuksia. Oppilas voi osoittaa osaamistaan myös erityisessä tutkinnossa²⁵².

Oppilaan perusopetuksen oppimäärän rajaaminen on viimesijainen keino. Muina järjestelyinä voidaan käyttää esimerkiksi tavoitekokonaisuuksittain etenemistä. Oppilaalla, jolla on vamma, sairaus tai toimintakyvyn rajoite, on oikeus kaikkiin ryhmäkohtaisiin tukimuotoihin ja oppilaskohtaisiin tukitoimiin. Tukitoimet järjestetään oppilaan edun mukaisesti ja ensisijaisesti oppilaan omassa koulussa.

Moniammatillista ja -alaista yhteistyötä tulisi hyödyntää aina, kun arvioidaan tarvetta järjestää opetusta oppilaalle, jolla on vamma, sairaus tai toimintakyvyn rajoite. Monialainen ja -ammattilinen yhteistyö tai lääketieteellisen lausunnon tai tarkan diagnoosin saaminen päätöksen liitteeksi ei ole edellytys päätöksen tekemiselle tai tuen toteuttamiselle, elleivät oppilaan etu ja tuen tarve sitä edellytä.

Tuen toteuttamista koskeva suunnitelma, suunnitelman toteutuminen käytännössä ja tukitoimien riittävyys on arvioitava tarpeen mukaan, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa. Suunnitelmaa tulee tarkistaa useammin, jos oppilaan tarpeet sitä edellyttävät.²⁵³

Ennen hallintopäätöksen tekemistä on kuultava oppilasta ja tämän huoltajaa. Mikäli oppilaan tilanteessa ja tuen tarpeessa tapahtuu oleellisia muutoksia, on tehtävä uusi tukea koskeva hallintopäätös. Hallintopäätöksen tekemisestä on säädetty hallintolaissa.

246 Perusopetuslaki 20 d §

247 Laki valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä (884/2017)

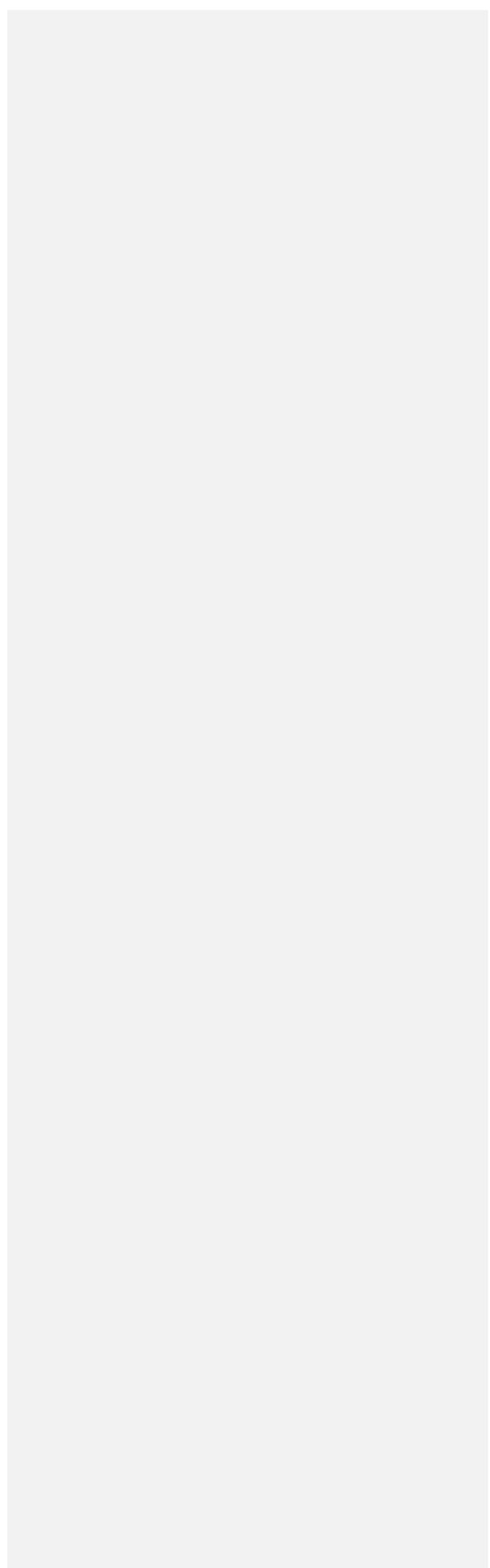
248 Perusopetuslaki 20 i §

249 Perusopetuslaki 20 e §

250 Perusopetuslaki 20 f §

251 Hallintolaki 23 §

252 Perusopetuslaki 38 §

7.6.2. Pidennetty oppivelvollisuus (voimassa 31.7.2026 saakka)

Jos perusopetuslaissa tarkoitetulle perusopetukselle säädettyjä tavoitteita ei lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi ilmeisesti ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa, alkaa oppivelvollisuus vuotta aikaisemmin (pidennetty oppivelvollisuus). Oppivelvollisuus päättyy, kun oppivelvollinen täyttää 18 vuotta tai on tätä ennen hyväksytysti suorittanut toisen asteen tutkinnon.²⁵⁴

Päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista. Perusopetuslain 20 i § tulee voimaan 1.8.2026. Päätös erityisestä tuesta ja erityisen tuen henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS) ovat voimassa siihen saakka, kunnes ne on tarkistettu perusopetuslain 4 a luvun mukaiseksi 31.8.2026 mennessä. Ne erityisen tuen päätökset, jotka sisältävät myös päätöksen pidennetystä oppivelvollisuudesta, voidaan päivittää uuden lainsäädännön mukaisiksi 1.8.2026 alkaen²⁵⁵.

7.7. Erikoissairaanhoidon potilaana olevan oppilaan opetus ja konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu

Erikoissairaanhoidossa olevan oppilaan opetus järjestetään ensisijaisesti oppilaan omassa koulussa²⁵⁶. Kuitenkin jos oppilas on sairaalassa potilaana, sairaalan sijaintikunta on velvollinen järjestämään hänelle opetusta, jos se on oppilaan terveydentilan, pedagogisten erityistarpeiden ja hoitotoimenpiteiden kannalta perusteltua, eikä ole oppilaan edun mukaista järjestää opetusta muulla tavoin. Myös muut erikoissairaanhoidon toimintayksiköt voivat järjestää opetusta oppilaille, jotka ovat erikoissairaanhoidossa. Erikoissairaanhoidon potilaana olevan oppilaan opetuksesta ja konsultatiivisen sairaalaopetuspalvelun järjestämistä määrätään tarkemmin luvussa 5.

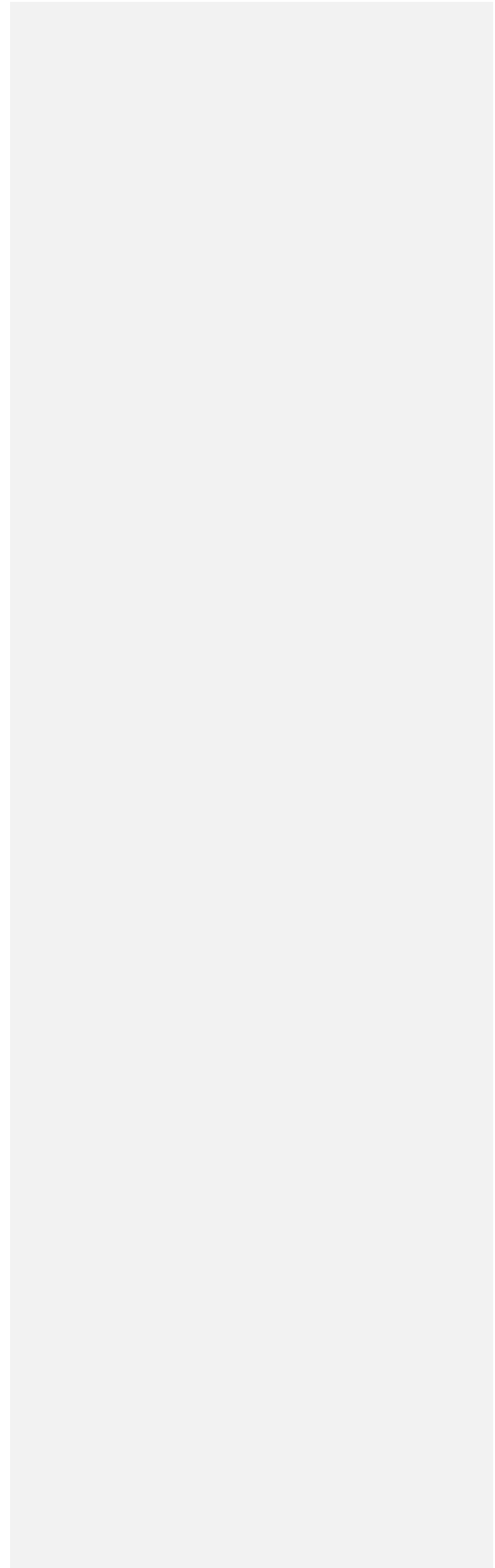
7.8. Tuen jatkumo siirtymävaiheissa, yhteistyö ja sujuva tiedonsiirto

Varhaiskasvatus, esiopetus ja perusopetus sekä toinen aste muodostavat lapsen ja nuoren kasvua ja oppimista tukevan jatkumon. Tätä vahvistetaan opetuksen ja koulutuksen järjestäjien sujuvalla tiedonsiirrolla. Yhteistyöllä vahvistetaan myös lasten ja huoltajien osallisuutta. Yhteistyön tulee olla suunnitelmallista. Yhteistyötä kehitetään ja arvioidaan opetuksen järjestäjän johdolla.

Tuen jatkumon varmistamiseksi on keskeistä riittävä tieto oppilaan saamasta tuesta ja toimivista tukimuodoista ja tukitoimista. Mikäli lapsi on saanut lapsikohtaisia tukitoimia esiopetuksessa, tuen toteutumista ja vaikuttavuutta koskeva tieto huomioidaan lapsen siirtyessä perusopetukseen. Mikäli lapsella on esiopetuksessa ollut käytössä henkilökohtaisia apuvälineitä, hän on saanut lapsikohtaisia tulkittamis- tai avustajapalveluita tai erityisopettajan opetusta säännöllisesti tai kokoaikaisesti pienryhmässä, tämä tulee huomioida lapsen siirtyessä perusopetukseen. Oppilaskohtaisten tukitoimien tarve arvioidaan siirtymävaiheissa, ja tuen toteuttaminen suunnitellaan yhteistyössä.

Oppivelvollisen oppilaan siirtyessä toisen koulutuksen järjestäjän koulutukseen aikaisemman koulutuksen järjestäjän on salassapitosäännösten estämättä viipymättä toimitettava oppivelvollisen koulutuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot uudelle koulutuksen järjestäjälle²⁵⁷. Tavoitteena on, että opetuksen, oppimisen tuen, ohjauksen sekä yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestämisen kannalta keskeinen tieto siirtyy oppilaan siirtyessä. Yksilökohtaisen opiskeluhuollon tietojen siirtäminen edellyttää suostumusta. Tiedonsiirrossa noudatetaan

- 254 *Oppivelvollisuuslaki 2 §*
- 255 *Perusopetuslaki 20 i §*
- 256 *Perusopetuslaki 4 a §*
- 257 *Oppivelvollisuuslaki 23 §*

voimassa olevia säännöksiä. Opetuksen järjestäjät vastaavat tiedonsiirron käytäntöjen luomisesta ja kehittämisestä.

Toiminta siirtymävaiheissa ja tiedonsiirtoon liittyvät käytännöt ja vastuut

Rovaniemellä tehdään monipuolista työtä, jotta oppilaan koulupolku saadaan mahdollisimman eheäksi kokonaisuudeksi esiopetuksesta toiselle asteelle. Sujuva tiedonsiirto sekä tiivis yhteistyö nivelvaiheissa eri toimijoiden välillä mahdollistavat tähän tavoitteeseen pääsemisen.

Rovaniemen kaupungissa noudatetaan seuraavia onnistuneen tiedonsiirron periaatteita:

- Oppimisen ja koulunkäynnin tuen prosessissa sekä nivelkohdan tiedonsiirrossa huomioidaan oppilaan ja perheen osallisuus.
- Kodin ja koulun välistä yhteistyötä suunnitellaan siirtymävaiheessa yhdessä huoltajien, lasten ja nuorten kanssa.
- Huoltajalle tulee antaa tietoa koulun toiminnasta, opetussuunnitelmasta, opetusjärjestelyistä, koulun säännöistä ja tukitoimista sekä mahdollisuus esittää näkemyksensä tuen antamisesta.
- Tiedonsiirrossa siirretään oppilaaseen liittyviä tietoja, jotka kuuluvat salassapidon piiriin. Yksilölliset tiedot luovutetaan vastaanottavalle taholle noudattaen henkilötietojen käsittelyä, salassapitoa ja tietojen luovuttamista koskevia säädöksiä ja ohjeita. Tavoitteena on, että kaikki oppilasta koskeva tieto siirretään huoltajan läsnä ollessa tai huoltajan suostumuksella.
- Yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestämisen kannalta keskeinen tieto siirtyy opiskeluhuollon asiantuntijalta asiantuntijalle.
- Opetuksen järjestäjällä on oikeus pyytää ja saada tietoa oppilaan koulunkäyntiin vaikuttavista asioista sosiaali- ja terveysviranomaisilta. Tiedonsaanti perustuu lainsäädäntöön ja koskee tilanteita, joissa tieto on tarpeen oppilaan opetuksen, tuen tai hyvinvoinnin järjestämiseksi. Tiedonvaihto toteutetaan yhteistyössä viranomaisten kanssa voimassa olevien säädösten ja salassapitosäännösten mukaisesti.

Tiedonsiirtokäytännöt ja vastuut koulun vaihtuessa

Koulun vaihtuessa opetuksen järjestämisen kannalta oleellinen tieto on aina siirrettävä. Lähettävä koulu pyytää huoltajilta luvan pedagogisten asiakirjojen ja mahdollisten asiantuntijalausuntojen siirtämiseen (lomake asiakirjojen ja lausuntojen siirtämiseen).

Ryhmäkohtaisia tukimuotoja saavan oppilaan osalta lähettävän koulun luokanopettaja/luokanvalvoja huolehtii, että opetuksen järjestämisen kannalta oleellinen tieto siirtyy uuteen kouluun. Oppilaskohtaisia tukitoimia saavan oppilaan osalta lähettävän koulun erityisopettaja/erityisluokanopettaja huolehtii siitä, että oleellinen tieto siirtyy uuteen kouluun.

Kun oppilas vaihtaa koulua kaupungin sisällä oppilaskohtaisen tuen tarpeen arviointi ja suunnitelma siirtyvät uuteen kouluun suoraan oppilashallintatietojärjestelmän kautta. Mahdolliset asiantuntijalausunnot siirtyvät uuteen kouluun huoltajien kautta tai erikseen sovittaessa lähettävän koulun kautta (lupalomake täytettävä).

Kun oppilas siirtyy toiselle paikkakunnalle tai toisen opetuksen järjestäjän opetukseen, tarvittavat asiakirjat tulostetaan. Tiedonsiirtolupa täytetään yhdessä huoltajien kanssa. Alkuperäinen lupalomake jää koulun arkistoon ja kopio lähetetään asiakirjojen mukana uuteen kouluun. Jos uuden paikkakunnan koulu ei ole vielä tiedossa, asiakirjat lähetetään uuden paikkakunnan opetuksen järjestäjälle.

Siirtyminen esiopetuksesta perusopetukseen

Perusopetuksen ja esiopetuksen tuen yhteensovittamisen käytäntöjen kannalta sujuva nivelvaihtely ja tiedonsiirto ovat tärkeässä roolissa. Oikea-aikainen ja varhainen tuki sekä siirtymäyhteistyö tukevat kaikkien lasten koulunaloitusta. Tavoitteena on kumppanuus perheiden kanssa, lasten ja perheiden valmistaminen koulunaloitukseen sekä tarpeellisen tiedon siirtäminen koulutulokkaista kouluun. Esiopetusvuoden päättyessä esiopetuksen yksikkö ja koulu huolehtivat yhdessä sujuvasta koulunaloituksesta ja tukitoimien jatkumisesta.

Mikäli lapsi on saanut lapsikohtaisia tukitoimia esiopetuksessa, tuen toteutumista ja vaikuttavuutta koskeva tieto otetaan huomioon lapsen siirtyessä perusopetukseen. Oppilaskohtaisten tukitoimien tarpeen arviointi tehdään siirtymävaiheessa ja tuen toteuttaminen suunnitellaan yhteistyössä perusopetuksen kanssa. Perusopetuksessa tehdään tuen toteuttamista koskeva suunnitelma ja hallintopäätös mahdollisista oppilaskohtaisista tukitoimista.

Mikäli lapselle on tehty päätös varhennetusta oppivelvollisuudesta ja hänen tuen tarpeensa jatkuu perusopetuksen alkaessa, tehdään perusopetukseen siirryttäessä erillinen tukea koskeva päätös keväällä ennen kouluun siirtymistä. Tuen tarpeen arviointi edellyttää esi- ja perusopetuksen henkilöstön moniammatillista ja monialaista yhteistyötä.

Perusopetuksen järjestämistä ja oppilaskohtaisia tukitoimia arvioitaessa on tärkeää tarkastella lapsen kokonaistilannetta laajasti. Lapsen vammaa, sairautta tai toimintakyvyn rajoitetta tarkastellaan eri näkökulmista, jotta ymmärretään, millaisia tukitoimia hän tarvitsee opetukseen osallistumisessa ja oppimisen tavoitteiden saavuttamisessa.

Tuki perustuu kokonaisarvioon siitä, millaisia tukitoimia oppilas tarvitsee suoriutuakseen oppimäärän tavoitteista ja osallistuakseen opetukseen. Päätöksenteossa painottuu opetushenkilöstön näkemys oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin tuen tarpeista. Lääketieteellinen arvio toimii tukena, mutta ei yksin ratkaise päätöstä. Tavoitteena on turvata jokaiselle oppilaalle mahdollisuus edetä opinnoissaan, saavuttaa perusopetuksen tavoitteet ja osallistua opetukseen omista lähtökohdistaan käsin.

Rovaniemen kasvun ja oppimisen tuen tiimi on merkittävässä roolissa lapsikohtaista tukea saavien siirtymävaihtelyssä esiopetuksesta perusopetukseen. Kasvun ja oppimisen tuen asiantuntija, konsultoivat tuen asiantuntijat sekä varhaiskasvatuksen erityisopettajat aloittavat siirtymävaihtelyön tukea tarvitsevien lasten kohdalla hyvissä ajoin esiopetusvuoden aikana. Konsultoivat tuen asiantuntijat käyvät tarvittaessa tutustumassa lapsiin esiopetusryhmissä. Yhteistyötä tehdään osallistumalla myös lasta koskeviin palavereihin, joissa pohditaan lapsen koulun aloitusta ja tuen järjestämistä koulussa. Kasvun ja oppimisen tuen tiimin tavoitteena on löytää jokaiselle koulua aloittavalle lapselle mahdollisimman hyvät, lapsen edun mukaiset tukimuodot. Kasvun ja oppimisen tuen tiimi tekee päätökset erityisluokkapaikoista maaliskuun loppuun mennessä. Päätöksentekoa edeltää yhteistyö huoltajien ja tarvittaessa muiden asiantuntijoiden kanssa.

Helmikuun aikana pidetään KOTU (koulutulokkaat) -palaverit. Niissä käydään lyhyesti läpi koulutulokkaiden tuen tarpeet tulevaa lukuvuotta ajatellen. KOTU-palaverin kutsuu koolle kasvun ja oppimisen tuen asiantuntija. Palaveriin osallistuvat rehtori/koulunjohtaja, alaluokkien erityisopettaja/erityisluokanopettaja, opiskeluhuollon edustaja sekä kasvun oppimisen tuen tiimistä varhaiskasvatuksen konsultoiva erityisopettaja, varhaiserityiskasvatuksen päällikkö sekä konsultoivat tuen asiantuntijat. Tarkemmista oppilaskohtaisista tiedonsiirtopalavereista sovitaan erikseen.

Kaikille kouluun siirtyville esiopetuksen oppilaille täytetään tiedonsiirtolomake. Se toimitetaan koululle maaliskuun aikana. Loppukevään aikana koulutulokkaille järjestetään kouluuntutustumispäivä.

Lapsen perusopetuksen aloittamista voidaan myöhentää vuodella, jos se on lapsen edun mukaista. Päätös tehdään perustellusta syystä ja tarkoin harkiten. Prosessi lähtee liikkeelle lapsen esiopetusvuoden aikana varhaiskasvatuksen henkilöstön ja huoltajien yhteistyöllä. Huoltaja tekee opetuksen järjestäjälle hakemuksen. Hakemukseen tulee liittää psykologinen ja tarvittaessa lääketieteellinen selvitys. Hallintopäätös koulun aloituksen myöhentämisestä tehdään Rovaniemen

kaupungin kasvun ja oppimisen palvelualueen hallinnossa delegointimatriisin mukaisesti ennen kuin lapsi aloittaa perusopetuksessa.

Siirtyminen alakoulusta yläkouluun

Siirtymistä yläkouluun aletaan valmistella hyvissä ajoin 6. luokan aikana. Tammi-helmikuussa yläkoulun erityisopettaja käy tutustumassa alueensa alakoulujen 6. luokkalaisiin (ei koske yhtenäiskoulujen 6. luokkalaisia). Vierailun tarkoituksena on oppilaiden havainnointi ja keskustelu oppilaiden nykyisen opettajan kanssa.

Helmikuussa täytetään tulevien 7. luokkalaisten tiedonsiirtolomakkeet. Luokanopettaja/erityisopettaja esittävätkin lomakkeesta koulun osuuden, jonka jälkeen lomake lähetetään kotiin täytettäväksi. Tarvittaessa sovitaan tarkemmista oppilaskohtaisista tiedonsiirroista. Kevään aikana tehdään luokkasijoittelut sekä pidetään tulevien 7. luokkalaisten vanhempainilta. Toukokuussa pidetään tuleville 7. luokkalaisille yläkouluun tutustumispäivä, jolloin aloitetaan tulevan luokan ryhmyttäminen. 7. luokan syksyn aikana jatketaan ryhmyttämistä.

Siirtyminen yläkoulusta toiselle asteelle

Oppilaan siirtymistä yläkoulusta toiselle asteelle valmistellaan hyvissä ajoin. Oppilaanohjaaja aloittaa arvionsa perusteella ohjauskeskustelut jo kahdeksannella luokalla niiden oppilaiden kanssa, jotka tarvitsevat tehostettua henkilökohtaista ohjausta. Tämä tuki on tarkoitettu oppilaille, jotka tarvitsevat lisäapua jatko-opintoihin hakeutumisessa.

Yhdeksännellä luokalla oppilaanohjaaja keskustelee jokaisen oppilaan kanssa jatko-opintosuunnitelmista ja järjestää tutustumiskäyntejä jatko-opintopaikkoihin. Tarvittaessa oppilaanohjaaja räättelöi tutustumisia toisen asteen oppilaitoksiin. Oppilaanohjaaja tarjoaa myös keskusteluaikoja oppilaiden huoltajille, ja näihin keskusteluihin pyritään saamaan myös oppilas mukaan.

Erityisopettaja tekee tiivistä yhteistyötä oppilaanohjaajan kanssa siirtymävaiheen valmistelussa ja päivittää oppilaskohtaisen tuen suunnitelman yhteistyössä oppilasta opettavien opettajien, oppilaan ja tämän huoltajan kanssa.

Oppilaan siirtyessä perusopetuksesta jatko-opintoihin, välttämättömät tiedot toimitetaan viipymättä uudelle koulutuksen järjestäjälle salassapitosäännösten estämättä. Vastaavat tiedot annetaan myös uuden koulutuksen järjestäjän pyynnöstä (Oppivelvollisuuslaki 1214/2020, 23 §). Rovaniemellä käytetään tiedonsiirtolomaketta, joka tehdään yhdeksännen luokan keväällä kaikille oppilaille, joilla arvioidaan olevan tuen tarvetta toisella asteella. Lomake toimitetaan syksyllä Valpas-päivän jälkeen sen oppilaitoksen erityisopettajalle tai opinto-ohjaajalle, jossa opiskelija on aloittanut opinnot.

Nivelvaiheen tiedonsiirto tähtää tuen jatkumiseen oppilaan siirtyessä perusopetuksesta toiselle asteelle tai muuhun oppivelvollisuuden suorittamiseen soveltuvaan koulutukseen. Tarvittaessa tiedonsiirtoa voidaan täydentää oppilaskohtaisilla tiedonsiirtopalavereilla, joissa on mukana lähettävän koulun erityisopettaja, opinto-ohjaaja tai luokanvalvoja.

7.9. Paikallisesti päätettävät asiat

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden luku 7 lisätään paikalliseen opetussuunnitelmaan sellaisenaan. Siihen lisätään paikallisesti päätettävät asiat alla olevan mukaisesti.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa kuvataan

- oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden toteuttamisen periaatteet, yhteistyökäytännöt ja vastuut
  - rehtorin vastuut
  - lukuvuosisuunnitelman laatimisen ja tarkentamisen periaatteet ja vastuut
  - toiminta siirtymävaiheissa ja tiedonsiirtoon liittyvät käytännöt ja vastuut
  - perusopetuksen ja esiopetuksen tuen yhteensovittamisen käytännöt

- *ryhmäkohtaisten tukimuotojen toteuttamisen ja riittävyyden arvioimisen paikalliset periaatteet, käytännöt ja vastuut*
- *oppilaskohtaisen tuen pienryhmien koko ja muodostaminen*
- *oppilaskohtaista tukea koskevan päätöksen valmistelun käytännöt ja vastuut sekä päätöksestä päättämisen vastuu*
  - *yhteistyökäytännöt huoltajan ja oppilaan kanssa oppilaskohtaisten tukitoimien arvioinnissa, suunnittelussa ja päätöksenteossa*
  - *opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten sekä muiden monialaisen yhteistyön tahojen kanssa tehtävän yhteistyön ja kehittämisen periaatteet*
- *oppiaineen oppimäärästä sekä paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamisesta tehtävän päätöksen käytännön valmistelut ja vastuut sekä päättämisen käytännöt ja vastuut*

8. Opiskeluhoolto

Tässä luvussa määrätään perusopetuslain mukaisesti²⁵⁸ opiskeluhoollon keskeisistä periaatteista ja opetustoimeen kuuluvan opiskeluhoollon tavoitteista sekä oppilas- ja opiskelijahuoltoissa määrätyn opetuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelman laatimisesta.

Tässä luvussa käytetään perusopetuslain mukaisesta käsitteestä oppilashuolto ilmaisua opiskeluhoolto, oppilas- ja opiskelijahuoltolain käsitteistön sijasta opiskelijasta ilmaisua oppilas ja oppilaitoksesta nimitystä koulu. Koulutuksen järjestäjään viitataan käsitteellä opetuksen järjestäjä. Mitä jäljempänä todetaan hyvinvointialueesta, koskee myös Helsingin kaupunkia²⁵⁹.

Opiskeluhoollolla tarkoitetaan²⁶⁰ oppilaan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä ällisäävää toimintaa koulu yhteisössä. Oppilaalla on oikeus²⁶¹ saada maksutta opiskeluhoolto, jota opetukseen osallistuminen edellyttää. Opiskeluhoollotyössä otetaan huomioon lapsen edun ensisijaisuus²⁶².

Opiskeluhoolltoa toteutetaan²⁶³ opetustoimen ja hyvinvointialueen suunnitelmallisena yhteistyönä oppilaiden ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa. Opiskeluhoolto on ensisijaisesti ennaltaehkäisevää yhteisöllistä työtä. Yhteisöllinen opiskeluhoolto on kaikkien koulu yhteisössä työskentelevien ammattilaisten yhteinen tehtävä. Lisäksi oppilailla on oikeus²⁶⁴ opiskeluhoolltopalveluihin, joita ovat kouluterveydenhuolto sekä kuraattori- ja psykologipalvelut. Opiskeluhoolltopalvelut järjestetään lähipalveluna²⁶⁵, jolle opetuksen järjestäjän tulee tarjota asianmukaiset tilat.

Rovaniemen kaupungissa on käytössä Opetuksenjärjestäjän opiskeluhoolltosuunnitelma (Sivistyslautakunta 15.6.2023).

8.1. Paikallisesti päätettävät asiat ja opetuksen järjestäjän opiskeluhoolltosuunnitelma

Opetuksen järjestäjän on laadittava opiskeluhoollon kokonaisuuden toteuttamiseksi opetuksen järjestäjän opiskeluhoolltosuunnitelma. Järjestäjäkohtaisen opiskeluhoollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista vastaa monialainen opiskeluhoollon ohjausryhmä²⁶⁶. Opiskeluhoolltosuunnitelma laaditaan yhteistyössä²⁶⁷ koulujen ja opiskeluhoolltopalvelujen henkilöstön, oppilaiden ja heidän huoltajiensa kanssa. Hyvinvointialueella on terveydenhuolltolain²⁶⁸ mukainen yhteistyövelvoite opetuksen järjestäjän opiskeluhoolltosuunnitelman valmistelussa.

Opetuksen järjestäjän opiskeluhoolltosuunnitelma²⁶⁹ korvaa opiskeluhoollon osalta paikallisen opetussuunnitelman. Se sisältää opetuksen järjestäjäkohtaisesti määritellyt opiskeluhoolltotyön tavoitteet ja keskeiset periaatteet sekä toimenpiteet opiskeluhoollon toteuttamiseksi ja seuraamiseksi (omavalvonta) sekä koulu kohtaisesti tarkennetut tiedot asiakokonaisuuksista 1-5. Opetuksen järjestäjän tulee kuvata opiskeluhoolltosuunnitelmassa, miten suunnitelman toteutumista kouluissa seurataan ja sitä tarkistetaan tarvittaessa.

²⁵⁸ Eduskunnan sivistysvaliokunnan mietintö 14/2013 vp.

²⁵⁹ Oppilas- ja opiskelijahuollolaki 1 § (377/2022)

²⁶⁰ Oppilas- ja opiskelijahuollolaki 3 §

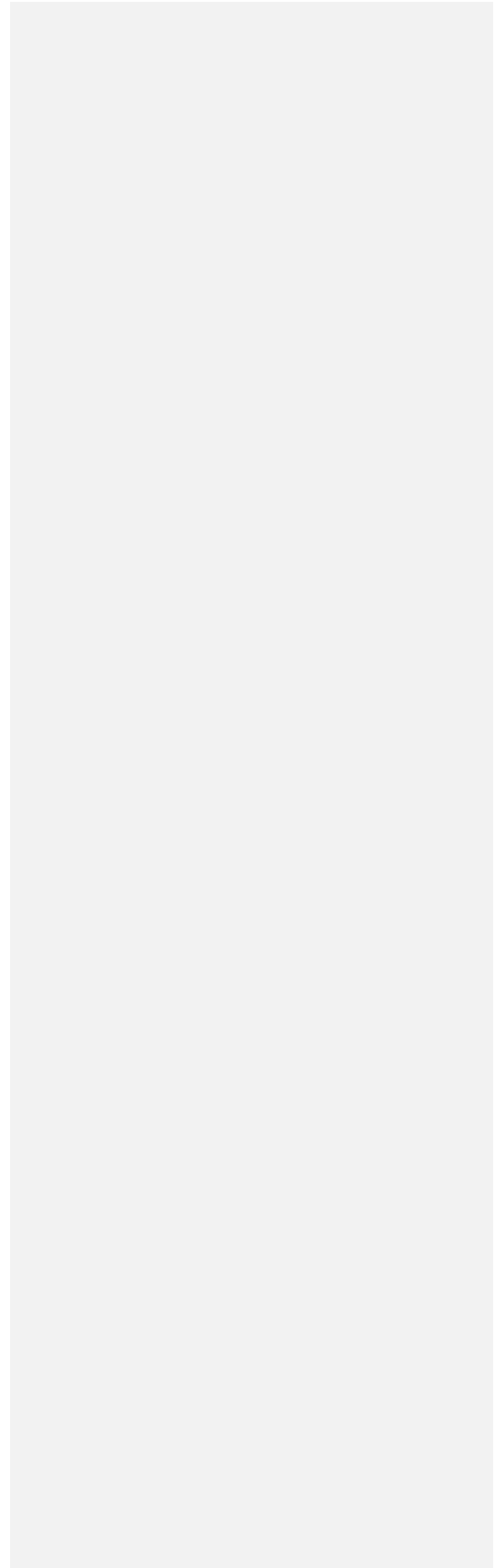
²⁶¹ Oppilas- ja opiskelijahuollolaki 9 §

²⁶² YK:n Yleissopimus lapsen oikeuksista 1989

²⁶³ Oppilas- ja opiskelijahuollolaki 3 §

²⁶⁴ Oppilas- ja opiskelijahuollolaki 3 § ja 4 §

- 265 *Terveydenhuoltolaki 15 a § (378/2022) ja oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 9 §*
- 266 *Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 14 §*
- 267 *Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 §*
- 268 *Terveydenhuoltolaki 15 a §*
- 269 *Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 §*

Opetuksen järjestäjän tulee valmistella kutakin koulutusmuotoa koskevan määräyksen mukainen opiskeluhoitosuunnitelma. Opetuksen järjestäjä päättää paikallisesti, miten tarvittavat tiedot asiakokonaisuuksista kootaan ja miten koulujen toimintaa niiden avulla ohjataan. Opiskeluhoitopalvelujen osalta tämä tehdään yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa. Suunnitelma liitetään kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan²⁷⁰.

Opetuksen järjestäjä vastaa²⁷¹ siitä, että opiskeluhoollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten suunnitelmassa on koulukohtaisesti seuraavat tiedot (asiakokonaisuudet 1-5):

1. Arvio opiskeluhoollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista

Arvioon opiskeluhoollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista (kouluterveydenhuolto sekä kuraattori- ja psykologipalvelut) kootaan tiedot kullakin koululta. Tiedot ilmoitetaan opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmassa opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten henkilötyövuosina. Arvioilla varmistetaan opiskeluhoitopalvelujen riittävyys²⁷² huomioiden oppilaiden ja kouluyhteisön tarpeet, terveystarkastusten ja henkilöstömitoitusten toteutuminen sekä palvelujen järjestäminen määräajassa.

Arvio opiskeluhoollon kokonaistarpeesta

Arvioon kokonaistarpeesta sisältyvät yksilökohtaisessa ja yhteisöllisessä opiskeluhoitotyössä sekä opiskeluhoollon yhteistyössä tarvittavat resurssit. Kokonaistarpeen arvioissa huomioidaan esimerkiksi kouluyksiköiden määrä ja koulujen oppilasmäärä sekä toimintaympäristön erityispiirteet. Arvioissa huomioidaan lisäksi esimerkiksi eri ikäisten, oppimisen ja koulunkäynnin tukea tarvitsevien ja maahanmuuttotaustaisten oppilaiden lukumäärät ja osuudet. Arvioissa hyödynnetään monipuolisesti paikallista lasten ja nuorten terveyttä, hyvinvointia ja elinoloja koskevaa seurantatietoa, jota on koottu myös oppilailta ja huoltajilta, opetushenkilöstöltä ja opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisilta.

Arvio käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista

Opetuksen järjestäjän arvioissa käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista ilmoitetaan kaikkien opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten (kouluterveydenhuolto sekä kuraattori- ja psykologipalvelut) henkilötyövuodet.

2. Kouluyhteisön toimenpiteet yhteisöllisen opiskeluhoollon edistämiseksi

Yhteisöllinen opiskeluhoolto on tärkeä osa perusopetuksen toimintakulttuuria ja sen kehittäminen edellyttää johtamista. Oppilaiden terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen kuuluu oppilas- ja opiskelijahuoltolain 6 §:n (opetussuunnitelman mukainen ja opetuksen järjestäjän opiskeluhoolto) mukaisesti yhteisöllisen työn kokonaisuuteen. Tällä tarkoitetaan toimintaa, jonka avulla seurataan ja kehitetään yhteisöllistä ja yksilöllistä hyvinvointia sekä terveellisen, turvallisen ja esteettömän oppimisympäristön syntyä, edistetään mielenterveyttä ja oppimista sekä ehkäistään syrjäytymistä²⁷³. Koulun henkilökunnalla on ensisijainen vastuu kouluyhteisön hyvinvoinnista²⁷⁴.

Opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan

- oppilaiden ja kouluyhteisön hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden seuraamisen käytännöt ja keskeiset tulokset
- koulukohtaisten opiskeluhoitoryhmien johtaminen, kokoonpano ja toimintatavat
- poissaolojen ehkäisemisestä, suunnitelmallisesta seurannasta ja poissaoloihin puuttumisesta määrätään²⁷⁵ perusteiden luvuissa 5.1 Yhteinen vastuu koulupäivästä ja 5.6 Paikallisesti päätettävät asiat

²⁷⁰ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 §

²⁷¹ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 §

²⁷² Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 9 a § (1146/2021), oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 15 § ja 17 § ja terveydenhuoltolaki 16 § (1326/2010)

²⁷³ Eduskunnan sivistysvaliokunnan mietintö 14/2013 vp.

²⁷⁴ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 4 §

²⁷⁵ Perusopetuslaki 26 §

- tupakkatuotteiden ja muiden päihteiden käytön ehkäisemisen ja käyttöön puuttuminen
- yhteistyö ja käytänteet²⁷⁶ kouluympäristön terveellisyden ja turvallisuuden sekä koulu yhteisön hyvinvoinnin tarkastuksissa

3. Toimenpiteet tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi (yksilökohtainen opiskeluhoito)

Yksilökohtaisella opiskeluhoollolla²⁷⁷ tarkoitetaan kouluterveydenhuollon palveluja, opiskeluhoollon kuraattori- ja psykologipalveluja sekä yksittäistä oppilasta koskevaa monialaista yksilökohtaista opiskeluhoitoa, jota toteutetaan monialaisessa asiantuntijaryhmässä. Yksilökohtaisessa opiskeluhoollossa seurataan ja edistetään oppilaan kokonaisvaltaista terveyttä, hyvinvointia, osallisuutta ja oppimista, ehkäistään ongelmia ja tarjotaan varhaista tukea.

Yksilökohtainen opiskeluhoito perustuu aina oppilaan sekä tarvittaessa huoltajan suostumukseen²⁷⁸. Oppilaan osallisuus ja mielipiteet²⁷⁹ otetaan huomioon toimenpiteissä ja ratkaisuihin hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti. Yksilökohtaisessa työssä noudatetaan tietojen luovuttamista, saamista ja salassapitoa koskevia säännöksiä²⁸⁰.

Opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan

- oppilaan ohjaaminen opiskeluhoitopalveluihin²⁸¹ (kouluterveydenhuolto, kuraattori- ja psykologipalvelut)
- yksittäisen oppilaan tueksi koottavan monialaisen asiantuntijaryhmän kokoaminen, suostumuksen hankkiminen ja työskentelyyn osallistuminen
- opiskeluhoitoketomusten²⁸² laatiminen, säilytys ja vastuuhenkilön nimeäminen opetuksen järjestäjän opiskeluhoitokisterille
- tarvittavan opiskeluhoollon järjestäminen²⁸³ kurinpitotoimen tai oppilaan opetukseen osallistumisen epäämisen yhteydessä
- opettajan laajaan terveystarkastukseen²⁸⁴ luokilla 1, 5 ja 8 antaman oppilaan selviytymistä ja hyvinvointia kuvaavan arvon toimintakäytänteet (ml. suostumuksen hankkiminen) koulussa
- oppilaan koulupäivän aikaisen erityisruokavalion tai lääkityksen ilmoittamisen käytänteet

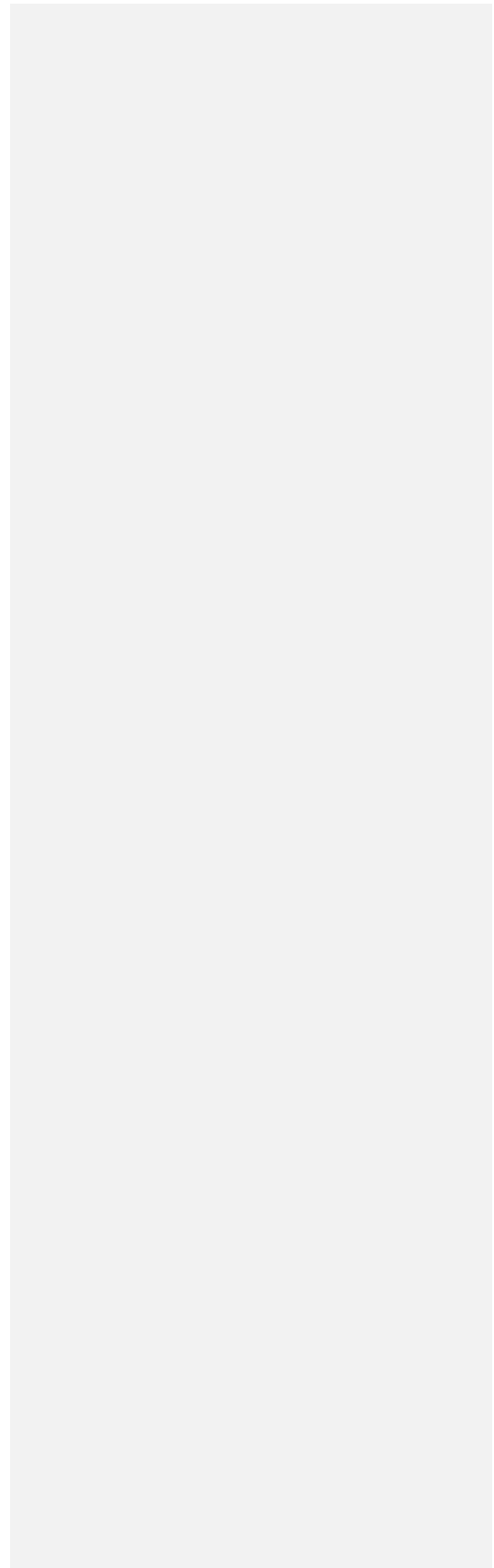
4. Yhteistyön järjestäminen oppilaiden ja heidän perheidensä sekä koulussa työskentelevien ja muiden oppilaiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa

Opiskeluhoito on kaikkien koulu yhteisössä työskentelevien ja opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten yhteinen tehtävä²⁸⁵. Oppilaiden, huoltajien, opetustoimen henkilöstön ja opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten sekä yhteistyötahojen osallisuus opiskeluhoollon toimintatapojen suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa on opiskeluhoollossa keskeistä. Tämä edellyttää yhteisiä toimintatapoja ja erityisesti opetuksen järjestäjän ja hyvinvointialueen yhteistyötä.

Opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan

276 Terveystarkastuslaki 16 § ja valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluhoitopalveluista sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta (338/2011) 12 §
 277 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 5 §
 278 Eduskunnan sivistysvaliokunnan mietintö 14/2013 vp.
 279 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 18 §
 280 EU:n tietosuoja-asetus (679/2016), tietosuojalaki (1050/2018), laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999), oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 22 § (377/2022) ja 23 §, perusopetuslaki 40 § (1288/2013), laki potilaan asemasta ja oikeuksista (1992/785) ja laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (2000/812)
 281 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 16 § (377/2022)
 282 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 20 § ja 21 §
 283 Perusopetuslaki 36 § 3 ja 36 h §
 284 Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluhoitopalveluista sekä lasten ja

nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta (338/2011) 7 §
285 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 4 §

- oppilaiden, huoltajien, opetustoimen henkilöstön ja opiskeluhoitopalvelujen osallisuus²⁸⁶ opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelman laatimiseen ja yhteisöllisen opiskeluhoitopalvelun toteuttamiseen
- koulun opetus- ja muun henkilöstön perehdytys ja osaamisen varmistaminen yhteisöllisessä työssä
- opiskeluhoitopalvelun monialainen yhteistyö²⁸⁷ oppimisen ja koulunkäynnin tuen, joustavan perusopetuksen ja sairaalaopetuksen yhteydessä
- yhteistyö muiden oppilaiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa kuten nuorisotoimi, lastensuojelu, erikoissairaanhoido ja poliisi
- yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhoitopalvelun periaatteista ja toiminnasta tiedottaminen²⁸⁸ oppilaille, huoltajille, henkilöstölle ja yhteistyötahoille

5. Suunnitelmat oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä kriisisuunnitelma

Oppilaalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön²⁸⁹, johon kuuluu fyysinen, psyykinen, sosiaalinen ja pedagoginen turvallisuus. Turvallisuuden varmistaminen edellyttää opetuksen järjestäjältä suunnitelmallista toimintakulttuurin kehittämistä, yhteistä valmistelua ja yhteisten toimintatapojen luomista koulujen kanssa. Opetuksen järjestäjä perehdyttää henkilöstönsä ja opiskeluhoitopalvelujen ammattilaiset toimintatapoihin erilaisissa ongelmatilanteissa sekä huolehtii tiedottamisesta ja suunnitelmien päivityksestä.

Suunnitelmat oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

Opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan erikseen toimenpiteet väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ehkäisemiseksi, niiden esiintyvyyden seuraamiseksi ja ongelmatilanteisiin puuttumiseksi sekä jälkiseurannan edellyttämät käytänteet. Suunnitelmassa kuvataan opettajan tai rehtorin velvoite ilmoittaa²⁹⁰ tietoonsa tulleesta oppimisympäristössä tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta, syrjinnästä tai väkivallasta niistä epäillyn ja niiden kohteena olevan oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle. Lisäksi kuvataan toimintatavat tukea tarvitsevan oppilaan (teon kohde ja tekijä) ohjaamiseksi opiskeluhoitopalveluihin. Kuvaus yhteistyöstä huoltajien kanssa sekä viranomaisyhteistyö ml. toimintatavat koskien ilmoitusvelvollisuutta sosiaalitoimeen ja/tai poliisille ovat osa suunnitelmia²⁹¹.

Kriisisuunnitelma (suunnitelma kriisi-, uhka- ja vaaratilanteiden varalle)

Opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmaan sisältyy kriisisuunnitelma, jossa kuvataan toiminta äkillisissä kriiseissä, uhka- ja vaaratilanteissa. Suunnitelmassa kuvataan kriisitilanteiden ehkäisy, niihin varautuminen ja toimintatavat kriisitilanteissa sekä toimintavalmiuksien harjoittelu. Lisäksi suunnitelmassa kuvataan tämän kokonaisuuden johtamisen periaatteet, yhteistyö sekä työn- ja vastuunjako. Suunnitelmassa kuvataan sisäisen ja ulkoisen viestinnän sekä opetuksen järjestäjän ja koulun välisen tiedottamisen periaatteet. Suunnitelma valmistellaan yhteistyössä hyvinvointialueen ja muiden tarvittavien viranomaisten kanssa ottaen huomioon muut uhka-, vaara ja kriisitilanteita koskevat ohjeistukset sekä psykososiaalisen tuen järjestämisen periaatteet.

²⁸⁶ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 §

²⁸⁷ Perusopetuslaki 20 d § ja Hallituksen esitys HE 212/2024

²⁸⁸ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 11 §

²⁸⁹ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 11 §

290 Perusopetuslaki 29 §

291 Perusopetuslaki 40 §, oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 23 §, lastensuojelulaki 25 § ja sosiaalihuoltolaki 1301/2014) 35 §

9. Äidinkielen ja kirjallisuuden, toisen kotimaisen kielen ja vieraiden kielten opiskelun mahdollisuudet

9.1. Äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärien opiskelu

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineeseen on näissä opetussuunnitelman perusteissa määritelty kaksitoista eri oppimäärää, jotka ovat seuraavat: suomen kieli ja kirjallisuus, ruotsin kieli ja kirjallisuus, saamen kieli ja kirjallisuus, romanikieli ja kirjallisuus, viittomakieli ja kirjallisuus, muu oppilaan äidinkieli, suomi ja ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus, suomi ja ruotsi saamenkielisille sekä suomi ja ruotsi viittomakielisille. Muuna oppilaan äidinkielenä on mahdollista opettaa opetuksen järjestäjän tarjoamana ja huoltajan valitsemana jotakin edellä mainitsematonta äidinkieltä koko äidinkielen ja kirjallisuuden tuntimäärällä tai valtioneuvoston asetuksen 422/2012 8 §:n mukaisesti järjestettynä. Lisäksi erillisrahoitettuna voidaan tarjota oppilaan oman äidinkielen opetusta. Toisessa kotimaisessa kielessä on ruotsin ja suomen kielessä määritelty A- ja B-oppimäärät sekä kaksikielisille oppilaille tarkoitetut äidinkielenomaiset oppimäärät.

Oppilas opiskelee äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa ja toisessa kotimaisessa kielessä seuraavassa taulukossa mainittuja oppimääriä sen mukaan kuin opetuksen järjestäjä tarjoaa ja oppilaan huoltaja valitsee. Taulukossa oppilaan äidinkielellä tarkoitetaan koulun opetuskieltä (suomi, ruotsi ja saame) tai muuta huoltajan ilmoittamaa kieltä.

Oppilaan äidinkieli	Äidinkielen kirjallisuuden oppimäärä ja	Toinen kotimainen kieli	Toinen kotimainen kieli
	yhteinen	yhteinen	valinnainen
suomi	suomen kieli ja kirjallisuus	ruotsi	-
ruotsi	ruotsin kieli ja kirjallisuus	suomi	-
saame	saamen kieli ja kirjallisuus sekä suomi tai ruotsi saamenkielisille	-	suomi tai ruotsi
saame	suomen tai ruotsin kieli ja kirjallisuus sekä saamen kieli ja kirjallisuus	ruotsi tai suomi	-
romani	suomen tai ruotsin kieli ja kirjallisuus sekä romanikieli ja kirjallisuus	ruotsi tai suomi	-
viittomakieli	viittomakieli ja kirjallisuus sekä suomi tai ruotsi viittomakielisille	-	ruotsi tai suomi
muu äidinkieli	muu äidinkieli koko äidinkielen ja kirjallisuuden tuntimäärällä tai VA422/2012 8 §:n mukaisesti järjestettynä sekä suomi tai ruotsi toisena kielenä	-	ruotsi tai suomi

9.2. Toisen kotimaisen ja vieraiden kielten opiskelun mahdollisuudet

Oppilaan opinto-ohjelmaan kuuluu vähintään yksi pitkä ja yksi keskipitkä kielen oppimäärä. Näistä toinen on toinen kotimainen kieli (ruotsi tai suomi) ja toinen jokin vieras kieli tai saamen kieli. Pitkiä oppimääriä ovat A-oppimäärät sekä ruotsin ja suomen äidinkielenomaiset oppimäärät. Keskipitkiä oppimääriä ovat B1-oppimäärät. Lisäksi opetuksen järjestäjä voi tarjota oppilaille valinnaisina ja vapaaehtoisina kielioptoina eripituisia kielten oppimääriä.

Toinen kotimainen kieli -oppiaineeseen on näissä perusteissa määritelty kuusi oppimäärää: ruotsin ja suomen pitkä eli A-oppimäärä, ruotsin ja suomen keskipitkä eli B1-oppimäärä sekä äidinkielenomainen ruotsi ja suomi.

Vieras kieli -oppiaineeseen on määritelty seitsemän eri oppimäärää: englannin, muun vieraan kielen ja saamen pitkät eli A-oppimäärät, vieraan kielen keskipitkä eli B1-oppimäärä sekä vieraan kielen, saamen ja latinan lyhyet eli B2-oppimäärät.

Vieraan kielen oppimääräkuvaukset soveltuvat kaikille niille kielille, joille ei ole kielikohtaista oppimääräkuvausta. Paikalliseen opetussuunnitelmaan laaditaan tällöin kielikohtainen sovellus näiden opetussuunnitelman perusteiden pohjalta. Englantiin on opetussuunnitelman perusteissa laadittu vain A-oppimäärä. Jos on tarpeen, voidaan paikallisesti laatia englannin B1- tai B2-oppimääräkuvaukset vieraan kielen B1- tai B2- oppimäärän perusteiden pohjalta. Perusteissa määritelty kehittyvän kielitaidon taso soveltuu eurooppalaisiin kieliin, joissa käytetään aakkosiin pohjautuvaa kirjoitusjärjestelmää. Muihin opetuksen järjestäjän kieliohjelmaan sisältyviin kieliin opetuksen järjestäjä laatii paikallisen opetussuunnitelman noudattaen näitä opetussuunnitelman perusteita soveltuvin osin.

Rovaniemellä perusopetuksen oppilaat opiskelevat peruskoulun 1. vuosiluokalla alkavana A1-oppimäärän mukaisena vieraana kielenä englantia, jota opiskellaan vuosiluokilla 1-6 yhteensä 11 vuosiviikkotuntia, vuosiluokilla 7-9 yhteensä 7 vuosiviikkotuntia.

Oppilas voi 4. vuosiluokalta alkaen valita A2-oppimäärän mukaisen vieraan valinnaiskielen vuosittain vaihtuvan tarjonnan mukaan. Toista kotimaista kieltä, ruotsia, on myös mahdollista valinnan mukaan opiskella A2-oppimäärän mukaisesti, jolloin oppilas opiskelee A2-oppimäärää kaikille yhteisen B1-oppimäärän sijasta 6. vuosiluokalta alkaen. A2-oppimäärän mukaista kieltä opiskellaan vuosiluokilla 4.-6. yhteensä kuusi vuosiviikkotuntia, vuosiluokilla 7.-9. yhteensä kuusi vuosiviikkotuntia.

Peruskoulun 6. vuosiluokalla alkavana B1- kielenä opiskellaan toista kotimaista kieltä, ruotsia. Ne oppilaat, joilla on jo ruotsi valittuna A2-oppimäärän mukaisena kielenä, eivät enää aloita sitä B1-kielenä. B1-ruotsia opiskellaan kaikille yhteisinä opintoina vuosiluokilla 6.-9. yhteensä seitsemän vuosiviikkotuntia siten, että 8. vuosiluokalla on yksi vuosiviikkotunti, muilla kaksi. A2-ruotsin valinneet opiskelevat vuosiluokilla 6.-9. kieltä B1-kielen opinnoille varattujen tuntien aikana ja lisäksi 8. vuosiluokalla yhdellä valinnaisineen vuosi- viikkotunnilla.

Peruskoulun 8. vuosiluokalla alkavana valinnaisena B2-kielenä oppilas voi opiskella vieraita kieliä vuosittaisen tarjonnan mukaan. B2-kielen vuosiviikkotunteja on vuosiluokilla 8.-9. yhteensä neljä.

Lisäksi Rovaniemellä tarjotaan perusopetusta täydentävää saamen kielen opetusta.

10. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä

Kaikkien oppilaiden opetuksessa noudatetaan yhteisiä, perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisia tavoitteita ja periaatteita. Oppilaiden kielelliset valmiudet sekä kulttuuritausta otetaan perusopetuksessa huomioon. Jokaisen oppilaan kieli- ja kulttuuri-identiteettiä tuetaan monipuolisesti. Oppilaita ohjataan tuntemaan, ymmärtämään ja kunnioittamaan jokaisen kansalaisen perustuslain mukaista oikeutta omaan kieleen ja kulttuuriin²⁹².

Tavoitteena on ohjata oppilaita arvostamaan eri kieliä ja kulttuureja sekä edistää kaksi- ja monikielisyttä ja siten vahvistaa oppilaiden kielellistä tietoisuutta ja metalingvistisiä taitoja. Koulutyöhön voi sisältyä monikielisiä opetustilanteita, joissa opettajat ja oppilaat käyttävät kaikkia osaamiaan kieliä. Opetuksessa hyödynnetään oppilaiden ja heidän huoltajiensa ja yhteisönsä tietämystä oman kieli- ja kulttuurialueensa luonnosta, elämäntavoista, historiasta, kielistä ja kulttuureista. Kulttuurista monilukutaitoa voidaan vahvistaa mediakasvatuksella ja ottamalla huomioon oppilaiden ja heidän perheidensä mediakulttuuri.

Perusopetuslain mukaan perusopetuksessa käytettävä kieli on suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Opetuskielenä voidaan käyttää myös muita kieliä²⁹³, kun se ei vaaranna opetussuunnitelman perusteissa asetettujen tavoitteiden saavuttamista.

10.1. Saamelaiset ja saamenkieliset

Saamelaisten opetuksessa erityisenä tavoitteena on tukea oppilaiden kasvamista kieleensä, kulttuuriinsa ja yhteisönsä sekä antaa heille mahdollisuus omaksua saamelainen kulttuuriperintö. Tavoitteena on lisätä oppilaiden valmiuksia toimia saamenkielisessä ympäristössä, oppia saamen kieltä ja saamen kielellä.

Saamelaisten kotiseutualueella asuvien saamen kieltä osaavien oppilaiden opetus tulee antaa pääosin saamen kielellä²⁹⁴. Silloin kun perusopetus on saamenkielistä, sen erityisenä tavoitteena on vahvistaa saamen kielen osaamista ja kielen käyttöä. Opetus perustuu yhteisölliseen näkemykseen kielestä. Yhteisön jäsenyys ja osallisuus lujittuvat, kun oppilaat oppivat käyttämään kieltä yhteisölle ominaisella tavalla.

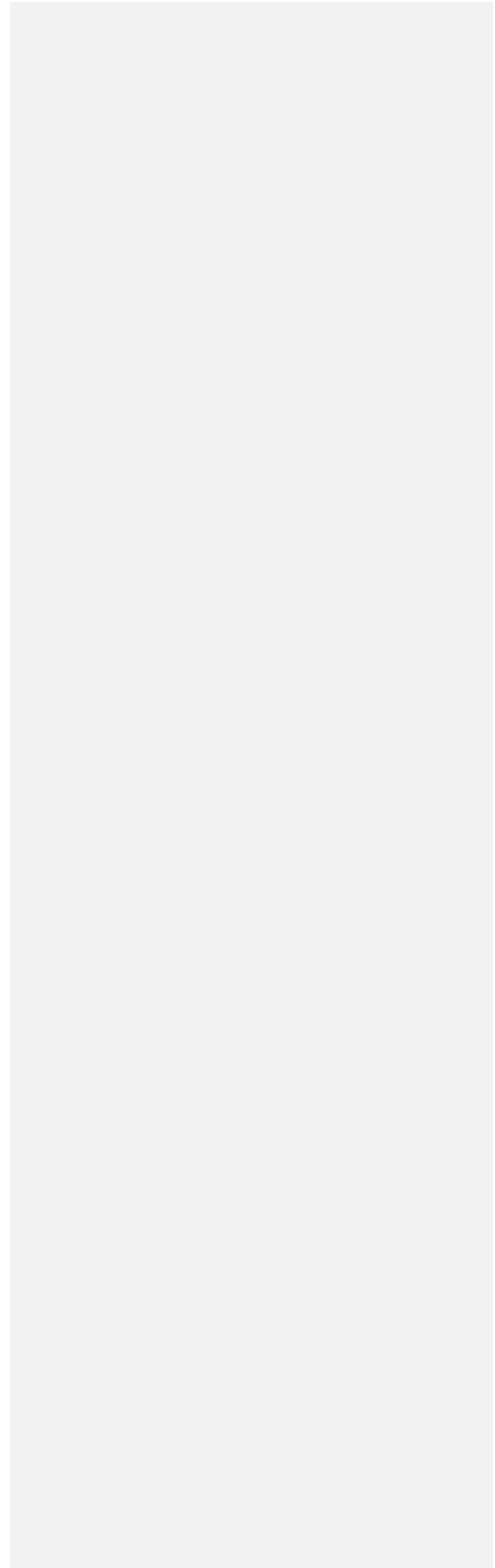
Saamen kielen ja kirjallisuuden opetuksessa otetaan huomioon eri saamen kielet ja niiden murteet sekä kielen sisältämä kulttuurinen tietous. Oppilaita ohjataan ymmärtämään kielellisten valintojen merkityksiä ja vaikutuksia ympäristöönsä sekä myönteisen viestintäilmapiirin rakentamisen tärkeyttä osana oman elämänsä hallintaa ja kielellistä tapakasvatusta. Kielellisten taitojen kehittyessä oppilaat saavat valmiuksia osallistua ja vaikuttaa yhteisiin asioihin ja päätöksentekoon. Opetus lisää oppilaiden ymmärrystä ja arvostusta oman kieli- ja kulttuuritaustan merkityksestä sekä itselle, yhteisölle ja yhteiskunnalle että muille alkuperäiskansoille. Oppilaita ohjataan ymmärtämään ja arvostamaan myös muita kieliä ja kulttuureja.

10.2. Romanit

Romanien opetuksessa erityisenä tavoitteena on vahvistaa oppilaiden identiteetin kehitystä ja tietoisuutta omasta historiasta ja kulttuurista. Opetuksessa otetaan huomioon Suomen romanien asema etnisenä ja kulttuurisena vähemmistönä. Opetus vahvistaa romanien kieli- ja kulttuuriperinnön säilymistä yhteistyössä kotien kanssa.

---

292 Suomen perustuslaki (731/1999) 17 §
293 Perusopetuslaki 10 § 1 mom. (1288/1999)
294 Perusopetuslaki 10 § 2 mom.

Oppilaille pyritään tarjoamaan romanikielen opetusta. Mahdollisuuksien mukaan heille tarjotaan myös romanikielistä opetusta. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden ikä ja romanikielen taito ja hyödynnetään romanikielistä yhteisöä ja mediaa.

10.3. Viittomakieliset

Viittomakielisten opetuksessa erityisenä tavoitteena on vahvistaa oppilaiden viittomakielistä identiteettiä ja tietoisuutta omasta kulttuuristaan ja viittomakielisestä yhteisöstä. Opetuksessa hyödynnetään viittomakielistä yhteisöä ja mediaa. Viittomakieltä käyttävät oppilaat voivat olla kuuroja, huonokuuloisia tai kuulevia.

Perusopetuslain mukaan kuulovammaisille tulee tarvittaessa antaa opetusta myös viittomakielellä²⁹⁵. Lain perusteluiden mukaan ainakin viittomakieltä ensimmäisenä kielenä oppineille kuuroille²⁹⁶ opetus tulee antaa viittomakielellä. Viittomakielinen perusopetus voidaan toteuttaa joko viittomakielisessä ryhmässä tai ryhmässä, joka koostuu viittomakielisistä ja puhuttua kieltä käyttävistä oppilaista. Viittomakielisen perusopetuksen tavoitteena on vahvistaa oppilaiden viittomakielen taitoa ja lisätä valmiuksia toimia erilaisissa ympäristöissä.

Viittomakielen ja kirjallisuuden opetuksessa oppilaat vahvistavat valmiuksiaan vuorovaikutukseen viittomakielellä osana oman elämänsä hallintaa. Vuorovaikutustaitojen kehittyessä he saavat valmiuksia osallistua ja vaikuttaa yhteisiin asioihin ja päätöksentekoon. Viittomakielisille kuuleville annetaan viittomakielen opetusta mahdollisuuksien mukaan. Opetus lisää oppilaiden ymmärrystä viittomakielisen kommunikaation merkityksestä itselle ja viittomakieliselle yhteisölle.

10.4. Maahanmuuttotaustaiset oppilaat

Maahanmuuttotaustaisten oppilaiden opetuksessa erityisenä tavoitteena on tukea oppilaiden monikielisyttä sekä identiteettien ja itsetunnon kehittymistä. Siten oppilaat saavat valmiudet tasapainoiseen ja aktiiviseen yhteiskunnan jäsenyyteen. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden taustat ja lähtökohdat, kuten äidinkieli ja kulttuuri sekä maassaoloaika.

Maahanmuuttotaustaisia oppilaita rohkaistaan käyttämään osaamistaan kieliä monipuolisesti eri oppiaineiden tunneilla ja muussa koulun toiminnassa. Näin oman äidinkielen oppiminen ja käyttö tukevat eri oppiaineiden sisällön omaksumista ja oppilas oppii viestimään koulun oppiainesisällöistä myös omalla äidinkielellään. Suomen perustuslain mukaan jokaisella Suomessa asuvalla on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Oppilaille pyritään tarjoamaan oppilaan oman äidinkielen opetusta.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän valintaa kuvataan suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän erityisessä tehtävässä.

Oppilaan oman äidinkielen ja suomen tai ruotsin kielen opetuksen ohella oppilaille annetaan tarvittaessa tukea myös muilla oppimisen osa-alueilla tasavertaisten oppimisvalmiuksien saavuttamiseksi. Maahanmuuttotaustaiselle oppilaalle voidaan laatia suunnitelma opintoja varten. Mikäli oppilas on ilman huoltajaa alaikäisenä maahan tullut tai muu maahanmuuttajalapsi tai -nuori, jolle laaditaan kotoutumisen edistämiseksi annetun lain mukainen kotoutumissuunnitelma, voi oppilaalle laadittava suunnitelma olla osa sitä.

10.5. Paikallisesti päätettävät asiat

Opetussuunnitelman laadinnassa otetaan huomioon paikalliset, kieliin ja kulttuuritaustoihin liittyvät erityiskysymykset ja kuvataan, miten opetus järjestetään. Opetussuunnitelman laadinnassa tehdään yhteistyötä oppilaiden ja huoltajien sekä mahdollisesti erilaisten kieli- ja kulttuuriyhteisöjen kanssa.

295 Perusopetuslaki 10 § 2 mom.

296 Hallituksen esitys eduskunnalle koulutusta koskevaksi lainsäädännöksi 86/1997

Opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa

- miten oppilaiden kielet, kielelliset valmiudet ja kulttuurinen tausta otetaan huomioon opetuksen järjestämisessä ja koulutyössä ja miten opetus käytännössä järjestetään
- minkälaisin toimenpitein oppilaiden kieli- ja kulttuuri-identiteettien kehittymistä tuetaan
- miten maahanmuuttotustaisten oppilaiden siirtyminen suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opiskelusta suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärään tapahtuu
- järjestetäänkö oman äidinkielen opetusta sekä miten tiedotetaan huoltajia sen merkityksestä ja saatavuudesta
- käytetäänkö maahanmuuttotustaisten oppilaan oppimisen tukena suunnitelmaa opintoja varten.

Oppilaiden kielten ja kulttuurisen taustan huomioiminen ja kielen kehittymisen tukeminen opetuksessa

Oppilaan monikielisyys on rikkaus ja voimavara niin oppilaalle itselleen kuin koko ryhmälle. Monikielisuuden ja oman äidinkielen näkyväksi tekeminen on tärkeää oppilaan monikielisen identiteetin rakentumisessa.

Perusopetuksessa huomioidaan oppilaiden monikielisyys. Monikielisyydellä ja kieli- ja kulttuuriryhmillä tarkoitetaan tässä opetussuunnitelmassa saamenkielisten, romanikielisten, viittomakielisten ja Suomessa asuvien äidinkielenään muuta kuin suomea puhuvien lasten ja nuorten opetusta. Maahanmuuttajataustaisella lapsella tai nuorella tarkoitetaan sekä Suomeen muuttaneita että Suomessa syntyneitä eri kieli- ja kulttuuritaustaisia lapsia ja nuoria riippumatta Suomeen tulosyystä.

Kieli- ja kulttuuritaustaisen oppilaan oppimista tuetaan eri osa-alueilla tasavertaisten oppimisvalmiuksien saavuttamiseksi. Monikielisten oppilaiden tuki järjestetään luvun 7 mukaisesti.

Kielitietoisessa koulussa tunnustetaan kielen keskeinen merkitys oppimisessa, opetuksessa, arvioinnissa ja kaikessa koulun toiminnassa. Tämä tarkoittaa kaikkien kielten arvostamista ja luontevaa näkyvyyttä koulussa toimintakulttuurin tasolla. Opetuksessa kielitietoisuus tarkoittaa kielitieteisiä työtapoja, jotka perustuvat opettajien yhteistyölle.

Jokainen koulun aikuinen on kielellinen malli ja opettamansa oppiaineen kielen opettaja. Kielitietoisuuden tavoitteena on auttaa oppilasta siirtymään arkikielestä kohti tiedonalan kielen hallintaa. Kielitietoinen opetus hyödyttää siten kaikkia oppilaita.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän (S2) tehtävänä on tukea lapsen ja nuoren kasvua kieliyhteisön jäseneksi ja monilukutaitoiseksi yhteiskunnan osaksi. Pyrkimyksenä on tukea oppilaan monikielisuuden kehittymistä ja tarjota välineitä kielitaidon elinikäiseen kehittymiseen. Käytännön tasolla tämä tapahtuu siten, että oppilaiden omien kielten sekä kehittyvän suomen kielen sallitaan näkyä.

Oppilaiden osaamia kieliä voi hyödyntää opetuksessa ja oppimisen tukena monin eri tavoin. Oppilasta tulee ohjata niin, että oppilas edistää tiedonalan kielen hallintaa suomeksi. Mikäli 5.-9. luokkalainen oppilas ei ole saavuttanut perusopetukseen valmistavassa opetuksessa kielitaidon tasoa A2, hän tarvitsee tukea kielellisten valmiuksien kehittymiseen. Tällöin oppilas ohjataan lisäVALOon eli perusopetukseen valmistavan opetuksen lisäopetukseen, jolloin oppimisen eteneminen kirjataan lisäVALOsuunnitelmaan.

Opetuksen järjestäminen käytännössä

Perusopetukseen valmistavan opetuksen päättyessä oppilas siirtyy yleisopetukseen, jolloin hän on velvollinen opiskelemaan kaikkia oppiaineita ja on oikeutettu kaikkeen siihen tukeen, joka yleisopetukseen on osoitettu. Kielellisen ja kulttuurisen kehityksen kannalta on tärkeää, että oppilaan valmiudet huomioiden oppilas sijoitettaisiin omaa ikätasoa vastaavalle luokalle, sillä se tukee parhaiten oppilaan kasvamista yhteiskuntaan. Mikäli tästä poiketaan, tehdään oppilaalle huoltajan hakemuksen perusteella Pol 18 § mukainen hallintopäätös alemmalle tai ylemmälle luokka-asteelle siirtymisestä.

Heikko kielitaito ei voi olla ainoa syy oppilaskohtaisiin tukitoimiin. Kielitaidon kehittymistä tulee tukea muilla keinoilla perusopetukseen valmistavasta siirtymisen jälkeen. Niin ikään S2 ei ole tukitoimi, vaan oppimäärä. Oppilailla tulee olla opettaja, joka opettaa heille S2-oppimäärää joko erillisessä ryhmässä osan tai kaikkien viikkotuntien aikana tai samanaikaisopetuksena suomen kieli ja kirjallisuus -tunneilla (S1) yhdessä suomen kieli ja kirjallisuus -opettajan kanssa. Opettajien yhteistyössä pitää kiinnittää erityistä huomiota yhteissuunnitteluun, kielitietoiseen opetukseen ja yhdessä tehtävään arviointiin.

S2 on tarkoitettu kaikille oppilaille, joiden äidinkieli ei ole suomi, ruotsi tai saame tai joilla on muutoin monikielinen tausta. Opetuksessa noudatetaan valtakunnallista opetussuunnitelmaa, jota on täsmennetty paikallisesti (OPS ePerusteet). Oppilaalle pitää olla valittuna oppimäärä perusopetuksen alkaessa:

1. Jos oppilas siirtyy perusopetukseen esiopetuksesta, S2-opetuksen tarpeesta keskustellaan esiopetuksessa huoltajan kanssa. Huoltaja tekee asiasta päätöksen. Esiopetuksesta siirtyvä tieto perusopetukseen oppilaan kielitaidosta ja S2-opetuksen tarpeesta.
2. Jos monikielinen oppilas tulee esiopetuksen ulkopuolelta tai hänen suomen kielen taidostaan ei ole muulla tavoin todettua varmuutta, hänen oppimääräkseen valitaan suomi toisena kielenä ja kirjallisuus. Oppilaan opettajat tutustuvat oppilaaseen ja arvioivat hänen suomen kielen taitoaan.
- Oppimäärästä keskustellaan huoltajan kanssa ensimmäisen luokan syyslukukauden aikana. Koulu suosittelee oppilaalle joko S2- tai S1-oppimäärää oppilaan edun mukaisesti oppilaantuntemuksen perusteella. Huoltaja tekee päätöksen oppimäärästä.
3. Jos oppilas tulee kouluun kesken perusopetuksen, tarve S2-oppimäärästä päätetään lähettävän koulun arvioon perustuen.
4. Jos oppilas siirtyy perusopetukseen valmistavasta opetuksesta, hänelle valitaan S2-oppimäärä.

Opetusta S2-oppiaineessa annetaan, vaikka koulussa olisi vain yksi S2-oppilas. S2-opetusta on mahdollista järjestää myös kahden koulun yhteistyönä, jos yhdessä koulussa ei ole riittävästi S2-oppilaita. Myös etäyhteyksien käyttäminen opetuksessa on mahdollista silloin, kun oppilasmäärä on vähäinen tai S2-opettajaa ei ole saatavilla.

Päättövaiheessa arviointi äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärän osalta annetaan vain yhdestä oppimäärästä, vaikka oppilaalla olisi suorituksia useammasta. Tällöin arvioidaan oppilaan viimeksi opiskelema oppimäärä. Päätösarvioinnille on kirjoitettu Opetushallituksessa erilliset kriteerit.

Muiden oppiaineiden osalta kehittyvä kielitaito otetaan huomioon arvioinnissa, mutta on tärkeää huomata, että yhdeksännen luokan arvosanat ovat osoitus oppilaan kielitaidosta. Niin ikään arvioinnissa kaikkien yhdeksänsien luokkien oppilaiden on jatko-opintoihin hakeuduttaessa oltava tasa-arvoisessa asemassa. Maahanmuuttotustaisten ja vieraskielisten oppilaiden oppimiseen ja osaamisen osoittamiseen vaikuttavat myös oppilaan perusopetuksessa opiskelema aika ja annettu tuki. Oppilaalle annetaan tilaisuuksia osoittaa oppimistaan ja osaamistaan monipuolisesti kielivarantoaan hyödyntäen.

Päätösarvioinnin kriteereitä käytettäessä arvioidaan, missä määrin osaamisen osoittaminen edellyttää opetuskielen ja eri tiedonalojen kielten hallintaa.

Vieraskielisten oppilaiden arvioinnissa voidaan hyödyntää mahdollisuutena näyttää osaaminen erityisessä tutkinnossa. Mikäli oppilaalla on lähtömaan perusopetuksen todistus joltakin vuosiluokalta, se tulee hyväksilukea opinnoissa.

Mikäli oppilas ei saavuta hyväksyttyä arvosanaa kaikissa oppiaineissa, hän kertoo vuosiluokan perusopetuksessa tai hänet ohjataan täydentämään perusopetuksen päättötodistusta. On huomioitavaa, että S2-taustainen oppilas voi käydä 9.vuosiluokkaa kaksi vuotta ilman, että hänen ensimmäisen vuoden suorituksensa nollautuvat, jolloin hän opiskelee tavoitekokonaisuuksien mukaan. Tällöin oppilaalle tehdään päätös oppilaskohtaisesta tuesta. Perusopetuslain 26 §:n mukaan oppivelvollisuuteen kuuluvan perusopetuksen eli "lasten perusopetuksen" suorittaminen päättyy siihen, kun perusopetuksen oppimäärä on suoritettu tai viimeistään lukuvuoden koulutyön päättyessä sinä kalenterivuonna, jona oppilas täyttää 17 vuotta. Tämän ajankohdan jälkeen kunnalla ei ole velvollisuutta perusopetuksen järjestämiseen.

Oppilaat, jotka eivät saavuta perusopetuksen päättötodistusta laissa säädettyssä ajassa, saavat erotodistuksen ja heidät ohjataan esimerkiksi aikuisten perusopetukseen tai muuhun oppivelvollisuuskoulutukseen. Oppivelvollisuutta voi suorittaa myös jatkamalla perusopetuslain 26 §:n mukaisessa lasten perusopetuksessa, jos perusopetuksen järjestäjä tämän mahdollistaa. Ohjauksen yhteydessä on harkittava aina tapauskohtaisesti myös sitä, onko lasten perusopetuksessa jatkaminen oppivelvolliselle paras vaihtoehto ottaen huomioon oppilaan kokonaistilanne ja tuen tarve.

Oppilaiden siirtyminen suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opiskelusta suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärään

Kunkin oppilaan S2-oppimäärän määrittävät oppilasta opettavat opettajat yhdessä. Oppilaan huoltaja päättää oppimääriä koskevista valinnoista. Oppimäärän vaihtaminen on aina syytä tehdä harkiten. Oppilaan kielitaito kehittyy koko ajan. On suotavaa, että oppimäärän valinta on pitkäkestoinen ja valinnan merkitys on tiedossa sekä opettajilla että oppilaalla ja hänen perheellään.

On huomioitava, että tavoitteena on aina siirtyä S2-oppimäärästä S1-oppimäärään. Kun oppilaan kielitaito on riittävä eli kun merkittävät puutteita millään kielitaidon osa-alueella ei ole, siirto on tehtävä. Oppimäärästä käydään keskustelua erityisesti perusopetuksen alkaessa, siirryttäessä alkuopetuksesta kolmannelle luokalle sekä ala- ja yläkoulun nivelvaiheessa. Yhdeksännen luokan aikana oppimäärän vaihtoa on harkittava erityisen tarkoin. Tavoitteena on, että oppilaalla on hänen oppimistaan parhaiten tukeva oppimäärä.

Oppimäärän valinnasta ei tarvitse tehdä hallintopäätöstä. Huoltajan kuulemiseen on olemassa Huoltajan kuuleminen oppimäärässä -lomake kaupungin oppaassa "Monikieliset oppilaat. Opas kouluille". Oppimäärän valinta kirjataan ylös oppilastietojärjestelmään. On suositeltavaa, että S2- ja S1-opettaja tekevät yhteistyötä samanaikaisopetuksessa. Tämä tekee siirtymistä sujuvampia.

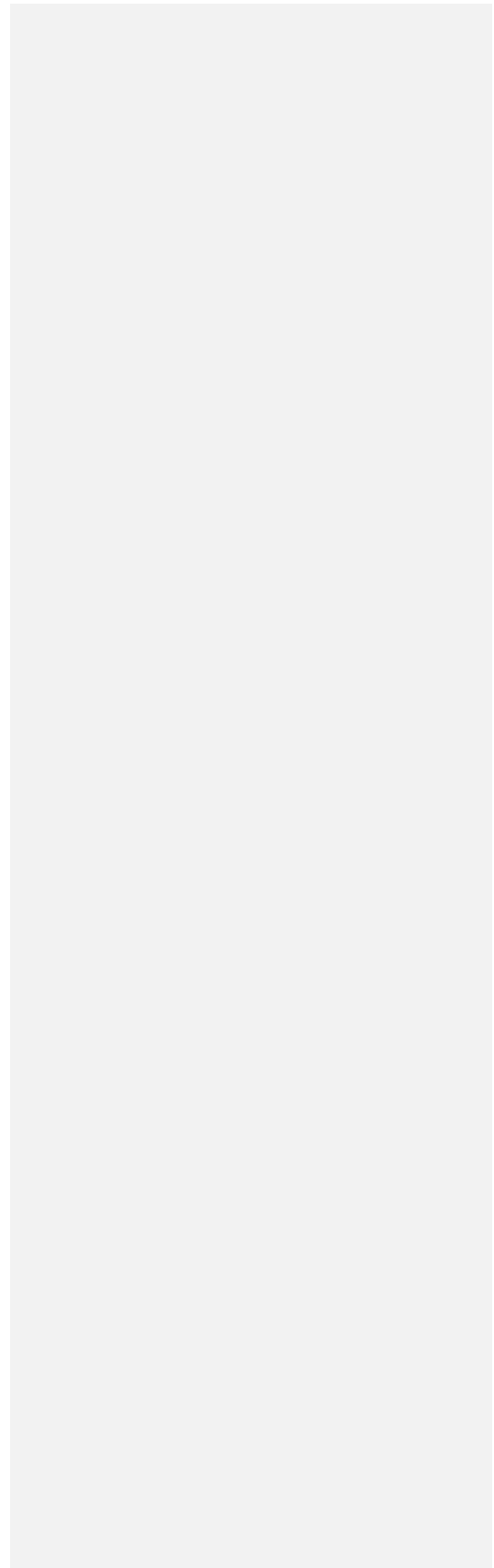
Oman äidinkielen opetuksen järjestäminen

Yhtenä S2-opetuksen tehtävänä on yhteistyössä muiden oppiaineiden ja kotien kanssa huolehtia oppilaiden kielikasvatuksesta. Opetuksen tarkoituksena on tukea oppilaan aktiivisen monikielisyyden kehittymistä sekä herättää kiinnostus kielitaidon, myös oman äidinkielen, kehittämiseen läpi koko elämän. Oman äidinkielen opetus on perusopetusta täydentävää opetusta, ja se on tarkoitettu maahanmuuttotaustaisille oppilaille. Opetettava kieli on oltava väestörekisteriin merkitty äidinkieli, ei jokin muu elämän varrella opittu kieli.

Oppilaan oman kielen opetusta järjestetään kaupunkitason ryhminä mahdollisuuksien mukaan. Opetus voi tapahtua sekä lähi- että etäopetuksena. Oman kielen opetuksen tarpeesta ja halukkuudesta oman kielen opetukseen keskustellaan valmistavan opetuksen aloituspalaverissa. Mikäli ryhmiä alkaa, niitä suositellaan oppilaille ja niistä tiedotetaan huoltajille. Oman äidinkielen opetukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Oman äidinkielen opetukseen osallistumisen voi myös keskeyttää. Opetus ei ole velvoittavaa, mutta ilmoittautuminen tapahtuu lukuvuodeksi kerrallaan. Olemassa oleviin ryhmiin voi ilmoittautua mukaan myös kesken lukuvuoden.

Oman kielen opetus nähdään tärkeänä osana oppilaan koulupolkua, ja oman kielen osaamisen merkitys suomen kielen oppimiselle otetaan esille koulupalavereissa. Oman äidinkielen riittävä hallinta tukee vuorovaikutusta omassa kieliympäristössä. Lisäksi oman äidinkielen säilyttäminen ja

kehittäminen auttaa suomen kielen oppimisessa ja tukee näin kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Koulun tulee antaa huoltajille riittävästi tietoa äidinkielen merkityksestä ja vaikutuksesta.

11. Kaksikielinen opetus

Koulun opetuskieli on suomi tai ruotsi ja joissakin tapauksissa saame, romani tai viittomakieli. Opetuksessa voidaan perusopetuslain mukaan käyttää koulun varsinaisen opetuskielen lisäksi myös muuta kieltä, jos arvioidaan, että se ei vaaranna oppilaiden mahdollisuutta seurata opetusta. Erillisessä opetusryhmässä tai koulussa opetus voidaan antaa pääosin tai kokonaan muulla kielellä²⁹⁷.

Perusopetuslain mukainen opetuskieli²⁹⁸ määrittelee, millä kielellä äidinkielen ja kirjallisuuden opetus annetaan. Äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärän ja A1-kielen oppimäärän tunnit voidaan kuitenkin tarvittaessa yhdistää valtioneuvoston asetuksen mukaisesti²⁹⁹. Yhdistetystä tuntimäärästä on tällöin vähintään puolet opetettava koulun varsinaisella opetuskielellä.

Kodin ja koulun yhteistyön turvaamiseksi huoltajille tarkoitettu tiedotus ja keskeiset asiakirjat tulee olla saatavana koulun perusopetuslain mukaisella opetuskielellä sekä tarpeen mukaan myös koulun muulla tai muilla opetuskieleillä.

Opetus voidaan toteuttaa laajamittaisena kaksikielisenä opetuksena, joka voidaan jakaa kotimaisten kielten varhaiseen täydelliseen kielikylpyyn ja muuhun laajamittaiseen kaksikieliseen opetukseen. Sitä voidaan antaa myös suppeampana kaksikielisenä opetuksena, josta käytetään tässä nimitystä kielirikasteinen opetus. Joskus kaksikielistä opetusta toteutetaan muilla kuin kotimaisilla kielillä kielikylvyn tapaan. Tällainen opetus, samoin kuin mahdolliset kestoltaan lyhyemmät kielikylpyohjelmat katsotaan tässä kuuluvaksi muun kaksikielisen opetuksen piiriin.

11.1. Kaksikielisen opetuksen tavoitteet ja opetuksen järjestämisen lähtökohtia

Kaksikielisellä opetuksella pyritään saavuttamaan hyvä ja monipuolinen kielitaito sekä koulun opetuskielessä että kohdekielessä. Kaksikielisen opetuksen pitkántähtäimen tavoitteena on perustan luominen elinikäiselle kielten oppimiselle sekä kielten ja kulttuurien moninaisuuden arvostamiselle. Kaksikielisessä opetuksessa oppilaille tarjotaan autenttinen kielenkäyttöympäristö. Tavoitteeseen pyritään järjestämällä äidinkielen ja kirjallisuuden sekä kielikylpykielen/kohdekielen tuntien lisäksi eri oppiaineiden opetusta kummallakin kielellä ja hyödyntämällä molempia kieliä koulun arjessa myös opetuksen ulkopuolella. Opetuksen järjestäjä määrittelee paikallisesti kielikylpykielen/kohdekielen sisällöt ja tuntimäärän. Kielikylpykieli/kohdekieli on yleensä samalla oppilaan A1-kieli.

Kaikissa oppiaineissa tulee saavuttaa valtakunnallisen perusopetuksen opetussuunnitelman tavoitteet.

Kaksikielisessä opetuksessa painottuu luonnollinen viestintä ja vuorovaikutus, toiminnallisuus ja oppilaiden aktiivinen kielenkäyttö. Oppilaan mahdollisuuksia käyttää kieltä oppiainekohtaisesti sekä koulun opetuskielessä että kielikylpykielessä/kohdekielessä tuetaan tietoisesti. Koulun opetuskieli ja kielikylpykieli/kohdekieli muodostavat kokonaisuuden, ja molempien kielten oppimista tuetaan yhteistyössä kotien ja huoltajien kanssa. Kaksikielinen opetus heijastuu koko koulun toimintakulttuuriin. Opetuksen suunnittelu ja toteutus edellyttää systemaattista yhteistyötä ja vuoropuhelua sekä eri oppiaineita opettavien opettajien että myös koulun muun henkilöstön kesken.

Siirryttäessä opetuksessa luokanopetuksesta aineenopetukseen, on siirtymävaihe hyvä suunnitella opettajien välisenä yhteistyönä. Tällöin kaksikielisen opetuksen asettamat erityisvaatimukset voidaan ottaa suunnitelmallisesti huomioon.

297 Perusopetuslaki 10 §

298 Perusopetuslaki 12 §

299 Valtioneuvoston asetus (422/2012) 8 §

Opetuksen jatkumon ja siirtymävaiheiden suunnittelu edellyttää yhteistyötä myös sidosryhmien kesken.

Kielikykykielen/kohdekielen opetus

Opetuksen järjestäjä määrittelee paikallisesti kielikykykielille/kohdekielille asetettavat tavoitteet ja sisällöt. Tavoitteiden asettamisessa voidaan hyödyntää esimerkiksi Kielitaidon tasojen kuvausasteikkoa. Kielikykykielen/kohdekielen opetuksessa kehitetään oppilaiden kielitaitoa monipuolisesti ja samalla ottaen huomioon eri oppiaineiden asettamat vaatimukset kielitaidolle.

Oppiaineiden opetuksen muuttuessa käsitteellisemmäksi tarvitaan myös vaativamman asiatekstin tuottamis- ja ymmärtämistaitoja sekä taitoa keskustella vaativista aiheista. Myös oikeakielisyteen kiinnitetään huomiota lisääntyvässä määrin. Kielikykykielen/kohdekielen kehittymistä tuetaan ja seurataan.

Muiden oppiaineiden opetus kielikykykielillä/kohdekielillä

Eri oppiaineiden opetus kielikykykielillä/kohdekielillä edellyttää³⁰⁰ opettajalta kielitietoista ja kielipedagogista otetta sekä riittävää kielenhallintaa. Tarvitaan yhteistä pohdintaa siitä, millaiset kielenkäytön konventiot ja millaiset tekstit ovat millekin oppiaineelle tyypillisiä. Näin määritellään kielellisiä tavoitteita eri oppiaineissa. Opetuksessa korostuu havainnollisuus ja konkreettisuus, oppilaskeskeiset työtavat ja vuorovaikutteisuus. Oppilaita rohkaistaan käyttämään kielikykykieltä/kohdekieltä eri oppiainesisältöjä opiskeltaessa. Tavoitteena on, että oppilaat ovat samanaikaisesti sekä kielen oppijoita että kielen käyttäjiä. Oppilaiden kielikykykielen/kohdekielen tuottamista tuetaan opettajan ja muiden oppilaiden vertaistuellla.

Muiden oppiaineiden opetus koulun opetuskielillä

Opetuksessa varmennetaan, että oppilaiden äidinkielen käsitteiden hallinta sekä tekstien ymmärtäminen ja tuottaminen kehittyvät ikäkauden mukaiselle tasolle myös eri oppiaineiden opetuksessa. Myös koulun opetuskielillä annettavassa opetuksessa edellytetään opettajalta kielitietoista ja kielipedagogista otetta.

Seurannan ja arvioinnin erityispiirteet kaksikielisessä opetuksessa

Arvioinnin tulee antaa opettajalle, oppilaalle ja huoltajille monipuolisesti palautetta oppilaiden aineenhallinnan ja kielitaidon kehittymisestä suhteessa opetukselle määriteltyihin tavoitteisiin. Oppilaan kielitaidon kehittymistä molemmissa kielissä seurataan eri oppiaineissa sekä kaikkien opettajien yhteistyönä että oppilaiden itsearvioinnin ja vertaisarvioinnin avulla. Tässä voidaan hyödyntää esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua.

Eri oppiaineiden arvioinnissa noudatetaan perusopetuksen yleisiä arviointiperusteita riippumatta siitä, millä kielellä niitä on opetettu. Arvioinnissa huomioidaan myös oppiainekohtaisen kielen kehittyminen niiden kielellisten tavoitteiden osalta, jotka on paikalliseen opetussuunnitelmaan kirjattu.

Perusopetuksen päättöarvioinnissa kielikykykielen tai kohdekielen tavoitteiden saavuttaminen arvioidaan A1-kielen päättöarvioinnin kriteereiden mukaisesti. Näin menetellään oppilaiden yhdenvertaisuuden turvaamiseksi toisen asteen opintoihin hakeuduttaessa. Mahdollisuuksien mukaan arviointi tehdään yhteistyössä eri oppiaineita opettavien opettajien kesken. Päättötodistuksen yhteydessä oppilaalle voidaan antaa liite kielikykyyn tai muuhun kaksikieliseen opetukseen osallistumisesta.

Oppimisen ja koulunkäynnin tuki kaksikielisessä opetuksessa

Pedagogisissa arvioissa ja tukitoimissa huomioidaan kaksikielinen kielenkehitys ja pohditaan millä kielellä ja millaista tukea voidaan antaa. Perusopetuslain mukaan oppilaalla on oikeus saada ohjausta ja riittävää tukea oppimiseensa ja koulunkäyntiin heti, kun tarvetta ilmenee. Oppilaan tuen tarvetta seurataan säännöllisesti, ja tukea annetaan tarpeen mukaan. Tarkoitus on, että oppilas saa suunnitelmallista, jatkuvaa tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Oppimisen

ja koulunkäynnin tuki suunnitellaan yhteistyössä opettajien, oppilaan ja oppilaan huoltajien sekä oppilashuollon kesken.

11.1.1. Laajamittainen kaksikielinen opetus

Kotimaisten kielten varhainen täydellinen kielikylpy

Kotimaisten kielten varhaisella täydellä kielikylvyllä tarkoitetaan tässä varhaisintaan kolmevuotiaana ja viimeistään esiopetuksesta alkavaa ja perusopetuksen loppuun kestävää ohjelmaa, jossa osa opetuksesta järjestetään koulun varsinaisella opetuskielellä ja osa toisella kotimaisella kielellä tai saamen kielellä. Kyseisestä kielestä käytetään tässä nimitystä kielikylpykieli. Kielikylpyopetus on tarkoitettu pääsääntöisesti lapsille, jotka eivät puhu kyseistä kieltä äidinkielenään.

Kielikylpykielellä annettavan opetuksen osuus varhaisessa täydellisessä kielikylvyssä on koko ohjelman ajan vähintään 50 % niin, että varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa kielikylpykielen osuus on lähes 100 %, vuosiluokilla 1–2 noin 90%, vuosiluokilla 3-4 noin 70% ja vuosiluokilla 5-9 keskimäärin 50%. Osuus lasketaan vuosiluokan koko tuntimäärästä.

Kaikkia oppiaineita pyritään opettamaan perusopetuksen kestäessä sekä kielikylpykielellä että koulun opetuskielellä, mutta ei molemmilla kielillä samanaikaisesti. Opettajat toimivat joko koulun opetuskielen tai kielikylpykielen mukaisina kielellisinä malleina. Opettajalla on yksikielinen rooli kielikylpyryhmässä. Opetuskielen vaihtuessa vaihtuu siis myös opettaja. Opetusmateriaali on samankielistä kuin opetus. Tärkeää on, että oppilas saavuttaa riittävän kielitaidon eri oppiaineiden tavoitteiden saavuttamiseksi. Kielikylvyssä tuetaan kummankin opetuskäytössä olevan kotimaisen kielen avulla oppilaan kulttuuri-identiteetin syvenemistä. Kotimaisten kielten lisäksi tuetaan muiden kielten ja kulttuureiden kohtaamista ja vahvistetaan tällä tavoin oppilaan monikielistä ja kulttuurisesti monikerroksista identiteettiä myönteisellä tavalla.

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa ja kielikylpykielessä on osittain yhteisiä tavoitteita ja sisältöjä. Äidinkielen ja kirjallisuuden sekä kielikylpykielen opetussuunnitelmat laaditaan opettajien yhteistyönä niin, että kaikki äidinkielen ja kirjallisuuden sisällöt tulevat katetuiksi ja tavoitteet on mahdollista saavuttaa. Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen sekä kielikylpykielen opetuksen välillä on siirtovaikutusta varsinkin kun kielikylpykielen opetuksen tuntimäärä on suuri ja opetus aloitetaan varhain. Lukemaan ja kirjoittamaan opettaminen tapahtuu vuosiluokilla 1-2 ainoastaan kielikylpykielellä. Oppilaan kielikylpykielen kehityksen tukemiseksi opetus järjestetään niin, että oppilaat saavat sekä lukuaineissa että taito- ja taideaineissa riittävästi opetusta kielikylpykielellä. Siirtovaikutuksen suuruus vaihtelee sisältöaiheittain. Sisältöjen suunnittelussa voidaan hyödyntää äidinkielenomaisia tai maahanmuuttajille tarkoitettuja suomen/ruotsin kielen oppimääriä.

Muu laajamittainen kaksikielinen opetus

Muussa laajamittaisessa kaksikielisessä opetuksessa käytetään koulun opetuskielen lisäksi yhtä tai useampaa muuta kieltä. Muusta opetuksessa käytetystä kielestä käytetään tässä nimitystä kohdekieli.

Laajamittaisella kaksikielisellä opetuksella tarkoitetaan opetusta, jossa vähintään 25 % perusopetuksen koko oppimäärän opetuksesta järjestetään kohdekielellä. Osuus lasketaan koko tuntimäärästä niillä vuosiluokilla, joilla laajamittaista kaksikielistä opetusta toteutetaan. Laajamittainen kaksikielinen opetus voi alkaa jo esiopetuksessa ja kestää koko perusopetuksen ajan tai vain osan siitä.

Laajamittaisessa kaksikielisessä opetuksessa olevien oppilaiden kielitausta voi myös vaihdella suuresti. Joidenkin oppilaiden äidinkieli ei ole mikään opetuskielistä. Osa oppilaista tulee kouluun ulkomailta niin myöhäisessä perusopetuksen vaiheessa, että oppisisältöjen opiskelu suomeksi/ruotsiksi tuottaa heille vaikeuksia. Ellei näitä oppilaita jostakin syystä voida ohjata valmistavaan opetukseen, heille tarjotaan muita tukitoimia (katso luku 7 Oppimisen ja koulunkäynnin tuki).

Oppilaat, joiden äidinkieli on jokin muu kuin koulun opetuskieli, opiskelevat useimmiten suomi/ruotsi toisena kielenä -oppimäärää. Näiden oppilaiden kielitaidon kehittymiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota, jos kohdekielisen opetuksen osuus koko opetuksesta on suuri.

Opetussuunnitelmaa laadittaessa on tärkeää miettiä sitä, millaisia oppiaineita tai sisältöjä on mielekästä opettaa kohdekielellä. Lisäksi tulee pohtia, onko osa oppiaineiden sisällöistä sellaisia, että niiden opiskelu suomeksi tai ruotsiksi olisi erityisen tärkeää, jotta oppilas saavuttaisi hyvät toimintavalmiudet suomalaisessa yhteiskunnassa.

Mikäli kohdekielisen opetuksen määrä on suuri, on huolehdittava siitä, että oppilaiden suomenkielinen/ruotsinkielinen käsitteiden hallinta sekä vaativan asiatekstin ymmärtäminen ja tuottaminen kehittyvät hyvälle tasolle myös eri oppiaineiden opetuksessa.

Kaksikielinen opetus tulee järjestää niin, että kaikki oppilaat voivat saavuttaa perusopetuksen aikana jatko-opintokelpoisuuden toisen asteen opetukseen.

Kouluissa, joissa opetusta järjestetään kahdella tai useammalla kielellä, on usein runsas kielten ja kulttuurien kirjo niin oppilaiden kuin koulun henkilökunnankin keskuudessa. Tämä antaa paljon mahdollisuuksia tuoda kieliä ja kulttuureita esiin koulun arjessa, kehittää kulttuurien kohtaamistaitoja ja ruokkia monikielisyyttä. Samalla se asettaa koululle haasteen tukea kunkin oppilaan monikielistä ja kulttuurisesti monikerroksista identiteettiä myönteisellä tavalla.

Rovaniemellä Onnasrinteen koulussa järjestetään laajamittaista kaksikielistä opetusta koulun kaksikielisen opetussuunnitelman mukaisesti toteutettuna suomi–englanti -opetuksena. Opetus käynnistyy alakoulussa ja laajenee vuosittain vaiheittain ylöspäin, tukien oppilaiden kielitaitoa ja monikielistä osaamista.

11.1.2. Suppeampi kaksikielinen opetus

Kielirikasteinen opetus

Kielirikasteisella opetuksella tarkoitetaan tässä opetusta, jossa alle 25 % oppiaineiden sisällöstä opetetaan muulla kuin koulun opetuskielellä. Osuus lasketaan koko tuntimäärästä niillä vuosiluokilla, joilla kielirikasteista opetusta toteutetaan. Kielirikasteista opetusta voi olla jo esiopetuksessa, ja se voi kestää koko perusopetuksen ajan tai vain osan siitä.

Kielirikasteisen opetuksen tavoitteet eri oppiaineiden opetuksen ja oppimistulosten osalta ovat perusopetuksen päättyessä samat kuin sellaisessa perusopetuksessa, joka ei ole kielirikasteista. Kielirikasteinen opetus kannustaa ja aktivoi oppilaita kohdekielen käyttöön varsinaisten kielen tuntien lisäksi. Kielelliset tavoitteet suhteutetaan kielirikasteisen opetuksen määrään.

11.2. Paikallisesti päätettävät asiat

Mikäli opetuksen järjestäjä tarjoaa kaksikielistä opetusta jossakin muodossa, opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa

- kenelle kaksikielinen opetus on tarkoitettu ja mitkä ovat oppilaaksi oton periaatteet
- mikä on kielikylpykielen/kohdekielen sekä koulun opetuskielen tuntijako
- mitkä oppiaineet tai oppiaineiden sisältöalueet opetetaan koulun opetuskielellä ja mitkä kielikylpykielellä/kohdekielellä; mikäli tilanne on tarpeen tarkistaa kunkin lukuvuoden osalta erikseen, opetussuunnitelmassa määritellään, miten tarkistus tehdään ja miten asia kuvataan lukuvuosisuunnitelmassa
- mitkä ovat kielikylpykielellä/kohdekielellä opettavien oppiaineiden keskeiset kielelliset tavoitteet
- mitkä ovat kielikylpykielen/kohdekielen ja tavoitteet ja sisällöt vuosiluokittain.

Lisäksi varhaisen täydellisen kielikylvyn osalta päätetään ja kuvataan

- mitkä äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen sisältöalueet opetetaan koulun opetuskielellä ja mitkä kielikylpykielellä.

Lisäksi laajamittaisen kaksikielisen opetuksen osalta päätetään ja kuvataan

- miten järjestetään sellaisten lyhytaikaisesti Suomessa asuvien oppilaiden opetus, jotka eivät pysty opiskelemaan opetuskielellä eivätkä kohdekielellä
- käytetäänkö oppilaaksi otossa soveltuvuuskokeita ja mikä niiden vaikutus on oppilaaksi ottoon.

Laajamittainen kaksikielinen opetus Rovaniemellä

Rovaniemen kaupungin laajamittaisessa kaksikielisessä opetuksessa käytetään kahta kieltä, suomea ja englantia. Tavoitteena on, että oppilas saavuttaa peruskoulun aikana riittävät kielelliset valmiudet jatko-opintoihin kummallakin kielellä. Opetuksella tuetaan oppilaan monikielisyyden kehittymistä sekä herätetään kiinnostusta ja tarjotaan välineitä kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen.

Opetus on tarkoitettu kaikille Rovaniemellä asuville, englannin kielellä opiskelusta kiinnostuneille oppilaille, jotka haluavat ja pystyvät opiskelemaan englannin kielellä. Oppilailla tulee olla riittävä suomen kielen taito tai englannin kielen taito.

Laajamittainen kaksikielinen opetus järjestetään Ounasrinteen peruskoulussa.

Oppilaaksioton periaatteet

Kaksikielistä opetusta järjestetään vuosiluokilla 1-9. Kaikilla Rovaniemellä asuvilla, perusopetukseen osallistuvilla oppilailla on mahdollisuus hakeutua laajamittaiseen kaksikieliseen opetukseen. Oppilasvalinta tehdään soveltuvuuskokeen perusteella.

Hakeutuminen kaksikieliseen opetukseen

Haku ensimmäiselle vuosiluokalle laajamittaiseen kaksikieliseen opetukseen tapahtuu samanaikaisesti kouluun ilmoittautumisen kanssa. Hakijoille järjestetään soveltuvuuskoe. Oppilaspaikat täytetään soveltuvuuskokeesta saatujen tulosten perusteella. Soveltuvuuskoe tulee läpäistä hyväksytysti. Laajamittaisen kaksikielisen opetuksen ohjausryhmä ja opetusta tarjoavan koulun rehtori vastaavat oppilaaksiottoprosessista.

Laajamittaisen kaksikielisen opetuksen vuosiluokille 2-9 ensimmäistä kertaa hakeutuvilta oppilailta vaaditaan riittävä suomen tai englannin kielen taito. Soveltuvuuskokeeseen perustuvan valinnan tekee laajamittaisen kaksikielisen opetuksen ohjausryhmä ja opetusta tarjoavan koulun rehtori.

Englanninkielisen koti- tai koulutaustan omaavat oppilaat opiskelevat lähtökohtaisesti kaksikielisillä luokilla ja heidän suomen kielen osaamisensa varmistetaan S2-tukitoimin. Mikäli oppilas ei osaa suomea eikä englantia, hänet sijoitetaan valmistavan opetuksen luokalle.

Kaksikieliseen opetukseen osallistuminen

Kun oppilas aloittaa opiskelun laajamittaisessa kaksikielisessä opetuksessa, hän ja hänen huoltajansa sitoutuvat jatkamaan siinä koko perusopetuksen ajan. Laajamittaisen kaksikielisen opetuksen oppilaalla on oltava halu ja kyky selviytyä englannin- ja suomenkielisessä opetuksessa. Tärkeintä on, että oppilas kokee opiskelun ja oppimisen mielekkääksi sekä suoriutuu opinnoistaan.

Pedagogisista tai oppilashuollollisista syistä oppilas voi siirtyä tai hänet voidaan siirtää suomenkieliselle tai valmistavalle luokalle. Tämä tapahtuu laajamittaisen kaksikielisen opetuksen ohjausryhmän ja opetusta tarjoavan koulun päätöksellä huoltajien kuulemisen jälkeen. Päätökset tehdään oppilaan edun mukaisesti. Suositeltavinta tämä on ala- ja yläkoulun nivelvaiheessa, mutta on mahdollista missä tahansa vaiheessa perusopetuksen aikana.

Oppilas ei ole oikeutettu koulumatkaetuuteen eikä sisaruksella ole sisarusperusteeseen liittyvää oikeutta päästä samaan kouluun.

Laajamittaisen kaksikielisen opetuksen tuntijako ja opetuksen järjestäminen

Laajamittaisessa kaksikielisessä opetuksessa noudatetaan Rovaniemen kaupungin tuntijakoa ja laajamittaisen opetuksen tarkennettua tuntijakoa, jossa on määritely kahdeksalle ja suomen kielellä opettavat oppiaineet.

Vuosiluokilla 1-6 englanninkielisen opetuksen osuus on vähintään 50 % oppilaan tunneista. Vuosiluokilla 7-9 englanninkielisen opetuksen osuus on vähintään 25 %. Koko perusopetuksen aikana oppilaat saavat opetusta sekä englanniksi että suomeksi mahdollisuuksien mukaan jokaisessa oppiaineessa.

Kaavio: Laajamittaisen kaksikielisen opetuksen tuntijako 2025. Suluissa olevat tunnit voidaan opettaa tilannekohtaisesti joko suomeksi tai englanniksi, opetuksen järjestäjän arvon mukaan. Kuitenkin siten, että englanninkielisen opetuksen vähimmäismäärä (50%) täyttyy.

Aine	1	1 EN	2	2 EN	3	3 EN	4	4 EN	5	5 EN	6	6 EN
Äidinkieli ja kirjallisuus	8		7		5		5		4		5	
A1-kieli (englanti)		1		1		3		3		2		2
B1-kieli (ruotsi)											2	
Matematiikka		3		4		4		4		4		3
Ympäristöoppi		2		2		2		2		3		3
Uskonto / ET	1		1		(2)		(1)		(1)		(1)	
Historia ja yhteiskuntaoppi								1		2		2
Musiikki *		1		1		(1)		(1)		(2)		(1)
Kuvataide *		1		1		(1)		(2)		(2)		(2)
Käsityö *		2		2		(2)		(2)		(2)		(1)
Liikunta *	1	1	1	1		(3)		(3)		(3)		(2)

Valinnaiset aineet											1	
Oppilaan viikkotuntimäärä	10	11	10	11	7	16	6	18	5	20	9	16
Oppilaan viikkotuntimäärä	21	21		23		24		25		25		
A2-kieli							2		2		2	

* Taito- ja taideaineiden tuntijako tarkennetaan vuosisuunnitelmassa. Opetus toteutetaan vuorovuosittain siten, että ko. vuosiluokan englanninkielisen opetuksen osuus on vähintään 50 %.

Vuosiluokilla 1-2 noudatetaan "yksi opettaja - kaksi kieltä"-periaatetta ja vuosiluokilla 3.-6. noudatetaan "yksi opettaja – yksi kieli"-periaatetta. Opetuskielen vaihtuessa vaihtuu myös opettaja. Opettajat suunnittelevat yhteistyössä, millä kielellä eri sisältöjä ja oppimiskokonaisuuksia käsitellään eri vuosiluokilla. Kaksikielisen opetuksen tuntijakoa tarkennetaan kielten välillä tarpeen mukaan vuosittain. Tehdyt muutokset kirjataan lukuvuosisuunnitelmaan.

Vuosiluokkien 7-9 laajamittaisen kaksikielisen opetuksen opetussuunnitelma laaditaan myöhemmin opetuksen laajentuessa yläkouluun.

Kohdekielen ja kohdekielellä opettavien oppiaineiden keskeiset kielelliset tavoitteet

Tavoitteena on hyvä ja monipuolinen kielitaito sekä suomen että englannin kielissä. Kaksikielisessä opetuksessa oppilaille tarjotaan tilanteita, joissa he voivat luonnollisesti olla vuorovaikutuksessa ja toimia englanniksi. Englannin kieli on sekä oppimisen kohde että oppimisen väline. Oppilaan kieli- ja kulttuuritietoisuutta tuetaan sekä englannin että suomenkielisillä oppitunneilla.

Opetuksessa korostuu havainnollisuus ja konkreettisuus, oppilaskeskeiset työtavat ja vuorovaikutteisuus. Oppilaita rohkaistaan tuottamaan englantia mahdollisimman varhaisessa vaiheessa sekä luokkatilanteissa että muuallakin. Kaksikielisessä opetuksessa suomi ja englantia muodostavat kokonaisuuden, ja molempien kielten oppimista tuetaan yhteistyössä kotien kanssa. Oppilaat saavuttavat suuremman englannin kielen altistuksen ansiosta laajemman sanavaraston sekä toimivan aktiivisen kielitaidon.

Kaikissa oppiaineissa tulee saavuttaa Rovaniemen perusopetuksen opetussuunnitelmassa määritellyt tavoitteet sekä jatko-opiskelukelpoisuus. Arvioinnissa noudatetaan opetussuunnitelman mukaisia arviointikriteerejä. Todistukset annetaan suomen kielellä. Kohdekielen taitotavoitteiden saavuttamisesta annetaan todistukseen erillinen liite.

Tavoitteena on, että oppilailla on valmiudet opiskella esimerkiksi IB-lukiossa tai jossakin muussa englanninkielisessä oppilaitoksessa sulkematta pois mahdollisuutta opiskella suomenkielisessä lukiossa tai ammattiopistossa.

Oppilaan osaamisen arvioinnissa kieltä tarkastellaan kielenkäytön eri osa-alueilla. Arvioinnissa käytetään apuna Eurooppalaista viitekehystä (A Common European Framework of References for Languages), joka antaa suuntaviivat kielen oppimisen tavoitetasosta.

12. Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatustavalliseen järjestelmään perustuva perusopetus

12.1. Opetuksen järjestämisen periaatteet

Valtioneuvosto voi myöntää rekisteröidylle yhdistykselle tai säätiölle luvan perusopetuksen järjestämiseen. Järjestämisluvassa opetuksen järjestäjälle voidaan määrätä erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatustavalliseen järjestelmään perustuva erityinen koulutustehtävä.

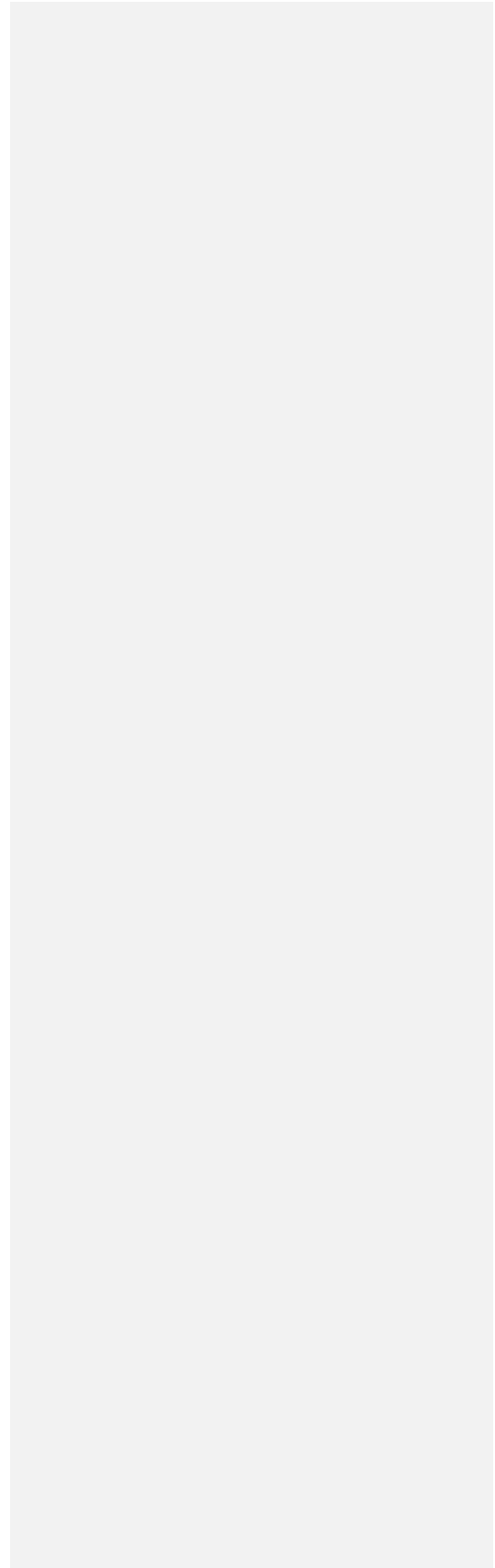
Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatustavalliseen järjestelmään perustuvassa perusopetuksessa toiminnan, kasvatuksen ja opetuksen tulee noudattaa perusopetukselle asetettuja yleisiä kasvatustavoitteita ja opetukselle asetettuja tavoitteita. Opetuksessa noudatetaan näitä perusopetuksen opetussuunnitelman perusteita sitouttamatta oppilaita tiettyyn opetuksen taustalla olevaan maailmankatsomukseen tai kasvatustavalliseen järjestelmään taustalla olevaan arvo- tai kasvatustavalliseen näkemykseen. Poikkeamista ja painotuksista määrätään järjestämisluvassa ja valtioneuvoston asetuksessa³⁰¹.

12.2. Paikallisesti päätettävät asiat

Perusopetuksen paikallinen opetussuunnitelma voi olla järjestäjäkohtainen tai yksikkökohtainen tai näiden yhdistelmä opetuksen järjestäjän päätöksen mukaisesti. Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatustavalliseen järjestelmään perustuva paikallinen opetussuunnitelma voi olla omaleimainen opetuksen järjestämisluvan ja valtioneuvoston asetuksen määrittämässä rajoissa. Opetussuunnitelma ei voi olla ristiriidassa perusopetuslain ja -asetusten, tavoitteita ja tuntijakoa koskevan valtioneuvoston asetuksen tai perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden kanssa.

Opetuksen järjestäjän tulee päättää ja kuvata opetussuunnitelmassa sen lisäksi mitä tämän perusteasiakirjan muissa luvuissa määrätään

- Erityiseen maailmankatsomukseen perustuva opetuksen osalta
  - mitkä ovat erityiseen maailmankatsomukseen perustuvat, perusopetuksen arvoperustaa sekä tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä täydentävät näkökulmat
  - miten nämä näkökulmat näkyvät toimintakulttuurissa ja työskentelytavoissa
  - miten ko. maailmankatsomukseen perustuvia arvoja, tietoja, taitoja ja valmiuksia painottavaa opetusta toteutetaan läpäisyperiaatteella eri oppiaineiden ja oppimiskokonaisuuksien opetuksessa.
- Erityiseen kasvatustavalliseen järjestelmään perustuvan opetuksen osalta
  - mitkä ovat erityiseen kasvatustavalliseen järjestelmään perustuvat näissä opetussuunnitelman perusteissa määritellyt perusopetuksen pedagogisia linjauksia täydentävät pedagogiset periaatteet ja ratkaisut
  - miten nämä näkyvät toimintakulttuurissa ja työskentelytavoissa sekä eri oppiaineiden ja oppimiskokonaisuuksien opetuksessa.

13. Valinnaisuus perusopetuksessa

Perusopetuksen valinnaisten opintojen yhteisenä tehtävänä on syventää oppimista, laajentaa opintoja ja vahvistaa jatko-opintovalmiuksia. Valinnaiset opinnot tarjoavat oppilaille mahdollisuuden kehittää osaamistaan kiinnostuksensa suunnassa. Valinnaisuus tukee opiskelumotivaatiota ja kartuttaa valintojen tekemisen taitoja.

13.1. Taide- ja taitoaineiden valinnaiset tunnit

Valtioneuvoston asetuksessa vuosiluokille 1-6 ja vuosiluokille 7-9 osoitetaan kullekin taide- ja taitoaineelle (musiikki, kuvataide, käsityö, liikunta, kotitalous) kaikille yhteisen opetuksen vähimmäistuntimäärä. Lisäksi näiden oppiaineiden opetukseen osoitetaan 1-6 vuosiluokille yhteensä kuusi vuosiviikkotuntia ja vuosiluokille 7-9 yhteensä viisi vuosiviikkotuntia, joista tuntijaossa käytetään nimeä taide- ja taitoaineiden valinnaiset. Valinnaisten tuntien käytöstä päätöksen tekee opetuksen järjestäjä.

Taide- ja taitoaineiden valinnaisiin osoitetut vuosiviikkotunnit voidaan paikallisessa opetussuunnitelmassa jakaa musiikin, kuvataiteen, käsityön, liikunnan ja kotitalouden kesken opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Vaihtoehtoisesti vuosiviikkotunnit tai osa niistä voidaan osoittaa oppilaiden valittaviksi. Valinnaisia tunteja voidaan käyttää painotetun opetuksen järjestämiseen, mikäli paikallisessa opetussuunnitelmassa painotetaan joitakin taide- ja taitoaineita tai niistä muodostettua oppiainekokonaisuutta.

Taide- ja taitoaineiden oppimäärät muodostuvat oppiaineen vähimmäistuntimäärästä ja mahdollisista taide- ja taitoaineiden valinnaisista tunneista. Taide- ja taitoaineiden tunnit arvioidaan osana yhteisinä oppiaineina opetetavien taide- ja taitoaineiden oppimääriä, eikä niistä anneta erillisiä arvioita perusopetuksessa käytettävissä todistuksissa.

Taide- ja taitoaineiden valinnaisten tuntien jako Rovaniemellä

Taide- ja taitoaineiden valinnaisiin tunteihin on Valtioneuvoston päättämässä tuntijaossa osoitettu tunteja siten, että vuosiluokilla 1-6 niitä on kuusi vuosiviikkotuntia ja vuosiluokilla 7-9 niitä on viisi vuosiviikkotuntia. Rovaniemen kaupungin koulutuslautakunnan 26.11.2015 vahvistamassa perusopetuksen tuntijaossa taide- ja taitoaineiden valinnaiset tunnit on jaettu vuosiluokille 1-6 ilman oppilaan omaa valintaa: musiikkiin kaksi vuosiviikkotuntia vuosiluokille 4-6, kuvataiteeseen yksi vuosiviikkotunti vuosiluokille 1-2, yksi vuosiviikkotunti vuosiluokille 3-6, liikuntaan yksi vuosiviikkotunti vuosiluokille 1-2 ja yksi vuosiviikkotunti vuosiluokille 3-6, jonne on lisätty myös koulutuksen järjestäjän omana panostuksena kaksi liikunnan vuosiviikkotuntia kaupunkistrategian mukaisena hyvinvointia edistävänä toimenpiteenä.

Vuosiluokille 7-9 osoitetuista viidestä vuosiviikkotunnista koulutuksen järjestäjä on sijoittanut yhden vuosiviikkotunnin liikuntaan vuosiluokalle 7. Vuosiluokille 8-9 jää yhteensä neljä taide- ja taitoaineiden valinnaisten vuosiviikkotuntia oppilaan itsensä valitsemiksi. Koulukohtaisesti oppilaalle tarjotaan valittavaksi taide- ja taitoaineiden valinnaisia tunteja musiikissa, kuvataiteessa, käsityössä, liikunnassa ja kotitaloudessa siten, että 8. vuosiluokalla valittu kahden vuosiviikkotunnin kokonaisuus jatkuu saman oppiaineen kahden vuosiviikkotunnin kokonaisuutena 9. vuosiluokalla. Koulujen oppilaanohjaajat auttavat ja ohjaavat oppilaita heidän valinnoissaan, jotta valinnat tukevat oppilaan tasapainoista kasvua ja taitojen kehittymistä.

Taide- ja taitoaineiden valinnaiset tunnit sisältyvät osana taide- ja taitoaineiden kaikille yhteiseen oppimäärään. Siten taide- ja taitoaineiden kaikille yhteisestä oppimäärästä ja oppilaan valitsemista valinnaisista tunneista muodostuu jatkumo, joka perustuu kyseessä olevan oppiaineen yhteisen oppimäärän opetukselle annettuihin tavoitteisiin ja keskeisiin sisältöihin. Koska taide- ja

taitoaineiden valinnaiset tunnit ovat osa kaikille yhteistä oppimäärää, oppilaan valitsema yhteinen taide- ja taitoaine jatkuu kunnes kyseisen oppiaineen koko oppimäärä on opiskeltu. Rovaniemen kaupungin perusopetuksessa tämä tarkoittaa 9. vuosiluokan kevätlukukautta.

Oppilaan valitsemasta taide- ja taitoaineen valinnaisista tunneista annetaan numero sekä väliarviointiin että päättöarviointiin. Päättöarviointiin oppilaan valitsemasta taide- ja taitoaineiden valinnaisista tunneista ja kyseisen oppiaineen yhteisestä oppimäärästä annetaan yksi numero oppiaineen valtakunnallisten päättöarviointin kriteereiden mukaisesti.

13.2. Valinnaiset aineet

Valinnaisten aineiden tehtävänä on syventää ja laajentaa oppilaan osaamista oppilaan valinnan mukaisesti. Valinnaisten aineiden yhteenlaskettu määrä on vähintään yhdeksän vuosiviikkotuntia vuosiluokilla 1-9. Valinnaisena aineena voidaan tarjota perusopetukseen soveltuvia, syventäviä ja soveltavia perusopetukselle asetettuja tavoitteita tukevia aineita tai useasta aineesta muodostettuja oppiainekokonaisuuksia. Valinnaisten aineiden tulee edistää perusopetukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamista³⁰². Syventävät valinnaiset aineet syventävät ja/tai laajentavat yhteisten oppiaineiden tavoitteita ja sisältöjä. Soveltavat valinnaiset aineet voivat sisältää aineksia useasta eri oppiaineesta tai laaja-alaisesta osaamisesta. Soveltavilla valinnaisilla aineilla voidaan edistää oppiaineiden yhteistyötä esimerkiksi taide- ja taitoaineiden opinnoissa, tieto- ja viestintäteknologiassa, kuluttaja- ja talouskasvatuksessa, globaalikasvatuksessa tai draamaopinnoissa.

Opetuksen järjestäjä päättää, mitä valinnaisia aineita tarjotaan. Opetuksen järjestäjän tulee ottaa valinnaisten aineiden tarjonnasta sekä arvioinnista päättäessään huomioon opiskelijaksi ottamisen perusteet toiselle asteelle³⁰³.

Valtioneuvoston asetuksessa määritellyssä tuntijaossa on vuosiluokilla 1-9 varattu yhdeksän vuosiviikkotuntia opetusaikaa valinnaisille aineille. Mikäli opetuksen järjestäjän hyväksymässä tuntijaossa ylitetään perusopetusasetuksen määrittelemä vähimmäisvuosiviikkotuntimäärä (225 vvt), voivat tunnit ylityksen osalta sisältää myös valinnaisia aineita. Valinnaisiin aineisiin osoitettuja vuosiviikkotunteja voidaan tarvittaessa käyttää painotetun opetuksen järjestämiseen.

Valinnaisaineet ja tuntijako Rovaniemellä

Rovaniemen kaupunki on sijoittanut yhden valinnaisaineen vuosiviikkotunnin 6. vuosiluokalle ja neljä tuntia sekä 8. että 9. vuosiluokalle. Valinnaisaineina tarjotaan kaikkia taide- ja taitoaineita sekä mahdollisesti hakijämäärästä riippuen vieraiden kielten B2-oppimäärää sekä vieraiden kielten ja toisen kotimaisen kielen A2- oppimäärää. Lisäksi tarjotaan koulukohtaisia valinnaisaineita, jotka määritellään vuosittain koulujen toimintasuunnitelmissa. Valinnaisainetunteja käytetään myös Rantavitiikan koulussa järjestettävään kuvataidepainotteiseen tuntijakoon. Kunkin valinnaisaineen tavoitteet ja sisällöt vuosiluokittain sekä oppimisympäristöihin, työtapoihin, tukeen ja ohjaukseen liittyvät mahdolliset erityispiirteet kuvataan kyseisen valinnaisaineen opetussuunnitelman kohdalla.

³⁰² Valtioneuvoston asetus (422/2012) 6 §

³⁰³ Opetus- ja kulttuuriministeriön asetus opiskelijaksi ottamisesta ammatillisessa peruskoulutuksessa (4/2013); Opetusministeriön asetus opiskelijaksi ottamisen perusteista lukiokoulutuksessa (856/2006)

13.3. Vieraiden kielten vapaaehtoiset ja valinnaiset oppimäärät

Vieraiden kielten osalta näissä perusteissa on määritelty A2- ja B2-kielinä opettavien vapaaehtoisten ja valinnaisten kielten tavoitteet ja keskeiset sisällöt. Mahdollisista muista valinnaisista kielistä sekä niiden tavoitteista ja sisällöistä päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa.

Vapaaehtoisen A-kielen (A2-kieli) laajuus on vähintään 12 vuosiviikkotuntia. Opetuksen järjestämiseen voidaan käyttää valinnaisiin aineisiin varattuja vuosiviikkotunteja sekä perusopetuksen vähimmäistuntimäärän ylittäviä vuosiviikkotunteja. Mikäli A2-kieli on toinen kotimainen kieli, käytetään sen opetuksen järjestämiseen B1-kielille varatut vuosiviikkotunnit. Vapaaehtoisen A-kielen vuosiviikkotunnit jaetaan vuosiluokille opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Tavoitteet ja päättöarvioinnin kriteerit ovat samat kuin kaikille yhteisessä A-kielissä.

Valinnaisen B-kielen (B-kieli) laajuus on vähintään neljä vuosiviikkotuntia.

Valinnaiset ja vapaaehtoiset kielet ja tuntijako Rovaniemellä

Rovaniemen kaupunki tarjoaa vapaaehtoista A2- kieltä vaihtuvan tarjonnan mukaan. Opintojen laajuus on 12 vuosiviikkotuntia alkaen 4. vuosiluokalla. Vuosiluokilla 4-9 on kullakin kaksi vuosiviikkotuntia. Mikäli A2-kieli on ruotsi, siihen käytetään vuosiluokilla 6-9 B1-kielen opetukseen varatut tunnit ja lisäksi 8. vuosiluokalla yksi valinnaisainetunti. Vuosiluokilla 8-9 alkavana valinnaisena B2-kielenä oppilas voi opiskella vieraita kieliä vuosittaisen tarjonnan mukaan. B2-kielen vuosiviikkotunteja on vuosiluokilla 8-9 yhteensä neljä.

Kunkin vapaaehtoisen ja valinnaisen kielen tavoitteet ja sisällöt vuosiluokittain sekä oppimisympäristöihin, työtapoihin, tukeen ja ohjaukseen liittyvät mahdolliset erityispiirteet kuvataan kyseisen valinnaisaineen opetussuunnitelman kohdalla.

13.4. Paikallisesti päätettävät asiat

Opetuksen järjestäjä päättää valinnaisuudesta opetuksessa siten, että tarjonta toteuttaa perusopetukselle asetettuja tavoitteita ja vastaa oppilaiden tarpeisiin. Opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa

Taide- ja taitoaineiden valinnaiset tunnit

- miltä osin taide- ja taitoaineiden valinnaisia tunteja osoitetaan taide- ja taitoaineiden oppimääriin jakamalla näitä tunteja taide- ja taitoaineiden kesken
- miltä osin taide- ja taitoaineiden valinnaisia tunteja osoitetaan taide- ja taitoaineiden oppimääriin oppilaan valintaan perustuen
- mitkä ovat kunkin taide- ja taitoaineen tavoitteet ja keskeiset sisällöt niillä vuosiluokilla, joilla näiden oppiaineiden opetustunnit muodostuvat osittain tai kokonaisuudessaan taide- ja taitoaineiden valinnaisista tunneista

Valinnaiset aineet

- mitkä ovat oppilaille tarjottavat valinnaiset aineet
  - mikä on kunkin valinnaisen aineen nimi ja laajuus sekä vuosiluokat, joilla kutakin valinnaisista aineista tarjotaan
  - miten vuosiviikkotunnit jaetaan vuosiluokittain
  - mitkä ovat kunkin valinnaisen aineen tavoitteet ja sisällöt vuosiluokittain sekä oppimisympäristöihin, työtapoihin, tukeen ja ohjaukseen liittyvät mahdolliset

erityispiirteet.

Vieraiden kielten vapaaehtoiset ja valinnaiset oppimäärät

- mitkä ovat oppilaille mahdollisesti tarjottavat vapaaehtoiset ja valinnaiset kielet
  - miten niiden vuosiviikkotunnit jaetaan vuosiluokittain
  - mitkä ovat opetussuunnitelman perusteiden pohjalta määritellyt tavoitteet ja sisällöt vuosiluokittain sekä oppimisympäristöihin, työtapoihin, tukeen ja ohjaukseen liittyvät mahdolliset erityispiirteet kuvataan kyseisen valinnaisaineen opetussuunnitelman kohdalla.